

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

E. A.
WALLIS
BUDGE

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

E. A. WALLIS BUDGE

British Museum'daki
Eski Mısır ve Asur Eserlerinin Merhum Bekçisi

Çeviri: Faruk Gültekin

ONBİR YAYINLARI

ONBİR YAYINLARI
ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

E. A. Wallis Budge

© Bu kitabın yayın hakları Onbir Yayınları'na aittir, hiçbir şekilde kopyalanamaz ve çoğaltılamaz

ISBN: 978-9944-180-27-6

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 25185

Nisan 2016

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet Albasan

Editör

Metin Oktay Albasan

Çeviren

Faruk Gültekin

Kapak Tasarım

Yıldırım Yılmaz

Baskı ve Cilt: Kenan Ofset

Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi Kat:3 No:20

Topkapı-İST. Tel: 0212 613 31 20

Sertifika No: 12641

ONBİR YAYINLARI

Yayın Dağıtım Reklam Prodüksiyon Tic.

Emekyemez Mah. Okçu Musa Cad. Tutsak Sok. No: 10/10

Beyoğlu - İST Tel: 0212 253 40 10

e- mail: mehmetalbasan@gmail.com

mtalbasan@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 9

BÖLÜM I

MISIR'DAKİ BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ / 15

BÖLÜM II

BÜYÜLÜ TAŞLAR VEYA MUSKALAR / 33

BÖLÜM III

BÜYÜLÜ FİGÜRLER / 71

BÖLÜM IV

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR VS. / 101

BÖLÜM V

BÜYÜLÜ İSİMLER / 139

BÖLÜM VI

BÜYÜ AYINLERİ / 159

BÖLÜM VII / 177

ŞEYTANİ POSESİYON, RÜYALAR, HORTLAKLAR, TALİHLİ VE TALİHSİZ GÜNLER, BURÇLAR, ALÂMETLER, DÖNÜŞÜMLER VE HAYVANLARA TAPINMA

YAZAR HAKKINDA

E. A. Wallis Budge (24 Temmuz 1857 - 23 Kasım 1934), British Museum adına çalışmış ve Antik Yakın Doğu üzerine sayısız çalışmaları yayınlanmış; Mısır Bilimcisi, Oryantalist ve Dilbilimcidir. British Museum adına antik parçalar satın almak için, Mısır'a ve Sudan'a sayısız geziler yaptı. Gezileri sırasında getirdikleriyle; çivi yazısı tabletleri, el yazması ve papirüs koleksiyonlarının inşaa edilmesine yardımcı oldu. Bulgularını daha büyük bir okuyucu kitlesiyle paylaşmak adına pek çok kitap yayınladı. 1920 yılında, British Museum'a ve Mısır Bilimine hizmetlerinden dolayı Sir-Şövalye unvanı verildi.

Budge, daha on yaşındayken yabancı dillere merak sardı, ama okulunu, kırtasiye malzemeleri ve kitaplar satan bir firmada çalıştığı için on iki yaşında bitirdi-1869. Boş zamanlarında gönüllü bir öğretmenin yardımıyla İbranice ve Süryanice öğrendi. Budge, British Museum'da da zaman geçirmeye başladığı 1872 yılında, antik Asur dilini öğrenmeye merak sardı. Hocası onu, Oryantal Antik Eserlerin Koruyucusu, Önder Mısır Bilimci Samuel Birch ve asistanı Asur Bilimcisi George Smith ile tanıştırdı. Smit, ara sıra kendisine Asurcasıyla yardımcı oldu. Samuel Birch, ofisinde, çivi yazısı tabletleri üzerinde çalışmasına ve kütüphanesinde bulunan, Uzak Doğu'ya seyahat ve macera kitaplarından yararlanmasına izin verdi.

Budge, üstün gayreti ve çalışmasıyla dikkat çektiği için, devlet yardımıyla Cambridge Üniversitesi'ne girdi. 1878-1882 yıllarında Semitik Dilleri; İbranice, Süryanice, Etyopyaca ve Arapça eğitimi aldı; ayrıca bağımsız olarak Asurca çalıştı.

1883 yılında British Museum'un yeniden adlandırılan, Mısır ve Asur Eski Eserleri bölümüne girdi. İlk olarak Asur bölümüne atandı, ama çok geçmeden Mısır bölümüne transfer oldu. 1885 yılında, Samuel Birch ölene kadar, kendisiyle antik Mısır

dili üzerine çalıştı. Budge, yeni müdür, Peter le Page Renouf ile 1891 yılında emekli olana kadar antik Mısır üzerine çalışmaya devam etti. 1886-1891 arasında British Museum tarafından, antik Irak şehirlerinde, çivi yazısı tabletlerini araştırması için Budge'ye yetki verildi. Bu yıllarda Budge, antik Irak şehirlerindeki kazılarını yeniden başlatmaya izin almak için, İstanbul'a da seyahat etti. Müzenin arkeologları, kazılarla daha fazla tablet elde edilebileceğine inanıyorlardı.

Budge, Mısır ve Irak'taki bu görevlerinden, büyük bir çivi yazısı koleksiyonu; Süryanice, Koptik, Yunan El Yazmaları ve mükemmel Hiyeroglif papirüs koleksiyonları ile geri döndü. Zamanımızda bunların en fazla bilinenleri: Ölüler Kitabı, Ani Papirüsleri, Aristoteles'in kayıp olan *'Atinalıların Anayasası'*nın bir kopyası ve Tell al-Amarna tabletleridir.

Renouf'un emekli olmasından sonra Budge, önce yardımcı müdür ve 1894 yılında da sorumlu müdür oldu. Bu pozisyonunu, özellikle Mısır Bilimcisi olarak 1924 yılına kadar sürdürdü. Budge, dünya üzerinde en iyi Mısır ve Asur eski eserleri koleksiyonunun sahibi olarak kabul edildi. British Museum'dan 1924 yılında emekli oldu ve 1934 yılına kadar yaşadı. Yaşamı boyunca yazmaya hiç ara vermeden devam etti ve yüzlerce kitabına yenilerini ekledi.

Budge, aynı zamanda paranormal olaylara da ilgi duymuş ve ruhsal konulara da inanıyordu. Ruhsal dünya ve alternatif dinler üzerine çalışmalar yapan Londra'daki ruhsal derneklerde pek çok arkadaşları vardı; onlarla, ruhsal olaylar ve başka olağanüstü deneyimler hakkında söyleşilerde bulunuyordu. O günlerde, okültizm ve spiritüalizm ile kafası karışık Hıristiyanlığa olan inancını yitiren pek çok insan, kendini Budge'nin çalışmalarına, özellikle onun Mısır'ın Ölüler Kitabı'nın, çevirisine adanmıştı. Örneğin, yazar ve şair William Butler Yeats ve James Joyce, bu antik dini çalışmadan etkilendiler ve üzerinde uzun zaman çalıştılar.

ÖNSÖZ

Eski Mısır yerli dinî literatürünün bize kadar ulaşmış olan eserlerini ele alan bir çalışma; büyüye olan inancın, yani büyülü adların, afsunların, cezbetmelerin, formül, resim, sembol ve muskaların gücüne dair itikadın ve doğüstü sonuçlar elde etmek için güç kelimelerinin telaffuzu eşliğinde yapılan ayin uygulamalarının, Mısır dininin büyük ve önemli bir bölümünü oluşturduğunu ortaya koymuştur. Ve şurası kesindir ki Mısırlıların uygarlıkta elde ettikleri sürekli ilerlemeye ve sonunda ulaşmış oldukları yüksek entelektüel gelişime rağmen bu inanç, onların zihinlerini tarihlerinin ilk dönemlerinden son zamanlarına kadar etkilemeye devam etmiş ve dünya tarihinin bu aşamasında bizim anlamamız pek zor olan bir tarzda hem dünyevi hem de spiritüel konularla ilgili görüşlerini şekillendirmiştir.

Sayırsız dinsel ayinlerini yaparken ve İlahi Güç veya güçlere ibadet etmeyle ilgili olarak formüle ettikleri kuralları uygularken gösterdikleri titizlik ve dinsel büyüye olan bağlılıkları onlara, temas kurdukları diğer milletler arasında en dindar ve en bâtil itikatlı millet olma unvanını kazandırmıştı. Bir bütün olarak baktığımızda haklı olarak kazanmış oldukları bu şöhret, bu küçük kitabın da konusunu teşkil ediyor. Mısır büyüü, Mısır'daki hanedan öncesi ve tarih öncesi insanların yeryüzü ve

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

yeraltının, havanın ve gökyüzünün görünen ve görünmeyen sayısız varlıklarla dolu olduğuna, bunların, tabiatın eylemlerine uygun olarak insana dost ya da düşman olduklarına ve böylece insanın hayrına veya şerrine doğru yönlendirilebildiğine inandıkları zamanlara kadar dayanır.

İlkel insan, bu varlıkların doğası ve niteliklerinde tüm insan tutku ve duygularını, zaaf ve kusurlarını görmüş ve kendisi ile yakın bir benzetme kurmuştur ve büyüünün başlıca hedefi de insana bu varlıklar üzerinde bir üstünlük vermektir. İyi huylu ve insana dost varlıkların faydaları, hediye ve adak verme yoluyla elde edilebiliyordu. Fakat kötü huylu ve düşmanca tavırdaki insanların bu düşmanlıklarının durdurulması ancak onları pohpohlamak, dalkavukluk etmek, tatlı sözlerle kandırmak veya kişiyi kötülük yapmakla tehdit eden düşmandan daha kudretli olan bir varlığın gücüne sahip olan bir ölümlünün yardımını çağırma etkisine sahip olan bir muska, gizli ad, büyü formülü, sembol veya resim kullanmak suretiyle mümkündür.

Pek çok eski millette büyüünün gayesi, doğaüstü bir varlıktan insana güç transferini sağlamaktır. Bu sayede kişi insanüstü sonuçlar elde edebiliyor ve bir süre için gücün asıl sahibi kadar kudretli olabiliyordu; ancak Mısır büyüünün gayesi, insana, hem dost hem de düşman güçleri, hatta daha sonraki zamanlarda Tanrı'nın Zat'ını bile kişinin kendi isteklerini yerine getirmesini sağlamak üzere yardıma zorlamanın yollarını temin etmektir.

Kelimeyi en iyi anlamında kullandığımızda, büyü inancı, Mısır'da Tanrı inancından daha eskidir. Yüksek bir ruhsal ibadetin ayrılmaz bir parçası olarak daha sonraki zamanlarda gerçekleştirilmiş olan pek çok Mısır dini töreninin kaynağının, Tanrı'nın Mısırlıların zihninde herhangi bir ad altında veya herhangi bir biçimde henüz yer tutmadığı zamanlardan itibaren mevcut olan bâtil itikatlar olduğu şüphesizdir. Nitekim bir baltayı temsil eden ve hem Tanrı ve hem de "tanrı" yerine kul-

ÖNSÖZ

lanılan hiyeroglif karakterin bile, bazı gizemli yöntemlerle üstün bir Gücün varlığını sembolize eden, tarihöncesinde veya kısmen hanedan öncesi zamanlardaki dinsel büyü ile bağlantılı olarak, bu silah ve aletin bazı törenlerin uygulanmalarında kullanıldığını işaret ediyor olması muhtemeldir. Fakat bu mümkün olsa bile, şurası aşikârdır ki, büyü ve din Mısır'da, tarihinin bütün dönemleri boyunca yan yana geliştiler ve bunlardan birine yönelik olarak yapacağımız herhangi bir araştırma diğerini de zorunlu olarak kapsamaktadır.

Antik Mısır'ın dinî kitaplarından öğreniyoruz ki insanlar, bir rahip ya da büyü gücüne veya bilgisine vakıf olan biri tarafından sahip olunan gücün sınırsız olduğuna inanıyorlardı. Belirli güç kelimelerini veya isimlerini uygun biçimde ve doğru ses tonu ile telaffuz etmek suretiyle bu kişi, hastaları iyi edebiliyor, hastalığı olanların ağrı ve acılarına neden olan kötü ruhları kovabiliyor, ölüleri diriltbiliyor ve ölmüş olan kişiye, bozulmuş bedenini, ruhunun ebediyen içinde yaşayabileceği bozulmayan bir bedene dönüştürme gücü verebiliyordu.

Kullandığı kelimeler insanlara çeşitli formlara istedikleri gibi hükmetme ve ruhlarını hayvanların ve diğer yaratıkların içine projekte etme olanağı veriyordu. Onun komutlarına itaat eden cansız sembol ve resimler, canlı varlıklar ve nesnelere haline gelerek buyruklarının gerçekleşmesini hızlandırıyor. Doğanın güçleri onun kudretini kabul ediyor; rüzgar yağmur, fırtına ve kasırga, nehir ve deniz, hastalık ve ölüm onun düşmanlarını ve cennetin, yeryüzünün ve yeraltının tanrılarının zorla almış olduğu kelimelerin bilgisi ile donanmış olanların düşmanlarını perişan ediyordu. Cansız doğa da aynı şekilde bu güç kelimelerine itaat ediyordu, hatta dünyanın kendisi bile Thoth tarafından söylenen bir kelimenin telaffuzu ile ortaya çıkmıştı; bu kelimeler sayesinde yeryüzü parça parça ayrılmış ve sular normal tabiatlarından sıyrılarak bir araya toplanmış ve güneş bile yörüngesinde yine bir kelime sayesinde sabit kalabilmişti.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Hiçbir tanrı ya da ruh, şeytan ya da zebani bu güç kelimele-
rine karşı koyamazdı ve Mısırlılar hayatlarının en önemli hadi-
selerinde olduğu gibi en basit olaylarında da bu kelimelerin
yardımına başvururlardı. "İki hayat evi"ne dair kitaplarda yer
alan irfan konusunda usta olan biri için, gelecek de geçmiş ka-
dar bilinir bir şeydi. Ne zaman ne de mekân onun güçlerini
kullanmasına bir sınır getiremezdi; hayatın ve ölümün sırları
onun önünde uzanmaktaydı ve o, sıradan fânilerin sınırlı bilgi-
leri önünde bir engel olarak duran ve kader ve alın yazısına dair
gizemleri saklayan perdeyi açabilirdi.

Büyücünün güçlerine dair bu gibi görüşler, antik Mısır'ın
eğitilmiş insanları arasında bu kadar yoğun olduğuna göre, en
bozulmuş türden inanç ve bâtıl itikatların da, ülkenin köylüleri
ve emekçi sınıfları arasında bolca yer bulup geliştiğini gördü-
ğümüzde şaşırmamamız gerekir. Zira bu insanlar tapınaklarda
uygulanan ayrıntılı törenlerin sembolizmini anlayamayan ve
büyücüler ve daha sonraki dönemlerde rahipler gibi insanların
dini ihtiyaçlarını karşılama amacını taşıyan spiritüel kavramları
kavrayamayacak kadar cahil olan kişilerdi ve temelde duyulara
hitap eden ayin ve törenler gerçekleştirmeyi zorunlu görüyor-
lardı, onları kendilerine örnek alan bir takım ahlaksız, fakat zeki
insanlar ise halkın bu cahilliğinden yararlanarak doğaüstü hak-
kindaki bilgilere vakıfmış gibi davranmışlar ve tanrılar, ruhlar
ve iblisler üzerinde güce sahip olduklarını iddia etmişlerdir.

Bu tür sahte bilgi ve güçleri para ve bir takım kazançlar kar-
şılığında satan sözümona büyücü, enayi müşterisinin talep etti-
ği her türlü sefil uygulamayı veya şeytani komployu daha da ile-
ri götürmeye hazırdı. Sihirbazlık, demonoloji ve cadılık şekli-
ni alarak dejenere olan bu büyü ve bu tür uygulamalarla uğraşan-
lar Şeytan'ın ortağı, karanlık güçlerin hizmetkârı ve "kara sa-
nat"ın uygulayıcıları olarak kabul edilmişlerdir. Mısırlıların
"ak" ve "kara" büyüünde, dünyanın diğer ülkelerinde bilinen
büyü uygulamalarının çoğu bulunabilir; yine de diğer ulusların

ÖNSÖZ

inançlarının ve dinî sistemlerinin bunlardan ne kadar etkilenmiş olduğunu tam olarak söylemek mümkün değildir, fakat pek çok putperest ve Hıristiyan mezhebinin belirli görüşleri ve dinsel fikirlerinin kökünün buraya kadar gittiği şüphesizdir. Bu ifadeyi destekleyecek birçok ilginç delil ortaya koyulabilir, ama bu kitabın hacmi burada bunları burada sıralamamıza müsaade etmiyor.

Mısır dininin daha geniş kısmının yüce spiritüel karakterini dikkate aldığımızda ve muazzam geçmişini aklımızda tuttuğumuzda, Mısırlıların yazdıklarında ve ayinlerinde bir takım basit ve çocuksu bâtil itikatlara neden bu kadar çok ve özenle yer vermiş olduklarını anlamak zordur. Üstelik bunlar hanedan öncesi veya tarih öncesi atalarının ve hatta en büyük entelektüel aydınlanma dönemlerinin ürünleridir.

Fakat şurası da bir gerçektir ki bu insanlar yüce, ebedi ve görünmez olan, cenneti, yeryüzünü ve bunlardaki her şeyi ve tüm varlıkları yaratan Tek Tanrı'ya hakikaten inanıyorlardı. Ayrıca bedenin değişmiş ve yücelmiş bir form içinde yeniden dirileceğine ve onun, ilahi kökenli bir varlık tarafından hükmedilen bir krallıktaki erdemli canlar ve ruhlar refakatinde sonsuza dek yaşayacağına da inanıyorlardı. Onlara göre, ilahi kökenli olan bu varlık da bir zamanlar yeryüzünde yaşamış, düşmanlarının elinde zalim bir ölümle karşılaşmış, ardından ölümden dirilerek mezarın ötesindeki dünyanın Tanrısı ve kralı haline gelmişti.

Öte yandan bütün bunlara inanmalarına ve inançlarını neredeyse tutkulu bir samimiyetle ifade etmelerine rağmen bu insanların, kendilerini muska ve tılsımların, sihirli isimlerin ve güç kelimelerinin peşinden koşmaktan asla alıkoyamadıklarını; ruhlarını ve bedenlerini hem yaşarken hem de öldükten sonra korumak için bunlara güvendiklerini ve bunlara Osiris'in ölümü ve yeniden dirilmesine eş bir güven beslediklerini görüyoruz.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Şaşırtıcı olan şudur ki bu insanlar büyü ve dinin bu karışımında yersiz olan bir şey görmüyorlardı ve Mısırlıların bu konudaki genel tavrı aşağıda sıralayacağımız olgularla açıkça ortaya çıkıyor. Güneş tanrısı Ra'nın hizmetinde olan Teb'te, vazifeleri "ilahi gelenekleri" canlı tutmak ve dinî kitapların kopyalarını çıkarmanın yanısıra, belirli mevsimlerde tanrıya vaizlik etmekte olan çok sayıda rahip birliği vardı.

Krallar ve kraliçeler, kraliyet şahsiyetleri veya yüksek rütbeden şahıslarla birlikte gömülen *Ölüler Kitabı*'nın kopyalarını çıkaran bu toplulukların üyeleri, Yüce Tanrı'nın gücüne ve iradesine sahip olduklarını ilan etmişlerdi. Bu tanrının insana görünür olan simgesi Güneş'ti, göksel ve yersel şeyler üzerindeki Egemenliği tartışılmazdı ve biz de onların ilan ettikleri şeye, yani Tanrının, gökteki sembolünü korumak için yeterince kudretli olduğuna inandıklarını tahmin etmek durumundayız. Öte yandan Teb rahipleri günün ve gecenin belirli saatlerinde okunacak metinler içeren eserlerin kopyalarını çıkartıyor ve aşıkâr olan hedefi efsanevi canavar Âpép'in Güneş tanrısını yenmesini engellemek olan büyü törenlerinin uygulanmasına yönelik direktifler veriyorlardı.

Çok ciddi bir ifadeyle söylendiğine göre, eğer üzerinde söz konusu canavarın çiziminin olduğu bir papirüs parçası ve balmumu heykeli, bazı otlarla hazırlanan bir ateşte yakılır ve yakma işlemi sırasında belirli kelimeler söylenirse, Güneş tanrısı, Âpép'ten kurtulacak ve ne yağmur, ne bulut ne de sis onun ışığını yeryüzüne ulaştırmasına artık engel olamayacaktır.

Dahası, yazılarda bu ayinin uygulanması, övülmeye değer bir eylem olarak tasvir edilmektedir!

E. A. WALLIS BUDGE

LONDRA

28 Ağustos, 1899

BÖLÜM I MISIR'DAKİ BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

Bu serinin ilk cildinde,¹ okuyucuya eski Mısırlıların Tanrı, "tanrılar", Kıyamet, Diriliş ve ölümsüzlükle ilgili fikir ve inançlarına dair bir yaklaşım sunmaya çalıştık; kısaca söylemek gerekirse, Mısırlıların dinlerindeki güzel, soylu ve yüce olan şeylerin kısa bir tasvirini yaptık. Bu ifadenin gerçekleri, tamamen yerli dinî eserlerden elde edilmiştir ve bunların sonuncusu binlerce yıl öncesine dayanır, en eskisinin ise altı bin ilâ yedi bin yıllık bir antikiteye sahip olduğu söylenebilir; sunulan çıkarımları desteklemek için yapılan alıntılarla, sözkonusu sonuçların genel doğruluğu ile ilgili olarak okuyucunun kendi yargısına varmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Mısır inançları üzerine çalışan birçok yazar, bu konunun iki yönü olduğu gerçeğini biraz gözardı etmişlerdir. Bir yönden bu konu, günümüzün Hristiyanlık inancına birçok bakımdan yakın benzerlik arz eder, öte yandan çağımızın ilk üç ya da dört yüzyılı içinde ortaya çıkan birçok mezhep inancıyla da benzerlik taşır, öyle ki bunların içinde kısmen Hristiyanlıkla bağlantılı olanlar mevcut olduğu gibi Hristiyanlık dışı inançlar da olduğu söylenebilir. Hristiyanlıkla bağlantılı olmayan yönü, vahşi ya da

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

yarı-vahşi bir varoluş durumuna ait olan ve yüksek bir uygarlık durumuna ulaşmalarından uzun süre sonra Mısırlıların zihinlerinde hâlâ bir dereceye kadar yerlerini korumuş olan fikirler ve bâtil inançlardan meydana gelen bir koleksiyonu temsil eder.

Bu fikir ve inançların çocukça ve aptalca olduğunu düşünürüz, fakat bunları zihinlerinde taşımaya devam edenler için son derece hakiki şeyler olduklarından şüphe etmemiz için hiçbir olası neden sözkonusu değil. Ayrıca çocukça ve aptalca veya her ikisi de olsalar da olmasalar da, bunların Mısır halkının dinine nüfuz ettikleri aşikârdır ve bu insanlar bu inançlarla büyüyüp gelişmişlerdir ve en azından bu inançların pek çoğu Mısırlı Hristiyan dönmeler veya Kıptiler tarafından benimsenmiştir. Bunlara, antik Mısırlıların en klasik eserlerinde göndermeler yapılır ve antik dönemdeki diğer büyük ulusların edebiyatlarına ve Yunanlılar, Romalılar, Araplar ve diğerleri vasıtasıyla Avrupa ülkelerine giden yolu bu eserlerle bulmuş olmaları son derece muhtemeldir.

İlerleyen sayfalarda Mısır inancının büyüyle ilgili tarafına dair okuyucuya bazı kanıtlar sunmaya çalışacağız, zira daha spiritle bir doğası olan bu inançları açıklama hedefini güden ilk çalışmamızda bunu yapamamıştık. Ama Mısırlıların '*Gelecek Yaşama Dair Fikirleri*' kitabında olduğu gibi, burada verilen bilgiler de papirüslerden ve diğer yerli belgelerinden alınmıştır ve özetler de aslında Mısırlılar tarafından büyüleri etkiler yaratmak için kullanılan bileşimlerden alıntılar yapılarak sunulmuştur.

Mısırlıların "büyüsü" iki türlüydü:

1- Meşru amaçlarla ve yaşayanlardan veya ölümlerden yararlanma fikri ile kullanılanlar,

2- Hain komplolar ve planları uygulamak üzere ve yöneltildiği kişiye felaketler getirme amacıyla kullanılanlar.

Dinî metin ve eserlerde büyüünün, dinin nasıl hizmetçisi haline getirildiğini ve bunlara, bazı pasajlarda en yüce manevi kavramlar ile nasıl yan yana yer verildiğini görüyoruz; ve büyüye

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

dair kitap ve törenlerin başta gelen amacının, bazı araçlarla onları kullanmak için yeterli bilgi elde edinmiş kişilerin bundan yararlanması olduğuna hiç şüphe yok. Ama Mısırlıların, ülkelere bir şekilde gelmiş olan yabancıların birçoğu tarafından yeterince anlaşılammak gibi bir talihsizlikleri vardı ve bunun bir neticesi olarak inançlarına dair yanlış ve abartılı düşünceler, etraflarındaki milletler arasında yaygınlaşmış ve cenazelerinde uyguladıkları büyüsel törenler de cahil insanlar tarafından ya aptalca ve bätül bir takım eylemler ya da "kara sanat" hileleri olarak sunulmuştu.

Fakat antik Doğu'nun diğer bütün milletlerinde büyü, bütününü karanlığın güçlerine karşı yöneltilmiş ve iyi varlıklardan meydana gelen bir sınıfı yardıma çağırarak suretiyle kötü güçlerin zalim planlarını boşa çıkarmak amacına hasredilmiş olmasına rağmen, Mısırlılar, tanrılarını kendileri için çalışmaya ve her istedikleri zaman görünmeye zorlamak gibi bir gaye edinmişlerdi. Bu harika sonuçlar, tesirli olması için bu işte tam liyakat sahibi bir kişi tarafından uygun bir ses tonlaması içinde bazı kelimelerin kullanılması ile elde ediliyordu; bu tür kelimeler papirüs, değerli taş ve benzeri maddeler üzerine yazılmalı ve etkileri belirli bir mesafeye iletileceği zaman, o kişi tarafından üzerinde taşınmalıydı.

Mısır'da bunları satın alabilecek durumdaki hemen her erkek, kadın ve çocuk, üzerinde bu tür tılsım veya muskalar taşırdı. Mısırlıların daha tarihin çok erken dönemlerinde bir büyücüler ve afsuncular milleti olarak kabul edilmiş olmalarına şaşmamak gerek. İbrani, Yunan ve Romalı yazarlar onları, gizli ilimler uzmanları ve koşullara göre insanın iyiliği veya kötülüğü için kullanılabilen bazı güçlere sahip olan insanlar olarak tanımlar.

Bu arada, Mısırlı büyücülerin güçleri hakkında önemli bazı bilgileri İbranilerden aldığımız doğrudur. Aziz Stephen, büyük yasa koyucu Musa'nın "Mısırlıların tüm bilgeliğini öğrendiğini"

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

iftiharla söyler ve onun "*hem sözleri hem de uygulamalarıyla kudretli olduğunu*" ifade eder,² nitekim bu olağanüstü insanın hayatında Mısırın büyü uygulamalarının birçoğundan haberi olduğunu gösteren sayısız hadise vardır. "*Sözleriyle kudretli*" ifadesi muhtemelen, tanrıça İsis gibi onun da "*dilinin güçlü*" olduğu ve bilgisine vakıf olduğu güç kelimelerini doğru telaffuzu ile söylediği, yaptığı konuşmalarda duraksamadığı ve hem emir vermekte hem de kelimeyi söylemekte mükemmel olduğu manasına geliyor. Yılanın görünüşte cansız, ahşap bir sopa haline³ ve ardından sopanın da tekrar kıvrılan bir yılan haline⁴ dönüşmesi, en eski dönemlerden itibaren Doğu'da uygulanmış olan ustalıklardır. Ve bu tür zehirli sürüngenleri kontrol edip hareketlerini yönlendirmek de, daha piramitlerin inşa edildikleri zamanlarda bile Mısırlıların en çok gurur duydukları ve en becerikli oldukları şeylerden biriydi.

Öte yandan bu, Musa'nın Mısır büyüsi konusunda usta olduğunu gösteren tek kanıt değildir. Zira tıpkı bilge Âba-aner, kral Nectanebus ve ezelden beri Mısır'ın bütün diğer büyücüleri gibi, Musa ve Harun da mucizelerini onun sayesinde sergiledikleri muhteşem bir asaya sahiptiler.⁵ Musa'nın emriyle Harun asasını kaldırır, suları cezalandırır sular kana dönüşür; asayı suların üzerine doğru uzatır ve her taraf kurbağalarla dolar; kum ve tozlar yine asanın etkisiyle bitlere dönüşür vs. Musa külleri "*göklere doğru*" serper ve insanların ve hayvanların vücutları çiban ve şişliklerle kaplanır. Asasını uzatır ve "*dolu ve ateşle karışık ağır bir dolu*" yağar ve "*keten ve arpa vurulur*"; asasını uzatır ve çekirgeler gelir, ardından da karanlık. İşte Musa, Tanrı'nın emriyle ve O'nun söylemesini istediği kelimeleri kullanarak bütün bunları yapmış ve Mısırlılar arasında ilk doğanlara ölümü getirmiştir.

Fakat her ne kadar bize, İbrani yazar tarafından, Mısırlı büyücülerin Musa'nın bütün mucizelerini taklit edemedikleri söylene de, her Mısırlı büyücünün, sadece kendi tanrılarında

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

birinin adını söylemek veya ezbere okumayı çok iyi bildiği güç kelimelerini kullanmak suretiyle onunkine eşit şeyler sergileyebileceğine inandığı kesindir ve kayıtlarda, Mısırlı büyücülerin, büyülü güce sahip birkaç kelimeyi söyleyerek ve görünüşte basit olan bir takım ayinleri uygulayarak düşmanlarını tamamen yok ettiklerine dair çok sayıda örnek mevcuttur.⁶ Fakat Musa'nın büyüsü ile, içlerinde yaşadığı Mısırlıların büyüsü arasında önemli bir ayırım yapılmalıdır; ilki İbranilerin Tanrı'sının emriyle yerine getirilmiş, diğeri ise insanın emriyle Mısır tanrıları tarafından icra edilmiştir.

Tarihte Musa'nın Mısırlılar ile ilişkilerinde onun nasıl *“denize elini uzatıp o gece güçlü bir doğu rüzgarı ile Tanrının denizi geri çekmesini ve denizi kuru toprak haline getirmesini ve suları birbirinden ayırmasını”* sağladığına dair anlatımları buluyoruz. Ve İsrailoğulları *“kuru toprak üzerinde yürüyerek denizi geçtiler; ve sular sağdan ve soldan onları bir duvar gibi sarmıştı.”* Mısırlılar bu iki su duvarı arasına geldikleri zaman, Tanrının emriyle Musa elini denizin üzerine uzattı *“ve deniz onun gücüne itaat etti”* ve *“sular geri gelerek savaş arabalarını ve atlıları ve onların ardından suya giren Firavunun bütün ordusunu kapladı.”*⁷

Fakat deniz veya nehir sularına hükmetmek, Musa'nın zamanından çok önce Mısırlı büyücüler tarafından zaten yapıldığı iddia edilen bir uygulamadır, nitekim Westcar Papirüs'ünde buna dair ilginç bir hikaye günümüze kadar ulaşmıştır.⁸ Bu belge M.Ö. 1550 civarında XVIII. Hanedanın başlarında yazılmıştır, fakat içindeki öykülerin İlk İmparatorluk'a kadar uzandığı ve aslında Büyük Piramit kadar eski oldukları bellidir. Hikaye, kralın babasının zamanında gerçekleşen bir olay olarak ve Tchatcha-em-ânkh adındaki rahibin⁹ sahip olduğu mucizevi büyüsel güçlerin bir kanıtı şeklinde Baiu-f-Ra tarafından kral Khufu'yla (Keops) ilişkilendirilir. Anlaşılan o ki, çok neşesiz olduğu bir gün kral Seneferu, kalbinin memnun edileceği bazı

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

çareler bulabilirler umuduyla kraliyet evinin soylularına başvurur. Fakat onlar da kralı neşelendirebilecek bir şey yapamayınca kral, rahip ve kitap yazarı Tchatcha-em-ânhk'ın derhal huzuruna getirilmesini emreder ve rahip de kralın emrine uygun olarak hemen getirilir.

Oraya vardığında Seneferu rahibe; *“Kardeşim, kalbimi neşelendirecek birşeyler bulmaları için soylularıma başvurduğum ama bir şey yapamadılar.”* der.

Rahip de krala saray yakınındaki göle gitmesini ve saraydaki bazı lüks eşyalarla donatılmış olan bir tekneye açılmasını tavsiye eder. *“Zira”* der, *“sulara biraz yol alınca Majestelerinin kalbi neşe bulacaktır, gölge güzel ağaçlıklar göreceksiniz, göl kıyısının güzel manzaralarını ve hoş tarlaları gördüğünüzde bunlar kalbinizi mutlulukla dolduracak”.*

Ardından kraldan, bu geziyi organize etmesi ve tekneyi yirmi tane altın kakmalı kürekle, güzel vücutlu, düzgün bacaklı ve güzel saçlı yirmi genç bakireyle ve bu bakirelerin kendi sıradan elbiseleri yerine kullanacakları yirmi adet tülle donatması için kendisine izin vermesini rica eder. Bu bakireler kürek çekecek ve Majestelerine şarkı söyleyecektir. Kral bu önerileri kabul eder ve herşey hazır olduğunda teknedeki yerini alır; genç kızlar gölde kürek çekerken kral da onları seyreder ve kalbi kuruntularından arınır.

Bu arada genç kızlardan biri kürek çekerken eli bir şekilde saçlarına dolanır ve saçındaki *“yeni turkuaz”*dan yapılmış bir takı suya düşüp batar; kız kürek çekmeyi bırakır, fakat sadece o değil bunu gören diğer bütün bakireler de küreklerini bırakırlar. Kral bakirelerin kürek çekmeyi bıraktıklarını görünce *“Neden durdunuz?”* diye sorar ve kızlar da *“Şefimiz durdu çünkü”* diye cevaplarlar. O zaman kral takısını suya düşüren kıza dönerek neden kürek çekmeyi bıraktığını sorar ve kız da ona olanları anlatır. Bunun üzerine kral takıyı onun için geri getireceğine söz verir.

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

Ardından kral Tchatcha-em-ânhk'ın derhal huzuruna getirilmesini emreder ve bilge rahip geldiğinde ona; “*Ey Tchatcha-em-ânhk, kardeşim, senin dediklerinin hepsini yaptım ve bakireleri kürek çekerken izlediğimde kalbim neşeyle doldu. Ama bakirelerden birine ait olan turkuazdan yapılmış bir takı, kız kürek çekerken suya düştü ve o da bu yüzden sessizliğe gömüldü ve kürek çekmeyi bıraktı, hem bu durum diğer kızların da kürek çekmesini engelledi. Ona dedim ki ‘Neden kürek çekmeyi bıraktın?’ ve o da bana ‘[Bana ait] yeni turkuazdan yapılmış bir takı suya düştü’ diye cevap verdi. O zaman ona ‘Onu sana geri getireceğim.’ dedim.*” Bunun üzerine rahip ve kitap yazarı Tchatcha-em-ânhk bazı güç kelimeleri (hekau) söyledi ve böylece göldeki suyun bir kısmının diğeri üzerine doğru gitmesini sağlayarak kırık bir çömlek parçası üzerinde durmakta olan takıyı buldu ve getirip bakireye geri verdi. Suyun derinliği on iki cubit [dirsekten orta parmak ucuna olan mesafeyi ifade eden eski bir uzunluk ölçüsü birimi (ç.n.)] idi, ama Tchatcha-em-ânhk suyun bir kısmını diğeri kısmının üzerine kaldırdığı zaman yirmi dört cubit olmuştu. Ardından büyücü tekrar bazı güç kelimeleri söyledi ve gölün suları, bir kısmını diğeri üzerine yollamadan önceki haline geri döndü. Bunun üzerine kral bütün soylular için bir kutlama tertip etti ve Tchatcha-em-ânhk'ı türlü hediyelerle onurlandırdı.

İşte M.Ö. 3800 yıllarında hakkında IV. hanedanının başlangıcında saltanat süren kral Khufu (Keops) zamanında bir büyücünün sahip olduğu güçlere dair bir hikaye. Bu öyküye dair elimizde bulunan kopya Musa'nın yaşadığı dönemden daha eskiye gidiyor, bu yüzden suların sağ ve sol yanda birer duvar gibi yükseldiğini anlatan mucizenin çarpıtılmış bir versiyonu ile karşı karşıya olduğumuzu söylemek mümkün değildir; diğeri taraftan Musa'nın mucizesinin Tchatcha-em-ânhk'ınkiyle bir bağlantısı elbette olabilir.

Yunanlılar ve Romalıların arasında Mısırlıların sadece “bilge-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

liklerine” değil, aynı zamanda sahip oldukları farz edilen büyüsel güçlere karşı da büyük bir saygı duyuluyordu. Mısır’ı ziyaret eden Yunanlı gezginler, ülkelerine onların dinleri ve medeniyetleri ile ilgili birçok bilgi getirdiler. Orada görüp işittikleri pek çok şeyi yanlış anlamış olmalarına rağmen, Yunanlılar arasındaki düşünürlerin büyük bir kısmı bu ülkeyi, sadece medeniyet ve sanata dair bilgilerin bir beşiği olarak değil, aynı zamanda “*ak büyü*” ve “*kara büyü*” olarak adlandırılan uygulamaların da kaynağı olarak kabul etmişlerdir.

Mısırlıların güçlerini bazı bakımlardan abartmışlardır, fakat iyi bilgi edinmiş olan klasik yazarlar bunları sadece Mısırlı büyücülerin, sahip olduklarını bizzat iddia ettikleri büyü bilgisi şeklinde tasvir etmişlerdir. Bunun çarpıcı bir örneği ‘*Apuleius’un Metamorfozu*’ kitabının ikinci cildinde verilir. Hatırlanacağı gibi şu şekildedir: Talebe Telephron bir gün Larissa’ya gider ve neredeyse meteliksiz bir durumda avare bir şekilde etrafta dolaşırken büyükçe bir taş bloğun üstünde durup, ölü bir bedene koruyuculuk yapma vazifesini üstüne alacak kişiye iyi bir ödül verileceğini bağırarak yaşlı bir adama rastlar. Telephron ölülerin kaçıp gitme gibi bir alışkanlıkları olup olmadığını sorunca, yaşlı adam aksi bir tavırla Thessaly’deki bütün cadıların, ölülerin yüzlerindeki etleri dişleriyle parçaladıklarını ve bunları kullanarak büyüler yaptıklarını, bu yüzden bunu önlemek için geceleri ölüleri korumaya almak gerektiğini söyler. Bunun üzerine genç adam, görevi kabul ettiği takdirde ne yapması gerektiğini söyler bütün gece boyunca uyanık kalıp gözünü ölüden ayırmaması, ne sağa ne de sola bakmaması, hatta gözünü bile kırpmaması gerektiği yanıtını alır.

Bu kesinlikle zorunludur, zira cadılar kendi derilerini çıkarıp bir kuş, köpek veya fare kılıfına girebilmektedirler ve sanatlarında o kadar ustadırlar ki sinek haline girmeyi ve bekçinin üzerine uyku getirmeyi de başarmaktadırlar. Eğer bekçi dikkatini kaybeder ve ceset cadılar tarafından parçalanırsa, parçalan-

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

miş olan etler bekçinin kendi bedeninden alınarak telafi edilmek durumundadır. Telephron bin nummi karşılığında görevi kabul eder ve yaşlı adam tarafından bir eve götürülerek cesedin bulunduğu odaya alınır, burada bir adam, elindeki bir levhaya cesedin burnu, gözleri, kulakları, dudakları, çenesinin vs. dokunulmamış ve tam olduğuna dair notlar alır. Yanına bırakılan bir lamba ve biraz yağla birlikte Telephron o gece bekçilik yapmaya başlar.

Önce her şey yolunda gider, fakat bir gelincik odaya girip de doğrudan bekçinin gözlerine bakmaya başlayınca gerçekten korkuya kapılır; fakat hayvanı kovup kaçar ve işte tam o anda ölünün dul karısı yanında yedi şahitle birlikte çıkagelir ve bozulmuş olup olmadığını görmek üzere cesedi incelemeye başlar; bedeninin herhangi bir zarar görmediğini anlayınca, uşağına Telephron'un ücretini ödemesini emreder ve ona minnettar olduğunu söyleyerek kendi hane halkı arasına katılmasını istediğini belirtir. Fakat Telephron teşekkürlerini ifade etmeye çalışırken bazı meşum kelimeler kullanır ve işte o anda uşaklar onun üzerine atılarak yumruklamaya, saçlarını köklerinden koparmaya ve kıyafetlerini yırtmaya başlarlar, sonunda da evden dışarı atarlar.

Bir müddet sonra dışarıda dolaşırken Telephron cenazeyinin forumdan geçtiğini görür, o sırada yaşlı bir adam tabut sehпасının üzerine çıkarak gözyaşları ve hıçkırıklar içinde dudu, mirasına konmak ve aşığıyla evlenmek için yeğenini zehirlemekle suçlar. Meydanda toplanan halk kadının evini ateşe vermek ister ve aralarından bazıları kadına taş atmaya başlar; küçük çocuklar da kadına taş atmaktadır. Kadın suçlamayı reddedip masumiyetine şahit olmaları için tanrıları yardıma çağırınca, yaşlı adama bağırarak şunları söyler; *"O halde bırakalım Takdiri İlahi karar versin buna. Bakın, işte Mısırlı ünlü kahin Zaclas da aramızda, bana çok para karşılığında ölünün ruhunu yeraltı dünyasındaki ölümler diyarından getirip kısa bir süre için yine*

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

bedeninde ikamet ettirebileceğini söylemişti.”

Bunları söyleyerek keten giysiler içinde, ayağında palmiye yaprağından sandaletler olan ve bütün Mısırlı rahipler gibi kafasını traş etmiş bir adamı işaret eder. Adamın ellerini öperek bacaklarına sarıldıktan sonra yıldızlar ve yeraltı dünyasının ve Nil'in tanrıları, seller vs. adına adama yalvararak, sadece kısa bir süre için bile olsa ölünün bedenine hayatı geri getirmesini ve böylece dul kadına yöneltilen suçlamanın kanıtlanacağını söyler.

Bu kadar yalvarmanın neticesi olarak Zaclas bir bitkiyle ölünün ağzına ve göğsüne üç kere vurur ve yüzünü Doğuya çevirerek dua eder, ölünün ciğerleri nefesle dolmaya, kalbi atmaya başlar ve başını ve omuzlarını kaldırarak neden hayata geri getirildiğini sorar ve ardından kendisini rahatsız etmemeleri için yalvarır. O zaman Zaclas ona hitap ederek, dualarının yardımıyla iblisleri çağırıp ona işkence ettirme gücü olduğunu söyler ve bunu yapmasını istemiyorsa nasıl öldüğünü anlatmasını emreder.

Adam iniltiler içinde yakın bir zaman önce evlendiği kadının ona zehir verdiğini ve bu sebeple öldüğünü söyler. Kadın hemen kocasının sözlerini inkar eder ve toplanmış olan kalabalığın bir kısmı onun diğer kısmı ise adamın yanında yer alır. Nihayet adam söylediklerinin doğruluğunu kanıtlayabileceğini belirterek, bedenini korumakla görevlendirilmiş olan Telephron'u işaret eder ve oradakilere cadıların onun dikkatini dağıtmak için birçok teşebbüste bulunduktan sonra onu uykuya daldırdıklarını söyler. Cadılar daha sonra ona kendi adıyla seslenmiş, fakat tesadüf eseri kendi adı da Telephron olduğu için, bekçi o anda uyanmış ve şuursuz bir şekilde etrafta yürümeye başlamış. Bunu gören cadılar, bekçinin burnunu ve kulaklarını alarak yerlerine bunların kalıplarını yerleştirmişler. Bunları duyanlar genç adama bakarlar ve burnuyla kulaklarını yoklarlar, fakat genç adamın burnu ellerinde kalır ve kulakları da parmakları

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

arasından kayarak yere düşer.

Öykünün sonu bizi ilgilendirmiyor, bu yüzden Zaclas'ın uyguladığı ağza dokunma hareketinin aslında dinsel metinlerde sıkça gönderme yapılan "ağzı açma" ayininin bir parçası olduğunu ve ölünün hayrı için son derece önemli kabul edildiğini¹⁰ belirtmekle yetinmiyoruz, ayrıca Apuleius'un rahibe veya büyücüye atfettiği ölüleri hayata döndürme gücü, aslında Mısırlı bilgeler tarafından İsa'dan binlerce yıl önce kullanılıyordu, nitekim bunu Westcar Papirüs'ünde anlatılan aşağıdaki hikayede de görebiliriz.

Khufu (veya M.Ö. 3800'lerde hüküm süren Keops) kralının oğlu olan Herutâtâf, bilgili biri olarak tanınıyor; adı "*Ölülerin Kitabı*"nda yer alıyor ve bu muhteşem derlemenin bazı bölümlerinin "keşfi" ile ilişkilendiriliyordu.¹¹ Bir gün muhtemelen eskilerin sahip olduğu büyü güçleri konusunda babasıyla konuşurken, Khufu'nun sorduğu bir soruya şöyle cevap verir: "*Bugüne kadar sadece eski zamanlardaki insanların bildikleri şeylerle ilgili anlatılanları dinlediniz; oysa bunların gerçek olup olmadıklarını hiçkimse bilmiyor. Ama şimdi ben Majestelerine kendi zamanından bir bilgeyi göstereceğim, ama o da sizi tanımıyor.*" Khufu oğluna "*Kimmiş bu adam Herutâtâf?*" diye sorunca genç adam şöyle yanıtlar; "*Bu adamın adı Teta, kendisi Tet-Seneferu'da yaşıyor, tam yüz on yaşında ve bugüne kadar sadece beş yüz somun ekmek, bir öküz budu yemiş ve yüz ölçü de ale [bir tür bira (ç.n.)] içmiş. Kesilmiş olan bir kafayı bedene tekrar nasıl takabileceğini biliyor; kapanını yerde sürüklerken bir aslanı kendisini takip etmeye nasıl zorlayacağını biliyor. Thot mabedindeki aptet'lerin sayısını da biliyor.*"

Bunun üzerine Khufu, Thoth mabedinin aptet'ini aramakla uzun bir süre uğraşır, çünkü kendi "ufku" için de benzer bir tane yaptırmak için sabırsızlanmaktadır. Bu aptet'in ne olduğunu kesin olarak söylemek halen mümkün değilse de, bir tür büyü ile ilgili olarak kullanılan bir nesne veya enstrüman oldu-

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

ğu çok açıktır ve kralın da tıpkı tebaası gibi bunu bulmakla fazlasıyla ilgilendiği bellidir. Oğlunun sözlerine karşılık Khufu, ona derhal gidip o bilgiyi alıp huzuruna getirmesini söyler.

Bunun üzerine saltanat kayığına binen Herutâtâf, refakatindekilerle birlikte bilgenin ikamet ettiği yere doğru yola çıkar. Nehirde bir süre yol aldıktan sonra o ve yanındakiler Tet-Senefu'ya varırlar ve tekneler iskeleye bağlanırken prens yolculuğun geri kalanını abanoz ağacından yapılmış bir tür tahtirevanda yapmak üzere emir verir, altın kakmalı bu tahtirevan sesnetchem ağacından yapılmıştır ve sırtıklar üzerinde taşınır.

Teta'nın evine varıldığında tahtirevanı yere bırakırlar ve prens bilgiyi selamlamak için çıkar, bilge evinin bahçesine yerleştirilmiş hasırdan yapılmış bir yatak veya şilte üzerinde uzanmaktadır, uşaklarından biri başını yıkarken bir diğeri de ayaklarını ovmağa meşguldür. Bilgenin onuruna yakışır bir selamlamanın ardından Herutâtâf ona, babası Khufu'dan bir mesaj getirmek üzere çok uzaktan geldiğini söyler, bilge onu samimi bir şekilde "Selamlar" ve Khufu'nun, saltanatını daha da yükselmeye çıkaracağı kehanetinde bulunur. Selamlaşmaların ardından Herutâtâf, Teta'ya oturduğu yerden kalkması için yardım eder, yaşlı adam kralın oğlunun koluna yaslanarak rıhtımın yolunu tutar ve orada vardıklarında kendisiyle birlikte çocukları ve kitaplarının da getirileceği bir tekne ayarlanmasını talep eder. Derhal iki tekneyle, denizciler temin edilir ve Teta, Herutâtâf'la birlikte Nil'e açılır, ailesi de arkasından gelmektedir.

Khufu'nun sarayına vardıklarında Herutâtâf babasının huzuruna çıkar ve ona bilge Teta'yı getirdiğini söyler; Khufu bilgenin derhal huzuruna getirilmesini emreder ve bir müddet sarayın sütunları arasında bekledikten sonra Teta huzuruna çıkarılır.

Khufu ona; "Söylesene Teta, seni bugüne kadar nasıl oldu da görmedim?" diye sorar ve bilge adam da, "Ey kuyruklu yıldız namlı Kralım, sen beni emrettin ve işte huzurundayım" diye

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

yanıt verir. Khufu ona *“Bana dediklerine göre kesilen bir kafayı bedenine tekrar takabiliyormuşsun, doğru mu bu?”* diye sorar ve bilge, *“Evet, doğrudur yüce Kral’ım, bunu nasıl yapacağımı biliyorum”* der. O zaman Khufu *“Bana derhal zindandaki mahkumlardan birini getirin ki ona hakettiği cezayı hemen vereyim”* deyince Teta; *“Hayır Kral’ım, bunu bir insan üzerinde denemeyelim, en iyisi bunu kutsal hayvanlar sınıfına dahil olan yaratıklardan birinde deneyelim”* der.

Böylece bir kaz getirilip hemen kafası kesilir ve hayvanın bedeni sütunların batısına, kafası ise doğusuna bakan yere bırakılır. Teta orada durur ve bazı büyülü güç kelimeleri söyler, kazın vücudu ve başı hareket etmeye başlar, hareketler devam ettikçe her seferinde başla vücut birbirine biraz daha yaklaşır ve sonunda baş kuşun vücudundaki yerini alır ve o anda kazın sesi duyulur. Ardından Teta bir khet-aa kuşu getirtip aynı mucizeyi onun üstünde de tekrarlar; ve hayvanlar aleminin bütün yaratıkları üstünde aynı güce sahip olduğunu ispatlamak için bu sefer de bir öküz getirterek kafasını kestirir, hayvan yere düşer, bilge büyülü sözleri söyler ve öküz sapasağlam ayağa kalkar.

Westcar Papirüs’ünden alınan yukarıdaki iki öykü, daha IV. Hanedan döneminde bile büyüünün Mısırlılar arasında bilinen bir sanat olduğunu ispatlamaya yeter ve daha sonraki metinlerden öğrendiğimiz her şey, Mısır’da durumun böyle olmadığı bir döneme bulmanın neredeyse imkansız olduğunu işaret ediyor. Ama Mısırlıların *“bilgelikleri”* iki çeşitti, yani hem maddi hem de manevi dünyayla başa çıkabilmelerini sağlayan iki tür *“bilgelik”* sahibiydiler; fakat çevrelerindeki diğer milletler bu iki şeyi birbirine karıştırmış ve dolayısıyla konuyu yanlış anlamışlardır.

Mısır’ın en eski isimlerinden biri *“Kamt”* ya da *“Qemt”* tir, bu kelime *“kara”* veya *“loş”* anlamına gelir ve Nil’in iki yakasındaki arazileri oluşturan çamurun koyu rengi nedeniyle kullanılmıştır; Hıristiyan Mısırlılar ya da Kıptiler, bu sözcüğü Khê-

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

me haline dönüştürerek Yunanlılar, Romalılar, Suriyeliler ve Araplara taşıdılar. Daha çok erken dönemlerde Mısırlılar, metal işleme becerileri ve onları dönüştürme girişimleriyle ünlüydüler ve Yunanlı yazarlara bakılırsa bu işlemlerde cıva kullanıyor ve doğal cevherin içinden altın ve gümüş metallerini ayırabiliyorlardı.

Bu işlemler neticesinde bir “kara” toz veya madde ortaya çıkıyor ve bunun muazzam güçler taşıdığını düşünülüyor, bu maddenin içinde çeşitli metallerin özelliklerinin bulunduğu inanılıyordu; yani sözkonusu maddeler bu yeni madde içinde mevcut oluyordu. Mistik anlamda alacak olursak bu “kara” toz, tanrı Osiris’in yeraltı dünyasında sahip olduğu bedenle özdeşti, ikisi de büyüsel niteliklere sahipti ve ikisinin de hayatın ve kudretin kaynakları olduğuna inanılıyordu.

Dolayısıyla Mısır’da metal işlemeye dair normal becerilerdeki gelişimle, eritici madde ve alaşımlarda büyüsel güçlerin mevcut olduğuna dair inanç yanyana gelişmişti. Metallerin manipüle edilmesi sanatı ile metallerin kimyasına ve büyü güçlerine dair bilgi “*Khemeia*” sözcüğüyle tasvir ediliyordu ve “*kara cevherin (veya “toz”un) hazırlanmasını*” anlatan bu kelime metallerin dönüştürülmesi olarak kabul ediliyordu. Araplar bu kelimeye al tanımlığını eklediler ve böylece Al-Khemeia veya Al-şimi [simya (ç.n.)] kelimesi ortaya çıktı, nitekim bu kelime Mısırlıların hem “*ak büyü*” hem de “*kara*” sanatın başarılı öğrencileri olarak itibarlarını sürdürmüştür.

Fakat zanaatçılar ve esnaflar olarak sergiledikleri becerilere ek olarak Mısırlılar, özellikle ölümlerin yararına yapılan törenlerle ilgili edebi kompozisyonların ve kitapların yazılmasında da yetenekliydi. Ne yazık ki, erken dönem çağdaş halkların Mısır cenaze törenleri hakkında neler bildiklerine dair elimizde hiç belge yok, fakat mucizeler yaratan insanlar olarak kazandıkları şöhreti bu araçlar vasıtasıyla elde ettikleri kesin görünüyor. Şans eseri çöldeki bir kabilenin herhangi bir üyesinin, adına

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

Piramitlerin inşa edildiği kralların huzur içinde uyumaları için uygulanan törenleri seyretmesine izin verildiğinde, bu kişinin gidip de akrabalarına anlattıkları hikayeler, Mısırlıların ölüleri diriltme, heykelleri canlandırma ve sadece güç kelimeleri olarak isimlerini söylemek suretiyle tanrıları kendilerine hizmete zorlama gibi güçlere sahip olduklarının kesin kanıtları olarak kabul ediliyordu.

Mezarların duvarlarının genellikle kaplandığı hiyeroglif sütunları ile stela'lar [(kitabeli dikili taş (ç.n.)) ya da lahitler üzerine yontulmuş veya çizilmiş tanrı figürleri ise, yazılı şeylere her zaman saygı duyan ve bunlara huşu ile yaklaşan barbarları daha da fazla etkiliyordu. Mas'ûdî'den¹² alınan aşağıdaki öykü Arapların Mısır tapınaklarındaki tanrı yazıtları ve figürleri konusundaki yaklaşımlarını göstermektedir:

“Anlaşılan o ki Firavun’un ordusu Kızıl Deniz’de boğulduğu zaman, kadınlar ve köleler Suriye ve Batı’nın kralları tarafından saldırıya uğramaktan korkmuşlardı; bu zor dönemde kraliçeleri olarak Dalûkah adında bir kadını seçtiler, çünkü bu kadın zeki ve sağduyulu olmasının yanısıra büyü konusunda da yetenekliydi. Dalûkah’ın yaptığı ilk iş bütün Mısır’ı bir duvarla çevirmek ve duvar boyunca kısa aralıklarla nöbetçiler yerleştirmek oldu.

Amacı Mısır’ı göçebe kabilelerin istilalarından korumak olduğu kadar, aynı zamanda avcılığa meraklı olan oğlunu da vahşi hayvanların saldırılarından korumaktı; bu düşünceyle duvara boydan boya timsah ve diğer korkunç hayvanların figürlerini yerleştirdi. Otuz yıllık saltanatı süresince Mısır’ı kendi tapınakları ve hayvan figürleriyle doldurdu; ayrıca Mısır’ın etrafındaki ülkelerde, Suriye’de ve Batı’da yaşayan insanların ve onların kullandıkları hayvanların biçimlerinde yapılmış figürler kullandı. Tapınaklarında tabiatın bütün sırlarını, minerallerde, bitki ve hayvanlarda bulunan tüm çekici ve itici güçleri topladı.

Büyülerini gök cisimlerinin dönüşlerine göre, onların daha

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

yüksek bir güce cevap verdikleri zamanlarda uyguluyordu. Öyle ki, Arabistan veya Suriye'nin herhangi bir yerinden bir ordu Mısır'a saldırmak üzere yola çıktığında kraliçe kendi yarattığı asker ve hayvan figürlerini yere gömerek yok ediyor ve aynı kadar derhal bu figürlerin temsil ettiği gerçek asker ve hayvanların başına geliyordu. Heykel figürlerin yok edilmesi, istenmeyen misafirin de yok olmasına yol açıyordu. Kısacası duvarlara yontulmuş veya çizilmiş olan büyük tanrı figürleri ve yanlarındaki hiyeroglif yazıtlar, bunları okumaktan veya anlamaktan aciz olanlar tarafından, muska olarak kullanılmak üzere yapılmış büyüsel figürler veya formüller olmaktan başka bir şey ifade etmiyordu.”

Tarihçi Mas'ûdî¹³ bize bir Yahudi'nin sahip olduğu büyü gücüne dair bir örnek verir ki bu da Mısırlıların büyü uygulamalarının doğuya doğru yayıldığını ve Babil ve çevresinde yaşayan Yahudiler arasında kendisine yer bulduğunu kanıtlamaktadır. Bu adam Kûfe bölgesindeki Zurârah köyünde yaşamaktaydı ve zamanını büyüyle uğraşarak geçiriyordu. Kûfe'deki camide Velid ibn Ukbah'ın huzurunda birkaç kez görüntüler oluşturmuş, bir keresinde at üzerinde beliren iri cüsseli bir kral görüntüsü Cami'nin bahçesinde belirmişti. Ardından kendisini bir deveye dönüştürüp bir ip üzerinde yürümüş ve bir eşek hayaletinin, bedeninin içinden geçip gitmesini sağlamıştı; sonunda da öldürülmüş birinin bedenini getirterek kafasını kesmiş ve gövdesinden ayırmış, ardından kılıcını baş ve gövde üzerinden geçirmek suretiyle bunları tekrar birleştirip adamı dirilmiştir. Bu son eylem, yukarıda anlatılan, ölü kazın başının bedenine tekrar takılışını ve kuşun dirilişini hatırlatıyor. Şimdi de kısaca Mısırlıların, büyülerini uygulamak için kullandıkları araçları, yani büyü taşları veya muskaları, büyü figürleri, büyü resim ve formülleri, büyü adları, büyü ayinleri ve *Ölülerin Kitabı'*nda genel olarak bu konularla ilgili olan bölümleri ele alacağız.

MISIR BÜYÜ UYGULAMALARININ GEÇMİŞİ

Dipnotlar:

1. Burada gönderme yapılan kitap serisi Kegan Paul tarafından Mısır ve Kalde üzerine Kitaplar'dır. Bu serideki birkaç cildi, burada da zikredilen ve Mısır Dini ile ilgili olan ilki de dahil olmak üzere Budge yazmıştır. Yayıncı.

2. Yeni Ahit, vii. 22.

3. Mısır'dan Çıkış, vii. 10'dan itibaren. Musa'nın rakiplerinden ikisi "Jannes" ve "Jambres" idi. (Bkz. 2 Timothy iii. 8).

4. Yani Musa'nın asasının veya yılanının Mısırlıların asasını veya yılanını yutması, elbette sadece onun büyü gücünün Mısırlılarınkinden daha üstün olduğunu ifade etmek anlamındadır.

5. Mısırlılar ve İbraniler tarafından asanın kullanımı ile ilgili ilginç bir makale Chabas tarafından Annales du Musée Guimet'te yayınlanmıştır, s. 35-48, Paris, 1880.

6. Detaylar için bkz. Bölüm III (Büyü Sembolleri).

7. Mısır'dan Çıkış, xiv. 21-28.

8. Bkz. Erman, Die Märchen des Papyrus Westcar, Berlin, 1890.

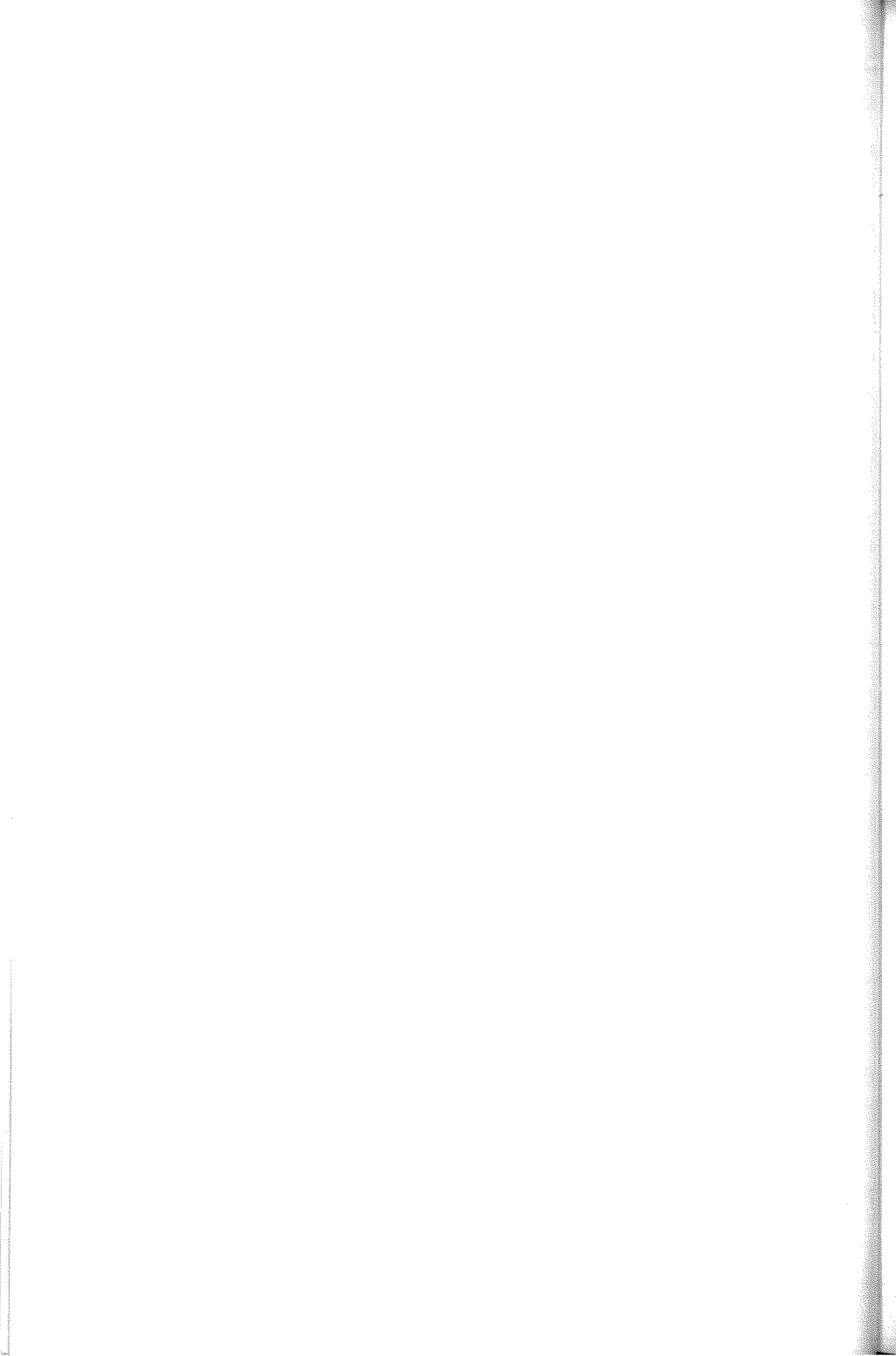
9. Bu kişi baş kher heb idi, yani cenaze törenlerini yöneten ve bir kitaptan ilgili kısmı okuyan rahiplerin başıydı.

10. Bkz. Bölüm VI. (Büyü Ayinleri).

11. Bölüm XXX, LXIV ve CXXXVII. Bkz. Gündüz Gelen kitabımın bölümleri, s. 97, 141, 309.

12. Les Prairies d'Or (ed. B. de Meynard ve P. de Courteille), Paris, 1863, ii. s. 398'den itibaren.

13. Les Prairies d'Or (ed. B. de Meynard), Paris, 1865, iv. s. 266, 267.

BÖLÜM II

BÜYÜLÜ TAŞLAR VEYA MUSKALAR

MUSKA Mısırlılar ve daha sonra başka milletler tarafından, insan bedenini, ister canlı olsun ister ölü, uğursuz etkilerden ve görünen ve görünmeyen düşmanlardan korumak için kullanılan, çeşitli maddelerden yapılmış özel nesnelere, takılar, kıyafet parçaları ve süslere verilen bir isimdir.

“Muska” kelimesi “taşımak” manasına gelen Arapça bir kökene sahiptir, dolayısıyla “taşınan veya giyilen bir şey” anlamına gelir ve bu isim birtakım doğaüstü güçlerle ilişkilendirilen her türlü tılsım veya takı için kullanılır.

Muskanın ilk olarak ölü veya canlı bedeni korumak amacıyla yapıldığı net değildir, fakat kökensel olarak sahibini vahşi hayvanlardan ve yılanlardan korumak amacını taşıdığı söylenebilir. Zaman geçtikçe dinsel fikirler ve inançlarda da ilerlemeler kaydedildi ve bunun neticesinde yeni fikirleri temsil eden yeni muskalar icat edildi; yaşayanları korumak gayesiyle yapılan nesnelere de, onları takanların zihinlerindeki basit bir dönüşümle birlikte ölüleri koruma amacına yöneldi.

Dahası, çürüyebilir olan bedeni, uzuvları tam ve bozulmamış bir halde korumak, ruhsal ve bozulmayan bedenini yaşamı için en büyük önemi taşımaya başladı ve bu yeni inançların et-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

kisi altında, ölü beden, muskaların gerçek bir ambarı haline geldi. Bedenin her bir uzvu, bir muskanın özel korumasına alındı ve bedeni genel olarak yılanlardan, kurtlardan, küften, çürümeden ve kokmaktan koruduğuna inanılan bir dizi nesne, cesedin üstüne, yanına ve sarıldığı sargıların arasına bolca yerleştirildi.

Mısırlıların cesetleri üzerine muskalar bırakmaya ne zaman başladıklarını söylemek mümkün değildir, bu tür muskaların tesirlerine olan inancın ne zaman filiz vermeye başladığını söylemek de aynı ölçüde imkansızdır; bununla birlikte belirli muskaların, bizzat Mısırlıların bile kökeni ve anlamı konusunda şüpheye düşecekleri kadar eski bazı inanç ve bâtil itikatları temsil ettiği aşikardır.

Muskalar iki türdür:

- (1) büyülü formüllerle yazılanlar,
- (2) böyle olmayanlar.

En erken dönemlerde, yaşayan kişiler tarafından takılan veya toplumun dini hizmetleri gerçekleştirmek için görevlendirdiği kişiler veya rahipler tarafından ölümler üzerine yerleştirilen muskalara formüller veya dualar yazılıyordu; ama bunları kullanmak her insanın kudreti dahilinde değildi ve nispeten erken tarihlerde büyülü kelimelerin ve duaların gücü muskaların üzerine kazınır ve böylece bunlar iki misli güce sahip olur; yani muskanın yapıldığı maddenin içinde saklı olduğuna ve üzerine yazılan kelimelere sinmiş olduğuna inanılan gücün böylece arttığına inanılırdı.

Muskalar üzerinde bulunmuş olan en eski isim hekau'dur. Ölülerin bu hekau'larla veya "güç kelimeleri" ile donatılması o kadar gerekli görülürdü ki, M.Ö. XVI. yüzyılda ve muhtemelen bin yıldan fazla bir zaman önce bile, *Ölülerin Kitabı*'na bununla ilgili bir bölüm eklenmişti.¹ Buradaki gaye, ölünün her nerede olursa olsun "tazıdan daha çevik, ışıktan daha hızlı" bir şekilde istenen yere getirilmesiydi.

Bilinen en eski Mısır muskaları ölünün göğsüne koyulan çe-

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

şitli şekillerdeki hayvanlara ve benzer şeylere ait yeşil kilitaşı parçalarıdır; bunlar Mısır'da çeşitli yerlerde tarih öncesi ve hanedan öncesi mezarlarda çok sayıda bulunmuştur. Bunların Mısır'ın yerli halkları tarafından yapılmış olmaları mümkün görünmüyor, zira bunların amacına ve kullanımına yönelik olarak yapılmış çeşitli varsayımlara rağmen, M. J. de Morgan'ın da söylediği gibi ² bunlar, "kült'e aittirler".

Bu yazara göre sözkonusu nesnelere kullanımı neolitik dönemin sonuna kadar aşırı derecede yaygınlaşmıştır, fakat bizim Mısırlılar dediğimiz insanların ortaya çıkışıyla birlikte çok nadir hale gelmişlerdir. Ardından gelen dönemde hayvan formları ortadan kaybolmakta ve bunların yerlerini, üzerine hayvan vs. figürlerinin kaba hatlarıyla işlendiği dikdörtgen şeklindeki kilitaşı plakaları almakta. Bu nesnelere bileme taşı veya üzerinde boya hazırlamak için kullanılan yassı taşlar olarak imal edildikleri teorisi ise yine M. J. de Morgan'ın ortaya koyduğu sebepler yüzünden geçerliliğini yitiriyor. Dahası, hanedan dönemlerinde ölünün göğsü üzerine yerleştirilen yeşil taştan yapılan bokböceğinde, kullanılan malzeme ve yapılış amacı açısından baktığımızda muhtemelen Mısır'daki hanedan öncesi zamanların yeşil kilitaşı muskalarının bir devamını görüyoruz.

Fakat papirüs üzerine hekau veya güç kelimeleri yazma geleneği, en az bunları taş üzerine yazma geleneği kadar eskidir. M.Ö. 3300'lerde Mısır kralı olan Unas'ın piramidinin odalarında ve duvarlarında yer alan kitabelerde, kralın yanına bir de "büyülü güce sahip kelimeler kitabı"nın gömüldüğünü görüyoruz.³ Bir başka yerde ise ⁴ yaklaşık olarak M.Ö. 3266'da Mısır kralı olan Teta'nın da "tanrıların kalbine hükmetme gücü olan" bir kitabı aldığını okuyoruz. Şurası şüphesizdir ki mezar, stela, muska, tabut, papirüs vs. üzerine yazılan herhangi bir dinî metnin gayesi, tanrıları ölmüş olan kişinin gücü altına sokmak ve böylece ölünün istediği şeyi yapmaya onları mecbur kılmaktır.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

1. KALP MUSKASI

Kalp sadece yaşam gücünün bedende oturduğu yer değildi, aynı zamanda hem iyi hem de kötü düşüncelerin kaynağıydı ve bazen vicdanı da simgelerdi. Ölümün ardından özenle korunur, ayrı bir şekilde mumyalanır ve ardından çığırlerle birlikte bir kavanoza konularak tanrı Tuamutef'in koruması altına bırakılırdı. Kalbin muhafazasına o kadar önem veriliyordu ki henüz çok erken dönemlerde *Ölülerin Kitabı*'na bununla ilgili bir metin eklenmişti⁵ ve buna göre ölünün kalbinin, mumyalama işleminin yapıldığı yerde, ölünün yanında bırakılması gerek-mektedir. Metin şöyledir:

“Kalbim Kalpler Evi’nde benimle birlikte olsun! Göğsüm⁶ Kalpler Evi’nde benimle birlikte olsun! Kalbim yanımda olsun ve orada huzur içinde kalsın, yoksa Çiçekler Gölü’nün doğusundaki Osiris’in çöreklerini yiyemem ve yoksa seninle birlikte Nil’in ne aşağısına ne de yukarısına gidecek bir tekne bulamam. Ağzım [benimle] kalsın ki onunla konuşabileyim ve iki bacağımla benimle kalsın ki onlarla yürüyebileyim ve iki elim ve kollarım benimle kalsın ki düşmanlarımı onlarla devirebileyim.

Cennetin kapıları bana açılsın; Seb, tanrıların prensi, iki çe-

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

nesini bana doğru açsın ve benim kapalı olan iki gözümü açsın, sarılmış olan bacaklarımı ayırmama yardım etsin; Anpu (Anubis) uyluklarımı sağlamaştırırsın ki onlarla ayakta durabileyim. Tanrıça Sekhet ayağa kalkmamı sağlasın ki böylece cennete çıkabileyim ve Ptah'ın Ka'sının Evi'nde verdiğim emirleri yerine getirebileyim. Kalbimle her şeyi anlayacağım, kalbim üstünde ustalık kazanacağım, iki elim üstünde ustalık kazanacağım, bacaklarım üstünde ustalık kazanacağım, ka'mın (yani duble) istediği her şeyi yapma kudreti kazanacağım. Yeraltı dünyasında ruhum bedenime zincirli olmayacak, huzur içinde her istediğim zaman onun içine girip ortaya çıkabileceğim." [Duble "eş, benzer, ikiz" anlamına gelir ve fizik bedeninin bir kopyası gibi olan enerjisel bedeni anlatmak için kullanılır. Eski Mısır'da Ka, Japonlarda Ki, Çinlilerde Çi, Teozofi'de ve Okültizm'de Esiri Beden, Astral Beden, Ruhçulukta ise Perispri ve Duple kelimeleriyle ifade edilmek istenen şey aslında aynıdır (Ç.N.)

Ölü bu sözleri söylediğinde onun öbür dünyada, istediği güçlere sahip olduğuna inanılıyordu; ölen kişi kalbi üzerinde hakimiyet kurduğunda da kalp, duble ve ruh istedikleri yere gitme ve dilediklerini yapma gücünü kazanmış oluyordu. Burada tanrı Ptah'a ve onun Sekhet'e refakat edişine yapılan atıf, bu Bölüm'ün Memphis rahiplerinin bir çalışması olduğunu ve burada yer alan fikirlerin çok eskilere uzandığını işaret ediyor.

Nekhtu-Amen papirüsüne göre, yukarıdaki Bölüm'de zikredilen kalp muskasının lâcivert taşından yapılması gerekmektedir ve bu taşın, onu üzerinde taşıyan kişinin hayrına olan belli bazı özelliklere sahip olduğuna inanıldığına hiç kuşku yoktur. Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki, bir tradisyona göre⁷ *Ölüler Kitabı'nın* LXIV. Bölüm'ündeki metin, yaklaşık olarak M.Ö. 4300'de Mısır kralı Hesepti'nin saltanatı sırasında lâcivert taşından yapılmış bir şekilde bulunmuştur ve sözkonusu Bölüm'ün kırmızıyla yazılmış Başlık kısmında yer alan bu konuya dair anlatı, buna özel bir önem atfedildiğini ispatlamaktadır.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Bir rahip olan Nefer-uben-f, kalbini kalplerin yok edicisine karşı koruyor. (Neville, Todtenbuch'tan, cilt I. plaka 39.)

Fakat yukarıdaki Bölüm'de sunulan araçlarla bir insana kalbini vermek mümkün olsa da, ölünün, yarı insan yarı hayvan olan ve çalmak için her yerde kalp arayıp duran bir canavardan kalbini korumak için büyük bir özen göstermesi gerekmektedir. Bu belaya karşı korunmak üzere *Ölülerin Kitabı*'nda en az yedi Bölüm buna ayrılmıştır (XXVII., XXVIII., XXIX., XXIXA, XXX., XXXA, ve XXXB). XXVII. Bölüm beyaz, yarı şeffaf bir taştan yapılmış bir kalp muskasıyla bağlantılandırılmıştır ve burada şunlar yazar:

"Ey kalpleri çalıp götüren! Ey kalpleri çalan, sonra o insanın kalbini, eylemlerine göre dönüşümlere uğratan, onun yaptıkları

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

senin huzurunda kendisine zarar vermesin! Hürmetler size olsun ey ebediyetin tanrıları, ey sonsuzluğun sahipleri, Osiris'in⁸ bu kalbini almayın, ki kötülük kelimeleri ona karşı ortaya çıkmasın; çünkü bu, Osiris'in kalbidir ve bir çok adlarla ona aittir,⁹ kelimeleri onun kolları gibi olan ve kalbini bedeninde ika-met etmek üzere gönderene. Osiris'in kalbi muzafferdir ve tanrılar önünde yenilenmiştir; bu ölü, onun üzerinde güç sahibidir ve bu yüzden yaptıkları için yargılanmamıştır. Bedeninin uzuvları üzerinde de hakimdir. Kalbi onun emirlerine uyar, onun efendisidir, kendi bedenindedir ve oradan asla çıkmayacaktır. Ben Osiris, huzurda muzaffër olan ve güzel Amenta'da muzaffër olan ve sonsuzluk dağında muzaffër olan ben, sana emrediyorum ki [ey kalp], yeraltı dünyasında bana tâbi olacaksın."

Diğer bir Bölüm de (XXIXB) akik'ten yapılmış olan bir kalp muskasıyla bağlantılıdır ki bunun pek çok örneğini büyük müzelerde görebiliyoruz; metin şöyle söylüyor:

"Ben Bennu¹⁰, Ra'nın ruhu ve yeraltı dünyasındaki tanrıların rehberiyim. Onların ilahi ruhları, dublelerinin arzularını yerine getirmek için yeryüzüne geldiler, onun için dublesinin arzusunu yerine getirmek üzere Osiris'in ruhunu çağırılım."

Bennu aynı zamanda Osiris'in de ruhuydu, bu yüzden muska hem Osiris'in hem de Ra'nın korumasını sağlıyordu. Fakat kalple ilgili bütün Bölümler içinde, Mısırlılar arasında en popüler olanı genellikle XXXB olarak bilinen ve dinsel bir bakış açısından önemi küçümsenemeyecek olan kısımdır. Sözkonusu Bölümün eskiliğinden şüphe edilemez. Zira XVIII. Hanedanın erken dönemlerinden kalan bir doküman olan Nu Papirüsü'ne¹¹ göre bu bölüm M.Ö. 4300 civarında Mısır kralı olan Hesepti'ye kadar uzanmaktadır ve LXIV. Bölüm'e bir ek veya tamamlama şeklinde yazılmış ve böylece "Günle Gelen'in Bölümleri"ndeki bütün maddeleri tek bir Bölüm altında toplama-yı başarmıştır. Sözkonusu Bölüm'ün daha uzun versiyonunun

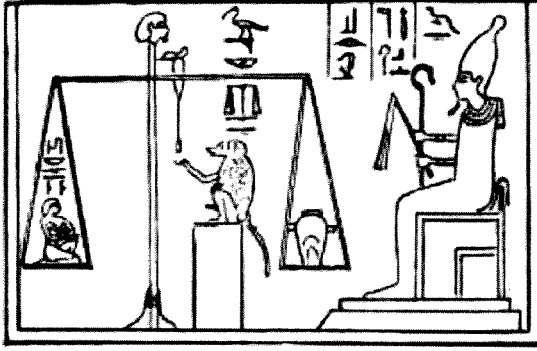
ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

aynı papirüste verilen başlığında¹² Bölüm XXXB bilge olmakla tanınan Khufu'nun (Keops) oğlu Herutâtâf ile bağlantılıdır ve burada, sözkonusu kelimelerin, ölünün göğsüne yerleştirilen sert, yeşil bir taştan yapılmış bok böceği üzerine okunması durumunda kalbin normal haline döneceği söylenmektedir; bu muska daha sonra "ağzın açılması"¹³ için kullanılır, zira bu Bölüm'deki kelimeler gerçekte "güç kelimeleri"dir. Bu Bölüm'de yer alan kelimelerin böcek üzerine okunmasından, kelimelerin böcek şeklindeki taş üzerine oyulmasına geçiş sadece tek bir adımdı fakat bu adımın atılması IV. Hanedan dönemi gibi erken bir dönemde atılmıştı. Metin şöyle devam ediyor:

"Ey kalbin, ey benim annem! Kalbin, varolduğum yer! Yargılama [günümde] benim karşımda dikilme, yüce prenslerin huzurunda bana karşı olma, Terazi'de dengeyi sağlayanın huzurunda hiçbir parçan bana karşı durmasın! Sen benim dublem'sin (ka), bedenimde ikamet edersin, bedenimin uzuvlarını kaynaştıran ve güçlendiren tanrı Khnemu'sun. Nereye gidersek gidelim, mutluluğun olduğu yere gel. İnsanların yaşamlarını şekillendiren Shenit, adımın kötü kokmasına izin verme. İsmim memnunluk verici olsun ve onu işitenler de memnunluk içinde kalsınlar ve kelimelerin saygınlığı hepimize kalp huzuru versin. Sahte olanların büyük tanrı yüce Amentet'in huzurunda bana karşı söylenmesine izin verme. Zafer içinde ayağa kalktığında ne kadar muhteşem olacaksın."

Osiris'in Yargılama Salonu'na geldiğinde ölünün okuduğu Bölüm işte budur, burada doğru ve yanlış sembolleri olarak Terazi'de ölünün kalbi bir tüy ile tartılır. Bazı papirüslerde anlatılanlara göre, kalbin tartılması esnasında ölünün yukarıdaki sözleri uygun bir şekilde söylemesi gerekmektedir ki bu, kalbin tanrılar önünde yargılanmasından oldukça farklı bir kavramdır.

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

Kâtip Nebsent'in kalbi, Osiris'in huzurunda terazide tartılıyor.
(Nebsemi Papirüsü'ndan, levha 4.)

2. BOK BÖCEĞİ MUSKASI

Yukarıda anlatılanlara bakıldığında görülecektir ki kalbi korumaya dair Bölümlerin en önemli ve en yaygın olan kısımlarıyla bağlantılı olan kalp muskası, çok eski tarihlerden itibaren bir bok böceği formu içinde yapılmaya başlanmıştır.

Mısırlıların bu böcekle ilgili fikirlerinin izlerini Piramitlerin yapıldığı zamanlara kadar sürebiliyoruz¹⁴ ve hiç kuşku yoktur ki bunlar henüz o erken dönemlerde bile çok eski olan inançları temsil ediyorlardı. Mısırlıların bu konuyla ilgili yaklaşımları

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

şöyleydi:

Mumyalama işleminden önce kalp bedenden çıkarıldığı ve vücut şimdi yaşam kaynağı ve yeni yaşamındaki hareketlerinin kaynağı olarak başka bir şeye ihtiyaç duyduğu için, bunun yerine başka bir kalp yerleştirilmesi gerekiyordu. Fakat ister lâcivert taşından isterse de akik'ten yapılmış olsun taştan bir kalp, neticede sadece bir taşı ve uygun bir şekilde okunan dualar yoluyla fiziksel kalbin "*kalp çalanlardan*" korunmasını sağlasa da, onu taşıyan bedene yeni bir hayat ve varoluş verme konusunda kendi başına hiçbir gücü yoktu. Ama bok böceği ya da böceğin kendisi olağanüstü güçlere sahipti ve eğer bok böceğinin bir figürü yapılırsa ve doğru güç sözleri bunun üzerine yazılırsa, sadece ölünün fiziksel kalbinin korunmasını sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda ona bağlı olan bedene yeni bir hayat ve varoluş da sunuyordu.

Ayrıca, bok böceği gökyüzünde güneşi sevk eden yaratılışın görünmeyen gücü olan tanrı Khepera'nın da sembolüydü. Bu böceğin muskalar için kopyalamak üzere Mısırlılar tarafından seçilen türü, tropikal ülkelerde yaşayan ve gübreyle beslenen Lamellicorn familyasına aittir. Bu tür genellikle siyah renklidir ama aralarında en zengin metalik renklerle bezenmiş olanlarına da rastlanmaktadır. Dikkate değer bir özellikleri vücudun ekstremilerine çok yakın yerleşmiş olan arka bacaklarının yapısı ve durumudur, bunlar birbirinden o kadar uzak yerleşmiştir ki yürürken böceğe çok olağanüstü bir görünüm vermektedir.

Öte yandan bu tuhaf formasyon onlara, özellikle yumurtalarını içine kapattıkları dışkı toplarını yuvarlamakta büyük kolaylık sağlar. Bu toplar başta düzensiz ve yumuşaktır ama aşama aşama ve yuvarlama işlemi boyunca giderek daha yuvarlak ve sert hale gelirler; bunlar böceğin arka bacakları vasıtasıyla itilir. Bazen bu toplar dört beş santimetre çapında olurlar ve bunları yuvarlarken böcekler neredeyse baş aşağı dururlar. Bu manevralar, böceklerin bu topları daha önce kazmış oldukları de-

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

liklere gömmeleri amacını taşımaktadır; işte larvaların yumurtadan çıktıktan sonra beslenecekleri gübreler bu şekilde oraya yerleştirilmiş olur.

Bu böceklerin kendi gübre toplarını ayırt etme yeteneğine sahip oldukları zannedilmiyor, zira kendileri ait olanları kaybettiklerinde diğer böceklere ait olanları ele geçirmeye yöneliyorlar; gerçekten de bazen birkaç böceğin bir araya gelerek aynı gübre topunu yuvarladıkları söyleniyor.

Dişiler kadar erkekler de topları yuvarlama işine yardımcı oluyorlar. Bunlar günün en sıcak saatlerinde uçuyorlar.¹⁵ Eskiler arasında bok böceğinin *scarabeus sacer* veya *ateuchus Egyptianum*¹⁶ türüne dair bazı garip görüşler serdedenler olmuş, Elian, Porphyry ve Horapollo dişi bok böceğinin var olmadığını ileri sürmüşlerdir. Zikredilen son yazar bok böceğinin, “*babanın tek evladı*”nı ifade ettiğini, çünkü bunun bir dişinin gebe kalmadığı, kendi kendisini üreten bir yaratık olduğunu belirtmiştir. Aynı yazar sözlerine devam ederek, gübreden bir top yaparken bu böceğin gübreyi doğudan batıya doğru yuvarladığını, bir gübre deliği açtığını ve onu yirmi sekiz gün için oraya gömdüğünü ifade ediyor; yirmi dokuzuncu günde topu açarak suya atıyor ve bunun içinden yeni böcekler doğuyor. Günün en sıcak saatleri sırasında uçuyor olması bu böceğin güneşle özdeşleştirilmesine ve yumurta toplarının da güneşin kendisiyle karşılaştırılmasına neden olmuştur.

Tanrı'nın görünmeyen gücü, tanrı Khepera formu altında tezahür etmiş ve güneşin gökyüzünde seyrine neden olmuştu, benzer şekilde bok böceğinin icra ettiği yuvarlama işlemi de ona kheper, yani “*yuvarlayan*” adının verilmesini sağlamıştı. Güneş tüm yaşamın tohumlarını içeriyordu ve böceğin topu da genç böceklerin tohumlarını içermekteydi, bu böcek ayrıca yaşamı özel bir şekilde yaratan bir yaratık olarak da güneşle özdeşleştirilmiştir.

Tanrı Khepera ayrıca bir mevcudiyete doğru giden âtil ama

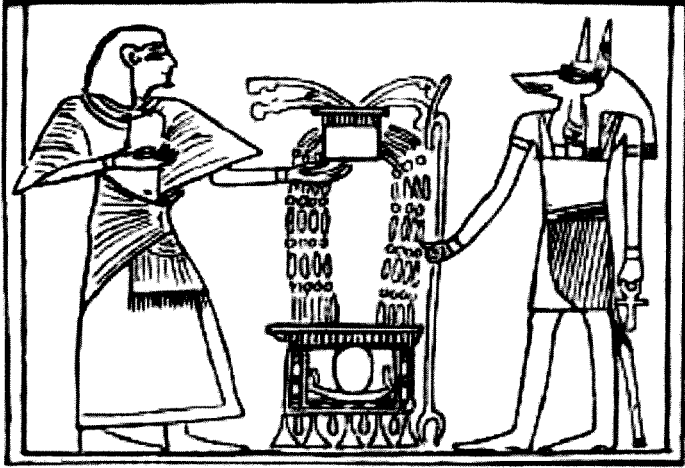
ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

yaşayan maddeyi de temsil etmekteydi ve henüz çok erken dönemlerde bir diriliş tanrısı olarak kabul edilmişti; ve bok böceği onunla özdeşleştirildiği için bu böcek bir zamanlar tanrının ve bir tür dirilişin sembolü haline gelmişti. Ve işte ölü insan vücudu da, bir açıdan, yaşamın tohumunu, yani cenaze gününde uygulanan ayinler ve okunan dualarla tekrar varılmaya çağrılan spiritüel beden tohumunu taşıymaktaydı; bu bakış açısından böceğin yumurta topu ve ölü beden aynı şeydi.

Böceğin top içindeki yumurtalarına potansiyel hayatı verdiği gibi, böceğin tanrı Khepera'nın sembolü olan bir modelinin de, tabii önce "*güç kelimelerinin*" bunun üzerine okunması veya yazılması şartıyla, üzerine yerleştirildiği ölü vücuda potansiyel hayat vereceğine inanılıyordu. Burada "*hayat*" fikrinin, Mısır ve Doğu Sudan'da çok eski zamanlardan itibaren bu böcekle ilişkilendirildiği görülüyor ve günümüzde bile bu böcek kurutulup, ezilip, su ile karıştırıldıktan sonra, bunun geniş bir aile sahibi olmanın şaşmaz reçetesi olduğuna inanan kadınlar tarafından içilmeye devam ediliyor.

Eski zamanlarda bir insan büyücülüğe ve büyülü sözlere dair her türlü etkiyi defetmek istediği zaman, büyük bir böceğin baş ve kanatlarını keserek kaynatır ve yağa yatırır. Baş ve kanatlar daha sonra ısıtılır ve âpnent yılanının yağına batırılır, ardından da bir kez daha kaynatıldıktan sonra kişinin bu karışımı içmesi gerekirdi.¹⁷ Bok böceği muskasından Mısır'da binlerce bulunmuştur ve çeşitleri son derece fazladır. Bunlar yeşil bazalt, yeşil granit, kalker, yeşil mermer, mavi macun, mavi cam, mor, mavi ve yeşil sırlı porselenden vb. yapılır; ve güç kelimeleri genellikle alt kısma oyulurdu. Nadir durumlarda, bok böceğinde bir insan yüzü olurdu ve bazen de arka kısımları Ra'nın teknesi, Bennu kuşu, "*Ra'nın ruhu*" ya da Horus'un gözü figürlerini taşırdı.

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

Ölülerin tanrısı Anubis'in huzurundaki kâtip Ani, üzerinde bir bok böceği veya böcek figürü taşıyan Râ'nın teknesinin bulunduğu göğüs zırlı bir kolye tutuyor. (Ani Papirüsü'nden, levha 15.)

Yeşil taştan yapılmış bok böcekleri genellikle altınla kaplanırdı ve karşısında ve arka taraflarında kanatların birleştiği yerden aşağı ve yukarıya doğru uzanan altın bir bantları olurdu; bazen bütün arka kısım yaldızlı olurdu ve bazen de taban kısmı, üzerine güç sözlerinin damgalandığı veya oyulduğu altın bir levha ile kaplanırdı.

Bazen bok böceğinin tabanı, bir kalp şeklinde yapılırdı, bu durum kalp ve bok böceği muskaları arasında mevcut olan ilişkinin yakınlığını kanıtlamaktadır. Geç zamanlarda, diyebiliriz ki M.Ö. 1200'lerde, büyük cenaze bok böcekleri, çeşitli renklerde porselenlerden yapılan sütun şeklindeki göğüs zırlarına yerleştiriliyor, bunun üzerine de Güneş teknesi ya renkli olarak çiziliyor veya kabartma olarak yapılıyor ve böcek, sanki tekne içinde taşınıyor gibi görünecek şekilde yerleştiriliyor; solda İsis ve sağda da Nephthys duruyordu.¹⁸ Benim bildiğim en eski

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

yeşil taştan cenaze bok böceği, British Museum'dadır (No. 29.224); Teb yakınlarındaki Kûrna'da bulunmuştur ve M.Ö. 2600 yıllarındaki XI. hanedan dönemine aittir. Yapıldığı kişinin adı (Amen Tapınağı'nın bir görevlisi olduğu anlaşılıyor) sonradan verniklenen açık renkli boya ile üzerinde çizilmiştir; bu ilginç nesne üzerinde hiçbir "güç kelimesi" bulunmuyor.

Bok böceklerini ölünün organları ile birlikte gömme geleneği bir kere yerleştikten sonra, bunların yaşayanlar tarafından süs eşyası olarak takılması alışkanlığı yayılmaya başlamış ve bunun bir neticesi olarak her türden bok böceği pek çok koleksiyonda binlerce adet bulunur hale gelmiştir, bunların çeşitlerinin sayısını sınırlayan tek unsur, antik zamanlarda bunları imal edenlerin yeni çeşitler icat etme yeteneklerinin kapasitesiydi.

Bok böceği muskasının kullanımı Batı Asya'ya ve Akdeniz bölgesindeki birçok ülkeye yayıldı ve onları takanlar bu muskalara ilk mucitleri olan Mısırlılarla aynı tarzda bağlanmışlardı. Goodwin¹⁹ tarafından tercüme edilen bir Yunan büyü papirüsüne baktığımızda, daha Yunanlılar ve Romalıların hakimiyet dönemlerinde bile, takılmadan önce bu böcekler üzerinde bazı kutsal törenler gerçekleştirilmiş olduğunu görebiliyoruz.

Bu yüzden "*Horus'un yüzüğü*"nde ve "*böcek ayini*"nde aşağıda tarif edildiği şekilde oyulmuş bir böceğin alınıp bir masaya yerleştirileceği, masanın altında saf ketenden bir kumaş olacağı anlatılır; bunun altına bir kaç zeytin dalı konulacak ve masanın tam ortasına içinde mür ve kyphi yanan bir buhurdan yerleştirilecektir. Ve içine zambak, mür veya tarçın merhemleri konan değerli mineralden yapılmış küçük bir kap alınarak, yüzük bu merhemin içine batırılacak saflaşıp temizlenmesi sağlanacak, ardından kyphi ve mürlü buhurdana adak olarak sunulacaktır; yüzük üç gün boyunca orada bırakılacak ve daha sonra alınıp güvenli bir yere konulacaktır.

Kutlamada mevsimine göre bazı meyveler ve saf ekmekler bulunacak ve asma dalları üzerine başka bir kurban sunumu

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

yapılacaktır, kurban sunumu sırasında yüzük merhemden çıkarılıp kurbandan alınan kutsal yağla yağlanacaktır. Sabah erkenden kalkılıp aynı yağla yağlanılacak ve doğuya yönelerek aşağıda yazan kelimeler telaffuz edilecektir. Ardından böcek değerli zümrüitten oyulacak; bir delik açılarak içinden altın bir zincir geçirilecektir; böceğin altı kısmında kutsal İsis'in oyması olarak ve yukarıda yazıldığı gibi takdis edildikten sonra kullanılacaktır. Bu kutlama için uygun günler ayın başından itibaren 7, 9, 10, 12, 14, 16, 21, 24 ve 25. günlerdi; idi; diğer günlerde uygulamadan sakınmak gerekiyordu. Okunması gereken afsun şöyle başlıyordu;

“Ben Thoth’um, ilaçların ve harflerin mucidi ve kurucusu. Ey toprağın altında olan, şimdi kalk ve bana gel, ey büyük ruh.”

3. TOKA MUSKASI

Bu muska, İsis'in kemerinin tokasını temsil eder ve genellikle akik, kırmızı yeşimtaşı, kırmızı cam ve kırmızı renkli diğer bazı materyallerden yapılmıştır; bazen altından veya altın kaplamalı maddelerden imal edildiği de olmuştur. Her zaman *Ölümler Kitabı*'nın CLVI. Bölüm'ü ile ilişkilendirilmiştir, zira bu kısımda muskanın tarifi sıklıkla geçmektedir:

“İsis'in kan ve İsis'in gücü ve İsis'in güç sözleri bu büyük ve

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

kutsal varlığı koruyacak ve onun iğreneceği şeylerin kendisine yapılmasını engelleyecektir.” Fakat toka, yazının emrettiği gibi ölünün boynuna takılmadan önce, içine ânkhm çiçeklerinin batırıldığı suya daldırılması gerekmektedir; sonra yukarıda verilen Toka Bölümü'nün sözleri muskaya okunur ve böylece muska, takıldığı ölüye İsis'in kanının ve güç sözlerinin korumasını sağlar. İsis'in, kendi güç kelimeleri vasıtasıyla Osiris'in cesedini canlandırdığı hatırlanacaktır, ayrıca onun, sahip olduğu büyü gücü ile Güneş tanrısı Ra'yı şiddetli hastalıkla cezalandırdığı mealinde bir efsane de vardır. Tokanın başka bir amacı da ölüye, yeraltı dünyasının her yerine gidebilme ve *“bir eli cennette, bir eli yeryüzünde”* olacak şekilde dolaşma gücü vermektir.

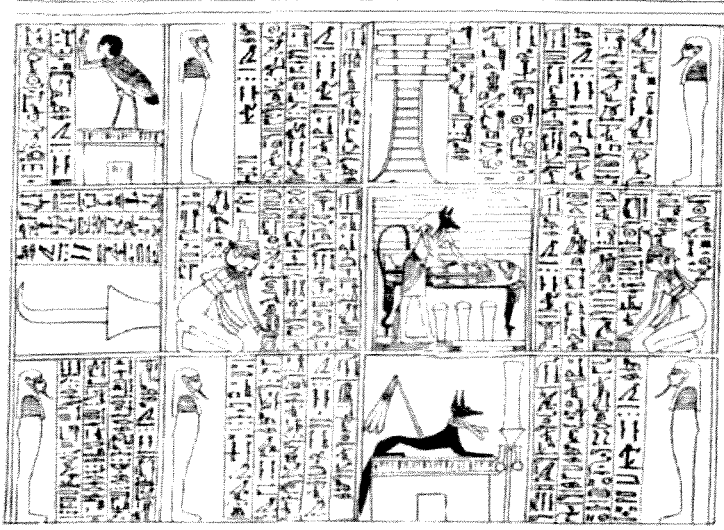

4. TET MUSKASI

Bu muska muhtemelen, tanrıça İsis'in, kocasının cesedini, gövdesi içinde gizlediği ağacı temsil eder. Dört çapraz çubuk da dört ana yönü belirtir; Osiris'in bedeninin yeniden oluşturulmasını sembolize eden Busiris'teki Tet'in kurulmasına yol açan ve Mısırlılar için en yüksek dini öneme sahip bir sembol haline gelen bu muska, Osiris kültü ile bağlantılı olarak gerçekleştirilen tüm ayinlerin en kutsal olanlarından biriydi. Bazılarının

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

zannettiği gibi Tet, ne masonların sıralamasını ne de bir Nilotre'yi [Nil'in veya bir nehrin taşıdığı zamanki su yüksekliğini ölçmeye yarayan alet (ç.n.)], bu muska her zaman *Ölümler Kitabı*'nın CLV. Bölüm'ü ile ilişkilidir:

Kâtip Ani'nin mummyası tabut sehpaı üzerinde yatıyor, etrafında İsis, Nephthys, Anubis, Horus'un dört çocuğu, uşabti figürü [Şabti olarak da bilinen, Antik Mısır'da firavun mezarlarına konulan küçük heykelcikler (ç.n.)], ruhu, TET vs. (Ani Papirüsü'nden, levha 33, 34).

“Uyan ey Osiris! Metanetini koru ey Sessiz Kalp! Boynunda ve sırtında bağların var ey Sessiz Kalp! Köklerin üzerinde ayağa kalk tekrar, ayaklarının altına su koyuyorum şimdi ve sana altından bir Tet getirdim, ki orada yine saadetini kavuşasın.” Toka gibi, Tet de içinde ânkham çiçekleri buluna suya batırılmalı ve ölünün boynuna koyulmalıydı, böylece ona bedenini yeniden oluşturma ve yeraltı dünyasında kusursuz bir KHU (yani ruh)

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

olma gücü veriyordu. Tabutlarda ölünün sağ elinde toka, sol elinde ise Tet vardır; kitabın Tet ile ilgili Bölüm'ü Tet'in altından yapılması gerektiğini söylemesine rağmen ikisi de ahşaptan yapılırdı.

5. YASTIK MUSKASI

Bu muska tabuttaki mumyanın boyunun altına yerleştirilmiş şekilde bulunan bir yastık modelidir ve amacı ölünün başını “yukarı kaldırarak” korumaktır; genellikle kan taşından yapılır ve üzerinde *Ölüler Kitabı*'nın CLXVI. Bölüm'ünde yer alan metin yazılıdır:

“Ey sen hasta ve perişan halde yatan, artık kalkabilirsin. Onlar senin başını ufka doğru kaldırdı, artık uyandın ve sana yapılanlara karşı aklınla zafer kazandın. Ptah sana kötülük yapmaları buyrulan düşmanlarını yok etti. Sen Horus'sun, Hathor'un oğlu, ölümden sonra ölünün başını ona geri veren. [Ölümünden] sonra, başın senden alınıp götürülemeyecek, başın artık asla senden alınamayacak.”

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

6. AKBABA MUSKASI

Bu muskayla ölen için bir koruma olmak üzere “ilahi ana” olarak İsis’in gücünü kullanmak amaçlanıyordu ve uzattığı kanatlarıyla havada asılı durup her bir pençesinde “hayat” sembolünü tutan bir akbaba şeklinde altından yapılarak, cenaze gününde ölünün boynuna yerleştirilirdi.

Hayat sembolü

Bu muska *Ölümler Kitabı*'nın CLVII. Bölümü ilişkilidir ve kitap, bu amaçla aşağıdaki metnin okunması gerektiğini belirtir:

“İsis gelsin ve şehrin üstünde uçsun ve papirüs bataklıklarından çıkarken Horus’un gizli meskenlerini arasın ve kötü durumda olan omuzunu yükseltsin. O ilahi teknenin misafirlerinden biri tarafından yapıldı ve tüm dünya egemenliği onun hükümüne bağlandı. O büyük kudretle savaştı ve işlerinin hatırlanmasını sağladı; kendisinden korkulmasını ve kendi varlığını

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

göstermek için ona huşu gösterilmesini sağladı. Anası olan kudretli leydi onu korudu ve gücünü ona nakletti.” Buradaki ilk kinaye, onu papirüs bataklıklarından getirirken İsis’in Horus’a göstermiş olduğu özenle ilgilidir, ikincisi ise Set’le yaptığı mücadele hakkındadır ve zaten Set’i, İsis’in kudreti sayesinde yenmiştir.

7. ALTIN GERDANLIK MUSKASI

Bu muska ölüye kendisini sargılarından kurtarma gücünü vermek için tasarlanmıştır; *Ölüler Kitabı*’nın CLVIII. Bölüm’ünde geçer ve altından yapılarak cenaze gününde ölünün boynuna yerleştirilmesi gerekir. Bölümdeki metin şöyledir:

“Ey benim babam, kardeşim ve anam İsis, işte sargılarımdan kurtuldum ve görüyorum. Ben sargılarımdan kurtulan ve tanrı Seb’i görenlerdenim artık.”

Bu muska çok nadirdir ve M.Ö. 550 civarında XXVI. hane-dan döneminde yayılan inançların bir ifadesi olduğu anlaşılıyor.

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

8. PAPIRÜS ASASI MUSKASI

Bu muska ölüye gençliğin canlılığını ve yenilenişi vermek için tasarlanmıştı; zümrüitten, açık yeşil ya da mavi porselenden yapılırdı; *Ölüler Kitabı*'nın CLIX. Bölüm'ünde yer alan sözler bu muska üzerine okunur ve cenaze gününde ölünün boynuna yerleştirilirdi. XXVI. hanedan ve daha sonrasına tekabül eden dönemde bu muskanın, İsis'in gücünü temsil etmiş olması muhtemeldir, bol hasat ve gıda tanrıçası İsis, bunu babasından, yani Renenet'in kocasından miras almıştı. Daha önceki bir dönemde, CLX. Bölüm'de yer alan metinlere bakılacak olursa bu muska ölünün eline tanrı Thoth tarafından konulmakta ve üstünde şöyle yazmaktadır:

“O şimdi kuvvetlidir ve ben de şimdi kuvvetliyim; o asla yaranmaz ve ben de asla yaranmam; o artık yıpranmayacaktır ve ben de artık yıpranmayacağım.”

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

9. RUH MUSKASI

İnsan başlı şahin şeklindeki bu muska, içine değerli taşların işlendiği altından yapıldı ve *Ölümler Kitabı*'nın LXXXIX. Bölümü'nde yazanlar bu muskanın üzerine okunurdu ve sözkonusu Bölümün direktifleri uyarınca ölünün göğsüne konurdu. Muskanın amacı metinden açıkça görülmekte ve ölüye şunları söylemektedir: *"Ey tanrı Anniu! Ey senin salonunda ikamet eden tanrı Pehrer! Yemin olsun ki ruhum, her nerede olursa olsun istediğim an bana gelebilir. Eğer yolda oyalanacak olursa, ruhumun nerede olursa olsun hemen bana gelmesini sağlayın. Canım ve ruhum bana ait olsun, her nerede olurlarsa olsunlar onlarla gerçekten konuşabileyim. Selam size tanrılar, milyonlarca yılın efendisinin teknesiyle dolaşanlar, onu yeraltı dünyasının üstüne çıkaranlar ve onunla Nut'a seyahat edenler, onların ruhsal bedenlerine girmek için canlarını yapanlar, Osiris'in²⁰ ruhunun tanrılarının huzuruna çıkmasını sağlayın ve onun sizinle gökyüzünün doğusunda gerçek sesle konuşabilmesini sağlayın ve dün olduğu yere kadar onu takip edin ve Amentet'in iki kat huzuru içinde keyifler sürün. Kendi doğal bedenini görsün, kendi ruhsal bedeninin üzerine yatsın ve bedeni ne helak olsun ne de sonsuza dek çürüme acısını çeksin!"* Böylece ruh muskasının amacı hem ruha mumyalanmış vücudu ile birleşebilmesini hem de kendi iradesi ile ruhu (khu) ve ruhsal bedeniyle birleşebilmesini temin etmektir.

10. MERDİVEN MUSKASI

Antik ve Orta İmparatorluk'lardaki mezarlarda ahşap ve başka malzemelerden merdiven şeklinde yapılmış küçük nesnelere sıklıkla bulunmuştur, fakat bunların taşıdığı anlam her zaman çok aşıkardır. Unas, Teti ve Pepi ile diğer erken dönem krallarının piramitlerindeki odalar ve koridorların duvarları üzerine yazılmış olan metinlere baktığımızda ilkel Mısırlıların cennet katına inandıklarını açıkça görebiliyoruz.

Onlara göre bu kat aynı zamanda bu dünyanın göklerini de şekillendiriyordu, dikdörtgen biçimindeki muazzam bir demir levhadan yapılmış ve dört köşesi de, ana yönleri işaret eden dört sütün üzerine yaslandırılmıştı. Bu demir bu levha üzerinde tanrılar ve mübarek ölümler yaşamaktaydı ve her iyi Mısırlının amacı ölümünden sonra oraya gitmekti.

Bazı kutsal noktalarda levhanın kenarı dağların zirvesine o kadar yakındı ki, ölen kolayca bunun üzerine tırmanabilir ve böylece cennete girmeyi başarabilirdi, ama diğer bazı noktalarda onunla yeryüzü arasındaki mesafe o kadar fazlaydı ki ölü oraya ulaşmak için yardıma ihtiyaç duyuyordu. Burada bizzat Osiris'in de demir levhaya ulaşmakta bazı zorluklar yaşadığına ve sonunda cennet katına yükselmeyi de ancak babası Ra'nın verdiği bir merdiven sayesinde olduğuna dair bir inanç var. Merdivenin bir tarafında Ra, diğer tarafta ise İsis'in oğlu Horus²¹ duruyordu ve Osiris'in tırmanmasına her tanrı yardım ediyordu.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Başlangıçta merdivenin iki koruyucusu daha büyük olan Horus ile Set idi ve onların ölüye, yani tanrı Osiris'le özdeşleştirilen faniye yaptıkları yardıma dair çeşitli ifadeler, erken dönem metinlerinde mevcuttur. Ama, ister bu tanrılara sözkonusu görevlerini hatırlatmak isterse de onları bunu yapmaya zorlamak anlamında olsun, merdiven modeline mezarda cesetlerin yanında sıklıkla rastlıyoruz ve merdiveni, ölen kişinin cennete yükselişinin aracı haline getirme etkisi olan özel bir kompozisyonun hazırlandığını da görüyoruz. Bu yüzden Pepi için yazılan metinde²² ölenin merdivene şu sözlerle hitap etmesi isteniyor:

“Hürmetler sana Ey ilahi Merdiven! Hürmetler sana Ey Set'in Merdiveni! Dimdik göklere doğru dur, Ey ilahi Merdiven! Dik dur Ey Set'in Merdiveni! Dik dur Ey Horus'un Merdiveni, Osiris senin sayende cennet katına yükseldi, büyütlü güçlerini Ra'nın üzerinde kullandı.

Pepi senin oğlun olduğu için ve Pepi, Horus olduğu için, ve Pepi'yi yarattığın için ve hatta sen Merdiven'in efendisi olan tanrıyı yarattığın için (yani Horus'u); ve sen şimdi Pepi'ye tanrının (yani Horus'un) Merdiveni'ni vereceksin, sen ona tanrı Set'in Merdiveni'ni vereceksin ve böylece Pepi cennet katına yükselecek ve o zaman Ra üzerinde büyütlü güçlerini kullanacak.

Ey sen dubleleri (kau) devam edenlerin tanrısı, Horus'un gözü ilahi Merdiven'in (veya Tanrı'nın Merdiveni'nin) doğu tarafında Thoth'un kanadı üzerine uçtuğunda, o insanların bedenleri de cennete girecektir, Pepi, Horus'un Gözü'dür ve Göz onun olduğu yere çevrildiğinde Pepi, Horus'un gözüyle yan yana gidecektir ve Ey siz tanrıların kardeşleri, Pepi de arınıza katıldığı için sevinin şimdi. Ve tanrıları kovan Pepi'nin kardeşleri Pepi'yle karşılaştıklarında mutlu olacaklar, Horus bile Göz'üyle bulunduğu zaman mutlu olacak. O Göz'ünü babası Seb'in huzuruna getirdi ve her tanrı ve her ruh elini Pepi'ye

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

doğru uzattı ve o da Merdiven'den inerek cennet katına ulaştı. Pepi artık ne 'toprağı sürmek' ne de 'adak toplamak' ihtiyacında değil; ve o artık ne Annu'da olan (Heliopolis) Salon'a gitmek ve ne de Annu'da olan (Heliopolis) olan Sabah Salonu'na gitmek ihtiyacında değil. Çünkü Merdiven'den cennete indikten sonra, artık onu gördükleri ve işittikleri besleyecek.

Pepi, Set'in alnında bir kobra gibi kalktı ve her tanrı ve her ruh Merdiven üzerinde ellerini Pepi'ye uzattılar. Pepi bütün kemiklerini bir araya getirdi, etlerini bir araya getirdi ve Merdiven'in tanrısının (yani Horus'un) iki parmağının yardımıyla²³ hemen cennet katına yükseldi."

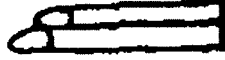
Başka bir yerde²⁴ tanrı Khonsu, Sept ve diğerlerinin Merdiven'i Pepi'ye getirmek için çağrıldıklarını ve merdivenin kendisinin de adıyla gelmek için yalvardığını okuyoruz, yine başka bir yerde²⁵ şunlar yazıyor:

"Hürmetler olsun sana Ey yüce Merdiven, Pe'nin Ruhlarının ve Nekhen'in Ruhlarının altın vazosunu koruyan, şimdi ellerini Pepi'ye uzat ve onun iki büyük tanrı arasındaki yerini almasına yardım et, ki tanrılar orada Pepi'yi korusunlar, elini uzat ve ona Sekhet-Hetep'e (yani Cennet Diyarına) giderken kılavuzluk et, ve gökteki yıldızlar arasında yerini almasını sağla."

Ölüler Kitabı'nın Düzeltilmiş Teb Metni'nde de CXLIX. Bölüm'de²⁶ merdivenin önemine atıf yapıldığını görüyoruz, burada ölüye şunlar söyleniyor:

*"Ben tanrılar arasında bir Merdiven kurdum ve artık ben de onların arasında ilahi bir varlığım." CLIII. Bölüm ise şöyle: "Osiris Nu, Ra'nın onun için yaptığı Merdiven üzerinde gelecek ve Horus ile Set onun elinden sıkıca yakalayacaklar." So-nunda mezara bu merdivenin bir modelinin yerleştirilmesi artık uygulanmaz oldu, zira rahipler papirüs üzerine bu merdiveni çizip *Ölüler Kitabı*'ndan aldıkları metinleri de üzerine ekleyerek ölü'nün yanına koyduklarında aynı etkiyi sağladıklarını söylüyorlardı.²⁷*

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

11. İKİ PARMAK MUSKASI

Bu muskanın tanrı Horus'un, merdiveni cennete uzatan babası Osiris'e yardım ederken²⁸ kullandığı iki parmağını, yani işaret ve orta parmaklarını temsil etmesi amaçlanmıştır ve yukarıda tarif edildiği gibi mumyaların iç kısımlarında bulunmuş ve genellikle obsidyen veya hematit'ten yapılmıştır.

12. HORUS'UN GÖZÜ MUSKASI

Horus'un Gözü muskası veya Utchat en yaygın muskalarından biridir ve kullanımı her dönemde evrensel olmuş gibi görünmektedir. *Ölümler Kitabı*'nın sonlarda yer alan bir Bölümünde²⁹ muskanın lapis-lazuli veya mak taşından yapılması gerektiği yazmasına rağmen bu muska altın, gümüş, granit, hematit, akik, lapis-lazuli, porselen ve ahşap gibi malzemelerden de yapılıyordu.

İki tür Utchat vardır, biri sağa diğeri ise sola doğru bakar ve ikisi birlikte Horus'un iki gözünü temsil etmektedir, eski bir metne göre bunlardan beyaz ve diğeri ise siyahtı; Başka bir bakış

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

açısına göre ise Utchat'lardan biri Güneş'i, diğeri Ay'ı ya da sırasıyla Ra ve Osiris'i temsil ediyordu. Ama genel olarak konuşursak, Mısırlılar bir muska olarak Utchat'ı taktıklarında, muhtemelen kendilerine güç, enerji, koruma, güvenlik, iyi sağlık ve benzeri nimetleri getirmesini diliyorlardı ve zihinlerindeki Horus'un Gözü de muhtemelen beyaz olan, yani Güneş'i temsil eden gözdü.

Dini metinlerde meh Utchat ifadesi, yani "*Utchat'ın doğuşu*" anlatımı sıklıkla geçmektedir ve bunun yaz gündönümündeki Güneş'e yapılan bir atıf olduğu pek çok açıdan aşikardır; dolayısıyla anlaşılan o ki bu muskanın yapılmasındaki amaç, takan kişiye Güneş'in en güçlü olduğu dönemdeki gücüne benzer bir gücü ve sıhhati getirmektir. *Ölümler Kitabı'nın* CLXVII. Bölüm'ünde ölüye şunlar söylenir:

"Ey Ra, tanrı Thoth, Utchat' getirdi, fırtına onu bütün gücüyle sarsmıştı ama Thoth onu fırtınadan kurtardı ve selamete erdirdi. Ben kuvvetliyim ve o da kuvvetlidir; Ben kuvvetliyim ve o da kuvvetlidir ve Nebseni, dindarlığın efendisi, o da kuvvetlidir."

Utchat muskasından, ölen kişi adına tam fayda elde etmek için muskayı lapis-lazuli'den ve altınla kaplamak, ardından bunu yaz gündönümü adaklarında sunmak zorunluymuştu. Bir tanesi de yeşim taşından yapılıyor ve sözkonusu Bölüm (CXL.) bunun üzerine okunduktan sonra, ölünün vücudunun herhangi bir yerine bırakılıyordu, böylece ölü artık bir tanrı haline geliyor ve Ra'nın teknesindeki yerini alıyordu.

Gündönümünde oniki sunak aydınlatılıyordu,³⁰ bunlardan dört tanesi Ra-Temu için, dördü Utchat için ve dördü ise Bölüm'de adı geçen diğer tanrılar içindi. Utchat'ın kullanımına dair ilginç bir örnek IV. yüzyıl gibi çok daha yakın bir zamanda yazılmış olan ve hırsızların yakalanması amacıyla yönelik bir Yunan büyüünde karşımıza çıkıyor.³¹ Bu metinde; "*Khelkbei ve bugloss bitkilerinin suları çıkarıldıktan sonra ezilen yaprak-*

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

larının yakılması ve küllerinin, çıkarılan suyla karıştırılması” gerektiği yazıyor. Daha sonra bir duvar üzerine kutsal yağ sürüldükten sonra, bu malzemeyle duvarın üstüne Khoô yazılıyor. Ardından bir parça ahşaptan bir tür çekiç yapılıyor ve bununla bir ölünün kulağına vurularak şunlar söyleniyor: “Kutsal isimlerle yalvarıyorum sana, [falanca kıymetli eşyaları çalan] hırsız ortaya çıkar, Khalkhak, Khalkoum, Khiam, Khar, Khroum, Zbar, Beri, Zbarkom, Khre, Kariob, Pharibou adına sana yalvarıyorum, ve korkunç ismiyle yalvarıyorum sana.” (Yunanca aecehhiiiiiooooouuuuuuwwwwww).³² Metinde bu kelimelelerin ardından bir utchat resmi eklenmiş ve burada resmin iki yanına bazı sesli harfler yazılmış:

ω
uu
iiii
ηηηηη
εεεεεε
aaaaaaa {Greek
w
uu
iiii
hhhhh
eeeeee
aaaaaaa}

α
εε
ηηη
iiii
ηηηηη
εεεεεε
aaaaaaa {Greek
a
ee
hhh
iiii
hhhhh
eeeeee
aaaaaaa}

Büyü şöyle devam ediyor: “[Falanca şeyleri çalan] hırsız ortaya çıkar. Ben bu çekiçle ölünün kulağına vururken, hırsızın gözleri tutulsun ve iltihaplanıp sonunda artık göremesin.”³³

13. YAŞAM MUSKASI (ÂNKH)

Bu muska tarafından temsil edilen amaç bilinmemektedir ve bununla ilgili olarak öne sürülen fikirler içinde en benzersiz olanı, sözkonusu muskanın erkeklik organıyla bağlantılı görülmesidir. Neyi temsil ediyor olursa olsun bu muska kesinlikle “*hayat*”ı simgeler; her tanrı onu takmaktadır, en eski dönemlerden itibaren bir muska olarak kullanılmış ve belirli bir gayenin geleneksel temsilcisi olmuştur.

Ani Papirüsü’nde (2. levha) Ankh, Tet’ten yükselir ve ondan çıkmakta olan kollar burada görüldüğü gibi güneş diskini desteklemektedir. Bu muska çeşitli maddelerden yapılırdı ve genellikle bir kolyenin süs eklentisi olarak kullanılırdı.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

14. NEFER MUSKASI

Bu muska “*mutluluk, iyi şans*” gibi anlamlar taşır ve bir müzik enstrümanını temsil eder; akik, kırmızı taş, kırmızı porselen ve benzeri materyalden yapılmıştır ve kolye ve boncuk dizilerinin süs eklentisi olarak en çok tercih edilen form olmuştur.

15. YILAN KAFASI MUSKASI

Bu muska ölünün bedeni üzerine, onu yeraltı dünyasındaki veya mezardaki yılanlar tarafından sokulmaktan korumak için yerleştirilirdi. Kırmızı taş, kırmızı yeşimtaşı, kırmızı macun ve akikten yapılırdı. Tanrıça İsis genellikle bir yılanla tasvir edildiği ve kırmızı ona özgü bir renk olduğu için, öyle görünüyor ki bu muskanın kullanımı altında yatan fikir, büyük yılan tanrıçası İsis'in gücü vasıtasıyla, mezarlara giren yılanları yok etmektir. Bu güç muskaya, genellikle üzerine yazılmış olan *Ölümler Kitabı*'nın XXXIV. Bölüm'ündeki sözler vasıtasıyla aktarılıyordu. Metin şöyledir: “*Ey yüce Yılan! Ben yüz binlerce yılın Başlatıcısı üzerine parlayan alevim ve tanrı Tenpu'nun sembo-*

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

lüyüm!” Veya bir başka yerde geçtiği gibi, “*ben taze bitkilerin ve çiçeklerin sembolüyüm. Benden uzak dur, zira ben ilahi Vashağ’ım.*” Bazıları yılan kafasının, “*ağzın açılması*” ayininin gerçekleştirilmesinde kullanılan urhekau aleti üzerinde bulunan koç başını yenen yılanı temsil ettiğini düşünmüşlerdir.³⁴

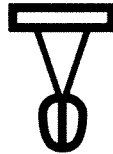
“Ağzın açılması”nı etkilemek için urhekau aletiyle ölünün heykeline dokunan Kher-heb rahibi. (Ani Papirüsü, levha 15)

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

16. MENAT MUSKASI

Bu muska Mısır'da VI. hanedan gibi çok erken dönemlerde bile kullanılıyordu ve tanrılar, krallar, rahipler, rahibeler vs. tarafından sistrum [çingırağa benzer bir tür müzik enstrümanı (Ç.N.)] ile birlikte takılıyor veya taşınıyordu; genellikle elde tutulurdu ancak boyuna takıldığı da olurdu. Amacı, takan kişiye neşe ve sağlık getirmektir ve büyüleri özelliklere sahip olduğuna inanılıyordu; beslenme³⁵ ve gücü temsil ediyordu, mistik olarak değerlendirilecek olursa erkek ve dişi üreme organlarının gücünün burada birleşmiş olduğu varsayılıyordu. Bu muska bronz, taş, porselen ve diğer maddelerden yapılırdı ve ölünün gövdesinin üzerine konulduğu zaman ona yaşam ve üreme gücü getirirdi.

17. SAM MUSKASI

Bu muska muhtemelen insan vücudunun bir organını temsil etmek amaçlıydı ve kullanımı da çok eskidir; lapis-lazuli ve diğer sert taş malzemelerden yapılırdı ve sık sık geç dönemdeki mumyaların sargıları içinde bulunmuştur. Birincil anlamı "birleşme" idi ve hayvani zevk anlamına geliyordu.

18. SHEN MUSKASI

Bu muskanın güneşin yörüngesini temsil etmesi amaçlanmış ve tanımlanamayan bir zaman sürecinin, yani sonsuzluğun sembolü haline gelmiştir; ölü gövdesi üzerine, güneş gökte kendi yörüngesinde dönmeye devam ettiği sürece ölüye hayat vereceği inancıyla bırakılıyordu. Mumya odası resminde³⁶ tanrıça İsis ve Nephthys diz çökmüş bir halde ellerini shen'in üstüne koyarken görülürler. Shen resimleri stela'lar, tabutlar vs. üzerine yapılırdı; bir muska olarak genellikle lapis-lazuli veya akikten imal edilirdi.

Yukarıda görülen kartuş muskasının [kartuş; özellikle mısır hiyerogliflerinde karşımıza çıkan ve firavunların isimlerinin yazıldığı dikey dikdörtgen veya oval çerçeve] uzatılmış bir shen'-den başka bir şey olmadığı söylenir ama bu muhtemelen muskanın sıradan anlamını, yani "adını" ifade ediyordu.

19. BASAMAKLAR MUSKASI

Bu muskanın iki anlamı var gibi görünüyor: Cennet katına çıkmak ve Osiris'in tahtı. Bir efsaneye göre tanrı Shu, tanrıça Nut'u tanrı Seb'in kucağından alıp kaldırmak ister, öyle ki öne doğru uzattığı kol ve bacaklarıyla desteklenen bedeni gökyüzünü şekillendirecektir, fakat bunu yapabilecek kadar uzun boylu olmadığını fark eder; bunun üzerine bir dizi basamak yapar ve bu basamakların tepesine çıktığında amacını gerçekleştirebileceğini görür. Cennet Katı'nın üçüncü kısmında³⁷ böyle üç tane taş merdiven anlatılır. *Ölüler Kitabı*'nın XXII. Bölümünde ölen kişi şöyle dua eder; "*basamakların en tepesine çıkan, yanına onun bir kısmını da alabilirsin*", burada kastedilen Osiris'tir, nitekim cenaze tasvirlerinde bu tanrıyı basamakların tepesinde, ellerinde her zamanki egemenlik ve yücelik sembollerini tutar halde görürüz. Basamaklar muskası genellikle yeşil veya mavi sırlı porselenden yapılırdı.

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

20. KURBAĞA MUSKASI

Bu muska bereketli hayatın ve dirilişin örneğidir. Kurbağa başlı tanrıça Heket, Khnemu'nun eşidir ve dirilişle ilişkilidir, ni-tekim bu muska ölünün gövde üzerine konularak ölüye bu tanrıçanın gücünü nakletmeyi amaçlar. Kurbağa genellikle Mısır'da bulunan Yunan ve Roma döneminden pişmiş toprak kandillerin üst kısımlarına işlenmiştir ve bunlardan birinin üzerinde Yunanca olarak "*Ben dirilişim*" cümlesi bulunmuştur.³⁸ Yukarıda tarif edilen muskalar mezarlarda ve mumyaların üzerinde en çok bulunanlardır, ancak iyi bilinen birkaç muska daha vardır. Örneğin:

Güneyin Beyaz Tacı

Kuzeyin Kırmızı Tacı

Ufuk veya güneşin yükseldiği yer

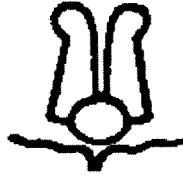

Korunmayı simgeleyen bir açtı

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Çekül, zoka vs.

Boynuzlar, disk ve tüyler

Bunların yanı sıra, üzerinde bir tanrının adının, resminin ya da sembolünün işlendiği herhangi bir yüzük, kolye, süs takısı ya da herhangi bir nesne, koruyucu güçleri olan bir muska haline getiriliyordu ve imal edildiği madde bozulmadığı ve üzerindeki isim, sembol veya resim silinmediği sürece bu güçlerin aktif halde kaldığına inanılıyordu. Muska kullanımı, Mısır'da en eski dönemlerden Roma Dönemi'ne kadar son derece yaygındı ve Mısırlılar Hıristiyanlıkla tanıştıktan sonra, onlar da Gnostikler ve yarı-Hıristiyan tarikatlarla birlikte, putperest atalarından gelen bu inanışların ve fikirlerin pek çoğunu ve onlarla birlikte Eski Mısır tanrıları, tanrıçaları, iblisleri ve büyü formüllerinin isimlerinin kullanımını da kendi inançlarına dahil ettiler ve bunları eski zamanlardakine çok benzer şekillerde kullanmaya devam ettiler.

BÜYÜLÜ TAŞLAR VE MUSKALAR

Dipnotlar:

1. “*Güç kelimelerini yeraltı dünyasındaki Osiris’in üzerine getirmeye dair Bölüm*” başlığını taşıyan Bölüm XXIV.
2. Ethnographie Prehistorique, s. 144.
3. Unas, ed. Maspero, satır 584.
4. Teta, ed. Maspero, satır 351.
5. “*Ölüye bir kalp vermeye dair Bölüm*” başlığını taşıyan Bölüm XXVI.
6. Tam olarak “*kalp zarı*”.
7. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri (çeviri, s. 119).
8. Ölülerin tanrısı ve yargıcı olan Osiris ile özdeşleştirilen ölü.
9. Thoth.
10. Bennu kuşu genellikle anka kuşu ile özdeşleştirilir.
11. Brit. Mus., No. 10.477, levha 13.
12. Bkz. levha 21.
13. Bkz. Bölüm VI. (Büyü Ayinleri).
14. Kral Teta’nın “*bok böceği gibi yaşadığı*” söylenir (Teta, satır 89); ayrıca şunlar da yazar: “*Pepi kuzey Iusâas’ının saçlarının altında Hetepet’ten doğan Böcek’in oğludur.*” (Pepi, satır 422).
15. Bkz. J. O. Westwood, Böceklerin Modern Sınıflandırılması-na Giriş, Londra, 1839, cilt. i. s. 204’ten itibaren.
16. Bkz. Mumya adlı kitabım, s. 233.
17. Bkz. Joachim, Das älteste Buch über Heilkunde, Berlin, 1800, s. 160.
18. Ani Papirüsü isimli kitabımda cenaze bok böceklerinin belli başlı çeşitleri hakkında bir özet sunmuştum, Londra, 1895, s. 262.
19. Büyü Üzerine Grek-Mısır Çalışmaları’ndan bir kısım (Cambridge Antikalar Derneği Yayınları, 1852).
20. Yani tanrı Osiris ile özdeşleştirilen ölü.
21. Unas, satır 579.
22. Satır 192’den itibaren.
23. Karşılaştırın: “*Büyük tanrının kızı olan Nefert’e uzattığın bu*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

iki parmağı ben de sana uzatıyorum Pepi, cennetten dünyaya gelen elçiler olarak" (Pepi, satır 422).

24. Pepi, satır 200.

25. Pepi, satır 471.

26. Günle Gelenin Bölümleri, kitabıma bakınız, çeviri, s. 270.

27. Bkz. Ani Papirüsü, 2. baskı, levha 22.

28. Bkz. Pepi, satır 196.

29. CXL.

30. Yılın her ayı için bir tane.

31. Kenyon, Yunan Papirüsleri Kataloğu, s. 61.

32. Bu yedi sesli harfin Gnostik sistemde Tanrının tüm isimlerini içerdiğine ve dolayısıyla bir büyü olarak kullanıldığında çok güçlü olduğuna inanılıyordu.

33. Bkz. Goodwin, Büyü Üzerine Grek-Mısır Çalışmaları, s. 7.

34. Bölüm VI'da bu ayinin tasvirine bakın.

35. Menat "bakıcılık *etmek*" kelimesinin türetildiği kökle irtibatlandırılır (menât); Lefébure'nin makalesine bakın, "*Le Menat et le Nom de l'Eunuque*", Proc. Soc. Bibl. Arch., 1891, s. 333'ten itibaren.

36. Bkz. Ani Papirüsü, 2. baskı, levha 33, 31.

37. Bkz. Ani Papirüsü, 2. baskı, levha 35.

38. Bkz. Lanzzone, Dizionario, s. 853.

BÖLÜM III BÜYÜLÜ FİGÜRLER

BİR tanrı ya da iblisin adının, resminin veya sembolünün onu taşıyan kişi için koruma sağlayan bir tür güç içeren bir muska haline gelebildiğini yukarıda söylemiştik. İşte bu güç, sözkonusu isim, sembol veya resim silinmediği ve muskanın yapıldığı madde bozulmadığı sürece mevcudiyetini koruyordu.

Ama Mısırlılar bir adım daha ileri gittiler ve bir erkek, kadın, hayvan ya da herhangi bir canlının figürüne, muskanın temsil ettiği ruhu, onun nitelik ve özelliklerini nakledebileceklerine de inandılar. Bir tapınaktaki tanrı heykeli, temsil ettiği tanrının ruhunu kendi içinde taşımaktaydı ve çok eski zamanlardan beri Mısır halkı her bir heykel ve figürün, içinde ikamet etmekte olan bir ruhu olduğuna inanıyorlardı.

Hıristiyan olan Mısırlılar "*dinsizlerin putlarına*" yönelik saldırılarını gerçekleştirdiklerinde bu inancı taşıdıklarını kanıtlamışlardı, zira bu insanlar Yunanlıların ve Romalıların tanrı heykellerini parçalamak için daima çaba harcadılar ve biliyorlardı ki bu heykellerin içinde ikamet etmekte olan ruhları parçaladıkları zaman, bu ruhların artık gidecek bir yerleri kalmayacak ve böylece evsiz ve güçsüz hale geleceklerdi.

Gizli İncil'lerde Bakire Meryem'le Oğlu'nun Mısır'a geldik-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

leri zaman “bütün o toprakları bir titremenin aldığı ve bütün putların kaidelerinden düşerek paramparça olduğu”nun yazıldığı hatırlanacaktır. O zaman bütün rahipler ve soylular “yanında bir şeytanın, putun içinden konuştuğu” bir rahibe giderler ona bu olan bitenlerin anlamını sorarlar; rahip onlara “gizli ve saklı tanrının” oğlunun Mısır diyarına ayak bastığını söyler ve diğerleri de onun tavsiyesini dinleyerek bu tanrının bir figürünü yaparlar.

Mısırlılar bu yeni tanrının kendi tanrılarının hepsinden daha büyük olduğunu kabul ederler ve onun bir heykelinin yapmak için çok heveslidirler, çünkü inanmaktadırlar ki bunu yaparak “gizli ve saklı tanrı”nın ruhunun en azından bir kısmını oraya gelip bu heykel içinde ikamet etmeye zorlayabileceklerdir.

İlerleyen sayfalarda Mısırlıların tanrı, insan ve hayvan figürlerini yaparken başvurdukları temel prensipleri açıklamaya çalışacağız, gerçekleştirdikleri uygulamalarla, yani bazı sembolik törenler ve bir takım güç kelimeleri vasıtasıyla bu figürlere büyüsel güçler nakletmekte ve bunları hem iyilik hem de kötülük için kullanabilmekteydiler.

Büyülü bir figürün kullanımına dair en eski örneklerden Westcar Papirüsü'nde¹ bulunmuştur, burada Prens Khâf-Ra'nın Khufu'ya (Keops) anlattığı ve M.Ö. yaklaşık 3830'larda hüküm süren III. Hanedan kralı Neb-ka veya Neb-kau-Ed zamanında yaşanan bir hikaye vardır.

Kral bir gün Âba-aner adındaki yüksek rütbeli adamlarından birini ziyarete gider, bu adamın karısı kraliyet maiyetindeki askerlerden birine aşık olmuştur. Bu bayan oda hizmetçisiyle, sevdiği adama hediye olarak kıyafetlerle dolu bir sandık göndermiş ve hizmetçi durumu adama iyice ima etmiş olacak ki adam hizmetçiyle birlikte Âba-aner'in evine gelmiş. Orada adam kadını görür ve kadın, kocasının malikanesinin hemen yanında bulunan küçük bir evde buluşmak üzere ona randevu verir, ayrıca Âba-aner'in hizmetçilerinden birine de evi kendisi ve

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

sevgilisi için hazırlaması talimatını verir. Herşey hazır olduktan sonra kadın sözkonusu eve gider orada güneş doğana kadar içki içip sevişirler; akşam olduğunda adam uyanıp nehre gider, hizmetçi kadın adama nehirden yıkanmasında yardım eder. Fakat evi hazırlamış olan diğer hizmetçi, durumu efendisine açıklamak zorunda olduğunu söyler ve ertesi sabah güneş doğar doğmaz Âba-ner'in yanına giderek olan biten herşeyi anlatır.

Adam hizmetçinin anlattıklarına hiçbir yanıt vermez ama ona bazı malzemeleri ve abanoz ve değerli metalden yapılmış kutusunu getirmesini emreder. Kutunun içinden bir miktar balmumu çıkarır ve bununla yedi ölçü uzunluğunda bir timsah modeli yaparak üzerine bir takım büyümlü sözler okur: *"O adam yıkanmak için yine benim sularıma geldiğinde, onu yakala."* Ardından uşağına dönerek balmumu timsahı verir ve *"O adam yıkanmak için yine buraya geldiğinde, bunu onun arkasından suya atacaksın"* der ve hizmetçi de balmumundan timsahı alarak uzaklaşır.

Bir süre sonra Âba-ner'in karısı hizmetçiye yine bahçedeki evi hazırlamasını emreder ve *"çünkü"* der, *"orada biraz zaman geçireceğim"*. Böylece ev tekrar hazırlanır ve kadınla aşığı bir süre orada kalırlar. Akşam olduğu zaman adam günlük alışkanlığına uyarak yıkanmak için nehre iner ve hizmetçi de arkasından giderek balmumundan timsahı ona fark ettirmeden suya bırakır, işte o anda balmumu birdenbire yedi arşınlık (dört metreye yakın) gerçek bir timsaha dönüşür ve adamı yakalayarak suyun dibine çekiverir.

Âba-ner yedi gün boyunca kralı Neb-kau-Ra'nın yanında kalmıştır ve bu arada adam da havasız bir halde suyun dibindedir. Ve yedinci gün kher heb² Âba-ner bir yürüyüş için krala birlikte dışarı çıkar ve bir adamın başına gelen harika bir olayı kendi gözleriyle görmesi için kralı bir yere davet eder; kral onunla birlikte gider. Nehrin kenarına geldikleri zaman Âba-ner timsaha seslenerek *"adamı buraya getir"* der, timsah da

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

ağzında hâlâ hayatta olan adamla birlikte hemen sudan çıkar. Kral timsahın çok korkunç görünümlü bir canavar olduğunu söylediğinde Âba-aner eğilir ve timsaha dokunur, o anda timsah yine küçük balmumu heykel haline dönüşür.

Bunun üzerine Âba-aner krala eşiyile timsahın sudan çıkarttığı adam arasında neler olduğunu anlatır ve kral timsaha dönerek “*artık senin olan şeyi al ve git*” der; timsah adamı tekrar kapar ve suya dalarak nehrin derinlikleri içinde kaybolur. Ve kralın emriyle Âba-aner’in karısı yakalanarak sarayın kuzey tarafına götürülüp yakılır ve külleri nehre dökülür.

Bu hikayeden anlaşıldığına göre daha III. hanedan zamanında bile balmumundan yapılan bir timsahın, üzerine bir takım kelimeler okunduğu takdirde gerçek bir sürüngene dönüşebileceği ve aynı araçları kullanarak bir adamın yedi gün boyunca nehrin dibinde havasız olarak tutulabileceğine dair bir inanç olduğunu görüyoruz. Ayrıca anlaşılıyor ki büyük rütbeli saray rahipleri olan kher heb’ler, bu tür büyü uygulamalarına çok aşinaydılar ve bu amaç doğrultusunda içinde bir takım malzeme ve araçların her daim hazır bulunduğu kutulara sahiptiler; ve görülüyor ki ne burada zikredilen rahip, ne kral ve ne de hizmetçiler bu büyü uygulamalarının dinsel inançlarıyla çeliştiğini düşünüyorlardı.

Fakat Âba-aner’in muhtemelen düşmanlarına zarar vermek ve onları yaralamak için balmumu figürler vasıtasıyla büyü yaptığı aynı dönemde, rahipler yine çeşitli maddelerden yapılmış figürlerin yardımıyla ölümlerin mutluluğu ve refahı için de önlemler almaktaydılar.

Çok eski bir inana göre ölümler, Sekhet-Aaru adı verilen bir diyara giderler ve burada, yeryüzündeyken sürdürdüklerinden çok da farklı olmayan bir hayata devam ederler. XI. hanedana ait tabutların üzerine çizilmiş olan bu yerin resimlerini incelediğimizde, nehir ve derelerle çevrili olduğunu ve çevresinde bunlarla kesişen kanallar bulunduğunu görüyoruz, yani Delta’da

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

yer alan ve iyi korunmuş olan sıradan bir mülk gibi görünüyor. Ancak, bu yerde yaşayan varlıklar da, tıpkı insanlara da olduğu gibi yiyecek, içecek ya da hayatın diğer nimetleri gibi pek çok şeye yönelik isteklere sahiptiler. Ekmek ve biranın mevcudiyeti buğday ve arpanın varlığını gerektirir ve bunların üretimi toprağın işlenmesini ve tarım işçilerinin çalışmalarını zaruri kılar.

Ama Mısırlılar, çiftçilik, hasat ve yeni bitkiler için toprağı hazırlama uğraşlarını mezar ötesindeki dünyada da sürdürmek istemiyorlardı, bu nedenle sözkonusu işlerin vekaleten yapılması sağlayarak, bundan kaçınma yolunu seçtiler. Eğer güç sözler bir figür üzerine okunduğunda onu kötülük yapmaya yönlendirebiliyorsa, o zaman aynı şekilde onu iyilik yapmaya sevk etmek de mümkün olmalıydı.

Önce bir formül³ oluşturuldu, bu formülün okunması ölüyü her türlü zahmetli işten kurtaracaktı ve ölü *"Artık hareketsiz olan adamın elini kaldırıyorum. Ben Unnu şehrinde (Hermopolis) geldim. Ben yaşayan ilahi Ruh'um, ve yanımda maymunların kalplerini taşıyorum"* dediği zaman, artık onun varlığı her türlü uğraş ve zahmetten azade olacaktı. Fakat, Sekhet-Aaru'nun sakinleri de yiyecek içecek ihtiyacı duydukları için, bunları üretimine dair önlemler alınması ve toprak ve tarlalarla ilgili işlerin bir şekilde yerine getirilmesi gerekiyordu.

Bu zorluğu aşmak için, ölen kişinin küçük bir taştan figürü onunla birlikte gömülürdü, ama figür mezara bırakılmadan önce rahipler onun üzerine güç kelimelerini okurlar ve bu da ölüye, Osiris'in krallığında uygulaması hükmolunan iş ne olursa olsun onun yapılması olanağını sağlardı. Daha sonra, bu kelimeler hiyeroglif şeklinde figürün üzerine yazılır ve ardından figür urgandan bir sepet ve pullukla, döven sembolleriyle işlenirdi, çünkü bunlar tarlalardaki ürünleri taşımak, toprağı sürmek ve harman yapmakta Mısırlı işçiler tarafından kullanılan aletlerdi.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Pulluk

Döven

Bu tür figürler üzerine yazılan formüller⁴ veya güç kelimeleri her dönemde farklılıklar göstermiştir, ancak en eski olanlarından biri XVIII. Hanedanda kullanılmaktaydı ve buna göre, ölen kişi “Şabti” denilen figüre şunları söylüyordu:

“Ey kâtip Nebseni'nin Şabti'si, eğer yeraltı dünyasında yapılması gereken işlerden birini yapmam için bana çağrıda bulunulursa, bunu yapman için hiçbir engel (veya itiraz) seni alıkoymayacak, yargı artık hep bana değil, senin üstüne yıkılacak, tarlaları ekecek, su kanallarını suyla dolduracak ve kumları doğudan batıya getireceksin.” Bu sözlerden sonra figürün cevabı veriliyor: *“Şüphesiz ben buradayım ve bana yapmamı söylediğin herşeyi yapacağım.”*

Mısırlılar toprağı gübrelemek⁵ ve tohumları ekmek gibi işlerden kaçmakta çok hevesli görünüyorlar, gerçekten de bunlar kızgın güneşin altında yapılması gereken zor işlerdi, Nil'den suyu çekip arazileri sulamak için shaduf adı verilen bir aletle zahmetli bir uğraş vermek gerekiyordu.

Mezarlarda sadece bir figür değil, birkaç tane bulunuyordu, M.Ö. yaklaşık 1370'lerde Mısır kralı olan I. Seti'nin mezarında bulunan yedi yüzden fazla ahşap *uşabti*'nin *Ölümler Kitabı*'nın VI. Bölüm'ünden alınan yazılarla dolu olduğu ve katranla kaplandıkları görülmüştür. Şabti figürünün kullanımına, Roma dönemine kadar hiç hız kesmeden devam edildi, bu dönemde

BÜYÜLÜ FIGÜRLER

kötü şekillere sahip, üzerinde yazı bulunmayan porselen figürler ölümler ile birlikte mezarlara gömülüyorlardı.

Büyülü figürlerin kullanılmasına dair kayda değer bir sonraki örneğe, M.Ö. yaklaşık 1200'lerde Mısır kralı olan III. Ramses'e karşı düzenlenen bir komplonun resmi tutanaklarında rastlıyoruz. Anlaşılan o ki bazı kâtipler ve Hazine Denetmeleri de dahil olmak üzere çok sayıda yüksek yetkili kişi, onu tahtından indirmek için krala karşı hep birlikte bir komplo düzenlemişler. Saraya bağlı olan kadınlardan bazılarının düşüncelerini etkilemişler (ki bu kadınlardan bazılarının hareme ait oldukları da söylenir) ve bu kadınların toplandıkları ev komplocuların merkezi haline gelmiş.

Görevlilerden biri *"insanları kıskırtmak ve efendilerine karşı cürüm işlemek üzere suçluları teşvik etmek için, orada konuşulanları annelerine ve kız kardeşlerine iletmekle"* suçlanmış; bir diğeri *"olayın elebaşlarından biri ile birlikte hareket ederek komploya yardım ve yataklık etmekten"* suçlanmış; bir başkası *"bütün gelişmelerden haberdar olduğu halde bildiklerini gizlemekle"* itham edilmiş; yine bir diğeri de *"Per-khent'teki kadınlarla birlikte komplo kuran erkeklerin konuşmalarına kulak misafiri olduğu halde onlara karşı şahitlik etmemekle"* suçlanmış vs.

Komplo kısa sürede Mısır'dan Etiyopya'ya kadar yayılmış ve bu ülkedeki yüksek rütbeli bir askeri yetkili kızkardeşi tarafından işin içine çekilmiş, bu kadın ona *"Cürüm işlemek üzere adamlarını teşvik etmesini ve efendiye karşı kendisinin de harekete geçmesini"* söylemiş; anlaşıldığına göre bu adamın kızkardeşi de Per-khent'teydi ve bu sayede halkın arasındaki hoşnutsuzluğa dair son gelişmeleri ona iletebilmişti. Hem asker hem de sivillerin ayaklanmasıyla kralı tahttan indirme gayretlerini yeterli bulmayan, [kraliyete ait] büyük baş hayvanlardan sorumlu Hui adındaki yüksek rütbeli bir yetkili, gayret ile içerik, asilerin hain planlarına yardımcı olmak için sihirli uygulamayı

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

düşündü ve bu amaçla kralın kitaplığına girme izni olan birinin yanına giderek, ondan içinde büyü formülleri ve talimatları olan bir kitap aldı. Bu kitabın yardımıyla “*ilahi güçler*” elde edecek ve bunları halk üzerinde kullanabilecek duruma gelecekti. Kitabı aldıktan sonra büyü çalışmalarını rahatsız edilmeden sürdürebileceği bir yer aradı ve nihayet uygun bir yer buldu.

Burada üzerine aşkla ilgili büyü formülleri yazdığı muskalar ve balmumundan erkek figürleri yapmaya başladı ve provoke olur büyü gücü kelimelerle yazılı balmumu erkeklerin rakamları ve Athirmâ adındaki bir yetkilinin yardımıyla bunları kraliyet sarayına sokmayı başardı; bunları alıp saraya götüren ve içeri sokanların Hui'nin büyüünün etkisi altında kalmış oldukları anlaşılıyor. Aşk iksirleri muhtemelen komploya karışan bayanların kullanımı için yapılmıştı, fakat balmumu figürlere gelince, bunların krala zarar vermek üzere yapıldıklarına hiç şüphe yok.

Bu arada Hui büyük bir titizlikle yaptığı büyü çalışmaları-na odaklanmış ve “*bir insanın hayal edebileceği en korkunç şeyleri ve her türlü kötülüğü*” gerçekleştirmek için etkili bir araç bulmayı başarmıştı; bu araçları bütün ciddiyetiyle kullandı ve nihayet her tanrı ve tanrıçanın korkusu olan ve cezası da ölüm olan büyük suçlar işledi.

Başka bir yerde Hui'nin büyü kelimeleri veya formülleri içeren kitaplar yazmakla suçlandığını görüyoruz, bunların etkisi insanları kendilerinden geçiriyor ve içlerinde büyük bir dehşet duymalarına yol açıyordu; ayrıca balmumundan yaptığı tanrılar ve aynı maddeden yaptığı insan figürleri, bunların temsil ettiği kişileri felç ediyor ve çaresiz hale getiriyordu.

Ama çabaları boşuna idi, komplo keşfedildi ve bütün hadise, ekseriyetle kralın yakın arkadaşlarından meydana gelen iki küçük mahkeme tarafından dikkatle soruşturuldu; kralın onlara emri “*suçlu olanlar kendi elleriyle ölecekler, ve ne olursa olsun bu konuda bana hiçbir şey anlatmayacaksınız*” şeklindeydi. Altı

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

üyeden oluşan ilk mahkeme, kraliyete mensup bayanların akrabalarının ve kocalarının ve kadınların kendilerinin suçlarını araştırmak üzere toplandı, fakat bir neticeye varmadan önce üyelerden üçü tutuklandı, zira sözkonusu kadınların bu kişiler üzerinde büyük bir güç elde etmiş oldukları tespit edilmişti, bu kişiler kadınlarla birlikte eğlencelere katıldıkları için tarafsız yargıçlar olma hüviyetini kaybetmişlerdi. Kralın huzurunda önceki itibarlı konumlarından alındılar sorguya çekilip suçları açık bir şekilde önlerine konulduktan sonra, hem kralın düşmanlarıyla dostluk kuracaklara bir uyarı hem de bir ceza olarak kulakları ve burunları kesildi.

Beş üyeden oluşan ikinci mahkeme ise *“insanları isyana teşvik edip efendilerine karşı cürüm işlemek ve işletmekle suçlananları”* soruşturdu ve aşağıda ayrıntıları verilen şekilde suçlu bularak içlerinden altısını idama mahkum etti:

“Ayrıca başka bir isimle de tanınan Pentaura. Kendisi, annesi Thi ile bağlantılı olarak işledikleri suç sebebiyle mahkeme huzuruna getirilmiştir, kendisi Per-khent kadınlarıyla birlikte efendimize karşı cürüm işlemek niyeti ile düzenlenen bir komploda yer almıştır. Cezasını almak üzere bu mahkemenin huzuruna getirilmiştir ve mahkeme onu suçlu bularak, ölümünün kendi eliyle olmasını hükme bağlamıştır.”

Krala ıstırap ve ölüm getirmek niyetiyle balmumundan figürler yapan ve büyülü kelimeleri kullanan Hui de intihar etmek zorunda bırakılmıştı.⁶

III. Ramses'e karşı düzenlenen bu ünlü komplonun hikayesi Kraliyet Kütüphanesi'nde büyü kitaplarının mevcut olduğunu ispat etmek bakımından çok önemlidir, üstelik bunlar sadece büyü uygulamalarına dair düşünce yorumlardan ibaret kitaplar değildi, aksine okuyucuya sözkonusu formülleri veya güç kelimelerini tesir bir şekilde kullanmak yapılması için gerekli olan ayinlere dair kesin ve detaylı talimatlar içeren kitaplardı. Bütün bunlardan anlıyoruz ki balmumu figürler III. hanedandan XX.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Hanedana kadar hem iyilik yapmak hem de zarar vermek amacıyla kullanılmışlardır ve Mısırlıların bunlara dair fikirleri M.Ö. 1200 yıllarında bile tıpkı iki bin beş yüz yıl önce olduğu gibidir; ayrıca uşabti figürlerinin kullanımının da aynı şekilde yaygın olduğunu gördük, ölüyü mezar ötesinde dünyadaki zahmetli işlerin yükünden kurtarmayı amaçlayan bu figürler son derece yaygın biçimde kullanılıyordu. Bu tür figürlerin, Mısırlıların yavaş yavaş yarı barbar bir durumdan medeniyete doğru ilerlediği zamanlarda, hanedan öncesi günlerde kullanılmış olması şaşılacak bir durum değildir, aynı şekilde bunların, insanların tapındıkları ve ne kadar gizemli ve kutsal olursa olsun zavallı kalan sözleri ve eylemleriyle hakim olamadıkları tabiatın büyük güçlerini tam olarak fark etmelerinden önceki ilk hanedanlıklar döneminde bir diriliş inancı olarak mevcut olmaları da bizi şaşırtmamalıdır.

Öte yandan, balmumu figürlerin kullanımının, Teb'teki tanrı Amen-Ra tapınağında gerçekleştirilen günlük ibadetlerin bazılarında önemli bir rol oynamış olmaları çok dikkat çekicidir, ayrıca bu ibadetlerin, Mısırlıların uygar dünyanın milletleri arasında öğrenme yetenekleri ve bilgelikleriyle nam saldıkları bir dönemde uygulanmış oldukları gerçeği daha da ilginçtir.

Tapınağa bağlı rahiplerden oluşan bir grup, içinde açık bir şekilde Tanrının birliği, haşmeti ve kudretine dair düşünceler olan ilahiler ve dinî kompozisyonlar yazmakla görevlendirilmiş, bir diğer grup ise, amacı Ra'nın formunda tapınmakta oldukları Güneş'i, Âpep adını verdikleri bir canavarın saldırılarından korumak olan bir ibadetin uygulanmasıyla vazifelendirilmişti.

Hatırlanacağı gibi, *Ölüler Kitabı*'nın XXXIX. Bölüm'ü bir çok ismi olan bir yılını yenmek ve ölüyü onun saldırılarından korumak amacı ile yazılmıştır olan bir kompozisyonudur. Bu bölümde canavarın nasıl mağlup edildiği anlatılmakta ve ölü ona şöyle seslenmektedir: "*Ra seni yakaladı; ona, sana baktı ve seni yakaladı. Sen ondan nefret edersin; çünkü o sana baktı ve seni*

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

yakaladı. Sonra kafanı kopardı, yüzünü kesti ve başını ikiye ayırıp elleri arasında ezdi; senin kemiklerini parça parça etti, seni parça parça doğradı ve tanrı Aker seni mahkum etti, Ey Âpep, sen Ra'nın düşmanısın. O seni yakaladı İfrit ve ışıktan mızraklarıyla vurdu seni! Ra sana yüce sözlerini söyledi ve tanrılar senin yüzünü ters çevirdiler, Vaşak senin göğsünü parçaladı, Akrepler seni çepeçevre sardı ve Maât seni mahvetti. Kuzeyin ve güneyin tanrıları, batının ve doğununkiler de, seni zincirlerle bağladılar; tanrı Rekes seni mahvetti, ve tanrı Hertit seni zincirlerle bağladı.”⁷

Bu metnin hangi döneme ait olduğu bilinmiyor, fakat bir takım farklılıklarla XVIII. Hanedan döneminde yazılmış olan *Ölümler Kitabı*'nın pek çok kopyasında mevcut. Öte yandan bu metindeki fikirler daha sonra geliştirilmiş, metnin kendisi çok daha kapsamlı hale gelmiş ve Ptolemies zamanında on iki bölümden meydana gelen “*Âpep'i Mahvetme Kitabı*” adında bir kitap halini almıştır.

Ayrıca aynı ismi taşıyan bir başka çalışma daha mevcuttur; sözkonusu çalışma bölümlere ayrılmamıştır fakat Yaratılış öyküsünün iki versiyonu ile Âpep'in kötü isimlerinin bir listesiyle Ra'ya ithaf edilen bir ilahiyi içermektedir.⁸ Önceki çalışmanın bölümleri arasında yer alan “*Âpep'i ateşe atma bölümü*”nde şunlar yazar:

“*Ateş senin üstüne olsun Âpep, Ra'nın düşmanı! Horus'un Gözü, Âpep'in lanetli ruhu ve gölgesi üzerinde hüküm sürsün, ve Horus'un Gözü'nün ateşi Ra'nın bu düşmanına eziyet etsin; ve Horus'un Gözü'nün ateşi Yüce Tanrı'nın, yaşamın bütün düşmanlarını yok etsin. Kudret ve sağlık, ölümden de yaşamda da bizimle olsun! Âpep ateşe atıldığında şu güç kelimelerini söyle; ölümü tat Ey Âpep, geri çekil artık Ey Ra'nın düşmanı, seni kovalıyorum, geri dön ve git! Seni geri yolluyorum ve seni parçalara ayırıyorum.*”

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

*Ra artık Âpep üzerinde muzaffer. Şimdi ölümü tat Âpep.
Ra artık Âpep üzerinde muzaffer. Şimdi ölümü tat Âpep.
Ra artık Âpep üzerinde muzaffer. Şimdi ölümü tat Âpep.
Ra artık Âpep üzerinde muzaffer. Şimdi ölümü tat Âpep.”*

Bu son cümleler dört kez tekrarlanır, yani her bir yönün tanrısı için bir kere. Metin şöyle devam eder:

“Geri çekil İfrit, artık sonun geldi! Seni ateşte yaktım ve seni yok ettim, ve senin kötülüğün üzerinde hükmettim. Artık sonun geldi! Ölümü tat şimdi! Sonun geldi! Bir daha asla dirilemeyeceksin.”

Bunlar güç kelimeleridir ve bunların söylenmesinin ardından ayine dair talimatlar gelir:

“Eğer Âpep’i yok edeceksen, bu bölümü Âpep’in bir resmi üzerine söylemelisin, bu resim yeni bir papirüs üstüne yeşil renkte çizilecektir ve Âpep’in balmumu figürünün⁹ üstüne de onun adı kazınacak ve yeşil renkte işlenecektir; sonra bunları ateşe atacaksın ve böylece Ra’nın düşmanı yok olacak.

Sonra ayınını şafak sökerken yapacaksın, sonra bir tane öğlende ve bir tane de akşam üzeri, bir tanesini gece yarısı, birini günün sekizinci saatinde ve birini de akşam; ve [eğer gerekirse] bunları günün ve gecenin her bir saatinde tekrarlayacaksın, ve festivallerde ve her gün. Bunları yaptığında Âpep, Ra’nın düşmanı afallayacak ve Ra yükselecek ve Âpep yok olacak.”

Bu papirüsle balmumu figür khesau otlarından hazırlanan bir ateşte yakılır ve külleri dışkıyla karıştırılarak tekrar ateşe atılır. Metin şöyle devam ediyor:

“Bunu gecenin altıncı saatinde ve [ayın] on beşinci gününün şafağında yapacaksın. Âpep’in balmumunu ateşe attıktan sonra gün boyunca birkaç saatte bir ona tüküreceksin, tâ ki gölgesi yok olsun. Bunları Ra gökteki yerini aldığı anda doğu tarafından fırtına belirdiğinde yaparsan, fırtınanın ilerlemesini de önlersin. Bunları yap ve gelen bir fırtınayı veya borayı durdur,

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

böylece güneş her zaman parlayacaktır.”

Bu kitabın başka bir bölümünde uygulayıcı “ağzının bütün gücüyle” şunları söyler:

“Yüzün üstüne yere devril Ey Âpep, Ra’nın düşmanı! Horus’un Gözü’nden gelen alev seni sarsın. Bu ateşin içine düş ve ondan kaçama. Onun alevleri senin canını, ruhunu öldürecek ve senin güç sözlerini ve bedenini ve gölgeni mahvedecek.

Alevlerin leydisi senin üzerinde hüküm sürecek, ateş senin ruhunu parçalayacak ve senin varlığına son verecek ve senin biçimini ortadan kaldıracak. Horus’un Gözü düşmanına karşı güçlüdür ve seni yere çöktürecek ve seni yakıp yok edecek, büyük ateş seni mahvedecek ve Ra’nın Göz’ü senin üzerinde hüküm sürecek, alevler seni yok edecek ve ondan kaçacak hiçbir şey yoktur.

Geri çekil şimdi, çünkü sen parçalara ayrıldın, ruhun artık pörsüdü, o lanetli adın artık unutuldu ve üstüne sessizlik çöktü, artık onu kimse anmayacak. Artık sonun geldi, buradan sürüldün ve unutuldu, unutuldu, unutuldu” vs.

Bu kelimelerin tesirli olması için, uygulayıcının Âpep’in adını yeni bir papirüs üstüne yazması ve bunu, Ra gökte yükselirken, öğlede veya gün batımında bir ateşte yakması gerektiği söyleniyor.

Çalışmanın bir diğer kısmında Âpep üzerine okunması gereken bir dizi lanetleme sözünden sonra, metin bunların yıkanmış ve ayinsel anlamda temiz olan biri tarafından söylenmeleri gerektiğini belirtiyor ve bu da yapıldıktan sonra, geriye kişinin yeni bir papirüs üstüne yeşille Âpep’in himayesinde olan ifritlerin ve onların ana babalarının ve çocuklarının isimlerini yazması kalıyor.

Ardından balmumundan yapılan bu ifritler alınacak ve üstlerine isimleri yazıldıktan sonra siyah bir saçla bağlanacak ve yere fırlatılarak sol ayakla tekmelenip taş bir mızrakla parçalanacak; nihayet parçalar alınıp ateşe atılacak. Birden fazla yerde

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

şunlar söyleniyor: *“Bu sözlerin Ağustos tanrısı önünde düzenli olarak okunması daha iyidir, zira böylece o kişiye büyük kudret verir, hem yeryüzünde hem de yeraltı dünyasında.”* Son olarak, Âpep’in adları birer birer sayıldıktan sonra, bu bilgiden faydalanacak olan kişi kuyruğu ağzında olan, sırtına bir bıçak saplı olan bir yılan figürü yapmalı ve bunu yere fırlatarak *“Âpep, İfrit, Betet”* diye bağırmalıdır.

Ardından Âpep’in himayesindeki iblisleri yok etmek için, bunların da resim veya figürleri, elleri arkalarından bağlanmış şekilde yapılmalı ve bunlara *“hareketsizliğin çocukları”* denilmelidir. Papirüs şöyle devam ediyor:

“Kedi yüzlü bir yılan yap, sırtında saplı bir bıçak olacak ve ona Hemhem (Kükreyen) adını ver. Bir de timsah yüzlü yap, sırtında yine bıçak olacak, ona da Hauna-aruh-her-hra adını ver. Sonra ördek yüzlüsünü yap, sırtındaki bıçağı unutma ve ona Aluti adını ver. Ardından beyaz bir kedinin yüzüne sahip olan bir tane yap, sırtında yine bıçak olacak, onu sıkıca sar ve bağla ve ona Düşman Âpep adını ver.”

Mısırlıların yağmur ve fırtınadan, yıldırım ve şimşekten, bulut ve sisten sakınmak ve güneşin serbestçe yoluna devam ettiği açık ve parlak bir gün temin etmek istedikleri zaman kullandıkları araçlar da bunlara benzer.

“Büyü Figürleri” başlığı altına genellikle ahşaptan yapılan Ptah-Seker-Ausar figürünün de mutlaka eklenmesi gerekir; genellikle masiftir, ancak bazen içi boş bir şekilde yapılır ve çoğu kez yine masif veya içi boş olan dikdörtgen bir ahşap üzerine yerleştirilir. Ptah, Seker (Socharis) ve Ausar’dan (Osiris) meydana gelen bu üç tanrı veya üçleme, gün doğumunun tanrısını (Ptah), gece güneşinin tanrısını (Seker) ve dirilişin tanrısını (Osiris) temsil eder.

Ptah *“Başlatan”* anlamına gelir ve genellikle günün *“açıcısı”* olan güneş için kullanılır; Seker *“Kapatılan”* manasını taşımaktadır ve güneşin geçici olarak gömüldüğü inancıyla gece güneşi

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

anlamında kullanılmıştır; bir insanın yeryüzündeki yaşamı, güneşin yaşamıyla özdeşleştirilir; adam yaşamına Ptah olarak “başlamış”tır ve ölümün ardından “kapatılmış” veya “tabuta konmuş”tur. Fakat gece geçince, güneş tekrar doğar ve yenilenmiş gücü ve canlılığıyla yeni bir hayata başlar, yani Mısırlıların mezarın ötesindeki dünyada kavuşmayı umdukları yeni hayatın bir örneği haline gelir. Fakat buradaki zorluk Ptah, Seker ve Osiris’in korumasının nasıl sağlanacağı ve onların kendileri için yaptıkları şeyleri bu adam için de yapıp, onun özelliklerini muhafaza etmelerinin nasıl başarılacağıdır.

İşte bunu başarmak için bu tanrıların başta gelen özelliklerini içeren bir figür yapılmakta ve ahşaptan dikdörtgen bir stand üzerine yerleştirilmekte ve bu stand, içinden Ptah-Seker-Ausar üçlemesinin çıktığı tabutu temsil etmekteydi.

Figürün üstüne ve standın yan taraflarında, yapıldığı kişinin yararına olan bir takım dualar yazılı olurdu ve Mısırlılar bu duaların sözkonusu üç tanrının kudret ve güçlerini getirip ahşap figürün içine soktuğuna inanırlardı. Fakat standı bir tabuta mümkün olduğu kadar benzetmek amacıyla ölünün bedeninin küçük bir bölümü de özenle mumyalanarak bunun içine yerleştirilir ve eğer üç tanrı bu parçayı korur ve saklarsa ve ona zamanı geldiğinde can verirlerse, o zaman bütün bedeninin de korunup saklanacağına ve tekrar can bulacağına inanırlardı.

Sıklıkla, bilhassa son dönemlerde, standın iç kısmına bir oyuk açılıyor ve buraya *Ölümler Kitabı*'nın belirli Bölüm'lerinden alınmış bazı metinlerin yazılı olduğu küçük bir papirüs parçası konuluyordu, böylece ölüye, öbür dünyada ruhsal bedeninin dirilmesi için ilave bir güvence sağlanmış oluyordu. Küçük papirüs tomarlarında genellikle sadece kısa ve bölük pörçük metinler vardır, fakat zaman zaman Anhai rahibesinde olduğu gibi çok sayıda metin ve süslerle donatılmış olan güzel ve büyük bir papirüsün¹⁰ tanrı figürünün içine yerleştirildiği de oluyordu, bu örnekteki figür sadece Osiris'e aitti.¹¹ Öyle anlaşılıyor ki

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Ptah-Seker-Ausar figürü Mısır'da en çok geç dönemlerde kullanılmıştır, zira üstünde yazı bulunan pek çok örnek sadece okunmaz durumda olmakla kalmıyor, aynı zamanda bunu yapan sanatçının yazmış olduğu şeyler hakkında en ufak bir fikrinin bile olmadığını da gösteriyor. Bunların genellikle fakirler tarafından kullanılmış olması muhtemeldir, böylece bunun pahalı bir mezar gibi görünmesi sağlanmış oluyordu.

Tekrar balmumu figürler konusuna dönecek olursak, yavaşanlar tarafından takılan ve ölülerin bedenlerine yerleştirilen muskaldaki tanrı figürlerinin çok büyük bir kısmının neden balmumu dışından neredeyse her malzemeden yapıldıkları merak edilebilir. Oysa bunun sebebini anlamak çok zor değil; balmumu, ısı ve basınç altında biçimini kolayca değiştiren bir maddedir ve ayrıca bunların çok eski zamanlardan beri insanların iyiliği değil de kötülüğü için yapılan figürler için kullanılmış olması, tanrı formlarında muskalar yapanların başka malzemeler seçmelerine neden olmuştur.

Ptah-Seker-Ausar figürü, içindeki oyuk kısımda mumyalanmış bir insan bedeninin bir parçası bulunmakta.
(British Museum, No. 9736)

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

Öte yandan, koruyucu muskalar olarak balmumundan yapılmış bir kaç tanrı figürü de bilinmektedir ve bunların dört tanesinden oluşan ve Horus'un dört çocuğunu temsil eden bir set halen British Museum'da muhafaza edilmektedir ve kesinlikle görülmeye değerdir.

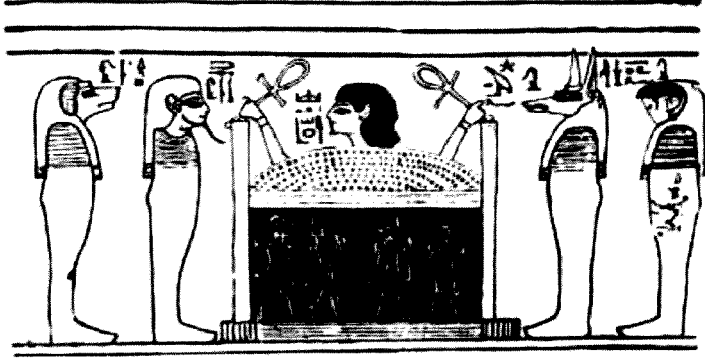
Horus'un dört çocuğu veya dört yönün tanrıları Mestha, Hâpi, Tuamutef ve Qebhsennuf olarak bilinir ve bunlarla sırasıyla tanrıça İsis, Nephthys, Neith ve Serqet ilişkilendirilir. İnsan başlı Mestha güneyi temsil eder, mide ile kalın bağırsakları korur; Hâpi köpek başlıdır, kuzeyi temsil eder ve ince bağırsakları korur; çakal başlı Tuamutef doğunun temsilcisidir ve ciğerlerle kalbi muhafaza eder; şahin başlı Qebhsennuf ise batıyı temsil eder ve karaciğerle safra kesesini korur.

Mumyılanmadan önce ölünün çeşitli iç organları çıkarılır ve bir takım büzücü maddelere ve yersakızına batırılarak sargılar içine konurdu, ardından bunlar taş, mermer, porselen, toprak ya da ahşaptan yapılmış kavanoz ve çanaklara yerleştirilirdi. Her bir kavanoz Horus'un dört çocuğundan birinin koruması altına alınır, kavanozun kapağı da temsil etmiş olduğu tanrının başı şeklinde yapılır ve üzerine yazılan sözcüklerle artık tanrının bir ikametgahı haline gelirdi, öyle ki içine konulmuş olan organların aslında tanrının içine yerleştirildiği söylenebilir.

Bağırsakların ayrı bir şekilde mumyılanması geleneği çok eskidir ve buna dair birkaç örnek XI. Hanedan dönemine aittir; o kadar eski dönemlerde bile mumyılanmış bağırsakları içeren dört kavanoz cenaze sandığı veya kutusunun içine yerleştiriliyor ve bu sandık bir tür kızak üzerine konularak cenaze merasimi sırasında hemen tabutun arkasından çekiliyordu.

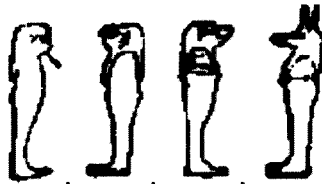
ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Horus'un Dört Çocuğu

Cenaze sandığından kalkan Osiris, her bir elinde
“yaşam” sembolünü tutuyor.
(Ani Papirüsü'nden, levha 8.)

Daha sonraki zamanlarda taş kavanozlara ihtiyaç olmadan ölüyü bu dört tanrının korumasından yararlandırmak için bazı teşebbüslerde bulunulduğunu görüyoruz; bu, ölüyle birlikte dört adet kavanoz modelinin veya “kukla”sının ya da dört tanrının porselenden veya balmumundan figürlerinin yakılması yoluyla yapılıyordu.

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

Birtakım bilinmeyen sebeplerden ötürü, yukarıda bahsedilen set balmumundan yapılmaktaydı.¹² Horus'un dört çocuğu erken dönem hanedanlarındaki cenazelerde çok önemli bir rol oynardı; onlar başlangıçta cennetin dört desteğini temsil ediyorlardı, fakat kısa süre sonra her biri yeryüzünün dört parçasından ve aynı zamanda bunun üzerinde yer alan cennet parçasından birinin tanrısı olarak kabul edilmeye başladılar. Ölü ancak kendisine edilen sürekli dualar sayesinde hem yeryüzünde ve hem de öbür dünyada arzu ettiği yere gidebilirdi, bu yüzden sözkonusu tanrıları yatıştırması ve kendisini onların koruması altına aldırması kendi iyiliği için çok önemliydi ve bu da ancak onların figürleri üzerine veya onları temsil eden kavanozların üzerine yazılan belli bazı güç sözlerinin okunmasıyla garanti altına alınabilirdi.

Fakat eğer Yunan geleneklerine itimat edecek olursak, büyü ile ilgili çalışmalarda yetenek sahibi olan tüm Mısırlılar arasında, yaklaşık olarak M.Ö. 318'de Mısır'ın son yerli kralı olan Nectanebus en önde gelmekteydi. Pseudo-Callisthenes'te [Yunanlı tarihçi Callisthenes'in Büyük İskender hakkında yazdığı bir kitap (ç.n.)] ve Callisthenes'in çalışmalarının Pehlevi, Arapça, Süryanice'ye ve diğer bir çok dil ve lehçelere çevrilen versiyonlarında yazanlara göre, bu kral bir büyücü ve bilge olmakla tanınıyordu ve Mısırlıların bütün bilgilerleri hakkında derin bilgilere sahipti. Nil'in ve cennetin derinliklerinde neler bulunduğunu biliyordu, yıldızları okuma yeteneğine sahipti, ayrıca kehanetleri yorumluyor, gelecekte haber veriyor, henüz doğmamış çocukların kaderlerini önceden bildiriyor ve birazdan göreceğimiz gibi büyü'nün her çeşidiyle ilgileniyordu; onun dünyanın efendisi olduğu ve büyüsel güçleriyle bütün krallara hükmettiği söyleniyordu. Ne zaman karadan veya denizden bir işgal tehdidi ile karşılaşsa düşmanlarının kuvvetini yok etmekte ve onları ülkesinin sahillerinden veya sınırlarından defetmekte başarılı oluyor ve bunları da şimdi anlatacağımız araçlarla başa-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

riyordu. Eğer düşman ona denizden yaklaşmaya kalkarsa, denizcilerini onlarla savaşmaya göndermek yerine özel olarak tasarlanmış bir odaya çekiliyor ve bu amaçla hazır bulundurduğu bir kaseyi alarak içine su dolduruyor, ardından düşman gemilerinin ve askerlerinin balmumu figürlerini ve aynı şekilde kendi adamlarının ve gemilerinininkileri de yaparak bunları bir tarafta düşman, diğer tarafta kendi adamları ve gemileri olacak şekilde kasedeki suyuna içine bırakıyordu.

Daha sonra dışarı çıkıyor ve bir Mısırlı kahinin pelerini giyip, eline de abanozdan bir asa alarak odasına geri dönüyor ve orada güç sözcüklerini söyleyerek insana büyü işlerinde yardım eden tanrıları, ayrıca rüzgar ve yeraltı iblislerini çağırıyor ve onlar da hemen bu çağrıya yanıt vererek geliyorlardı. Bu varlıkların yardımıyla balmumundan yapılan asker figürleri canlanıp savaşmaya başlıyor, balmumundan gemiler de aynı şekilde harekete geçiyorlardı; fakat kralın kendi adamlarını temsil eden figürler, düşmanı temsil edenleri yeniyor, düşman donanmasının gemilerini ve adamlarını temsil eden figürler ise suya batıp kasenin dibini boyluyor, bu arada gerçek gemilerle askerler de denizin dibini boylamış oluyorlardı.

Kral bu şekilde gücünü korumayı başarıyor ve uzunca bir süre boyunca krallığındaki huzuru temin etmiş oluyordu. Fakat bir gün keşif birlikleri gelip Nectanebus'a Doğu'daki çok sayıda milletin Mısır'a karşı bir araya geldiklerini ve bu müttefik güçlerin ülkeye doğru ilerlemekte olduklarını bildirdi. Kral ise bu haberi alınca sadece gülmüş ve düşmanları hakkında aşağılayıcı sözler sarfettikten sonra özel odasına gidip kasesine su doldurmuş ve her zamanki büyü uygulamasına başlamıştı. Fakat güç kelimelerini söylediği anda balmumundan figürlere bakar ve dehşet içinde görür ki Mısır tanrıları düşmanın gemilerini idare etmekte ve düşman askerlerini kendisine karşı yönlendirmektedir. Nectanebus bunu görür görmez anlar ki Mısır krallığının sonu yakındır, zira bugüne kadar ne zaman istese

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

tan rılar onunla konuşuyor ve ona her ihtiyacı olduğunda yardım ediyorlardı. Bunun üzerine kral alelacele odasından çıkar ve başını traş ederek sıradan kıyafetlere bürünür ve gemisine atlayarak Makedonya'daki Pella şehrine kaçar ve burada bir doktor ve Mısırlı kahin olarak yaşamına devam eder.

Pseudo-Callisthenes'in IV. bölümünde yer alan ve Nectanebus tarafından Olympias'ın doğumuna dair yapılan kehaneti içeren anlatımlara yapılan göndermeleri şimdilik bir kenara bırakırsak, onun balmumundan yaptığı bir figürü kullanarak kraliçeye bir rüya yollamasının anlatıldığı bölüme geliyoruz.

Kralın buradaki amacı kraliçeyi, Mısır tanrısı Amen'i gece yanına getirtmeye ikna etmektir. Bunu başarmak için çöle giderek bir takım otlar topladı, bunları insanlara rüya gördürmekte nasıl kullanacağını biliyordu, otları aldıktan sonra geri döndü ve bunların sularını sıktı. Ardından tıpkı Teb rahibinin balmumundan bir Âpep figürü yapması gibi balmumundan bir kadın figürü yaptı ve üzerine Olympias'ın adını kazıdı.

Nectanebus daha sonra lambasını yakarak otların suyunu kraliçenin balmumundan figürünün üzerine döktü ve Olympias'ın, tanrı Amen'in ona geldiği ve ona sarıldığı, sonra ona kocası Philip'ten intikamını alacak olan bir çocuk doğuracağı haberini verdiği bir rüya görmesini sağlamak için iblislere yakardı.

Fakat Nectanebus'un rüya meydana getirmek için kullandığı araçlar yukarıda tarif edilenlerden ibaret değildir, nitekim Makedonyalı Philip'e rüyasında bazı şeyler göstermek ve onun, bunlardan kendi istediği bazı neticelere varmasını sağlamak istediğinde, önceden büyü sözcükleriyle afsunladığı bir şahini uyurken Philip'e göndermiş ve tek bir gecede şahin Makedonya'dan Philip'in sarayına kadar uçarak ona rüyasında göreceği şeyleri söylemiş ve o da gerçekten bunları görmüştü. Ertesi gün Philip bir rüya yorumlayıcıya rüyasını açıklattır, böylece karısı Olympias'ın yakında doğuracağı çocuğunun¹³ o ülkenin kraliyet soyuna mensup olmasa da Mısır tahtına çıkan bütün kral-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

ların babası olarak kabul edilen Libya'nın tanrısı Amen'in (veya Ammon) oğlu olduğundan emindir artık.¹⁴

Burada Mısırlılardaki balmumu figür kullanımıyla bağlantılı olarak, Mısırlı kaynaklardan türetilmiş olduğu gayet aşikar olan Büyük İskender'le ilgili bir iki öykü ve gelenekten söz etmek yerinde olacaktır. XIII. yüzyılda yaşayan Arap yazar Abu-Shâker bir tradisyondan bahseder, buna göre Aristo, İskender'e zincirle kapatılmış olan bir kutunun içine çivilenmiş bir takım balmumu figürler verir ve ona bunu asla kaybetmemesini, en azından çok güvendiği uşaklarından birine emanet etmesini söyler.

İskender nereye giderse kutu da onunla birlikte götürülecektir ve Aristo ona kutuyu ne zaman eline alsın veya bıraksın söylemesi gereken bir takım formüller öğretmiştir. Kutunun içindeki figürler İskender'in karşısına çıkması muhtemel olan çeşitli orduları temsil ediyordu. Bazı modellerin ellerinde uçları geriye doğru kıvrık kurşun kılıçlar bulunuyor, bazıları ellerinde uçları yine yere doğru yöneltilmiş mızraklar tutuyorlardı, diğer bazıları ise yayları kesilmiş olan oklar taşıyorlardı; bütün bunlar kutunun içinde yüzleri yere bakacak şekilde duruyordu.

Balmumu figürlerin Mısırlılar ve Yunanlılar tarafından kullanımının altında yatan fikirle ilgili bildiklerimizi hesaba kattığımızda şurası açıktır ki İskender'e bu modelleri ve onlarla birlikte kullanacağı güç sözcüklerini vermek suretiyle Aristo ona, düşmanlarını kutudaki figürler haline getirme ve böylece ona saldıramayacak kadar kuvvetsiz hale düşürmenin yöntemini vermiş olduğuna inanıyordu.¹⁵

Greko-Romen döneminde¹⁶ balmumu figürler her türden büyü ayinlerinin uygulanmasında kullanılmaktaydı, nitekim aşağıdaki iki örnek bunların kullanımının altında yatan fikir hiç değişmediğini işaret ediyor. Eğer bir aşık, sevdiği kadının beğenisi kazanmak istiyorsa, zift, sakız vs. ile karıştırılan balmumundan sekiz parmak uzunluğunda bir köpek figürü yapar ve figürün kaburgalarının olduğu kısma belirli güç kelimelerini ya-

BÜYÜLÜ FIGÜRLER

zardı. Ardından bir levha üzerine yine bazı güç kelimeleri veya büyüsel güçleri olduğuna inanılan bir takım varlıkların adları yazılırdı; köpek figürü bu levhanın üzerine yerleştirilir ve levha üç ayaklı bir sehpanın üzerine konurdu. Bunlar yapıldıktan sonra aşığın, köpeğin gövdesinin yanına yazılmış olan güç kelimelerini okuması, ayrıca levha üzerine yazılan isimleri de söylemesi gerekiyordu, böyle iki şeyden biri gerçekleşecekti; yani köpek ya aşığa hırlayacak ve onu ısırarak ya da havlayacaktı. Eğer aşığı ısırırsa veya ona hırlarsa adam hedefine ulaşamayacak demektir, yok eğer havlarsa sözkonusu kadın ona gelecek demektir.

İkinci örnekte aşık olan adamın iki balmumu figür yapması gerekir; biri Ares biçiminde, diğeri ise bir kadın şeklinde olacaktır. Kadın figürünün dizleri üzerine çökmüş ve ellerini arkasında bağlamış vaziyette olması gerekmektedir, erkek figürü ise ayakta ve kılıcını kadının boğazına tutmuş durumda olacaktır. Kadın figürünün kol ve bacakları üzerine çok sayıda iblisin adı yazılmalıdır ve bunlar yapıldıktan sonra aşık on üç tane bronz iğne alarak kadının kol ve bacaklarına saplar ve bunu yaparken *"seni deliyorum ki (burada iğneyi batırdığı uzvun adını söyler) sadece beni düşünebilesin"* der.

Daha sonra adam belirli güç sözcüklerini kurşun bir levha üzerine yazar ve bunu üç yüz altmış beş tane düğümü olan bir sicimle balmumu figürlere bağlar, ardından iki figürle levha genç ölen veya korkunç bir şekilde katledilen birinin mezarına gömülür. Ardından adam cehennem tanrılarına yönelik uzun bir büyü hitapta bulunur ve eğer bütün bunlar doğru şekilde yapılırsa adam arzuladığı kadının sevgisini kazanacaktır.¹⁷

Balmumu figür kullanımı Mısır'dan, Yunanistan ve Roma yoluyla Batı Avrupa'ya ve İngiltere'ye geçti ve Orta Çağ'da kendilerini *"kara sanat"*la ilgili çalışmalara veren veya komşularına ya da düşmanlarına zarar vermek isteyenler tarafından büyük bir ilgiyle karşılandı. İtalya ve İngiltere'de cahil veya kötü zih-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

niyetli insanların, düşmanlarının balmumundan modellerini yaparak bunları bacalara astıklarına ama ateşe fazla yaklaştırmadıklarına ve böylece yavaş yavaş erimelerini sağladıklarına ve bu figürlerin temsil ettiği insanların da yavaş yavaş bedenlerine olan hakimiyetlerini kaybederek uyuyamaz hale geldiklerine ve nihayet hastalanıp öldüklerine dair pek çok hikaye halen anlatılır. Eğer belirli zamanlarda bu figürlere iğneler de batırılırsa, hedefteki kişinin acıları da artacak ve ölümleri daha da ıstırap verici olacaktır.

Sharpe¹⁸ VII. yüzyılın sonlarına doğru kral Duffus'un nefret edilen biri olduğundan ve "birkaç cadının, kralın balmumu figürünü ahşap bir şiş üzerinde kızarttıklarından ve bir takım büyüülü sözler okuyarak figürün üzerine zehirli bir sıvı sürdüklerinden, yakalandıkları zaman da bu kadınların, balmumu eridikçe kralın bedeninin de çökeceğini ve okudukları büyüülü sözlerin onu uykudan mahrum edeceğini söylediklerinden" bahseder. Thomas Middleton'ın Cadı isimli yapıtından¹⁹ alınan aşağıdaki iki örnek, bu yazarın yaşadığı dönemde İngiltere'deki balmumu figürlerle ilgili inanışlara açıklık getiriyor.²⁰

I.

*Heccat; Balmumunun kalbine
Büyü iğneleri batırıldı mı?*

Stadlin; Batırıldı Heccat.

*Heccat; Ve Çiftçi'nin resmi ve karısınınki,
Ateşe atıldı mı?*

Stadlin; İki de kızarmaktalar.

Heccat; Güzel.

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

*O halde ilikleri yavaş yavaş eriyecek
Ve üç ay içinde hastalık onları yok edecek.*

(Bölüm i., sahne 2.)

II.

Heccat; Almachildes için nasıl bir ölüm istiyorsun?

Düşes; İstiraplı ve yavaş olanından.

*Heccat. İsteddiğin gibi olsun
İşte ikisi de burada; ıstıraplı ve yavaş
Balmumundan resmi, ki yavaş yavaş eriyecek
Ölülerin gözleriyle yakılan bir ateşte
Ve o yavaş yavaş yok olacak.*

(Bölüm v., sahne 2)

Elworthy, çok ilginç kitabı “Kem Göz”de²¹ yakın zamanlarda büyüsel amaçlar için üzerine iğneler batırılıp yakılmış olan kalplerle ilgili pek çarpıcı örnekler vermekte. Mendip’te yaşlı bir kadının domuzu hastalanır ve kadın hayvanına “nazar değdiği” inancıyla bir “ak büyücüye”, yani “bilge” bir adama danışmaya karar verir. Adamın dediklerini yaparak bir koyun kalbi alır ve üzerine iğneler saplayarak²² bir ateşin üzerinde kızarmaya bırakır, burada arkadaşları ve komşuları da şu sözleri şarkı halinde söylerler:

*Yaktığım aslında bu kalp değil
O kişinin kalbidir yanar*

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

*Ne huzur bulsun ne rahat
Hastalanıp ölene kadar*

Bu arada sahneyi daha da tuhaf hale getiren bir şekilde kadının oğlu George da arada bir ateşe tuz serper ve bu kızartma işlemi gecenin geç saatlerine kadar devam eder, tâ ki kara bir kedi biryerlerden çıkıverene kadar, tabii kediyi görünce bunun, domuzun içinden çıkmak zorunda kalan şeytan olduğuna hükmederler hemen.

Yine Ekim 1882'de üzerine bir sürü iğne batırılmış bir kalp Ashbrittle'in bir köyündeki eski bir evin bacasında bulunur; ve 1890 yılında bir tanesi daha Staplegrove'daki eski bir evin bacasında bir yarığa çivilenmiş halde bulunmuştur.

Kral I. James bu tür figürler yapma sanatını "Divell" olarak adlandırıyor ve cadıların "ustalıklarını gerçekleştirmelerini" mümkün hale getiren bu şeyleri tarif ederken şunları söylüyor:²³

"Balmumundan veya kilden yaptıkları bu şeyleri nasıl yaptıklarına gelince; bunları kızarttıkları zaman, bunların üzerinde adı yazılı olan kişi yavaş yavaş eriyip kurur ve sürekli hastalık çekmeye başlar. Bu büyüleri kullanarak erkek ve kadınların hayatlarını alabilirler, daha önce sözünü ettiğim resimleri ateşte kızartarak Ustalıklarını gerçekleştirmeyi başarabilirler, aslında (daha önce de söylediğim gibi) bu balmumu şeylerin kendi başlarına bir etkileri olmasa da, bunlar sayesinde bir takım adları kullanarak bazı ruhları çağırırlar ve bu iblisler de hasta olanın hayat gücünü iyice zayıflatır ve bedenlerini perişan hale getirirler. Ayrıca diğer bazı iblisler de hastanın yediklerini sindirememesine yol açıp midesini güçten düşürür ve onun yaşam gücünü yavaş yavaş içinden söküp atarlar, öyle ki hasta yavaş yavaş mahvolmaya başlar ve eğer resmi ateşte tamamen yakılırsa ölüp gidecektir."

Bu bölümde anlatılanlardan gördüğümüz gibi balmumu fi-

BÜYÜLÜ FIGÜRLER

gürlere dair inanç en azından altı bin yıl öncesine uzanıyor ve günümüz yazarlarının çalışmalarından yaptığımız alıntılar da bu inancın halen kendi ülkemizdeki mevcudiyetinin de bilinmeyen bir şey olmadığını görüyoruz.

Bu bölümü bitirmeden önce balmumu figürlerin kullanımına dair Levant'taki bir Hıristiyan tüccarın yaşadığı tecrübeyi aktaralım.

British Museum'daki Etiyopyaca bir el yazmasına göre²⁴ bu adam bir tüccar ve gemi sahibiymiş ve mallarını pazara kendi gemileriyle götürüyormuş; fakat o dönemlerde denizler korsanlarla kaynıyormuş ve bu saldırılar yüzünden adam mallarını büyükçe kısmını yollarda kaybediyormuş. Sonunda çok sayıda silahlı adamıyla birlikte gemilerinden birinde kendisi de bulunmaya karar vermiş ve eğer korsanlarla karşılaşarsa onlara direnmeyi ve önceki hırsızlıklarının bedelini ödetmeyi kafasına koymuş.

Denize açıldıktan kısa süre sonra bir korsan gemisiyle karşılaşmışlar ve mürettebatla korsanlar arasında bir çatışma çıkmış, çatışma sürerken adamımız bir okla gözünden vurulmuş; çatışmayı yarıda keserek bir manastır yakınındaki bir limana atmışlar kendilerini, burada Bakire Meryem'in manastıra asılmış olan bir resmi sayesinde bir takım mucizeler sergilediğine inanılıyormuş. Tüccar limana vardığında gözündeki yara sebebiyle durumu o kadar kötüymüş ki hareket bile edemiyormuş, nitekim okun bir parçasının gözünün içinde kaldığını fark etmişler ve adam da Meryem'in yardımı olmazsa ölümünün yakın olduğuna inanmış. O sırada bir Hıristiyan, gemiye gelerek tüccarın balmumundan bir figürünü yapmış ve gözünün olduğu yere de bir ok modelini soktuktan sonra figürü alıp bir kaç kilometre ötedeki manastıra gitmiş ve oradaki keşişlerden bu figürü Meryem'in resminin yakınına koymalarını istemiş. Bu yapıldıktan ve Meryem'e dualar edildikten sonra Meryem'in resmi, elini uzatarak tüccarın balmumu figürünün gözündeki ok mo-

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

delini, geride hiçbir parça kalmayacak şekilde çekip çıkarmış. Balmumu gemiye geri götürüldüğünde okun kırık parçasının tüccarın gözünden tam da Meryem oku çıkardığı sırada çıkıvermiş olduğunu öğrenmişler. Tüccarın gözü tamamen iyileşmiş ve tekrar görmeye başlamış.

BÜYÜLÜ FİGÜRLER

Dipnotlar:

1. Ed. Erman, s. 7 ve 8.
2. Cenaze törenlerinin önemli kısımlarını gerçekleştiren yetkili rahip; her zaman çok bilgili ve genellikle üst rütbeden kimseler olurdu.
3. Ölüler Kitabı, Bölüm V.
4. Ölüler Kitabı, Bölüm V.
5. Bana göre bunu anlamı kumu doğudan batıya getirmek olmalı.
6. Bkz. Deveria, Le Papyrus Judiciaire de Turin, Journal Asiatique, 1865; ve Chabas, Le Papyrus Magique Harris, s. 169'dan itibaren.
7. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri. s. 89.
8. Arch&ologia, Cilt LII'de her iki çalışmanın da hiyeroglif transkriptlerini tercümeleriyle birlikte vedim.
9. Theocritus bize Yunanlıların çok erken dönemlerde balmumu figürler kullandıklarına dair bir kanıt sunuyor. Nitekim Pharmakeutria'da (1. 27'den itibaren) kadın elindeki çarkı döndürürken Vaşak'a hitap ederek şöyle der: "*Ben bu balmumunu eritirken, tanrının yardımıyla o da eriyip gidecek!*" (Lang'in tercümesi, s. 12).
10. Bu papirüs halen British Museum'dadır (No. 10.472).
11. British Museum, No. 20.868.
12. İkinci Mısır Eserleri Salonu'nda, no. 15.563, 15.564, 15.573 ve 15.578.
13. Büyük İskender.
14. Rüyalarla ilgili diğer anlatımlar için bu kitabın son bölümüne bakınız.
15. Büyük İskender'in Hayatı ve Kahramanlıkları adlı çalışmama bakınız (tek ciltlik basım), s. xvi.
16. Yunanlılar çok erken dönemlerde bile büyümlü sözcükler kullanıyorlardı, nitekim Pindar, Pythia, iv. 213'te bundan bahseder; bu yazar İsa'dan önceki beşinci yüzyılın ilk yarısında yaşamıştı.

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

17. Balmumu figürlerin ve vizyon ve rüya gördürmekte kullanılan afsunların bu iki örneğini ve Democritus küresinin kullanılmasına dair örneği British Museum'daki Mısır Departmanı'nın Bekçi Asistanı F. G. Kenyon'a borçluyum.

18. Bkz. C. K. Sharpe, İskoçya'da Cadılık, Londra, 1884, s. 21.

19. Londra, 1778.

20. Yaklaşık 1570'lerde doğdu, 1626'larda öldü.

21. Londra, 1895, s. 53, 56.

22. North Riding of Yorkshire'da kötü etkiler canlı bir kara keklik yardımıyla giderilmişti, bunun için hayvancağıza *"iğneler batırıldıktan sonra gece yarısı canlı canlı kızartılmış ve bütün kapı ve pencereler, bütün yarık ve çatlaklar bununla tıkanmıştı"* (bkz. Blakeborough, North Riding of Yorkshire'ın Fıkraları, Karakterleri, Folkloru ve Gelenekleri, Londra, 1898, s. 205).

23. Bu kelimeler Demonoloji, Bir Diyalog Şeklinde adlı kitapta Epistemon'un ağzından sunulur, Londra, 1603, İkinci Kitap, Böl. V. s. 44, 45.

24. Oriental 646, ardından 29'dan itibaren.

BÖLÜM IV

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR VS.

YUKARIDA söylenenlerden açıkça anlaşılıyor ki Mısırlılar, herhangi bir insan veya hayvan şeklinde yapılan bir figürü, üzerine yazdıkları bir takım formüller veya söyledikleri güç kelimeleri vasıtasıyla canlandırabileceklerine ve bunu diğer insanların hayrına veya kötülüğüne kullanabileceklerine inanıyorlardı.

Öte yandan bunu yapmak için yetenek ve yetki sahibi olanlar tarafından bir takım güç sözcüklerinin doğru şekilde kullanılması şartıyla, tanrıların, ilahi varlıkları veya kutsal eşyaların resimlerinin veya sembollerinin, büyük bir etkisi olduğuna da inanıyorlardı. Eğer bu olguyu aklımızda tutarsak, dinî metinleri kavramakta karşımıza çıkan pek çok zorluk ortadan kalkacak ve görünürde çocukça olan bir çok olgunun aslında önemli anlamları olduğu meydana çıkacaktır.

Erken dönem mezarlarına baktığımızda, ölülerin tanrılara bir takım adaklar sunarken ve dinsel ayinler uygularken temsil edildiği çok sayıda sahnenin duvarlara resmedildiğini görürüz, öte yandan çok sayıda başka resimde ise ölünün arkasında bıraktığı arazilerini ve ev halkını yönetirken görüldüğü sahneler yer alır. Bu tür resimlerin mezar duvarlarına çizilmeleri sadece gururdan kaynaklanmıyordu, bir Mısırlının kalbinin derinlik-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

lerinde bunların ölünün öbür dünyada gerçekten yapacağı şeylerin temsilleri olduğuna dair bir inanç ve umut vardı ve Mısırlı, ettiği duaların bu resimleri gerçeğe dönüştüreceğinden kesinlikle emindi.

Tanrıça Hathor kâtip Ani'ye, bir derenin kenarında bulunan bir firavun inciri ağacından aldığı eti ve içeceği veriyor.
(Ani Papirüsü'nden, levha 16)

Varlıklı bir Mısırlı, ka'sının veya dublesinin adaklarını sunarken ihtiyaç duyacağı araçları arkasında bırakır ve böylece mezarının veya ka şapel'inin ve bunlardan sorumlu olacak rahip veya rahiplerin korunmasını sağlama almış olurdu. Ka doğru şekilde beslenmediği takdirde ortalarda başıboş bir şekilde do-

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

laşmaya ve yolu üstünde bulacağı her türlü pislik ve benzeri şeyleri toplayacağına dair inanç bütün sınıflar arasında tartışılmaz bir itikat idi, nitekim *Ölüler Kitabı*'nın LII. Bölüm'ünde ölüye şunlar söylenir: “*Bana iğrenç gelen şeyi yemeyeceğim, iğrenç gelen şeyi yemeyeceğim. Bana iğrenç gelen şey bir pisliktir, iğrenç gelen şey bir pislikti; Ka'lara (Dubleler) sunulan o kekler yerine bu pis şeyi yemeyeceğim. O bedenime yaklaşamayacak; onu elime almak zorunda kalmayacağım; ve onun üstüne sandaletlerimle basıp yürümeyeceğim.*”

Kâtip Ani ve karısı bir dereден su içiyorlar.
(Ani Papirüsü'nden, levha 16.)

CLXXXIX. Bölüm'de ise ölü, pis sulardan içmek zorunda kalmamak veya bu suların üstünü kirletmesine katlanmamak için dua eder. Zengin bir adam bile yiyecek ve içeceklerden oluşan adaklarının, mezarında ebediyen kalacağından emin olmazdı; bu durumda fakir adam ka'sının kirli şeyler yiyip pis sular içmek zorunda kalmasını önlemek için ne yapabilirdi?

İşte bu zorluğun üstesinden gelmek için taştan yapılmış bir sunak modeli ile birlikte kek modelleri, ayrıca su, meyve ve et gibi şeylerle dolu vazolar mezara yerleştirilirdi; bunun mümkün olmadığı durumlarda adakların figürleri de yine taştan oyu-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

lurdu; bir sunak figürünün bile ölünün akrabaları tarafından karşılanmadığı durumlarda ise, içinde adaklar bulunan bir sunak resmi mezara konur ve dualar yoluyla bu sunak varlığını sürdürdüğüce ka da yiyecek sıkıntısı çekmezdi. Bazen ne sunak ne de bir sunak modeli veya resmi mezara konulmaz, sadece mezar yiyeceklerinin tanrılar tarafından ölüye verilmesini sağlayacak olan bir dua bir cenaze eşyası üzerine yazılarak ka'nın ihtiyaçları bu şekilde karşılanmaya çalışılırdı.

Her kim bu mezarın önünden geçerse, orada gömülü olan kişinin adıyla birlikte bu duayı okur ve onun ka'sı taze et ve yiyeceklere kavuşurdu, zira kitabedeki sözkonusu modeller veya bunların resimleri derhal hakiki maddelere dönüşürdü.

M.Ö. 2500 yıllarındaki XII. hanedan dönemine ait ahşap tabutların içinde çok sayıda nesnenin resimleri bulunmuştur, daha eski zamanlarda ise bu nesnelere mumyayla birlikte mezara gömülürdü; ama zamanla insanlar mezarlara, eski ritüellerde tarif edilenlere göre ölünün definiyle bağlantılı giderek daha az nesne bırakmaya ve bunun yerine tabutların üzerine yazılan ve resimleri gerçek nesnelere dönüştüren bir takım metin ve formlere güvenerek, mezardaki yastığın yanına çok daha az şey bırakmaya başladılar.

Yaklaşık bin yıl sonra, *Ölüler Kitabı*'nı meydana getiren dinsel metinlerin tabutlar yerine papirüsler üzerine yazıldığı dönemde, bunlara çok sayıda çizim veya süs eklenir olmuştu; bunların çoğuna özel bir önem veriliyordu ve aşağıda bunlardan bir kaçını zikredeceğiz.

Hatırlanacağı gibi *Ölüler Kitabı*'nın CXXV. Bölüm'ünde Maati'nin Salonu'nda okunan "*Olumsuz İtiraf*" adı verilen bir metin yer alır ve burada ölünün hayrı için önem arz eden çok sayıda tanrı ve varlığın adları bulunur. Bölüm'ün sonunda şu ifadeler rastlıyoruz: "*Bu bölüm, temizlenip saflaştırıldıktan sonra ölü tarafından okunacak, sonra o güzel kıyafetlere büründürülecek, beyaz deri sandaletler giydirilecek, gözlerine rastık*

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

çekilecek, bedeni ânti merhemiyile yağlanacak ve sonra o öküz, kuş, tütsü, kek, bira ve bahçe otlarıyla adaklarını sunacaktır. Ve sen, üzerinde ne bir domuzun ne de bir başka hayvanın yürüdüğü yeni kilden yapılmış bir levha üzerine Maâti'nin Salonu'nda olacak olanların bir resmini çizeceksin. Ve sen o levha üzerine bu bölümü yazdığında ölü mutlu olacaktır; çocukları da öyle; ve onun adı asla unutulmayacak; ve ekmekler ve kekler ve şekerlemeler ve etler ve şaraplar yüce tanrının sunağında ona sunulacak; ve o artık yeraltı dünyasının kapısına asla dönmeyecek; ve Kuzey'in ve Güney'in Kralları ile birlikte olacak; ve daima ve ebediyen Osiris'in himayesinde olacak.”

Burada uygun güç sözcükleriyle birlikte kullanılan bir resmin çok uzaklara erişen tesirlerinin mükemmel bir örneğini görüyoruz, nitekim *Ölüler Kitabı*'ndaki her bir resim belirli bir netice elde etmekte eşit derecede etkiliydi ve bu netice de her zaman ölünün iyiliği ile bağlantılıydı.

Kitabın çeşitli bölüm ve pasajlarına göre ölü, yeraltı dünyasında yiyecekler kadar hava ve sudan mahrum kalmaktan da son derece korkmaktadır ve böylesine kötü bir akıbetin gerçekleşmesi riskini ortadan kaldırmak için ölü, papirüsünün üzerinde elinde bir yelken tutarak (havanın, suyun ve nefesin sembolü) ve dizlerine kadar suyun içinde resmedilmiş¹ ve altına da şuna benzer cümleler yazılmıştır: “Ağzım ve burun deliklerim Tattu'da (Busiris) açıktır, ve Annu'da (Heliopolis) huzur dolu bir ev beni bekliyor; o benim için tanrıça Sesheta tarafından yapıldı ve tanrı Khnemu onun duvarlarını benim için ördü.

Selam sana tanrı Tem, burun deliklerindeki o tatlı havadan başışla bana! Khemennu'daki (Hermopolis) büyük tahtı kucaklıyorum şimdi, ve Büyük Tavuk'un Yumurtası'nı gözlüyorum, onun çoğaldığı gibi çoğalıyorum, onu yaşadığı gibi yaşıyorum ve nefesim artık onun nefesidir.”² Fakat eğer ölü cennete dört kapısında istediği gibi girecek ve bu kapıların her birinden gelen havanın tadını çıkaracaksa, uygulanması gereken bir başka “ola-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

ğanüstü büyük gizem” daha vardı; Osiris’e ait kuzey rüzgarı, Ra’ya ait güney rüzgarı, İsis’e ait batı rüzgarı ve Nephthys’e ait doğu rüzgarı; ölünün bunların her biri hepsi üzerinde hakimiyet kazanabilmesi içinse, bu rüzgarların içinde estikleri dört kapının da efendisi olması gerekiyordu. Ve bu güç ancak Thoth’un bu dört kapının her birini açarken resmedildiği bir figürün tabut üzerine işlenmesiyle elde edilebilirdi.

Metnin söylediğine göre bunların bir takım özel önemleri vardı, şöyle deniyordu:

*“Dışarıdaki hiç kimse bu bölümü bilmemeli, çünkü bu büyük bir sırdır ve bataklıktakiler (yani cahiller) bunu anlamaz. Bunu ya tek başına yapacak ya da baban veya oğlun dışında kimse- nin önünde yapmayacaksın; çünkü bu kimsenin bugüne kadar bilmediği olağanüstü büyük bir sırdır.”*³

Ölünün imrendiği en büyük keyiflerden biri Ra’nın teknesiyle cennette yelken açmaktı, yanlarında da Osiris’in cenaze merasimi tanrıları bulunurdu; bu mutluluk da yine bir takım resimler çizmek ve bunların üstüne bazı güç kelimeleri okumak suretiyle kazanılırdı.

Temiz bir papirüs parçası üzerine anti suyuyla karıştırılmış yeşil âbut’tan yapılan mürekkeple bir tekne resmi çizilirdi, teknenin içinde İsis, Thoth, Shu ve Khepera ile ölünün figürleri bulunurdu; bu tamamlandıktan sonra papirüs ölünün göğsüne takılır ama bedenine gerçekten temas etmemesi için özen gösterilirdi.

Ardından ölünün ruhu her gün Ra’nın teknesine binerdi, tanrı Thoth ona refakat eder ve ölü, Ra ile birlikte arzu ettiği yere yelken açardı.⁴ Metnin bir başka yerinde Ra’nın teknesinin *“temiz, saf bir mekanda”* çizilmesi ve teknenin provasında da ölünün bir figürünün bulunması gerektiği yazıyor; fakat Ra’nın (*“Âtet”* adındaki) bir tekneyle öğle zamanına kadar, sonra (*“Sektet”* isimli) bir başka tekneyle de gün batana kadar seyahat edeceği ve her iki teknede de ölü için gerekli tedbirlerin alınma-

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

sı gerektiği bildiriliyor.

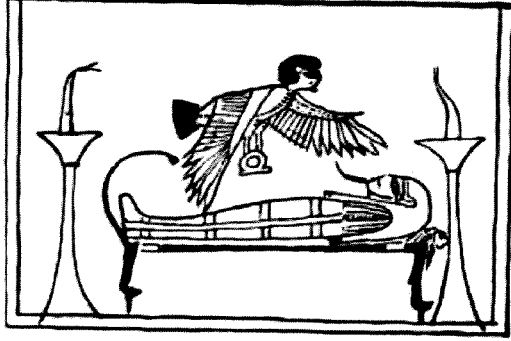
Peu nasıl yapılıyordu? Tekne resminin bir tarafına Ra'nın sabah teknesinin bir figürü, diğer yanına da akşam teknesinin figürü çiziliyordu; böylece tek bir resim iki tekne haline gelmiş oluyordu. Ve Osiris'in doğum gününde ölü için uygun adaklar yapıldığı takdirde, sonsuza kadar yaşıyor ve ikinci bir ölümü asla tatmıyordu.⁵ Bu talimatların verildiği sözkonusu bölümün başlığında⁶ yazanlara göre bu metnin tarihi en azından M.Ö. 4350'lerdeki I. hanedan kralı Hesepti dönemine kadar uzanıyor ve papirüs üzerine tekne resmi çizme geleneği de muhtemelen aynı dönemden kalma olmalıdır. Aşağıda sırasıyla CXXXIII. Ve CXXXIV. Bölüm'lerden vereceğimiz iki örnek, bu tür resimlerin önemini daha iyi açıklayacaktır:

1. *"Bu bölüm dört cubit uzunluğunda, yeşil porselenden yapılmış ve [üzerine çizilmiş halde] şehirlerin egemen şeflerinin bulunduğu bir teknenin üstüne okunacak; ayrıca yıldızlarıyla birlikte bir cennet resmi yapılacak ve yeni bir levha üzerine sarı renkte Ra'nın resmi yapılarak teknenin pruvasına konulacaktır; ayrıca bir ruhun resmini yapacak ve onu mükemmel yaparak Râ'nın bu teknesine [koyacaksınız]; ve ölü orada tanrı Ra'nın resmini de görecek. Kendin, baban veya oğlun dışında başka hiç kimsenin gözü bunları görmemeli, [bunu] büyük bir özenle koruyacaksınız. O zaman Ra'nın kalbindeki ruh mükemmel olacak ve ölüye tanrıların dostluğunu ve gücünü sunacak; ve tanrılar da onu yüce bir varlık olarak görecek ve kendileri gibi kabul edecekler; ve insanlar ve ölüler onu görünce yere kapana-caklar ve o, yeraltı dünyasında Ra'nın ışığı olarak görünecek."*

2. *"Bu bölüm, yeni bir levha üzerine sarı renkte yapılmış ve başında beyaz bir taş bulunan bir atmaca ile tanrı Tem, Shu, Tefnut, Seb, Nut, Osiris, İsis, Suti ve Nephthys'in [figürleri] üzerine okunacak ve bu levha [Ra'nın] teknesine [modeline] yerleştirilecek, ayrıca ruhun mükemmel bir figürü yapılacak ve bunlar sedir ağacı yağı ile yağlanacak ve bunlara ateş üzerinde*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

tütsüler sunulacak ve tüylü bir av kuşu bu ateşte kızartılacak. Bu yolculuk ederken Ra'ya sunulan bir övgüdür ve bir insanın bu yolculukta, tanrı nereye giderse gitsin hergün Ra'nın yanında olmasını sağlar; ve Ra'nın bütün düşmanlarını her zaman ve sonsuza dek mahveder.”

*Kâtip Ani'nin ruhu, mezarındaki tabut sehпасı üzerinde yatan mumyalanmış bedenini ziyaret ediyor.
(Ani Papiüsü'nden, levha 17.)*

Bu resimlerin veya süslemelerin pek çoğunun kendilerine has yorumları vardır, örneğin tabut sehпасı üzerinde yatmakta olan bedeninin üzerinde havada süzülmekte olan bir ruh resmi, ruhun bedene tekrar kavuşmasını ifade eder; bir “*idam kütüğü*”nden ve üzerinden kan damlayan bir bıçaktan yürüyerek uzaklaşan bir ölünün resmi ise zalimce bir cinayetten kaçışı simgeler; açık bir kapı önünde durmakta olan bir bedenle ruh resmi, ruhun kendi iradesine tâbi olarak istediği gibi gezme özgürlüğü olduğunu; ve mezar kapısından dışarı doğru çıkarken resmedilen bir ruh ve gölge resmi ise sözkonusu ölünün bu kısımlarının ebediyen mezarda kısılp kalmayacağını anlatır.

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Anubis, kâtip Ani'nin mumyasını tutuyor; mezarın kapısında ölünün canı ve ruhu, sırasıyla insan başlı bir atmaca ve bennu kuşu olarak resmedilmiş.

(Ani Papirüsü'nden, levha 16.)

Fakat başka bazı yerlerdeki, örneğin *Ölüler Kitabı*'nın geç dönem versiyonunda veya Saite Düzeltmesi'nde yer alan CLXII ve CLXV arası Bölüm'lerdeki süslemelerde yer alan çizimlerin altında yatan inanışlar o kadar net değildir, neyse ki bu bölümlerin başlıkları bunların hedeflerini bize veriyor. CLXII. Bölüm'ün üst kısmında yer alan resim, başının üzerinde boynuzlar, bir disk ve iki tüy bulunan bir ineği göstermekte ve metin başlığından anladığımıza göre bu figür altından yapıyor ve ölünün boynuna takılıyor ve yeni bir papirüs üzerine aynı resimden bir tane daha yapılarak bu da ölünün başının altına konuluyormuş. Bunlar yapıldığı zaman inanişe göre, "ölü her zaman bereket içinde olacak, hatta yeryüzündeyken olduğu kadar refah sahibi olacak ve yeraltı dünyasında bir tanrı gibi olarak asla oranın kapılarından geçerek geri dönmek zorunda kalmayacaktır."

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Kâtip Ani mezarın kapısından geçiyor. Dışarıda onu insan başlı bir kuş formundaki gölgesi ve canı beklemekte.
(Ani Papirüsü'nden, levha 18.)

Bu bölümdeki sözcüklerin büyük bir koruyucu gücü vardır (yani bunlar en büyük öneme sahip afsunlardır), çünkü bunlar *“inek tarafından oğlu Ra için yapılmıştır ve etrafındaki ateşten varlıklar ona refakat etmektedir.”* Buradaki inek elbette İsis-Hathor'dur ve hem resimler hem de sözcükler Ra'nın veya Horus'un yaşamındaki bir hadiseyi ifade etmektedir.

Çok açıktır ki İsis-Hathor tarafından okunan güç kelimeleri veya afsunlar tanrıyı bir dertten kurtarmaktadır ve buradaki fikir, bunların tanrının işine yaradığını düşünürsek, ölünün de işine yarayacağı şeklindedir. Güç sözcükleri şöyledir: *“Ey Amen, Ey Amen, artık cennettesin, oğlunun ölü bedenine yüzünü çevir ve onun yeraltı dünyasında sağlıklı ve güçlü olmasını sağla.”* Ve burada da yine bu sözcüklerin *“büyük bir sır”* olduğu uyarısı yapılarak *“bunları başka hiç kimsenin görmemesi gerektiği, zira bunları [herkesin] bilmesinin çok kötü bir şey olduğu”* söyleniyor ve şöyle devam ediliyor; *“Bu yüzden, sakla onları; ve*

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

onun adı gizli tapınağın leydisinin Kitabı'dır."

Geç dönemdeki mumyalar üzerine yapılan incelemeler Mısırlıların gerçekten de papirüs üzerine bir inek resmi çizdiklerini ve bunu ölünün başının altına koyduklarını gösteriyor, ancak buradaki inek aynı papirüs üzerine çizilen çok sayıda başka figürden sadece biriydi. Büyüyle ilgili metinlerde bu tür figürler kullandılar ve papirüse çizilip keten kumaşın üzerine konulan bu çizimler, zamanla ölünün boynuna takılan altından inek figürünün yerine geçti ve arkeologlar arasında genellikle "*hypocephalus*" olarak bilinen bir muska halini aldı.

Bedeninin içinde sıcak kalması için, ölmüş olan Shai-enen'in başının altına yerleştirilmiş olan hypocephalus veya nesne.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Bu sayfada yer alan figür amacı iyice belli ediyor. Hypocephalus'un yuvarlak olduğunu görüyorsunuz; bunun sebebi, çok eski zamanlardan beri Mısır'da bütün üretici güçlerin ve hayatın yeniden yaratılmasının kaynağı olarak kabul edilen Horus'un gözbebeğini temsil ediyor olmasıdır. Buradaki ilk grup tanrılar şunlar:

Horus'a Göz'ünü sunan Nehebka, baş kısmında Horus'un Gözü'nü taşıyan bir tanrıça, yukarıda anlatılan İsis-Hathor ineği, Horus'un dört çocuğu, iki aslan, insan bedeninin bir uzvu, yeniden üretme tanrısı Khnemu'nun başlarında oluşan bir sütun ve Horus-Ra. İkinci grupta Horus tarafından kullanılan Güneş'in teknesi ve pruvasında Harpocrates ile birlikte Ay'ın teknesi. Diğer sahnelerde tanrı Khepera'yı, Horus'u ve Horus-Sept'i yine teknelerinde görüyoruz. İki yüzü olan tanrı doğan ve batan güneşin ikili niteliğini temsil ediyor, maymunların taptığı koç başlı tanrı ise, yeniden üretmenin büyük tanrılarında biri olan Khnemu'nun mistik bir formudur, bu tanrı daha sonraki dönemlerde Khnumis veya Khnoubis adını alacak ve Gnostikler [Antik Mısır ezoterizmini, Antik Yunan ezoterizmini, İbrani geleneklerini, Zerdüştçülüğü, bazı Doğu geleneklerini ve Hıristiyanlığı sentezleyen mistik felsefeye inananlar (ç.n.)] arasında kullanılan büyümlü isimler arasında önemli bir yer işgal edecektir. Hypocephalus'tan alınan aşağıdaki iki dua Amen'e, yani Gizli Olan'a hitap eden güç kelimelerini içermekte:⁷

1. *"Ben gizli yerdeki Gizli Olan'ım. Ben Ra'nın dostları arasındaki mükemmel ruhum ve mükemmel ruhlar arasında geldim ve gittim. Ben safran renkli biçimin yüce Ruh'uyum. Her istediğim zaman yeraltı dünyasından çıkıp geldim. İşte buradayım. Horus'un Gözü'nden geldim. Ra ile birlikte yeraltı dünyasından, Heliopolis'teki Yüce Yaşlı Olan'ın Evi'nden geldim. Yeraltı dünyasından gelen o ruhlardan biriyim ben. Şimdi bedenimim ihtiyacı olan şeyleri ver bana, ve ruhum için cenneti ve mumyam için de saklı bir yer."*⁸

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

2. “Saklı olan ve yüzü gizlenmiş olan o tanrı, mevcudiyetinin biçimleriyle dünya üzerinde ve yeraltı dünyasında ışılan o tanrı, ruhumun ebediyen yaşamasını sağla! Yuvarlaktaki yüce tanrı, ışınlarını Heliopolis’in yeraltı dünyasına da yollar! Yeraltı dünyasında bana hiçbir engelle karşılaşmadan girip çıkabileceği bir geçit ver.”

Ölüler Kitabı’nın CLXIII. Bölümü bir insanın bedenini yeraltı dünyasında çürümekten korumak ve oradaki çeşitli bölgelerde sıkışıp kalmış talihsiz ruhlardan onu uzak tutmak için yazılmıştı, fakat bunun tam olarak etkili olabilmesi için üç tane resmin üzerine okunması gerekiyordu:

(1) Başının üzerinde bir disk ve iki boynuzu olan, bacaklı bir yılan;

(2) Bir utchat⁹ veya Horus’un Gözü, ki “gözbebeğinin içinde, yüce bir ruhun yüzüne sahip, bir elini kaldırmış bir halde duran, tüyleri olan ve sırtı bir atamaca gibi görünen bir tanrı figürü olacaktır”;

(3) Yine bir utchat veya Horus’un Gözü, ki “gözbebeğinin içinde, tanrıça Neith’in yüzüne sahip, bir elini kaldırmış bir halde duran, tüyleri olan ve sırtı bir atmaca gibi görünen bir tanrı figürü olacaktır.” Eğer bütün bunlar yapılırsa ölü “artık bir daha asla yeraltı dünyasının girişine geri dönmeyecek ve tıpkı dünyadaki gibi yiyip içip doğal işlerini görecek; kimse ona karşı çıkıp bağıramayacak ve düşmanlarına karşı sonsuza kadar korunacaktır.”¹⁰

CLXIV. Bölüm’ü meydana getiren güç sözcüklerinin etkili olabilmesi için, üç başlı tanrıça Mut’un bir figürü üzerine okunması gerekiyordu. İlk baş, tanrıça Pekhat’inki gibiydi ve üzerinde tüyler bulunurdu; ikincisi bir insan başıydı ve üzerinde Güney ve Kuzey’in taşları vardı; üçüncüsü ise bir akbaba başıydı ve üzerinde yine tüyler bulunuyordu; bu figürün bir çift kanadı ve aslan pençeleri de vardı. Bir anes keteni üzerine siyah, yeşil ve sarı renklerle çizilir, ön ve arka kısmında da başının

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

üzerinde tüyler olan birer cüce resmedilirdi. Her bir cücenin bir eli ve kolu havada dururdu, her birinin biri atmaca, diğeri ise insan olan iki yüzü olurdu ve ikisinin de bedeni şişmandı. Bu figürler yapıldıktan sonra, ölü şunları söylemeliydi; “*yeraltı dünyasının tanrıları gibi o da bir daha asla geri dönmeyecek; eti ve kemikleri hiç ölmemiş olanlarınkı gibi olacak; dereden yine su içecek; ona Sekhet-Aaru’da bir çiftlik verilecek; cennetin yıldızlarından biri olacak; yeraltı dünyasındaki yılan ifrit Nekau ve Tar ile dövüşmeye gidecek; o asla zincirlenen ruhların yanında kısılp kalmayacak; nereye gitmeyi arzu ederse gitme gücü olacak; ve kurtlar ve solucanlar onu yiyemeyecek.*”¹¹

Yine CLXV. Bölüm’de yer alan güç sözcüklerinin tesirli olabilmesi için bunların “*başının üzerinde tüyler olan ve elini kaldırmış olan bir tanrı figürü üzerine söylenmesi gerekir; figürün bacakları iyice açılmış olmalıdır, figürün orta kısmı bir böcek şeklinde olmalı ve qamai suyu ile karıştırılan lacivert taşından elde edilmiş mavi boyayla boyanmalıdır. Ardından insan başlı bir figür üzerine okunacak, bu figürün el ve kolları bedeninden iyice açılmış durumda olacak; sağ omzunun üzerinde bir koç başı, sol omzunda da bir koç başı daha olacak.*

Elini kaldırmış Tanrı figürünü, ölünün kalbinin hemen yanında duran bir keten parçası üzerine çizeceksin, diğerini ise göğsü üzerinde yapacaksın; ancak bunu yeraltıdaki tanrı Sukati sakın bilmesin.” Bunlar yapıldığında “*ölü, dereden yine su içecek ve yukarıdaki cennette yıldızlar gibi parlayacak.*” CLXII-CLXV arasındaki bölümlerin nispeten daha geç bir dönemde yazılmış olması mümkündür.

Öte yandan *Ölüler Kitabı*’ndaki büyüyle ilgili resimlerin diğeri bir örneğinden de burada bahsetmek gerekir. CXLVIII. Bölüm’deki kitap süslemelerinde yedi tane inekle “*onların boğaları*”ndan ve dört adet kılavuzdan oluşuyor; yedi inek yedi Hathor tanrıçasına, boğa elbette Ra’nın bir formuna ve dört kılavuz da yeryüzünün dört parçasına ve dört ana yöne tekabül ediyor.

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Bölüm metninde ineklerin, boğanın ve kılavuzların isimleriyle, mezar adaklarına dair belirli dualar yer alıyor. Böylece eğer aşağıda verilen talimatlar yerine getirilirse ölü artık “düzenli ve sürekli bir şekilde bol yiyecek bulacak”tır. İnek, boğa ve kılavuzların figürleri bir tahta üzerine renkli olarak çizilmelidir ve güneş tanrısı Ra onların üzerine doğduğunda ölünün dostları onlara adaklarını sunmalıdır; bu adaklar, sözkonusu figürlerin temsil ettiği tanrılar ve tanrıçalar tarafından mistik olarak alınacak ve karşılığında onlar da ölüye, ihtiyacı olan tüm etlerden ve içeceklerden hazırladıkları armağanları vereceklerdir.

Dahası “eğer bu yerine getirilirse Ra da ölünün bir kılavuzu olacak ve onu koruyan bir güç haline gelecek, onun yeraltındaki ve yeryüzündeki bütün düşmanlarını yok edecektir.”

Yukarıda Mısırlıların kullandıkları muskaların tanımlarında, muskaların ve onların üzerine yazılan sözcüklerin nasıl büyüsel güçler kazandıklarını görmüştük, fakat bu papirüste verilen bazı örneklerden anlıyoruz ki sadece yazılı olan sözcükler de önemli tesirler meydana getirmekte yeterliydimler.

Elbette büyüsel tesiri elde etmek için sadece bir papirüs veya keten üzerine yazılması yeterli olan güç kelimeleri veya afsunların, bütün sınıflardan insanlar arasında, bilhassa fakir ve cahil kimseler içinde rağbet görmeye başlaması son derece doğaldı.

Yazılı kelimelere çok eski zamanlardan beri Doğu’da büyük saygı duyulmuştur ve kutsal bir yazı veya metnin bir kopyasını da insanlar en eski zamanlardan günümüze kadar aynı düşünce ve inançla üstlerinde taşımışlardır, yani koruyucu bir güç olarak. Eski Mısır’da *Ölümler Kitabı*’nın tamamı da, içindeki çeşitli bölümler de genellikle papirüs parçalarına kopya edilir ve bunlarda bir sürü “güç kelimeleri” bulunurdu, nitekim modern Mısırlılar Kur’an’a da tıpkı atalarının daha eski metinlere baktıkları gibi aynı saygıyla bakarlar. Unas’ın piramidinin içinde yer alan metinlerden birinde geçen ilginç bir pasaj (1. 583) şöyledir: “Üzerinde yazı olmayan et ve kemik zavallıdır, ama

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

bak, Unas'ın yazısı büyük mührün altında duruyor, ve bak, o küçük mührün altında değil."

Bu pasajı tam olarak açıklamak mümkün değil, ancak burada büyüsel tesirlere sahip olduğuna inanılan bir takım yazıların ölüyle birlikte gömülmesi geleneğine bir gönderme olduğundan hiç şüphe yok. Eski milletlerin dinî kitaplarındaki bazı pasajlar her zaman diğer yerlerinden daha önemli kabul edilmiştir ve bu tür metinlerin uzunlukları göz önüne alındığında buna şaşmamak gerekir.

Mısırlılar arasında *Ölüler Kitabı'nın* LXIV. Bölüm'ünün iki formu kullanılmaktaydı ve daha kısa olan form, M.Ö. yaklaşık 4300'lerdeki I. hanedan zamanında bile aslında bütün eserin bir özeti gibi kullanılmış ve içindeki metinlerin okunmasının, kitabın geri kalanının okunması kadar etkili olduğuna inanılmıştı.¹²

Bu formun "*Günle Gelenin Bölümlerini Tek Bir Bölüm'de Anlamaya Dair Bölüm*" olarak adlandırılmış olması entere-sandır ve bu metnin M.Ö. yaklaşık 4300'lerdeki I. hanedan kralı Hesepti dönemine kadar gittiği açıklanmıştır, öte yandan daha uzun formun "*bulunuşu*" M.Ö. 3600 yıllarındaki IV. hanedan kralı Men-kau-Râ'ya (Mikerinos) atfedilmektedir.

Bazı bölümlerin ve formüllerin farklı dönemlerden cenaze papirüslerinde sürekli karşımıza çıkması ilginçtir ve bunun açıklaması, eski dönemlerde kitabın popüler bir derlemesinin yapılmış olması ve bu derlemenin de ölen kişinin dostları tarafından izin verilen veya gerekli görülen bir takım ilaveler veya çıkarmalarla birlikte kopya edilmiş olması şeklinde yapılabilir.

Kesin olan bir şey var; Mısır'daki her insan kendisine öbür dünyadaki yolculuğunu engellerle karşılaşmadan yapabilmesini ve bol yiyecek içecek sunmasını sağlayacak olan güç kelimele-riyle birlikte gömüleceği inancıyla ölüyordu. Güç kelimeleriyle ilgili bazı düşünceleri içeren aşağıdaki pasaj bizi bu görüşle ilgili olarak aydınlatacak:

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

“Güç kelimeleri ile donanmış olan Thoth gelsin ve sargıları çözsün, ağzımı tıkayan Set’in sargılarını da çözsün. Bana karşı söylenecek bütün sözleri ise tanrılar engellesin, tanrıların hepsi ve her biri onlara karşı dursun.¹³ Bakın, işte güç sözcüklerini bir araya getiriyorum, ve her kimdeyse ondan alıyorum, tazıdan daha çevik, ışıktan daha hızlı.”¹⁴

Ölüyü almaya gelen timsaha karşı ise şunlar söyleniyor;

“Geri dön, geri dön ey timsah ifrit Sui! Beni artık yene-
mezsin, çünkü ben güç kelimelerine sahibim. Ağzım artık için-
deki güç sözlerini söyleyebilir.¹⁵ Giysilerim üzerimde, ve bü-
yülü sözler her zaman yanımda. Ey Râ, yukarılarda cennette
olan, ve aşağıda yeryüzünde olan.”¹⁶

Ayrıca iki Kız Kardeş-Mert tanrıçasına da ölü şunları söyler;

“Size mesajım güç kelimelerimdir. Sektet’in teknesinden
parlıyorum, ben İsis’in oğlu Horus’um ve babam Osiris’i gör-
meye geldim.¹⁷ Artık bir ruh oldum, güç kelimelerim üzerinde
ustalık kazandım ve bu beni bir ruh haline getirdi.¹⁸ Ey sen ka-
faları kesen, alınları yaran, ey sen içlerindeki güç sözcükleriyle
ruhların ağızlarından kötü şeyleri çıkarıp atan, içindeki güç söz-
cüklerini kullanıp da ağzımın kapatma benim. Geri git, tanrıça
İsis’in söylediği sözcükler önünde çekil, Osiris’in ağzına kötü
şeylerin hatıralarını yollama.”

Toka muskasının üzerine şu kelimeler yazılıyordu;

“İsis’in kanı ve İsis’in gücü ve İsis’in güç sözcükleri bu yüce
varlığı korusun”, ayrıca Thoth’un Osiris’e hitabında şu sözler
geçiyordu; “Ben Thoth’um, Ra’nın en sevdiği, yüce olanın lor-
du, bunlara yapana esenlik veren, güç sözcüklerinin yüce efen-
disi, milyon yıllık tekne de yol alan, kanunların lordu ve iki di-
yarın hakimi” vs.¹⁹

Yukarıdaki pasajlardan sadece ölünün bu güç sözcüklerine
ne kadar çok güvendiğini öğrenmekle kalmıyoruz, ayrıca bun-
ların köklerinin tanrı Thoth ve İsis’ten geldiğini de anlamış olu-
yoruz.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Hatırlanacağı gibi Thoth'a "tanrıların kâtibi", "yazıların lordu", "papirüslerin efendisi", "boya ve mürekkep kavanozunun yaratıcısı", "yüce kelimelerin lordu" gibi isimler de verilmiştir, yani kutsal yazı veya yazıtlar ondan sorulurdu, kitapların lordu ve konuşma yeteneğinin ustasıydı ve hem insana dair hem de ilahi olan bütün bilgilere sahip olduğu kabul edilirdi.

Dünyanın yaratılışında görünmeyen ve bilinmeyen yaratıcı Güç'ün iradesini kelimelere döken oydu ve bu kelimeleri o şekilde söylemişti ki kainat meydana gelmiş ve o bu bilgilerini kullanarak Osiris ve İsis'in ve onların oğlu Horus'un dostu ve koruyucusu olmuştu. Elimizdeki metinlerde yazanlardan biliyoruz ki Thoth bu üç tanrıya fiziksel gücü ile yardım etmemişti, bunu onlara güç sözcüklerini vererek ve nasıl kullanacaklarını anlatarak yapmıştı.

Osiris'in düşmanlarını yendiğini ve bedenini tekrar meydana getirdiğini, sonra da yeraltı dünyasının kralı ve ölülerin tanrısı olduğu biliyoruz, fakat bunları ancak Thoth'un ona verdiği ve nasıl ve hangi ses tonuyla telaffuz edeceğini öğrettiği güç kelimeleriyle yapabiliyordu. İşte bu inanç nedeniyledir ki ölümler şöyle bağırlar: "Ey Thoth, ey Osiris'in düşmanlarını yenilgiye uğratmasını sağlayan, Ani'nin yüce ve egemen prenses Tattun'un huzurunda düşmanlarına galip gelmesini sağlayan." Yani Thoth tarafından ona verilen güç kelimeleri olmasaydı Osiris düşmanlarının saldırı karşısında kuvvetsiz kalacaktı ve benzer şekilde her zaman Osiris ile özdeşleştirilen ölü de, güç kelimeleri kendisiyle birlikte gömülmediği takdirde ölümüyle birlikte mevcudiyetini yitirecekti. Yargılama Sahneleri'nde kalbin terazide tartılmasının neticesini tanrılara bildiren Thoth'tur ve kalbin sahibini, yalvarışlarında bu kelimelerle takviye eden de odur, ölünün lehine söylenecek ne varsa tanrılara söyler ve onun için yapılabilecek ne varsa yapar. Fakat Osiris'in dostu ve koruyucusu olmasının yanısıra Thoth, belalardan kaçarken İsis'in sığınağı da olmuştu.

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Bir ilahide onun “*kötü tesadüfleri nasıl defedeceğini*” bildiğinden ve “*güç kelimelerini en doğru telaffuzlarıyla okumak, konuşurken asla duraksamamak ve hem emir verirken hem de kelimeleri söylerken mükemmel olmak*” gibi meziyetlere sahip olduğundan bahsedilir.²⁰ fakat bu tasvirler onun sadece güç kelimelerini tesirli bir şekilde okuma sanatında Thoth’tan eğitim aldığı kanıtlar ve aslında ona bundan fazlasını borçludur. Zira kocası Osiris’in ölü bedenini bulduğunda onun üzerinde bir kuş şeklinde yükselmiş, kanatlarını çırparak hava oluşturmuş, tüylerinin pırlıtısından ona ışık göndermiş ve nihayet güç kelimelerini kullanmak suretiyle ölüyü diriltmiştir; bu buluşmanın ardından yaşanan kucaklaşmanın bir neticesi olarak Horus doğmuş ve annesi papirüs bataklıklarındaki gizlenme yerinde onu emzirip bakmıştır. Bir süre sonra kocasının katili olan Set tarafından işkenceye tâbi tutulmuş ve Set onu ve oğlu Horus’u bir zindana hapsedmiştir.

Bununla birlikte Thoth’un yardımı sayesinde geceleyin kaçmayı başarır ve yanında ona yedi akrep refakat eder.²¹ bunlar sırasıyla Tefen, Befen, Mestet, Mestetef, Petet, Thetet ve Matet’tir ve son üçü ona yolu göstermişlerdir. Sonunda onu Persui bataklıklarına²² getirirler, burada bataklık ülkesi Athu’nun başladığı yerde iki sandalet kraliçesinin şehri bulunmaktadır.

Yolculuklarına devam ederek Teb’e²³ ulaşırlar, burada bölgenin şefinin karıları için yaptırdığı bir ev vardır; evin sahibesi, yanındaki akrepler nedeniyle İsis’i kabul etmek istemez, çünkü kapısından dışarı bakıp İsis’in geldiğini görmüştür. Bunun üzerine akrepler toplanır ve akrep Tefen’i kullanarak onu sokmayı düşünürler, fakat tam o sırada bataklıkta yaşamakta olan fakir bir kadın evinin kapısını İsis’e açar ve tanrıça oraya sığınır. Bu arada akrep kapının altından sürünerek geçip valinin evine girer ve evin leydisinin oğlunu sokar, üstelik evi de ateşe verir; sular yangını söndürmeye kafi gelmez, yağmurun yağacağı da yoktur, çünkü yağmur mevsimi değildir.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Aslında İsis'e kastî bir kötülük yapmamış olan zavallı kadın, bütün bu olanlar yüzünden kendisini şehrin sokaklarına atar ve keder ve üzüntü içinde yana yakıla bağırmağa başlar, çünkü oğlunun yaşayıp yaşamayacağını bilmemektedir.

İsis bu durumu gördüğünde akrep tarafından sokulan çocuk için çok üzülür, çünkü annesinin evinin kapısının tanrıçanın yüzüne kapatılmasında çocuğun hiçbir günahı yoktur, bu yüzden onu kurtarmaya karar verir. Böylece perişan haldeki anneye seslenerek şunlara söyler; *"Benimle gel, benimle gel! Çünkü benim sözüm hayat getiren bir tılsımdır. Ben senin şehrinde de iyi tanınan biriyim, babamın bana öğrettiği güç kelimelerini kullanarak kötülüğü defedeceğim, çünkü ben o bilge adamın kızıyım."* Bunun üzerine İsis ellerini çocuğun üzerine koyar ve ruhu bu bedene geri getirmek için şunları söyler:

"Ortaya çık Tefen, toprak üzerinde görün, ve şimdi oradan uzaklaş, sakın yaklaşma!

Ortaya çık Befen'in zehri, toprak üzerinde görün, ben İsis'im, tanrıça, güç sözcüklerinin leydisi, büyü ustası, sesi tılsım olan.

İğnesiyle sokan bütün sürüngenler, itaat edin bana, ve başınız önde yere düşün!

Ey [Mestet ve] Mestetef'in zehri, yukarıya çıkmayın!

Ey Petet ve Thetet'in zehri, yaklaşmayın! Ey Matet, başın önde yere düş!"

Ardından tanrıça İsis ona tanrı Seb tarafından kendisini zehirlerden koruması için verilen büyümlü kelimeleri okuyarak şöyle der; *"Geri dön, uzaklaş, çekil git ey zehir"*, ayrıca sabahleyin buna *"Mer-Ra"* kelimesini ekler ve akşam da *"Firavun inciri ağacından çıkan Kaz Yumurtası"* kelimelerini söyler. Bu iki cümle de birer tılsımdır.

Bütün olanlardan sonra İsis Mısır'daki bütün insanlardan daha yalnız ve perişan biri olduğunu düşünerek ağıtlar yakar; sonra akreplere ona bataklık yolunu ve Khebt şehrindeki gizli

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

yeri göstermelerini emreder. Ve şunları haykırır; “Çocuk yaşadı, ve zehir öldü! Güneş yaşadı, ve zehir öldü.” Kadının evinde çıkan yangın da sönmüş ve cennet, İsis’in sözleriyle hoşnut olmuştur. İsis “çocuğun, kadın evinin kapısını onun yüzüne kapadığı için sokulduğunu, bu yüzden hiç günahı olmadığını” söylediğinde çocuk da iyileşivermiştir.

İsis daha sonra anlatımlarına devam eder:

“Ben, İsis, bir çocuğu hamile kaldım, yüce Horus’a. Ben, bir tanrıça, Horus’a hayat verdim, İsis’in oğlu, bataklık diyarındaki Athu’daki bir adada (veya evde), ve ben Horus’u babasının kaybını telafi edecek bir armağan gibi kabul ettim. Onu büyük bir dikkatle sakladım ve huzursuzluk içinde gizledim, onu gerçekten çok iyi sakladım ve sonra Âm şehrine gittim.

Orada oturanları selamladıktan sonra çocuğuma bakmak için geri döndüm, böylece onu emzirebilir ve yine kollarıma alabilirdim. Ama emzirme çağındaki çocuğumun, benim altın Horus’umun ölmek üzere olduğunu gördüm! Gözlerindeki yaşlar toprağı ıslatmıştı, dudaklarından köpükler vardı ve bedeni kaskatı kesilmişti, kalbi hâlâ atıyordu ama kaslarının hiçbiri kılmıdamıyordu.²⁴

O zaman acı bir keder çığılığı attım ve papirüs bataklığında yaşayanlar evlerinden fırlayıp koşarak bana geldiler, başıma gelen felakete onlar da ağladılar; ama hiçbiri ağzını açıp bir şey diyemedi, çünkü benim için büyük bir kedere gömülmüşlerdi ve kimse Horus’u nasıl tekrar hayata döndürebileceğimizi bilmiyordu. Sonra şehirde iyi tanınan bir kadın bana geldi, soylu bir ailedendi ve Horus’un içindeki ateşi yeniden yakmaya çalıştı, bütün bilgisini onun kalbine gönderdi ama oğlum hâlâ kıpırdamadan yatıyordu.”

Bu arada orada toplananlar yüce anne İsis’in oğlunun, kardeşi Set’e karşı korunduğunu, arasında saklandığı bitkilerin hiç bir düşmanı oraya bırakmayacağını, “cennete yaşayan”, tanrıların babası Temu’nun güç kelimelerinin Horus’un canını bağış-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

layacağını ve kardeşi Set'in de çocuğun olduğu bu yere erişemeyeceğini ve böylece çocuğun onun kötülüklerinden muhafaza edileceğini söylerler; nihayet Horus'un bir akrep tarafından sokulduğu ve sürüngenin *"onun kalbini mahvettiği"* anlaşılır, ölüm artık çok muhtemeldir.

Tam bu sırada Nephthys çıkagelir ve kızkardeşi İsis'in kede-riyle acı acı ağlamakta olan papirüs bataklıkları arasından geçer; yanında akreplerin tanrısı Serqet de vardır ve sürekli *"Horus'a ne oldu böyle?"* diye sormaktadır; sonra Nephthys, İsis'e şöyle der; *"Cennete dua et ve Ra'nın teknesindeki gemicilere kürek çekmeyi bırakmalarını söyle, söyle ki Ra'nın teknesi Horus'un iyiliği için yoluna daha fazla devam etmesin"*; bunun üzerine İsis öne çıkar ve cennete yakarmaya başlar, *"milyon yıllık teknenin"* ve Güneş'in durması için yakarır, böylece tekne tanrıça-nın bu arzusu ile yerinde kalır.

Tekneden inen Thoth büyülü güçlere sahiptir, ayrıca ağzın-dan çıkan her sözün hemen yerine gelmesini sağlayan büyük bir komuta etme gücü de vardır; ve İsis'e dönerek şöyle söyler;

"Ey tanrıça İsis, ağzı afsunları (veya tılsımları) nasıl söyleyeceğini iyi bilen, çocuğun Horus'a hiçbir kötülük dokunmayacak, çünkü onun sağlığı ve güvenliği Ra'nın teknesinde artık. Ben bugün Disk'in (Aten) yüce teknesiyle onun dün olduğu yere geldim. Karanlık (veya gece) çöktüğünde, Horus'un sağlığı (veya güvenliği) ve annesi İsis'in iyiliği için ışık onu yok edecek ve aynı şey burada yazanlara sahip olan herkes için de gerçekleşecek."

Bundan sonra neler olduğu bellidir. Bebek Horus hayata döner, annesi İsis sevinç içindedir ve tanrı Thoth'a, tıpkı kocasının ölümünde yaptığı gibi gelip oğlunu ölüm belasından kurtardığı için her zamankinden de fazla minnettardır. İsis sahip olduğu güç kelimeleri ve tılsımlar sayesinde hem kocasını hem de oğlunu diriltmeyi başardığı için, fani insan da her ne pahasına olursa olsun onun lütfunu ve korumasını kazanmayı kesin-

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

likle gerekli görmüştür, zira ölüm ve ebedi hayat bu tanrıçanın ellerindedir.

Zamanla Mısırlılar ona giderek daha fazla saygı duydular ve cennetin ve tanrıların leydisi olarak ona Ra'nınkine eş bir kudret affettiler. Gerçekten de bir papirüs veya keten üzerine her türden sürüngenlere karşı hazırlanmış büyülmüş bir sihir formülüyle birlikte yazılmış olan ve bize kadar ulaşan bir efsaneye göre İsis, Râ'nın güçlerini ondan almak ve kainatın tek efendisi olmak için cüretkar bir teşebbüste bulunmuştur. Bunu nasıl yaptığı ise Turin'de muhafaza edilen ve rahipler sınıfına ait olan bir papirüste anlatılmaktadır,²⁵ bu metin ilgili yorumları aşağıda sunuyoruz; metnin ilk doğru manasını ortaya çıkarma onuru M. Lefebure'ye aittir.

RA ve İSİS EFSANESİ

"Kendi kendini yaratanın, gökleri ve yeri, ve [yaşam veren] rüzgarları ve ateşi ve tanrıları ve insanları ve hayvanları ve sığırları ve sürüngenleri ve uçan hayvanları ve denizlerin balıklarını yaratan İlahi tanrının Bölüm'ü; o insanların ve tanrıların kralıdır, onun tek bir hayat dönemi vardır ve bu dönemin içinde her biri yüz yirmi yıl olan yıllar vardır; onun isimleri çok çeşitlidir ve bilinmez, tanrılar bile onları bilmez.

İsis güç sözlerine sahip olan bir kadındı; kalbi erkeklerin milyonlarcasından bıkmıştı, bu nedenle tanrıların milyonlarcasını seçti ruhların (khu) milyonlarcasına daha fazla saygı duydu. Ve o, yüreğinde düşünerek şöyle dedi; 'Ben Tanrının kutsal ismi vasıtasıyla kendimi yeryüzünün hanımefendisi yapamaz ve gökte ve yeryüzünde Ra gibi hüküm sürecek bir tanrıça haline gelemeyim mi?'

Sonra baktı, her gün Ra onun kutsal denizcilerinin başına giriyor ve iki ufku tahtı üzerine kuruluordu. Sonra ilahi olan (yani Ra) yaşlandı, tükürüğü ağzından aktı ve yeryüzüne düştü. Ve İsis onu alarak biraz toprak ile yoğurdu ve ondan bir mızrak

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

şeklindeki kutsal yılanı yaptı; onu önce yüzüne doğru kaldırmadı, büyük tanrının arzusuna göre, onun çift krallığının yolu üzerine bıraktı.

Sonra kutsal tanrı ortaya çıktı ve o sanki bir Firavun'muş gibi tanrılar da onunla birlikte yürüdüler; ve o, günlük alışkanlıklarına göre öne çıktı ve kutsal yılan onu ısırды. Yaşam alevi ondan ayrıldı ve sedirler arasında yaşayan onun sonu geldi.

Kutsal tanrı ağzını açtı ve onun yüce çığlığı göklere ulaştı; refakatçisi olan tanrılar dediler ki 'Ne oldu sana?' Ama Ra cevap veremedi, çünkü çeneleri titriyor ve bütün bedeni sarsılıyordu; zehir tıpkı Nil'in bütün topraklarda aktığı gibi onun etinde hızla yayılıyordu.

Büyük tanrının kalbi biraz kendine geldiği zaman, maiyetindekilere şöyle haykırdı; 'Gelin bana, benim bedenimden olanlar, benim için öne çıkan tanrılar, Khepera'ya söyleyin ki üzerime korkunç bir felaket çöktü. Kalbim onu hissetti ama gözlerim onu göremedi; buna sebep benim elim değil, ama bunu kimin yaptığını da bilmiyorum. Asla böyle bir acı hissetmemiştim, hiçbir hastalık bundan daha felaketli olamaz. Ben bir prensim, bir prensin oğluyum, Tanrı'dan devam eden kutsal özüm. Ben büyük olanım, büyük olanın oğluyum, ve adıımı babam koydu benim; benim pek çok ismim ve pek çok biçimim var, ve benim varlığım her tanrının içindedir.

Benim doğumum Temu ve Horus'un müjdeleriyle ilan edildi ve babam ve annem benim adıımı söyledi; ama bu, beni doğuran tarafından benim içimde saklandı, öyle ki hiçbir kahinin güç sözcükleri benim üzerime hakimiyet kuramaz. Sonra yaptığım şeyleri görmek için buraya geldim, yarattığım dünyadan geçiyordum ki hey! bir şey beni soktu, ama ne bilmiyorum. Ateş mi? Su mu? Kalbim yanıyor, etlerim sarsılıyor, titremeler bütün uzuvlarımı ele geçirdi.

Çocuklarımı getirin bana, tanrıları, büyülü konuşma ve güç sözlerine sahip olanları, onların ağızları bu sözleri nasıl söyleye-

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

ceklerini bilir, ve güçleri de cennete kadar erişebilir.' Sonra her bir tanrının çocukları keder çılgınlıkları atarak ona geldiler. Ve İsis de geldi, ona büyülü güce sahip kelimeleri de getirmişti, ve ağzı hayat nefesi ile doluydu; onun tılsımları hastalık ağrılarını alıp götürür ve kelimeleri de ölmüş olanın boğazını tekrar yaşama kavuştururdu. Ve İsis şöyle dedi; 'Ne oldu sana ey kutsal baba? Yoksa seni sokan şey bir yılan mı, senin yarattığın bir şey sana baş mı kaldırdı yoksa?'

Şüphesiz ki benim tesirli güç sözcüklerim onu alaşağı edecek ve onu gün ışımadan evvel ortadan kaldıracam.' Böylece kutsal tanrı ağzını açtı ve dedi ki; 'Yola çıkmıştım ve arzu ettiğim gibi diyarlarımdan ikisi içinden geçerken, yarattığım şeyleri görmek için buraya geldim, tam o sırada hey! göremediğim bir yılan beni soktu. Ateş mi? Su mu? Şimdi sudan daha soğuk, ateşten daha sıcakım.'

Bütün etlerim ter içinde, sarsılıyorum, gözlerim bir şey göremiyor, gökyüzünü göremiyorum, ve terim yaz mevsimindeki gibi yüzüme kadar akıyor.' Sonra İsis, Ra'ya şöyle dedi; 'Bana adını söyle kutsal Baba, çünkü senin adını alan her kim olursa, yaşayacaktır.' Ve Ra dedi ki; 'Gökleri ve yeri ben yaptım, dağları birbirine ben diktim, onların üzerinde olan herşeyi de ben yarattım, suyu ben yaptım, tanrıça Meth-urt'u ben yarattım, Boğa'yı da ben yarattım ve onun çocuklarından aşkın güzelliklerini. Gökleri ben kurdum, iki ufku bir perde gibi ben gerdim, ve onların içine tanrıların ruhlarını ben yerleştirdim.'

Gözlerini açtığı anda ışığı yaratan benim, onları kapadığımda ise karanlık çöker. Nil onun emrinde yükselir ve tanrılar onun adını bilmezler. Saatleri ben yarattım, günleri ben yarattım, yılın festivalleri ben getirdim ve Nil'in sellerini ben yaptım. Hayat ateşini ben yarattım, evlere yiyecekleri ben sağladım. Ben sabahleyin Khepera, öğlede Ra ve akşam ise Temu'yum.'

Bu arada zehir bedeninden çıkarılmamış ve daha derinlere işlemişti, büyük tanrı artık yürüyemiyordu. O zaman İsis, Ra'ya

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

şöyle dedi; 'Söylediğin şey senin adın değil. Eğer adını bana söylersen zehir seni terk edecek; çünkü adı ifşa edilen yaşayacaktır!' Şimdi zehir ateş gibi yakıyordu, alevden ve fırından daha da azgındı. Bunun üzerine büyük tanrı; 'Ben İsis'e rıza gösteriyorum, adım benden onun içine geçecektir.' Sonra tanrı kendisini diğer tanrılardan sakladı ve Milyonlarca Yılın Teknesi'ndeki yeri artık boştu. Ve Ra'nın kalbinin ortaya çıkması zamanı geldiğinde, İsis, oğlu Horus'a şunları söyledi; 'Tanrı iki gözünü (yani güneş ve ayı) vermek için yemiş etti.'

Böylece büyük tanrının adı ondan alınmış oldu ve İsis, sihirli güç kelimeselerinin leydisi dedi ki; 'Defol zehir, Ea'dan uzaklaş artık. Ey Horus'un Gözü, tanrıdan dışarı çık ve onun ağzının dışında parla. Hakkından geldiğim zehri dünyadan atan benim, çünkü büyük tanrının adı ondan alındı artık. Ra'nın yaşamasına izin ve zehir artık yok olsun! Zehir ölsün ve Ra yaşasın! Bunlar İsis'in sözleridir, kudretli leydinin, tanrıların efendisinin, Ra'yı kendi adıyla bilenin.'"

Yukarıdaki anlatıyı izleyen metnin birkaç kelimesinden anlıyoruz ki bunun yazılma amacı, okuyucuya bir sihirli formül yapmayla ilgili talimatlar vermek değildi, zira burada formülün Temu ile Horus'un ve İsis ile Horus'un figürleri üzerine okunduğunu görüyoruz, yani akşam güneşi olan Temu'nun, Büyük Kardeş olan Horus'un, İsis'in oğlu Horus'un ve İsis'in kendisinin üzerine.

Yaşlı bir adam olarak güneşi temsil ettiği için Temu, Ra'nın yerini alıyor, yani tam da Ra gücünü ve iradesini kaybettiği an olan gün batımında. Metin yılan ısırıklarına karşı bir tılsım ya da sihirli formüldür ve İsis'in sözlerini temsil eden yazılı harflerin, yılan tarafından ısırılmış olan herhangi birinin hayatını, tıpkı Ra'nın hayatını kurtardığı gibi kurtaracağına inanılıyordu. Eğer Temu, İsis ve iki Horus tanrısının figürlerinin kullanımı ile ilgili olarak verilen talimatların tümünü biliyor olsaydık, muhtemelen bunların tanrıça onun adını almayı başardığı sıra-

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

da Ra ile İsis arasında geçen sahnelerin bir pandomimi olarak tasarlandıklarını görecektik. Böylece İsis'in muhteşem sihirli güçlere sahip olduğuna dair elimizde yeterli kanıt var ve durum böyleyken, onun yaşam ve ölüm meselelerinde de söz sahibi olduğunu incelediğimiz metinlerden anlıyoruz. Olduğu güç kelimeleri de paha biçilmez değerdedi, zira bunları, Yaratıcı'nın akli ve zihninin kişileştirilmesi olan Thoth'dan almıştı ve bu yüzden bu kelimelerin kökeni ilahiydi ve bu açıdan bakıldığında da ilhamlıydı.

Ptolemaios dönemine ait bir papirüsten büyü çalışmalarındaki büyük beceri ile ilgili bazı ilginç bilgiler ediniyoruz, ayrıca Setnau Khâ-em-Uast adında bir prensin sahip olduğu büyüleri bir formülden bahsedildiğini görüyoruz. Bu prens muska ve tılsımların güçlerini nasıl kullanacağını ve büyüleri formülü nasıl yapacağını biliyordu, hem dinsel literatüre hakimdi ve hem de "yaşamın çift evi"ne ya da büyüleri kitaplar kütüphanesine sahipti.

Bir gün yine bu tür şeyler hakkında konuşurken, kralın bilge adamlarından biri onun yaptığı bu konuşmalara güldü ve Setnau ona şöyle cevap verdi;

"Eğer sihirli güçlerle ilgili bir kitap okumak istersen bana gel, onu sana göstereceğim ve kitabın Thoth'un kendisi tarafından yazılmış olduğunu ve içinde iki formül bulunduğunu göreceksin. İlk formülün okunması gökleri, toprağı, cehennemi, denizi ve dağları büyüler (afsunlar) ve onun sayesinde tüm kuşları, sürüngenleri ve balıkları görürsün, çünkü onun gücü balıkları suyun üzerine çıkarır. İkinci formülün okunması ise mezaradaki bir adamı bile dünyada yaşarken sahip olduğu biçime geri döndürür."

Bu kitabın nerede olduğu sorulduğu zaman Setnau onun Memphis'te Ptah-nefer-ka'nın mezarında olduğunu söyler. Bir süre sonra Setnau kardeşi ile birlikte oraya gider ve üç gün ve üç gece boyunca Ptah-nefer-ka'nın mezarını ararlar, nihayet

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

üçüncü gün bulurlar; Setnau mezarın üzerine bazı kelimeler okuyunca toprak açılır ve böylece kitabın olduğu yere inerler.

İki kardeş tabutun olduğu yere geldiklerinde onun kitaptan gelen bir ışıkla aydınlanmakta olduğunu; ve orada sadece Ptah-nefer-ka'nın değil, eşi Ahura ile oğulları Merhu'nun da yattığını görürler. Ahura ve Merhu aslında Coptos'ta gömülmüşlerdir ama onların dubleleri Thoth'un büyü gücü sayesinde Ptah-nefer-ka'nın yanına gelmiştir. Setnau onlara kitabı götürmek için geldiğini söyler ama Ahura bunu yapmaması için ona yalvarır ve bu kitap yüzünden başlarına gelen felaketleri anlatır.

Kadın aslında evli olduğu Ptah-nefer-ka'nın kız kardeşidir ve oğulları Merhu'nun doğumundan sonra kocası, kendisini tamamen büyü kitaplarının incelenmesine adanmıştır ve bir gün Ptah'ın rahiplerinden biri ona yukarıda bahsedilen büyü kitabını nerede bulabileceklerini söyler ama bunun içine kendisine yüz parça gümüş verilmesi ve iki tane güzel tabut hazırlanması gerektiğini de ekler. Para ve tabutlar kendisine verildiği zaman Ptah'ın rahibi Ptah-nefer-ka'ya kitabın Coptos'taki nehrin ortasında demir bir kutu içinde olduğunu söyler;

“Demir kutunun içinde bronz bir kutu, bronz kutuda palmiye ağacından bir kutu, palmiye ağacından kutu içinde abanoz ve fildişinden bir kutu, abanoz ve fildişi kutunun içinde gümüş kutu, gümüş kutunun içinde altın bir kutu var ve kitap da altın kutunun içinde. Kitabın içinde olduğu kutu orada yılanlar, akrepler ve her türlü sürüngenlerle çevrili ve kutunun çevresinde ise ölümsüz bir yılan sarılı.”

Ptah-nefer-ka eşine ve krala duymuş olduğu şeyleri anlatır ve sonunda kraliyet mavnasında Aura ve Merhu ile birlikte Coptos'a doğru yola çıkarlar; Coptos'a geldiklerinde prens İsis ve Harpocrates'in tapınağına gider ve bir kurban adayarak bu tanrıların şerefine toprağa şarap döker.

Beş gün sonra Coptos'un yüksek rahibi ona, ellerinde aletleri olan işçi figürleri ve yüzen bir iskele modeli yapar; ardından

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

bunların üzerine güç kelimelerini okur ve işçi figürleri gerçek birer insan haline gelirler, böylece kutunun peşindeki yolculuk tekrar başlar.

Üç gün ve üç gece boyunca yol aldıktan sonra kutunun olduğu yere varılır. Ptah-nefer-ka kutunun etrafında yuvalanmış olan yılanları ve akrepleri güç sözlerini kullanarak kaçıtır ve kutuyu sarmış olan yılanı iki kez öldürmeyi başarır, fakat yılan tekrar canlanmıştır; üçüncü seferinde yılanı iki parçaya keser ve parçaların arasına kum koyar, böylece yılan tekrar birleşip eski halini alamaz.

Daha sonra kutuları birbiri ardına açar ve içinde kitapla birlikte altın kutuyu kraliyet mavnasına alır. Ardından kitaptaki iki formülden birini okur ve bu sayede göklerin ve yerin bütün sırlarını öğrenir; sonra ikinci formülü okur ve refakatinde tanrılarla birlikte göklerde yükselen güneşi görür vs. Bunun üzerine eşi Ahura kitabı okur ve kocasının gördüğü herşeyi o da görür.

Böylece Ptah-nefer-ka bu metni yeni bir papirüs parçası üzerine kopyalar ve papirüsü tütsüledikten sonra suya atıp çözümlmesini sağlar ve bu suyu içer; böylece büyü kitabının tüm bilgilerinin sahibi olur.

Bu arada yaptıkları şeyler tanrı Thoth'un gazabını çeker ve Thoth, Ptah-nefer-ka'nın yaptıklarını Râ'ya anlatır. Bunun sonucunda Ptah-nefer-ka'nın eşinin ve çocuğunun Memphis'a bir daha asla dönmemelerine hüküm verilir ve Coptos'a dönerken yolda Ahura ve Merhu nehre düşerek boğulurlar; yanında kitapla Memphis yolundayken Ptah-nefer-ka da nehirde boğulur. Ancak Setnau amacından vazgeçmeye niyetli değildi ve Ptah-nefer-ka'nın elinde gördüğü kitaba sahip olmakta ısrar etti; bunun üzerine Ptah-nefer-ka bir el dama oyunu oynamalarını ve kazananın kitabı almasını önerdi. Oyun elli iki paunlıktı ve Ptah-nefer-ka, Setnau'yu kandırmaya çalıştıysa da oyunu kaybetti. Bu noktada Setnau ona Ptah'ın tılsımlarını ve diğer sihirli yazılarını getirmesi için kardeşi Anhaheerurau'yu yeryü-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

züne gönderdi, kardeşi döndüğü zaman getirdiklerini Setnau'ya teslim etti ve o da derhal göklere uçarak bu muhteşem kitabı kaptı.

Mezarından kalktığı zaman ışık onun önünde gidiyordu ve karanlık onun arkasından kapanıyordu; ancak Ptah-nefer-ka karısına şöyle söyledi;

“Çok yakında kitabı geri getirmesini sağlayacağım, elinde bir bıçak ve asa olacak, başının üzerinde de ateşten bir gemi.”

Setnau'nun Tabubu adında güzel bir kadın tarafından büyülenmesi ve bunun neticesinde başına gelen dertlerden burada bahsetmeyeceğiz; kralın ona kitabı yeri geri götürmesini emrettiğini ve Ptah-nefer-ka'nın kehanetinin gerçekleştiği söylemek yeterli olacaktır.²⁶

İsis'in sihirli güçleri konusu ile bağlantılı olarak, timsahların üzerinde duran tanrı Horus figürlerinin ön tarafından bulunan ve yuvarlak tepeleri olan tuhaf küçük stela'lardan kısaca bahsetmek yerinde olacaktır; bunlar genellikle *“Horus'un sütunları”* olarak bilinir.

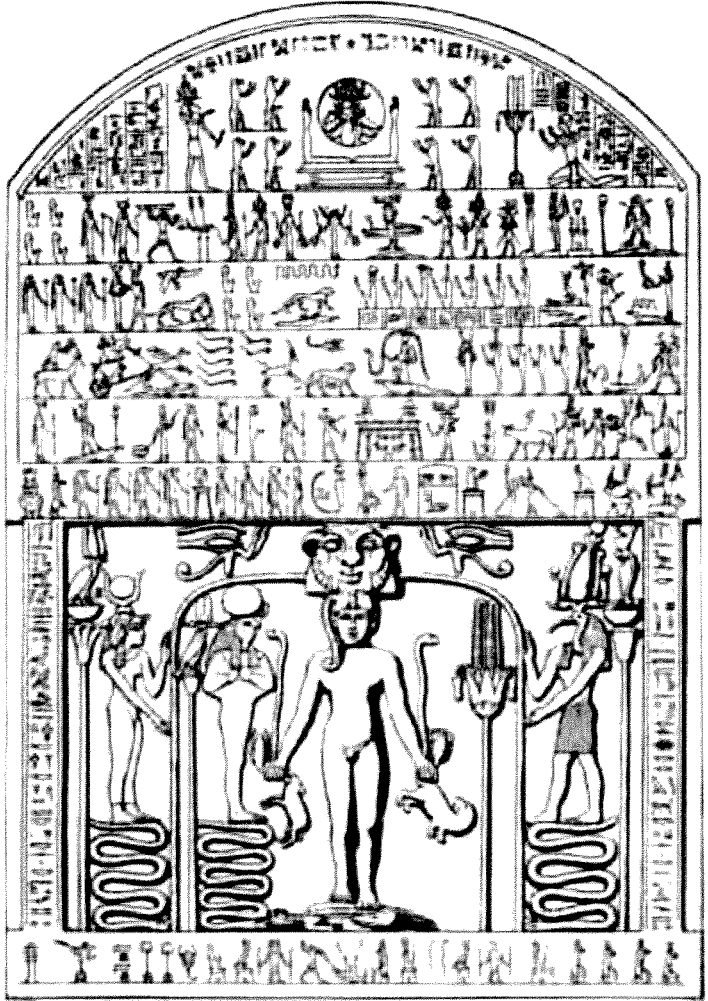
Bu olağanüstü nesnenin en büyük ve en güzel örneği meşhur *“Metternich Stelası”*dır, İskenderiye'deki bir Fransisken manastırında bir sarnıcın inşası sırasında 1828 yılında bulundu ve Muhammed Ali Paşa tarafından Prens Metternich'e sunuldu. Neyse ki stela'yı tarihleyebiliyoruz, zira stela'nın üzerinde karşımıza M.Ö. 378 ile M.Ö. 360 arasında hüküm süren ve yerli Mısır krallarından biri olan I. Nectanebus'un adı çıkıyor, ayrıca yine birçok kaynaktan biliyoruz ki böyle bir anıt ancak sözkonusu dönemde yapılmış olabilir. Stela'nın burada sunulan iki resminde, üzerinde antik Mısır tanrılarına ait birçok figürün hem yontulduğu hem de oyulduğu görülüyor, bunlar daha önceki hanedanların anıtlarından da bildiğimiz tanrılardır, ayrıca burada hem mitolojik hem de büyü bakımından önem arz eden bir takım şeytanlar, canavarlar ve hayvanların figürlerini de rastlıyoruz.

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Bunların çoğuna büyülu formülleri, büyülu adları ve mitolojik imaları içeren metinler eşlik ediyor. Ana sahnede iki tim-sah üzerine durmakta olan Horus ya da Harpocrates'i görüyo-ruz; alnında uraeus ve başının sağ tarafında gençlik sembolü olan bir bukle saç var. Elinde yılanları, bir aslan ve bir antilopu tutuyor, yüzündeki ifadeden onlardan hiçbir şekilde korkma-dığı açıktır. Başının üzerinde genellikle Bes'I temsil ettiği söyle-nen sakallı bir kafa var. Sağında bulunanlar; (1) insan elleri ve kolları olan bir utchat; (2), şahin başlı ve güneş diskini ve uraeus'u giyen ve yukarı doğru kıvrılmış bir yılan üzerinde duran Horus-Ra; (3) bir asa üzerine duran ve atef tacı giyen bir şahin şeklindeki Osiris; (4) yukarı kıvrılmış bir yılan üzerinde duran tanrıça İsis; (5) bir papirüs asası üzerinde duran bir akbaba şek-lindeki tanrıça Nekhebet. Solundakiler; (1) insan elleri ve kol-ları olan bir utchat; (2) tüyleri menat'ları²⁷ ile bir papirüs bay-rağı; (3) yukarı kıvrılmış bir yılan üzerinde duran tanrı Thoth; (4) bir papirüs asası üzerine duran bir yılan şeklindeki tanrıça Uatchet.

Horus gençlik ve kuvveti ve yükselen güneşi kişileştiriyor, başının üzerindeki baş ise muhtemelen yaşlı bir adam olarak Ra'yı (veya Bes) temsil etmek için tasarlanmıştır; buradaki kinaye açıkça *"akşam çökünce yaşlanan ve sonra yine genç olan"* tanrıdır.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Horus'un Sütunu. (Bkz. Metternichstele, ed. Golenischeff, levha 1)

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Utchat'lar ve tanrıların figürleri hem Güney ve hem de Kuzey'de güç kelimelerinin üstadları olan güneşsel kuvvetleri ve varlıkları temsil ediyor, bu kelimeler sayesinde genç tanrı Horus, suda ve karada yaşayan tüm düşman hayvanları, sürüngeneri ve sürünen şeyleri yenmektedir.

Üst kısımda mitolojik sahnelere dair bazı tanrı figürleri ve çizimleri bulunuyor; bunların çoğunun *Ölümler Kitabı*'nın süslemelerinden alındığı açıktır ve sözkonusu kitabın amacı da ışığın karanlığın üstesinden geldiğini, iyiliğin kötülüğü yendiğini ve ölümün ardından yenilenmiş bir yaşamın zuhur ettiğini kanıtlamaktır.

Figürler tarafından işgal edilmemiş olan tüm boşlukları dolduran metinler ise, Horus'ın kardeşi Set'e karşı sürdürdüğü ebedi savaşın belirli olaylarını tasvir etmekte ve İsis'in, oğlu Horus ile birlikte yaptığı yolculukları, papirüs Bataklıkları diyarındaki çilelerini anlatmakta -bunlara dair bilgileri yukarıda sunmuştuk- ve bunların yanı sıra, bazı tanrılara yönelik dualar bulunmaktadır.

Bu anıt aslında bir tılsımdan ya da üzerine büyümlü figürler ve güç kelimeleri kazanmış olan devasa bir muskadan ibarettir, ve hiç şüphesiz bir avlu ya da eve, o mekanı görünür ve görünmez düşman varlıkların saldırılarından korumak için yerleştirilmişti ve gücünün yenilmez olduğuna inanılıyordu.

Üzerinde figürü olmayan herhangi önemli bir tanrı yok, aynı şekilde yenilmiş durumda tasvir edilmemiş olan hiçbir iblis, kötü hayvan ya da sürüngen de mevcut değil; eski Mısır mitolojisine dair bilgiler ve bu tılsımın tasarımcısı tarafından ortaya konulan beceri oldukça dikkat çekiyor.

Horus'un küçük sütununda yer alanlar "*Metternich Stelası*"nda ve benzer objelerde rastladığımız sahnelerden ve metinlerden yapılan alıntılardan başka bir şey değil ve şüphesiz ki bunlar Gnostik taşlar üzerinde bulunan çok sayıdaki garip tanrı figürünün türetildiği kaynağı oluşturmuştur. Sütun üzerindeki

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

tanrı figürlerinin bazıları Ptolemaik dönemde ve Roma döneminde bronza döküldüler ya da taşlara yontuldular ve mezarlara gömüldüler, ayrıca evlerin temellerinin altına, yaşayanlara ya da ölümlere zarar vermek isteyen ifritleri kovmak amacıyla yerleştirildiler.

Arap tarihçi Mas'ûdî, İskenderiye şehri inşa edilirken şehri korumak amacıyla Büyük İskender tarafından kullanılan bir tılsım dair ilginç bir efsaneyi aktarıyor,²⁸ sözkonusu efsane Mısır kökenli olduğu ve Metternich stela'sının yapıldığı dönemden çok uzak bir zamana da tarihlenmediği için burada zikretmemiz yerinde olacaktır. Şehrin temelleri atılıp da duvarlar yükselmeye başladığı zaman, her gece denizden bazı vahşi hayvanlar gelmiş ve gün boyunca inşa edilmiş olan herşeyi yıkmışlar; onları kovmak için nöbetçiler görevlendirilmiş, ancak buna rağmen her sabah bir önceki gün boyunca yapılan çalışmaların tahrip edildiği görülmüş.

Horus'un Sütunu
(Bkz. Metternichstele, Golénischeff, levha 3)

İyice düşündükten sonra İskender bir plan yapar ve deniz canavarlarını önlemek üzere uygulamaya koyar. On cubit uzunluğunda, beş cubit genişliğinde bir kutu yapılır, kutunun yanları cam levhalarla kaplıdır ve zift, reçine vb. ile çerçevelere sabitlenmiştir. İskender, yanında iki yetenekli ressam da alarak kutunun içine girer ve kutu kapatıldıktan sonra iki tekneyle

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

deniz doğru çekilir; kutunun alt kısmına demir, kurşun ve taş ağırlıkları takıldığı için kutu batmaya başlar ve İskender'in istediği noktaya kadar bu şekilde getirilir.

Kutu denizin dibine oturduğunda, camlı kısımlar ve deniz suyunun berrak olması sayesinde İskender ve iki adamı deniz canavarlarını kolayca görebilirler. İskender bunların insan bedenine sahip olmalarına rağmen canavar başlı olduklarını görür; ellerinde baltalar, bazılarında bıçkılar ve çekiçler vardır ve hepsi de işçiler gibi görünmektedirler.

Bu şeyler kutunun önünde geçerken İskender ve iki ressamı büyük bir doğrulukla onların görünümlerini kağıt üzerine geçirirler, ayrıca yüzlerindeki iğrenç ifadeyi, boy pos ve şekillerini de tasvir ederler; bunun ardından bir işaret verilir ve kutu tekrar yüzeye çekilir.

İskender karaya ayak basar basmaz taş ve metal işçilerine, kendisinin ve arkadaşlarının yapmış olduğu çizimlere göre deniz canavarlarının modellerini yapmalarını emreder, bitirildiği zaman bunlar sahil boyunca yerleştirdikleri kaideler üzerine konulur ve şehrin inşa edilmesi işine devam ederler. Gece olduğunda deniz canavarları her zamanki gibi ortaya çıkarlar ama kendi figürlerini sahilde görür görmez suya geri dönerler ve bir daha da kendilerini gören olmaz.

Ancak, şehir inşa edildikten sonra deniz canavarları tekrar ortaya çıkarlar ve her sabah çok sayıda insanın kaybolduğu fark edilir; bunu önlemek için İskender, Mas'ûdi'ye göre o zamanlarda orada olan sütunlar üzerine tılsımlar yerleştirir. Her bir sütun ok şeklindedir ve yüksekliği seksen cubit olan bu sütunlar pirinçten bir kaide üzerine konulmuştur; uygun yazıtlarla birlikte belirli varlıkların figürleri veya heykelleri şeklinde olan bu tılsımlar bunların dibine yerleştirilmiştir ve yerlerine dikkatli astronomik hesaplamalar sonrasında konulduklarını hesaba katarsak, bunların kralın istediği etkiyi sağlamak için bu tarzda dikildiklerini farz edebiliriz.

BÜYÜLÜ RESİMLER, FORMÜLLER, AFSUNLAR

Dipnotlar:

1. Bkz. Ölüler Kitabı. Bölüm LIV-LX arası süslemeler.
2. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 106.
3. A.g.e., s. 289.
4. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 162.
5. A.g.e., s. 212.
6. CXXX.
7. Yukarıda.
8. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 292.
9. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 294.
10. Benzer şekilde Araplar da Fatiha'ya veya açılış bölümüne, yani Allah'ın Birliğini tasvir eden bölüme Kur'an'ın geri kalanına göre ayrı bir önem verirler (CXII).,
11. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 70.
12. A.g.e., s. 71
13. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 81..
14. A.g.e., s. 81.
15. A.g.e., s. 87.
16. A.g.e., s. 129.
17. A.g.e., s. 150.
18. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 340'tan itibaren.
19. Chabas, Revue Archéologique, 1857, s. 65'ten itibaren; Ledrain, Monuments Egyptiens, levhalar, xxii.'den itibaren; yakın zamanlardaki bir tercüme için bkz. Benim çalışmam Mısır Biliminde İlk Adımlar, S. 179-188.
20. Bu öykü ünlü Metternichstele'de anlatılır, ed. Golénischeff, Leipzig, 1877.
- 21 Crocodilopolis.
22. İki sandalet şehri. Bu iki sandalet Horus'un düşmanı olan tanrı Nehes veya Set'in derisinden yapılmıştı.
23. Bu, Mısır ve Sudan'da küçük kara bir akrep tarafından ısırılan bir hayvanın eksiksiz tasviridir. Albay W. H. Drage'in köpeği

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

Shûbra, Eylül 1897'de Merâwî'de kara bir akrep tarafından sokulmuştu ve yaklaşık bir saat içinde tıpatıp yukarıda bahsedilen Horus'un durumuna girdi, bütün kamp çok üzülmüştük, çünkü hem liderimiz hem de köpeğini çok seviyorduk. Sonra Binbaşı G. R. Griffith ve diğerleri birkaç saat boyunca hayvancağızı çok sıcak suyla dolu bir kovaya koydular ve gün batımında rahat bir şekilde nefes almaya başladı, kısa bir süre sonra da kendisini tamamen topladı.

24. Bkz. Pleyte ve Rossi, *Le Papyrus de Turin*, 1869-1876, levhalar 31-37 ve 131-138; ayrıca bkz. Lefébure in *Egyptische Zeitschrift*, 1883, s. 27'den itibaren; Wiedemann, *Religion der alien Egypter*, 1890, s. 29'dan itibaren; ve benim çalışmalarım *Ani Papyrusü*, 1895, s. lxxxix., ve *Mısır Biliminde İlk Adımlar*, 1895, s. 241-256.

25. Tercümelere için bkz. Brugsch, *Le Roman de Setna* (*Revue Archéologique*, 2. seri, Cilt xvi., 1867, s. 161'den itibaren); Maspero, *Contes Egyptiens*, Paris, 1882, s. 45-82; Geçmişin Kayıtları, cilt iv., s. 129-148; ve orijinal Demotic metni için bkz. Mariette, *Les Papyrus du Musée de Boulaq*, 1871, levhalar 29-32; Revillout, *Le Roman de Setna*, Paris, 1877; Hess, *Roman von Sfne Hamus*. Leipzig, 1888.

26. Yukarıda.

27. Yukarıda.

28. Bkz. *Les Prairies d'Or*, ed. B. de Meynard ve Pavet de Courteille, Paris, 1861, s. 425'ten itibaren.

BÖLÜM V BÜYÜLÜ İSİMLER

MISIRLILAR, isimler bilgisine çoğu Doğu milletleri gibi büyük önem vermişlerdir ve büyülu güçlere sahip isimlerin nasıl kullanacağı ve bunlardan nasıl söz edileceğini bilmek de bu yüzden hem yaşayanlar hem de ölüler için bir zorunluluk haline gelmiştir.

İnançlarına göre, eğer bir insan bir tanrı ya da bir şeytanın adını biliyorsa ve ona bu isimle hitap ederse, o tanrı veya şeytan ona cevap vermek ve dilediği her şeyi yapmak zorundaydı; ve bir adamın adının ne olduğunu bilmek de komşusunun ona iyilik veya kötülük yapma gücüne sahip olmasını sağlıyordu.

Bir lanetin hedefi olan isim, sahibinin üzerine kötülük getirirdi ve benzer şekilde iyi şeyler için yapılan bir kutsama veya dua da, dua edene hayırlar getirirdi.

Mısırlılar için isim, tıpkı ruhu, dublesi (KA) veya bedeni gibi bir insanın parçasıydı ve bu inancın en eski zamanlara kadar uzandığı şüphesizdir. Bu yüzden M.Ö. 3200'lerde Mısır kralı olan Pepi'nin piramidinin iç duvarlarında yazılı olan metinde şunlar söylenir;¹ *"Pepi arındırıldı. O eline mâh esasını aldı, ve tahtına oturdu, ve küçük ve büyük tanrıların refakatinde teknedeki yerini aldı. Edi Pepi'nin Batıya yelken açmasını sağladı, ve*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

onun dubleler lordlarının üzerindeki yerini belirledi ve yaşayanların başına Pepi'nin adını yazdı. Uçurumda bulunan Pekh-ka'nın kapıları kendilerini Pepi'ye açarlar, gökyüzünün tavanı olan demir kapılar kendilerini Pepi'ye açarlar, ve o içlerinden geçer; o onun üzerine panter derisini giydirdi, ve asa ile kırbaç onun elindedir. Pepi bedeni ile öne çıktı, Pepi kendi ismi ile mutlu oldu ve kendi ka'sı (dublesi) ile yaşadı."

Burada kralın sadece bedeninden, isminden ve dublesinden bahsedilmiş olması çok gariptir, sanki geride kalanlar sadece bu üçünden ibaret gibi; ve bu pasajda asıl önemin isme verilmiş olması dikkat çekicidir.

Başka bir kralın piramidindeki metinde ise ² adın korunması ile ilgili bir dua var, ilgi çekici olduğu için burada tamamını veriyoruz; "Ey Annu'da (Heliopolis) oturan Büyük Tanrılar, Pepi Nefer-ka-Ra'nın gelişmesine izin verin (kelime anlamıyla 'filizlenmesine') ve onun piramidinin, sonsuza kadar ayakta duracak evinin yaşamasına izin verin, tıpkı Temu'nun adı gibi, dokuz tanrının şefi gibi. Eğer Shu adı, Annu'daki büyük türbenin efendisinin adı filizlenip geliştirse, Pepi de öyle olsun, ve onun piramidi de sonsuza kadar ayakta kalsın! Tefnut adı, Annu'daki küçük türbenin leydisinin adı nasıl filizlenip geliştirse, Pepi de öyle olsun, ve onun piramidi de sonsuza kadar ayakta kalsın! Seb adının, 'yeryüzüne hürmette' filizlenip geliştiği gibi, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın! Annu'daki Shenth'in evindeki Nut'un adı nasıl filizlenip geliştirse, Pepi de öyle olsun, ve onun piramidi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun evi de daima yaşasın! Abydos'un şöhretinde Osiris'in adı nasıl geliştirse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Osiris Khent-Amentet'in adı nasıl geliştirse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Nubt'ta (Ombos) yaşayan Set'in adı nasıl geliştirse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve

BÜYÜLÜ İSİMLER

onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Horus'un adı nasıl geliştiiyse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Ra'nın adı ufukta nasıl geliştiiyse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Sekhem'deki (Letopolis) Khent-merti'nin adı nasıl geliştiiyse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın! Tep'teki Uatchet'in adı nasıl geliştiiyse, Pepi'nin adı da öyle olsun, ve onun evi de sonsuza kadar ayakta kalsın, onun piramidi de daima yaşasın!"

Yukarıdaki dua veya formül, amaçları "adın gelişmesini veya filizlenmesini sağlamak" olan ve Saite, Ptolemaios ve Roma dönemlerinde çok sık kopyalanan bir çok dua ve metinlerin kökenidir.

Bütün bu kompozisyonlar Mısır'da adın korunmasına verilen önemin ve inancın en erken dönemlerden en geç dönemlere kadar hiç değişmediğini gösteriyor ve bu inanca göre, babasının adının ve dolayısıyla hatıralarının unutulmamasını sağlamak isteyen bir oğul övülmeye değer bir vazife yapmış kabul ediliyordu.

Ancak bu bölümde biz bir ismin olağan kullanımlarından ziyade olağanüstü kullanımlarıyla ilgileneceğiz, nitekim yukarıda anlatılanlar sadece bir insanın isminin onun vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edildiği ve bir şahsın adının silinmesinin, onun mahvolması ile eşanlamlı olduğu inancını ortaya koymak için verilmiştir.

Bir ismi olmadan hiçkimse yargılama gününde kimliğini kanıtlayamazdı, zira bir insan bu dünyadaki varoluşuna ancak ismi telaffuz edildikten sonra başlamış oluyordu, bu yüzden de gelecekteki yaşam ancak mezarın ötesindeki dünyanın tanrıları bu ismi tanıdıkları ve onu söyledikleri zaman elde edilebilirdi.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Nesi-Amsu Papirüsü'nde anlatılan Yaratılış hikayesine göre³ dünya ve içindeki bütün canlılar var olmadan evvel, sadece büyük tanrı Neb-er-tcher mevcuttu, diğer tanrılar bile henüz doğmamıştı. Tanrının her şeyi yaratma zamanı geldiğinde, şöyle dedi; *“Ben ağzımı getirdim (şekillendirdim) ve kendi adımları bir güç kelimesi olarak söyledim, ve böylece kendimi tanrı Khepera'nın gelişmeleri altında geliştirdim ve ben kendimi zamanın başlangıcından itibaren sonsuz gelişmeler gösteren ilkel maddeden geliştirdim. Bu dünyada [benden önce] hiçbir şey mevcut değildi, her şeyi ben yaptım. O zaman benimle birlikte bunu yapan başkası yoktu.”* Başka bir yerde, yani hikayenin diğer bir versiyonunda tanrı Khepera şöyle der; *“Ben kendimi, kendi yaptığım ilkel maddeden geliştirdim; ben kendimi, ilkel maddeden geliştirdim. Benim adım Osiris'tir, ilkel maddenin tohumuyum.”*

O halde burada Mısırlıların yaratılışın, tanrı Neb-er-tcher veya Khepera'nın kendi adını söylemesi sonucunda gerçekleştiğini kabul ettiklerinin bir kanıtı var. Yine önceki bölümde verilen Ra ve İsis hikayesinde, İsis'in bir yılan yaratıp onun Ra'yı ısırmasını ve hasta etmesini sağlayabilmesine rağmen, tanrıyı, kainatı yönetirken kullandığı adını kendisine söylemeye ikna edene kadar, göklerde ve yeryüzünde istediği gibi davranabilme gücü olmadığını da görmüştük.

Ra tanrıçaya adını vermek suretiyle kendisini onun içine yerleştirmiş oldu ve bu çarpıcı misalde bir tanrı, şeytan ya da insanın adını bilmenin, o varlık üzerinde hakimiyet kurmak demek olduğuna dair inancı açıkça görmekteyiz. Yine başka bir yerde de Tanrı'nın sembolü ve tipi olarak Ra'nın, *“çok isimli”* tanrı olarak tanımlandığını görüyoruz, *Ölümler Kitabı'nın XVII. Bölüm'ünde*⁴ şu ifadeler yer alır; *“Ben büyük tanrı Nu'yum, kendisini doğuranım, ve adını tanrıların yanına koyan benim.”* Ardından *“Bu ne anlama geliyor?”* ya da *“Bu kimdir”* sorusu sorulur. Ve cevap şöyledir; *“Bu Ra'dır, uzuvlarının isimlerinin ya-*

BÜYÜLÜ İSİMLER

raticısı, Ra'nın takipçisi olan tanrıların formunda var olan ben."

Bu ifadelerden anlıyoruz ki Mısır'ın bütün "tanrıları" aslında sadece Ra'nın ADLARI'nın kişileştirilmesinden ibarettir ve her bir tanrı onun uzuvlarından biridir ve bir tanrı adı da tanrının bizzat kendisidir. Yeraltı dünyasının şeytanlarının ve tanrılarının isimlerinin bilgisi olmadan, ölmüş bir Mısırlının işi zordu, çünkü onun kişisel özgürlüğü bu yüzden kısıtlanacak ve yolları engellerle dolacaktı, yeraltı dünyasındaki konakların kapıları geri dönülemez bir şekilde yüzüne kapanacak ve onu takip eden düşman güçler, yolunu kesecekti; bütün bunlar en iyi şekilde şu örneklerle tasvir edilmiştir; Ölen kişi *Yargılama Salonu*'na geldiğinde yaptığı konuşmanın başında şöyle der;

*"Hürmetler sana Ey Yüce Tanrı, Maati'nin Lord'u, işte sana geldim, ve kendimi buraya getirdim ki senin güzelliklerini seyredebileyim. Seni tanıyorum ve adını biliyorum, ve Maati'nin Salonu'nda seninle birlikte olan iki ve kırk tanrının isimlerini de biliyorum."*⁵

Fakat tanrılar ona iyi davransalar ve yargılama sonunda onu haklı bulsalar bile ölü, Maati'nin Salonu'nun belirli kısımlarının adları bilgisi olmadan yeraltı dünyasının diğer tanrılar arasında yolunu bulamaz. Karardan sonra ölü, "zeytin ağacında oturan ve çiçeklerle donatılmış olan O'nun" mistik adını öğrenir ve ancak bu adı söyledikten sonra tanrılar ona "artık geçebilirsin" derler.

Sonra tanrılar onu Maati'nin Salonu'na davet eder, ancak sürgüler, eşikler, kapı kanatları, kilitler tarafından sorulara cevap olarak, onların isimlerini söylemediği müddetçe içeri giremez. Salon'un zemini, onun adını söylemediği sürece yürütmesine izin vermez, ayrıca üzerine basacağı iki bacağına ve ayağının mistik isimlerini de söylemek zorundadır.

Bütün bunlar yapıldıktan sonra Salon'un koruyucusu ona şöyle seslenir; "*Bana adımı söylemediğin sürece ben de [tanrıya] senin adını ilan etmeyeceğim*"; ve ölü yanıt verir; "*Senin*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

adın kalplerin içini gören ve dizginleri arayandır.” Buna cevap olarak koruyucu “Eğer senin adını ilan edersem, sen de burada şimdi ikamet etmekte olan tanrının adını söylemelisin” der ve ölü de Maau-Taui adını telaffuz eder. Ama yine de gardiyan hoşnut değildir ve şöyle der; “Eğer adını ilan edersem, sen de cenneti alevlerden olanın adını söylemelisin, duvarları yaşayan kobranın üstüne yükselenin ve evinin zemini bir dere olanın adını. Kimdir o, söyle bana (yani adı nedir).” Ama ölü elbette Büyük Tanrı'nın adını öğrenmiştir ve cevap verir; “Osiris.” Salon'un koruyucusu artık hoşnuttur ve ona “İlerle, artık adın ona ilan edilecektir” der ve ayrıca ona Ra'nın Gözü'nden gelen kek- le, biralar ve mezar yemekleri sunulacağı vaadinde bulunur.

Başka bir bölümde ise ⁶ ölen, yedi tanrıya şöyle hitap eder;

*“Selamlar olsun size hükümleri veren, Utchat'ın yargılama-
sının gecesinde Denge'yi destekleyen, kafaları kesen, boyunları
parça parça eden ve kalpleri şiddetle ele geçiren, kalplerin bağlı
olduğu yerleri parçalayan, Ateş Gölü'nde katliamlar yapan yedi
varlık, sizi tanıyorum ve isimlerinizi biliyorum; bu yüzden be-
nim sizin isimlerinizi bildiğim gibi siz de beni tanıyorsunuz.”*

Ölü, yedi tanrının onun adını bildiklerinin ve onun da tanrı-
ların adlarını bildiğinin ilan edilmesinin ardından, artık kendi-
sine hiçbir kötülüğün musallat olmayacağından emin olabilir.

Osiris'in krallığının bir bölümünde yedi salon veya konak
vardır, ölüler bunlara varmak için sabırsızlanırlar, ancak bunla-
rın kapılarının her biri, bir kapıcı, gözcü ve haberci tarafından
korunmakta ve bunlardan geçme hakkına sahip olduğu husu-
sunda bu varlıkları ikna etmek için ölünün yerine getirmesi ge-
reken vazifeler bulunmaktadır.

İlk olarak, ölünün bir figürüyle beraber bu yedi kapının fi-
gürleri de yapılmalıdır (veya papirüs üzerine çizilmelidir). Ölü-
nün figürü kapılara yaklaşmak ve önünde durarak bu amaç için
özel hazırlanmış olan bir hitapta bulunmak içindir.

Bu arada kırmızı bir boğanın butu, kafası, kalbi ve toynakları

BÜYÜLÜ İSİMLER

her kapıya sunulur, bunun yanı sıra burada ayrıntılı olarak tarif edilmesine gerek olmayan muhtelif adaklar sunulur. Fakat bütün bu törenler bile ölünün kapılardan geçmesi için yeterli olmaz, ayrıca kapıları koruyan yedi kapıcının, gözcünün ve habercinin adlarını da bilmek zorundadır.

İlk kapının tanrıları Sekhet-hra-asht-aru, Semetu ve Hukheru; ikinci kapınıninkiler Tun-hat, Seqet-hra ve Sabes; üçüncü kapınıninkiler Am-huat-ent-pehfi, Res-hra ve Uaau; dördüncü kapının tanrıları Khesef-hra-asht-kheru, Res-ab ve Neteka-hra-kheseft-atu; beşincinininkiler Ankh-em-fentu, Ashebu ve Tebherkehaat; altıncınıninkiler Akentauk-ha-kheru, An-hra ve Metes-hra-ari-she; yedinci kapınıninkiler ise Metes-sen, Aaa-kheru ve Kheseft-hra-khemiu'dur.

Ölünün bütün Salonlara birden okuduğu metin şöyle başlar;

*"Selamlar olsun size Salonlar! Selamlar olsun size, Osiris'in Salonları'nı yapanlar! Selamlar size Salonları koruyanlar, her gün tanrı Osiris'e iki diyarın hadiselerini haber verenler, bu ölü sizi tanıdı ve sizin adlarınızı bildi."*⁷ Böylece isimler söylenen hitaplar uygun şekilde tamamlandıktan sonra ölü, Osiris'in yedi Salon'undan hangisi istiyorsa oraya girer.

Ama bu yedi salonun dışında ölü, Ölüler Diyarı'ndaki Osiris'in evinin yirmi bir gizli sütunundan da geçmek zorundadır ve bunu yapmak için sütunların ve koruyucularının isimlerini söylemeli, ayrıca onlara da kısa bir hitapta bulunmalıdır. Böylece ilk sütuna şunları söyler;

"İşte buraya kadar geldim, seni tanıyorum ve senin adını biliyorum, ve seni koruyan tanrının adını da biliyorum. Senin adın kasırga ve fırtınayı geri gönderen kelimeleri düzene sokan, bu uzun yoldaki yolcuyu felaketlerden kurtaran ve yüce duvarları olan, yıkımların tanrıçası, egemen leydi, sarsıntıların leydisi, ve senin kapının koruyucusunun adı da Neri'dir." İkinci sütunda şunları söyler; *"İşte buraya kadar geldim, seni tanıyorum ve senin adını biliyorum, ve seni koruyan tanrının adını da biliyo-*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

rum. Senin adın ateşleri yalayıp yutan, insanoğlunu tanıyan ve fanilerin leydisi olan, dünyanın tanrıçası, cennetin leydisidir. Ve kapının koruyucusunun adı da Mes-Ptah'tır." Ve bu hitaplar her bir sütunun önünde bu şekilde devam edip gider. Bu bölümün, ölüyü bu bilgiyle donatmak için yazılmış olan daha sonraki ve daha uzun bir versiyonunda ölü, her bir sütunun tanrısına nasıl bir arınmadan geçtiğini anlatır ve ilk sütunun tanrısına şöyle der; *"Ben kendimi sedir ağacından yapılan hati ile merhemledim, kendimi menkh (keten) ile sardım ve heti ağacından yapılmış olan asam yanımdadır."* Bu konuşmanın ardından sütunun tanrısı ona seslenir; *"Geç o halde, sen arınmış olansın."*

Ölümden sonraki yaşama dair en eski inançlardan birine göre, orası Sekhet-Aaru'da veya Sazlıklar Diyarı'ndadır ve günümüze kadar ulaşmış olan çizimlerden biliyoruz ki orada birbirini kesen bir çok dere ve nehir bulunmaktadır ve bu nehirlerin birinden diğerine geçmek için ölünün bir tekneye ihtiyacı olacağı da açıktır. Ölünün bu bölgeye kadar kendi başına gelmeyi başaracak kadar talihli olduğunu varsaysak bile, yanında bir tekne de getirmiş olması mümkün değildir. İşte bu zorluğun üstesinden gelmek için papirüs üzerine bir tekne ve onun çeşitli parçaları çiziliyor, bunların üzerine de *Ölüler Kitabı*'ndan alınan bir bölüm ekleniyor ve bu metinde yer alan bilgiler sayesinde çizimdeki tekne gerçek bir tekne halini alıyordu. Fakat tekneye binmeden önce, teknenin bağlı olduğu iskele direği ve teknenin bütün parçaları ölüden onlara isimlerini söylemelerini istiyorlardı:

İskele direği; *"Adımı söyle bana."*

Ö;⁸ *"İki diyarın lordu, tapınakta ikamet eden, işte senin adın bu."*

Dümen; *"Adımı söyle bana."*

Ö; *"Hapiu'nun bacağıdır senin adın."*

Halat; *"Adımı söyle bana."*

BÜYÜLÜ İSİMLER

Ö; "Anpu'nun mumyalama işimi yaptığı saçlardır *senin* adın."

Kürekçi; "Adımı söyle bana."

Ö; "Yeraltı dünyasının sütunlarıdır *senin* adın."

Ambar; "Adımı söyle bana."

Ö; "Akau'dur *senin* adın."

Direk; "Adımı söyle bana."

Ö; "Gittikten sonra leydiyi geri getirendir *senin* adın."

Alt güverte; "Adımı söyle bana."

Ö; "Ap-uat'ın bayrağıdır *senin* adın."

Üst Direk; "Adımı söyle bana."

Ö; "Mestha'nın boğazıdır *senin* adın."

Yelken; "Adımı söyle bana."

Ö; "Nut'tur *senin* adın."

Deri Kayışlar; "Adımızı söyle bize."

Ö; "Siz Mnevis Boğası'nın derisinden yapılanlarsınız, ve Suti ile yakıldınız."

Kürekler; "Adımızı söyle bize."

Ö; "Horus'un, ilk doğanın parmaklarıdır sizin adınız."

Tulumba; "Adımı söyle bana."

Ö; "Horus'un Gözü'nün kanını silen İsis'in elidir *senin* adın."

Kalaslar; "Adımızı söyle bize."

Ö; "Mestha, Hapi, Tuamutef, Qebhsennuf, Haqau, Thet-em-*aua*, Maa-an-tef ve Ari-nef-tchesef'tir sizin adınız."

Küçük kürekler; "Adımızı söyle bize."

Ö; "Onun isimlerinin başında olansınız siz."

Teknenin Gövdesi; "Adımı söyle bana."

Ö; "Senin adın Mert'tir."

Ana Dümen; "Adımı söyle bana."

Ö; "Aqa'dır *senin* adın, sudaki parıltı, gizli ışık."

Omurga; "Adımı söyle bana."

Ö; "İsis'in uyluğusun sen, Ra seni bıçağıyla kesti ve kanı

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Sektet'in teknesine döktü."

Denizci; "Adımı söyle bana."

Ö; "Yolcu'dur senin adın."

Rüzgar; "Adımı söyle bana."

Ö; "Kuzey Rüzgarı'sın sen, Tem'den gelir, Osiris'in burun deliklerine dolarsın."

Ölü bu isimleri verdikten sonra, yolculuğuna devam edebilmesi için önce nehre, akarsu kenarlarına ve toprağa da onların mistik isimlerini söylemek zorundaydı. Bunun ardından tekne onu bir yolcu olarak kabul eder ve artık *Ölüler Diyarı'nın* herhangi bir yerine yelken açmakta hür olurdu.

Öte yandan ölünün yeraltı dünyasında karşılaşmak isteyeceği varlıklar arasında, "tuzaklar kurup ağlar atan ve bakışçı olan" varlıklar bulunurdu, bunlar ölüyü ağlarına düşürmek isterlerdi. Anlatılanlardan anlaşılıyor ki ölü bu varlıklarla ve ağlarıyla mutlaka karşılaşmak durumundadır, zira *Ölüler Kitabı'nın* bir bütün bölümü ölünün bunlardan sağ salim kurtulması için yapması gerekenlere ayrılmıştır.

Bu varlıkların lideri olan tanrı "yüzü arkasında olan tanrı" ve "yüreği üzerindeki ustalık kazanmış olan tanrı" olarak adlandırılıyor. "Ağlarını atarak tuzaklar kuran ve su boşluklarının etrafında dolaşan bu balıkçıların" ağlarından kaçabilmek için ölü, bu ağların ve iplerin, sırığın ve kancaların ve bunların her bir parçalarının adlarını bilmek mecburiyetindeydi; bu bilgi olmadan hiçbir şey onu felaketten kurtaramazdı. Ne yazık ki ağları işe yarar hale getiren mekanizmanın çeşitli parçalarının adlarında gizli olan mitolojik olaylara yapılan göndermelerin çok azını anlayabiliyoruz, ancak şurası oldukça kesindir ki bunlarda, yukarıda belirtilen tanrıların yaşamlarındaki belirli olaylara göndermeler vardır ve bunlar bir zamanlar dinsel metinlerin yazarları ve okuyucuları olan insanlar tarafından gayet iyi biliniyordu.

Ölünün, yeraltı dünyasının kapıları ve salonlarından geçip

BÜYÜLÜ İSİMLER

avcılarının ağlarından kurtulurken kullandığı araçların yukarıdaki tanımlarına baktığımızda, bazı durumlarda, bu zorlukların üstesinden gelmek için sadece isim bilgisinin yeterli olduğu kolayca anlaşılacaktır; diğer bazı durumlarda ise büyü gücüne sahip olan adın bir nesne, muska veya başka bir şey üzerine yazılmış olması gereklidi.

Ayrıca, bazı tanrılar ve şeytanların farklı biçimler alma gücüne sahip oldukları düşünülüyordu ve bu biçimlerin her biri kendi adını taşıdığı için, pek çok biçime sahip olan bir tanrı üzerinde mutlak güce sahip olmak için onun bütün isimlerini de bilmek gerekiyordu.

Bu yüzden “*Âpep’i Mahvetme Kitabı*”nda⁹ sadece canavarın balmumundan figürünü yapmakla yetinmeyip, ayrıca adını da bunun üzerinden yazmamız söylenir, böylece figür ateşte yakılarak yok edildiğinde onun adı da yok olacaktır; bu, ismin bir canlının mevcudiyetinin ayrılmaz bir parçası olduğu inancının çarpıcı bir örneğidir. Ama *Âpep*’in birçok formu ve dolayısıyla birçok da adı vardı ve bu isimlerle çağrılmadığı sürece hâlâ kötülük yapmak gücüne sahipti; yukarıda belirtilen kitap,¹⁰ bu nedenle bize onun isimlerinin bir listesini sunuyor, bunlardan bazıları şunlardır;

“*Tutu (yani Çifte kötü olan), Hau-hra (yani Yüzü Geriye Bakan), Hemhemti (yani Kükreyen), Qetu (yani Kötü Niyetli Olan), Amam (yani, Obur), Saatet-ta (yani yeryüzünün Karartıcısı), Lubani, Khermuti, Unti, Karauememti, Kheseff-hra, Sekhem-hra, Khak-ab, Nai, Uai, Beteshu, dört yüzlü zebani Kharebutu*” vs. Bütün bu isimler, bazılarının tercümelelerinden de görülebileceği gibi şimşek, yıldırım, bulut, yağmur, sis, fırtına vs. şeytanı olan *Âpep*’i temsil eder, bunların kişileştirilmesi ve böylece kişileştirilmiş olan bu unsurlara büyü ayinleri ve güç kelimeleri vasıtasıyla saldırabilme olanağının yaratılması inancı olumlu anlamda çocukça görünüyor.

Ölümler Kitabı’nın, büyü gücüne sahip isimler yönünden

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

zengin olan bazı bölümlerine baktığımızda,¹¹ ismi “gizli olan” anlamına gelen Amen’in çok sayıda isme sahip olduğunu görüyoruz, işte ölen kişi bunlar üzerindeki bilgisinin onu koruyacağına inanıyordu. Bu yüzden ölü şöyle der;

“Ey Amen,¹² Amen, Ey Re-Iukasa, Ey Tanrı, doğu tanrılarının Prensi, senin adın Na-ari-k'tir veya (diğerlerinin dediği gibi) Ka-ari-ka, Kasaika'dır senin adın. Arethikasathika'dır senin adın. Amen-na-an-ka-entek-share veya (diğerlerinin dediği gibi) Thek-share-Amen-kerethi'dir senin adın. Ey Amen, izin ver sana yalvarayım, çünkü ben senin adını biliyorum. Amen'dir senin adın. Senin adın Ireqai'dir. Senin adın Marqathai'dir. Senin adın Rerei'dir. Nasaqbubu'dur senin adın. Thanasa-Thanasa'dır senin adın. Shareshatha-katha'dır senin adın. Ey Amen, Ey Amen, Ey Tanrı, Ey Tanrı, Ey Amen, senin adına tapıyorum.”

Yine başka bir yerde¹³ ölü Sekhet-Bast-Râ'ya seslenir; “Sen ateş tanrıçası Ami-seshet'sin, her zaman şanslı olan; senin adın Kaharesapusaremkakaremet'tir, Saqenaqat'ın yüce alevinde olansın, ki şimdi o senin baban Harepukakasharehabaiu'nun teknesinin pruvasıdır, onun adı Negro'ların dilinde [telafuz eder] böyledir ve Anti'lerin ve Nubia halkının da. Sefipemhesihrahaputchetef'tir senin adın; ve senin yüce oğullarından birinin adı Atareamtcherqemturennuparsheta'dır ve bir diğerinin adı ise Panemma'dır.” Başka bir bölümde de¹⁴ ölü, tanrı Par'a seslenir ve şunları söyler; “Sen tanrılar arasındaki kudreti isimlerden birisin, sıçramaları muhteşem olan muhteşem koşucusun sen, yardıma ihtiyacı olanın yardımına koşarak gelen ve onu kurtaran, derdini ondna uzaklaştıran yüce tanrısın, yalvarışlarıma kulak ver. Ben İnek'im ve senin ilahi ismin ağzımdadır, ve ben onu dile getireceğim; Haqabakaher'dir senin adın; Aurauaaqersaanqrebathi'dir senin adın; Kherserau'dur senin adın; Kharsatha'dır senin adın. Senin adını överim. Ölene merhamet et, ve onun başının altında sıcaklığın olsun, çünkü o

BÜYÜLÜ İSİMLER

büyük yüce Beden'in ruhudur ve Annu'da (Heliopolis) yatar, ki onların adları Khukheperuru ve Berekathatchara'dır."

Sihirli güçlere sahip isimlerin kullanımına ilişkin yukarıda verilen örnekler Mısırlıların isimlerin konusundaki yarı dinsel görüşlerini ifade etmektedir, şimdi kısaca bir isme dair bilginin ne tarzda kullanıldığına bakalım, buradaki örnekler öbür dünya hayatında mutluluk elde etmekten daha az önem arz eden konularla ilgili.

Chabas'ın¹⁵ yayınladığı ünlü büyü papirüsünde,¹⁶ sahibini her türlü deniz ve nehir canavarlarının saldırılarından korumak için yazılmış bazı ilginç muskalar ve büyülü formüller yer alır, aşağıda bunlardan bir örnek sunuyoruz:

"Selam olsun sana tanrıların efendisi! Meru ülkesinin aslanlarını ve nehirden çıkıp gelen timsahları benden uzak tut, deliklerinden çıkıp gelen ve sürünen tüm zehirli sürüngenlerin ısırtıklarından beni koru. Geri çekil ey timsah Mak, Set'in oğlu! Kuyruğunla bana doğru hareket etme! Ayaklarını ve bacıklarını oynatma! Ağzını açma! Önündeki su, tüketen bir ateşe dönüşsün, Ey otuz yedi tanrı tarafından yaratılan sen, ve Ra'nın zincirlere vurduğu yılan, Ey Ra'nın teknesinin önüne demir bağlarla bağlanan sen! Geri çekil, Ey Timsah Mak, Set'in oğlu!"

Bu sözlerin tanrı Amen'in kil üzerine yapılan figürü üzerine söylenmesi gerekiyordu; elindeki asanın boyun kısmında dört koç kafası olacak ve ayaklarının altında da timsah Mak'ın bir figürü bulunacaktı; ayrıca sağında ve solunda köpek başlı maymunlar, yani şafağın dönüştürülmüş ruhları duracak ve bunlar her gün güneş doğduğunda Râ'ya övgü ilahileri söyleyeceklerdi.¹⁷ Bir tür su canavarının bir teknedeki adama saldırı istediğini varsayalım. Bunu önlemek için bu adam teknenin kabini önünde durur ve eline sert bir yumurta alarak şöyle derdi; *"Ey yeryüzüne yayılmış olan suyun yumurtası, ilahi maymunların özü, toprağın altındaki ve göklerdeki yüce tanrı, sulardaki yuvalarda yaşayan, ben de seninle birlikte sudan çıkıp geldim, o yu-*

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

vada seninle birlikte kaldım, ben Coptos'un Amsu'suyum, ben Amsu'yum, Kebu'nun efendisi." Bu sözleri söyledikten sonra adam, suyun içindeki hayvana tanrı Amsu şeklinde görünürdü, yani kendisini onunla özdeşleştirirdi ve hayvanda ondan korkup kaçardı.

Yukarıdaki alıntının yer aldığı papirüsün sonunda bir dizi büyülü isimle karşılaşıyoruz: Atir-Atisa, Atirkaha-Atisa, Samumatnatmu-Atisa, Samuanemui-Atisa, Samutekaari-Atisa, Samutekabaiu-Atisa, Samutchakarecha-Atisa, Tauuarehasa, Qina, Hama, Senentuta-Batetsataiu, Anrehakatha-sataiu, Haubailra-Haari. Bu ve benzeri büyülü isimlerden açıkça anlaşılacaktır ki Gnostikler ve onlarınkine benzer görüşlere sahip diğer mezhepler, muskaları ve büyülü kabul ettikleri papirüsleri üzerine yazmaya çok düşkün oldukları bazı isimlere sahiptiler.

Bu belgelerin son grubu kuşkusuz ki büyüye dair çok sayıda fikirler, inançlar, formüller vb. içermektedir ve bunlar Mısır'da Ptolemies döneminden Roma Dönemi'nin sonuna kadar mevcut olmuştur, ancak M.Ö. yaklaşık 150'den M.S. 200'e kadar papirüslerde Yunanlıların, İbranilerin ve Suriyeli filozof ve büyüücülerin etkilerinin izlerini görmekteyiz, nitekim şimdi sunacağımız pasaj da¹⁸ bunun bir kanıtıdır;

*"Seni çağırıyorum başsız olan, yeryüzünü ve gökyüzünü yaratan, geceyi ve gündüzü yaratan, ışığın ve karanlığın yaratıcısı. Sen Osoronophris'sin, hiç kimse hiçbir zaman seni görmemiştir, sen İabas'sın, sen İapôs'sun, adil olanı ve olmayanı sen ayırt edersin, erkeği ve dişiye sen yarattın, tohumları ve meyveleri yapan sensin, insanlara birbirini sevdiren ve insanları birbiriyle savaştıran sensin. Ben Musa'yım, senin peygamberin, sırlarını teslim ettiğin, İsrail'in ayinlerini, bütün gıdaları, nemli ve kuru olanları sen yarattın. Dinle beni, ben Phapro Osoronophris'in bir meleğiyim, senin gerçek adın budur, ve İsrail'in peygamberlerine teslim edilmiştir. Dinle beni."*¹⁹

Bu pasajdaki Osoronophris adı şüphesiz ölümlerin büyük

BÜYÜLÜ İSİMLER

tanrısı Ausar Unnefer'in eski Mısır adının bozulmuş bir halidir ve Phapro da anlaşıldığı kadarıyla Mısır dilinde Per-aa'yı (kelime anlamıyla büyük ev) ya da Firavun'u temsil etmekte.

Burada Musa'nın adının geçmesi enteresandır ve Yahudilerin etkisini işaret eden bir gerçektir. Diğer bir büyümlü formülde²⁰ şunları okuyoruz;

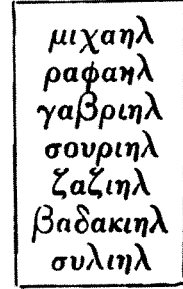
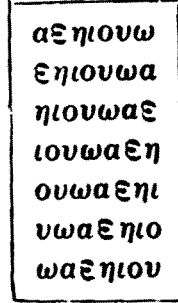
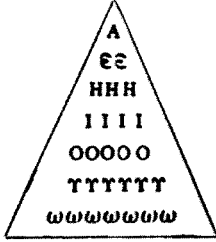
"Seni çağırıyorum ey toprağı ve kemikleri, tüm bedenleri ve ruhları yaratan, denizi sen yarattın, ve gökleri sen şekillenirdin, ışığı karanlıktan ayıran da sensin. Her şeyi düzene sokan düzenleyici akıl sensin, dünyanın gözü, ruhların ruhu, tanrıların tanrısı, ruhların efendisi, ey hareket ettirilemeyen Aeon, IAOOUEI, duy sesimi. Seni çağırıyorum tanrıların hakimi, yüksekten gürleyen Zeus, Zeus, kral, Adonai, efendi, Iaoouee. Seni Suriye dilinde çağırın benim, büyük tanrı, Zaalaer, Iphphou, ve İbrani dilindeki Ablaathanalb ve Abrasiloa. Çünkü ben Silthakhooukh, Lailam, Blasaloth, İao, İeo, Nebouth, Sabiothar, Both, Arbathiao, İaoth, Sabaoth, Patoure, Zagoure, Baroukh Adonai, Eloai, İbraam, Barbarauo, Nau ve Siph'im." Bu büyü şu ifadelerle bitiyor; *"bu büyü, zincirleri gevşetir, gözleri kamaştırır, rüyalar getirir ve iyilikler yapar; amaç ne olursa olsun her yerde kullanılabilir."*

Yukarıda yedi sesli harfin bir arada kullanıldığını gördük, bunlar *"bütün Adları, bütün Işıkları ve bütün Güçleri kapsayan tek bir isim"* meydana getiriyorlar.²¹ Buradaki yedi sesli harf tabii ki üç sesliden oluşan "İao"ya bir referanstır²² ve Yüce Tanrı "Jâh" için kullanılan İbranice isimlerden birini temsil etmek amacıyla yazılmıştır.

Adonai ve Eloai isimleri de İncil'den İbranice yoluyla türetilmiştir ve Sabaoth ev sahibi anlamına gelen bir başka bilinen İbranice kelimedir, geri kalan isimlerden bazıları ise İbranice ve Süryanice sözcüklerle açıklanabilir ancak bunun için kitabımızın hacmi müsait değil. Bu sesli harfler, papirüs ve muskalar üzerine üçgenler ve diğer şekilleri oluşturacak şekilde sihirli

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

kombinasyonlar halinde yazılır ve bunların yanında genellikle Tanrı'nın yedi büyük meleğinin isimleri bulunur, aşağıda buna dair örnekler verilmiştir.

Kökenlerini Gnostiklere borçlu olan bir dizi işaretle kombinasyonlar halinde bu yedi sesli harf zaman zaman levhalar üzerine kazınmış veya papirüs üzerine yazılmıştır, buradaki gaye buna sahip olan şahsa tanrılar, iblisler veya diğer insanlar üzerinde bir güç vermektir. Aşağıda verilen misal British Museum'da sergilenmekte olan bir papirüsün üzerindedir ve yanında, düşmanların kötülüklerinin üstesinden gelmek ve gece vizyonları ile korkutucu işaretlere karşı güvenliği sağlamak amacıyla yazılmış bir büyü bulunmaktadır.²⁶

Düşmanların kötülüklerinin üstesinden gelmek için büyüdü güç işaretleri ve harfleri ile yazılan bir muska.
(Brit. Mus. Yunan Papirüsü, Nu. CXXIV, 4. veya 5. yüzyıl)

BÜYÜLÜ İSİMLER

Ama Gnostik taşlar üzerinde bulunan isimler arasında en sık karşımıza çıkan iki isim var; Khnoubis (veya Khnoumis) ve Abrasax (veya Abraxas). İlki genelde yedi veya on iki ışınla çevrili bir aslan kafası olan dev bir yılan olarak temsil edilir.

Yedi ışın üzerinde, her noktasında bir tane olmak üzere, Yunan alfabesinin yedi seslisi bulunur, bazıları bunların yedi gök katına karşılık geldiğini düşünmektedir ve Khnoumis figürünün bulunduğu muskanın arka yüzünde genellikle üçlü S ve çubuk işareti bulunur. Khnoumis tabii ki antik Mısır tanrısı Khnemu'nun bir formu veya insan ve hayvanın Yaraticısıdır, bu, evrenin Yaraticısının özelliklerinin birçoğunun atfedildiği tanrıdır. Ancak Khnemu genellikle bir koç başı ile tasvir edilir ve daha sonraki dönemlerde Ra'nın güzel koçu olarak dört tane başı olmuştur; Mısır'daki anıtlarda bazen şahin başlı olarak da tasvir edilmiştir fakat hiçbir zaman aslan başlı olmamıştır.

Tanrı Abrasax insan vücutlu, şahin ya da horoz kafalı tasvir edilir, bacaklarının alt kısımları ise yılan halindedir, bir elinde bir bıçak ya da hançer tutar ve diğer elindeki kalkanın üzerinde yüce isim IAQ (Yunanca IAW) veya JAH yazılıdır. Abrasax adının anlamı ve türetimiyle ilgili olarak ciddi görüş ayrılıkları vardır, ancak hiç şüphe yok ki bu ismi taşıyan tanrı güneş tanrısının bir formuydu ve onun, dünyanın Yaraticısının bazı yönlerini temsil etmesi amaçlanmıştı. Bu adın en yüksek sınıftan büyümlü güçlere sahip olduğuna inanılıyordu ve ikinci yüzyılda buna geçerlilik kazandıran Basileides'in, onun yenilmez bir isim olarak kabul ettiği anlaşılıyor.²⁷ Öte yandan bu adın tam anlamının erken bir tarihte kaybolmuş olması da muhtemeldir, böylece belki de salt büyümlü bir sembole dönüşmüştür, zira bu isim genellikle herhangi bir bağlantısı olmayan sahne ve figürlerle birlikte muskalarda yan yana tasvir edilmiştir.

British Museum'daki bazı Gnostik taşlardan yola çıkılarak Abrasax, Metternich stela'sının üst kısmında yer alan çok tanrılı figürle özdeşleştirilmektedir. Bu figürde iki beden yer alır, biri

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

bir insanın, diğeri ise bir kuşun bedenidir, bunlardan dört tane kanat ve insanın dizlerinin her birinden de bir yılan çıkar. Adamın iki çift eli ve kolu vardır, birinci çift kanatlar boyunca uzanır ve her biri hayat, denge ve güç sembollerini ve iki bıçakla ve iki yılanı tutmaktadır; diğeri çift ise aşağı sarkmış durumdadır, sağ el bir yaşam işareti, diğeri ise bir asa tutmaktadır. Adamın yüzü grotesktir ve muhtemelen Bes'in veya yaşlı bir adam olarak güneşin yüzünü temsil eder. Kafası, üstünde çeşitli hayvanların figürleri olan bir sütun şeklindedir ve üzerinde sekiz bıçağı destekleyen bir çift boynuz ile ellerini ve kollarını kaldırmış, "milyonlarca yılı" simgeleyen bir tanrı figürü bulunur. Bu tanrı, "tufana özgü" çeşitli hayvan figürlerinin tasvir edildiği oval üzerinde durur ve tacının her bir yanından çeşitli ateş sembolleri çıkar. Gnostik sistemde Abraxas'ın bütün isimleri içerip içermediğini ve pek çok formu olan bu tanrıyı ifade edip etmediğini kesin olarak söylemek mümkün değildir.

BÜYÜLÜ İSİMLER

Dipnotlar:

1. Satır 169.
2. Pepi II. (ed. Maspero, 1. 669'dan itibaren, Derleme, xii. 1892, s. 146).
3. Archeologia'daki makaleme bakınız, Cilt LII., Londra, 1891.
4. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 49.
5. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 191.
6. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 128.
7. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 211.
8. Ö. = ölü.
9. Nesi-Amsu Papirüsü, xxiii. 1. 6. (Archeologia, cilt LII.)
10. A.g.e., xxxii. 1.13'ten itibaren.
11. CLXII., CLXIII., CLXIV., CLXV. Bölümler.
12. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 295.
13. A.g.e., s. 293.
14. Bkz. Günle Gelenin Bölümleri, s. 289.
15. British Museum, No. 10.042.
16. Le Papyrus Magique Harris, Chalon-sur-Saône, 1860.
17. S. 149'da tasvir edilen Metternichstele'nin yuvarlak kısmındaki sahne.
18. Bkz. Goodwin, Büyü Üzerine Greko-Mısır Çalışmalarının Bir Parçası, s. 7.
19. Burada çok sayıda isim geçiyor, bazı örnekler şunlardır; Reibet, Athelebersthe, Blatha, Abeu, Ebenphi.
20. Goodwin, baskısı tükenmiş, alıntı, s. 21.
21. Bkz. Kenyon, British Museum'daki Yunan Papirüsü, Londra, 1893, s. 63.
22. Laououê'i muhtemelen Iaô ouêi olarak okumalıyız.
23. British Museum, Gnostik taş, No. G. 33.
24. Kenyon, Yunan Papirüsü, s. 123.
25. A.g.e., s. 123. Bu isimler Michael, Raphael, Gabriel, Souriel, Zaziel, Badakiel ve Suliel'dir.

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

26. Kenyon, baskısı tükenmiş, alıntı, s. 121.

27. İskenderiyeli He, M.S. 120 yıllarında yaşamıştır. Menander'in müridiydi ve Aziz Peter'ın ezoterik doktrinini Apostle'nin bir müridi olan Glaucias'tan aldığı ilan etmiştir.

BÖLÜM VI BÜYÜ AYINLARI

YUKARIDAKİ sayfalarda Mısırlıların hem iyi hem de kötü niyetlerle büyüleri taş veya tılsımları, büyüleri sözcükler, büyüleri resimler ve büyüleri isimleri nasıl kullandıklarını gördük, bu büyüleri ayinlerinin büyüleri-rahiplerin becerileri sayesinde en büyük ölçüde ve en yüksek hedeflerle uyguladıkları bellidir, yani bunlar mumyalanmış durumdaki insan vücudunu korumak ve onun doğal fonksiyonlarını geri getirecek olan sembolik eylemleri gerçekleştirmek gibi amaçlardır.

Kutsanmış olan ölümlerin ruhlarının tanrılarla birlikte cennette bulunacaklarına inanılan hayatın yüce karakterini düşündüğümüzde, Mısırlıların fiziksel bedeni çürümekten korumak için neden bu türden zahmetleri göze aldıklarını anlamak zordur. Kutsal metinlere inanan hiçbir Mısırlının, çürüyebilir olan bedeninin göğe yükselerek tanrılarla birlikte yaşayacağına inanmış olması beklenemez, zira bu insanlar ruh cennete yükselirken bedeninin dünyada kaldığını son derece açık bir dille ifade etmişlerdir. Ama bir şekilde ya da kesinlikle gerekli olan bir nedenden dolayı vücudun korunmasının gerekliliğine dair inançları ortadadır, çünkü mumyalama sanatı binlerce yıl boyunca gelişmiştir ve eğer muhafazakar geleneğin ve geleneksel uygu-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

lamanın gözetilmesinin yanında bir takım başka sağlam sebepler olmasaydı, kralın ve rahibin, kibarın ve avamın, zenginin ve fakirin, akrabalarını ve mirasçılarını bir takım pahalı cenaze törenlerinin masrafları ve işe yaramayacak bir takım ritüellerin uygulanması gibi bir yüke neden maruz bıraktıklarını açıklamak mümkün olamaz.

İlk bakışta, Mısırlıların ölülerine bir takım düzenli mezar adakları sunmanın en iyi yollarını bulmak için ne kadar özenli bir gayret içinde olduklarını görmek gariptir, gerçekten de bu konuyu incelediğimizde görüyoruz ölünün iyiliği için gerçekleştirilen uygulamalarda hiçbir şey şansa bırakılmıyordu.

Örneğin bir papirüste uygun formüllerle birlikte bir takım dualar ve resimler bulunur ve bunların her birinin amacı da ölüye et ve içecek sağlamaktır, aslında bunlardan herhangi biri amaç için yeterli olurdu, ancak böyle önemli bir konuda durumu güvence altına almak için iki kat emin olmak gerektiğini düşünüyorlardı, dolayısıyla eğer tek bir Bölüm'ün yeterliliği hususunda en küçük bir şüphe duyduklarında aynı türden bir veya iki bölüm daha ekliyorlardı.

Benzer şekilde, bedenın ölümden sonra çürümeye başlaması gerçeği, bedenın çeşitli kısımlarının mumyalaşmasında en büyük özenin gösterilmesine yol açtı ve örneğin güç kelimelerinin söylenmesinin ihmal edilmesi veya bazı ayinlerin uygulanmasında gevşek davranılması gibi davranışlar sonucunda kazara uzuvlardan birinin ihmal edilmesi durumunda, o uzvun çürüyüp yok olacağına inanıyorlardı.

Mısırlı kendisinin ölümsüz olduğunu ilan etmiş ve ruhsal bir beden içinde ebedi bir hayat sürdüreceğine inanmıştır; öte yandan büyü ayinleri uygulamak ve güç kelimeleri söylemek suretiyle çürüyebilir olan bedenini de sonsuza kadar koruma teşebbüsünden geri kalmıyordu. Tanrıların yaşadığı yerde gökssel ve yok edilemez yiyeceklerle besleneceğine inanıyor, ama aynı zamanda mezarının yıl boyunca belirli aralıklarla öküzler,

BÜYÜ AYINLARI

tüylü av hayvanları, kekler, biralar gibi dünyasal adaklarla donatılması için de hiçbir çabadan veya masraftan kaçınmıyordu.

Bu insanlar ölülerini mumyalar ve onları keten sargılarla sararlar ve daha sonra büyü ayinleri uygulamak ve güç kelimeleri söylemek suretiyle ölü bedeninin uzuvlarına yeme, içme, konuşma, düşünme ve istediği gibi hareket etme gücü vermeye çalışırlardı. Gerçekten de, elde edilen bütün bulgular şunu göstermiştir ki bu insanlar, tanrıların, onların yardımı olmadan bunları yapabileceğini hiçbir zaman düşünmemişlerdir. Aynı şekilde Osiris'in yaşamı, ölümü, gömülmesi ve dirilmesi hadiselerindeki sahnelerin resimleri veya temsillerinin, bizzat tanrının hakiki gücü kadar etkili olabileceğini düşünmeden edememişlerdir.

Mumyaların incelenmesi, ölü bedenlerin sargılanması ve son süsleme hazırlıklarında ne gibi metotlar kullanıldığını bize oldukça açık bir şekilde göstermektedir ve bedeninin daha kolay çürüyebilir olan parçalarında uygulanan yöntemlerin neler olduğunu da klasik ve diğer yazarlardan gayet iyi bir şekilde öğrenmiş bulunuyoruz. Fakat bedeninin nasıl sargılandığına ve bu süreçte kullanılan merhemlerin, diğer materyalin bir listesine ve her bir sargı sarılırken söylenen güç kelimelerine dair bir anlatım için Le Rituel de Embaumement adı altında M. Maspéro tarafından tercüme edilip yayınlanan çok ilginç bir papirüse başvuracağız.¹

Papirüsün, muhtemelen bedeninin içinin temizlenmesine dair talimatlar veren ilk kısmı kayıptır ve sargılama ile ilgili tek bölüm de mükemmel durumda değildir. İkinci bölüm ise ölüye yöneltilen bir hitapla başlıyor; *"Arabistan'ın parfümü getirildi sana, tanrıların kokusuyla güzel bir şekilde kok diye. Ve işte Ra'dan gelen sıvılar burada, [Yargılama] Salonu'nda güzel kokusun diye. Ey büyük tanrının güzel kokulu ruhu, o kadar güzel bir kokun var ki yüzün ne değişecek ne de çürüyecek. Bütün uzuvların Arabistan'da yenilenecek ve ruhun da Ta-neter'de*

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

(ilahi diyarda) bedeninin üzerinde duracak.” Bunun ardından rahip veya mumyacı içinde on tane parfüm olan sıvıyla dolu bir vazoyu alır ve bunu başından ayaklarına kadar ölünün bedenine iki kez sürer, bu arada başı iyice yağlamak için özel bir özen gösterilirdi. Daha sonra rahip Osiris’e (yani ölüye) şunları söyledi;

“Uzuvlarını mükemmel hale getirecek olan parfümü süründün. Yaşamın kaynağını aldın ve büyük Disk’in (Aten) biçimine girdin, o ki senin üzerine gelir ve bedeninin uzuvlarına sağlamlık verir, ve sen büyük Salon’da Osiris’le buluşacaksın.

Bu merhem senin uzuvlarını düzenleyecek, kalbini mutlu edecek ve sen tıpkı Ra gibi görüneceksin, o seni akşam üzeri gökteki gibi sağlam yapacak, senin kokunu Aqert adıyla herkese yayacak. İşte Amentet’teki sedir ağaçlarının yağı, ve Osiris’ten gelen sedirler de burada, onu seni düşmanlarından korur ve seni isimlerden de korur.

Ruhun çok eski firavun inciri ağacının üzerinde ışıldayacak. Sen İsis’e yalvardın ve Osiris senin sesini duydu ve Anubis uyandırmak için sana geldi. Manu diyarının yağını süründün, o sana Doğu’dan geldi ve Ra ufkun kapılarında senin üzerinde yükseldi, Neith’in kutsal kapılarında. Sen oraya girdin, ruhun artık yukarıdaki cennette ve bedeninin de aşağıdaki cennette. Ey Osiris, seni takip eden Horus’un Gözü buraya gelsin ve sonsuza kadar kalbinde kalsın!”

Bu sözler söylendikten sonra bütün ayin tekrar edilir ve ardından bedenden çıkarılmış olan iç organlar “Horus’un çocuklarının sıvısına” konur, böylece bu tanrının sıvısı da onların içine girecektir, bunlar yapılırken kitaptan bir bölüm okunur ve böylece cenaze sehпасının üzerine yerleştirilirler. Bu da bittikten sonra iç organlar bedeninin üstüne konur ve beden dümdüz tutularak kutsal yağa batırılır, ölünün yüzü ise gökyüzüne doğru çevrilir, Sebek ve Sedi sargıları iyice sarılır. Uzun bir konuşmayla ölüye bu sıvının “gizli” olduğu, Shu ve Seb tanrılarından

BÜYÜ AYINLERİ

geldiği, Phoenicia reçinesinin ve Byblos katranının onun bedenini yeraltında mükemmel halde tutacağı, bacaklarını rahatça hareket ettirmesini kolaylaştıracağı ve *Seb'in Salonu*'nda adımlarını takdis edeceği söylenir.

Sonra ölüye altın, lacivert taşı ve turkuazlar getirilir, yüzünü aydınlatmak için de kristal, ayrıca adımlarını kuvvetlendirmek için kızıl taş; bunlar onun yeraltı dünyasında rahat hareket etmesini sağlayacak olan tılsımları meydana getirir. Bu arada beden yağda bekletilir ve ölünün yüzü gökyüzüne çevrilirdir, ardından el ve ayak parmağı tırnaklarının yaldızla süslenmesi gelir. Bu da bittikten sonra parmakların tamamı Sai'de yapılmış ketene sarılır ve ölüye aşağıdaki hitapta bulunulur; *“Osiris, artık altın tırnaklara sahipsin, altın parmakların var, ve smu (veya uasm) metalinden başparmağın; Ra'nın sıvısı senin içine girdi ve Osiris'in ilahi uzuvlarına da, ve sen kendi bacakların üzerinde ölümsüz eve gidiyorsun. Kendi ellerinde ebediyet evine gidiyorsun, altın içinde mükemmel oldun, smu metalinde parlıyorsun ve parmakların da Osiris'in evinde parlıyor artık, Horus'un tapınağında.*

Ey Osiris, dağların altınları sana geldi, bu, kendi evlerindeki tanrıların kutsal bir tılsımıdır, ve alt cennette senin yüzünü aydınlatacak. Altın içinde nefes alıyorsun, smu metalinde görünüyorsun, Re-stau'da oturanlar seni kabul ediyor, cenazende bulunanlar mutlular artık, çünkü sen kendini Altın Şehir'in tılsımları (veya muskaları) sayesinde bir atmacaya dönüştürdün.”

Bunlar söylendikten sonra Anubis'i kişileştiren bir rahip gelerek ölünün başının yanında bir takım sembolik ayinler düzenler ve üzerine bir kaç sargı bırakır. Baş, yüz ve ağız iyice yağlandıktan sonra ölünün alınına Nekheb sargısı sarılır, yüzüne Hathor sargısı, iki kulağının üzerine Thoth sargısı, ensesine Nebt-hetep sargısı sarılır. Başına ve iki kulağının üzerine iki parça halinde Sekhet sargısı sarılır, tekrar her kulak, burun deliği ve yanak bir sargı veya keten şeridiyle sarılır. Alın üzerinde dört

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

parça keten sarılır, başın tepesine iki, ağzın dışına iki, içine iki, yanak üzerine iki ve enseye ise dört büyük parça sarılır. Yüzün sağ ve sol tarafından iki kulak üzerinden geçecek şekilde tam yirmi iki parça olması gerekmektedir. Daha sonra şu cümlelerle Batı'nın Leydisi'ne seslenilir;

“Yeraltı dünyasında bu ölünün başı içinde nefes olmasını sağla ve gözlerini de görsün, iki kulağıyla duyabilsin. Ve burundan nefes alabilsin, ağzıyla sesler çıkarabilsin, ve yeraltı dünyasında diliyle konuşabilsin. Maati'nin Salonu'nda sesini duyurabilsin ve Seb'in Salonu'nda Amentet'in Efendisi olan Büyük Tanrı'nın huzurunda konuşabilsin.”

Bu kelimelerin ardından gelen hitaplarda, merhemler ve yağlar vasıtasıyla garantiye alınan öbür dünyanın bir takım zevklerine dair göndermeler vardır ve bunlar sargılar üzerine çizilen büyülü figürlerle gerektiği şekilde belirlenip tasvir edilmiştir.

Turkuaz ve diğer kıymetli taşların koruma özellikleri ima edilmekte, reçine ve mür taneleri ile ve yağla meshedilmek suretiyle ölünün artık *“başını geri aldığı”* ve artık başının kendisinden bir daha asla ayrılmayacağı vaat edilmektedir. Ölünün başıyla ilgili seremoniler, ona kutsal ve mükemmel ruhların arasına girme gücü vermekte, adı insanların arasında övülmekte ve ruhu, cennette oturanlar tarafından kabul edilmekte, yeraltı dünyasındaki varlıklar onun bedeni önünde boyun eğmekte, yeryüzündekiler ona tapmakta ve cenaze dağında oturanlar da onun gençleşmesini sağlamaktadır.

Bunların dışında Anubis ve Horus da onun sargılarını mükemmel hale getirmekte, tanrı Thoth büyülü kelimeleriyle onun bedeninin uzuvlarını korumaktadır, ayrıca ölü de yeraltı dünyasında yönünü bulabilmesini sağlayacak büyülü formülleri ve bunları doğru biçimde telaffuz etmeyi öğrenmiştir. Bütün bunlar büyülü isimler ve özellikler içeren sargılar ve merhemlerin kullanılması, ayrıca Mumyalama Ritüeli'ni uygulayan ra-

BÜYÜ AYINLERİ

hip tarafından güç sözcüklerinin söylenmesi ve Anubis'i kişileştiren bir rahip tarafından uygulanan bir takım ayinler sayesinde mümkün olmuştur, sözü edilen bu son ayinde rahip, ölünün bedeninin yanında durur ve Anubis'in ölü tanrı Osiris için eski zamanlarda uyguladığı ayini taklit eder.

Ardından ölünün sol eli mumyalanır ve Mumyalama Ritüeli'nde verilen talimatlara uygun şekilde sarılır. El bir keten parçası üzerine uzatılır ve parmağa bir yüzük geçirilir, daha sonra mumyalamada kullanılan otuz altı madde ile doldurulur, bu rakam tanrı Osiris'in girdiği şekillerin sayısıdır. Bu da yapıldıktan sonra el bir keten şeritle altı kat halinde sarılır, bunların üzerine İsis ve Hapi'nin figürleri çizilidir. Sağ ele de aynı işlem uygulanır, sadece burada sargılar üzerine çizilmiş olan figürler Ra ve Amsu'dur; uygun kelimeler iki elin de üzerine okunduktan sonra ilahi korunma temin edilmiş olur.

Bunların ardından sağ ve sol kollarıyla ilgili ayinler uygulanır, sonra da ayakların tabanları, uyluklar ve bacaklar ovulur, önce kara taş yağıyla, ardından kutsal yağla. Ayak parmakları ketene sarılır, bir parça keten her bir bacak üzerine konur, her parçada bir çakalın figürü bulunur, sağ bacadaki Anubis'i, soldaki ise Horus'u temsil eder. Ânkhm bitkisinin çiçekleri ve diğer bazı malzemeler bacakların üstüne ve yanlarına sürüldükten sonra, bacaklar abanoz sakızı suyu ve kutsal yağla ovulur ve uygun bir hitabın ardından bedenin sarılması seremonisi sona erer. Bedeni korumak için yapılabilecek herşey artık yapılmıştır, bedenin bütün uzuvları çürüyen maddeleri çürümez hale getiren güç kelimeleri sayesinde ebediyen korumaya alınmıştır. Mor veya beyaz ketenlerle yapılan son örtme işleminin ardından beden artık mezar için hazırdır.

Fakat yukarıda kısaca tarif edilen Mumyalama Ritüeli Mısır tarihinde geç bir döneme ait gibi görünüyor ve her ne kadar bununla ilgili fikir ve inançlar Mısır medeniyetinin kendisi kadar eski olsa da, bu uygulama Büyük Piramit'in inşa edildiği dönem

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

kadar eski zamanlarda kullanılan çok daha eski ve daha ayrıntılı bir yöntemin yerini almış gibidir, nitekim buradaki büyüleri sözler, bir kısmı halen tamamen anlayamamış olan bir dizi karmaşık ayinin uygulanması sırasında okunmak amacını taşımaktadır. Öyle ki bütün bu ayinlerin uygulanması birkaç günlük bir zaman alacaktır ve şurası açıktır ki bu tür ayrıntılı cenaze törenlerinin masraflarını ancak varlıklı olanlar karşılayabilirlerdi, nitekim fakir sınıftan olanlar için bu ayinlerin kısaltılmış halleri vardı ve bunların çok erken dönemlerde bile uygulandıklarını görüyoruz.

Bütün bu ayinler arasında en önemli olanı “Gözleri ve Ağzı Açma” ayiniydi veya mumyanın kendisi üzerinde veya onu temsil eden bir heykel üzerinde gerçekleştirilirdi. Daha önce de belirttiğimiz gibi Mısırlılar, üstüne imajı çizilmiş olan bir heykele bir kişinin özelliklerini aktarabildiklerine inanıyorlardı, benzer şekilde, onlara göre mumyalanan kişinin heykeline yapılan bir şey ona da yapılmış oluyordu. Gerçek bir mumya yerine heykel kullanmanın avantajları açıktır, böylece ayin herhangi bir yerde ve zamanda yapılabilirdi, ayrıca mumyanın orada bulunmasına da gerek yoktu. Aslında ayin mezarın girişindeki bir odada ve ayinsel olarak saflaştırılıp takdis edilmiş olan mezarın dışındaki bir yerde de yapılırdı ve ayinde şu kişiler hazır bulunurdu; 1) elinde bir papirüs tomarı bulunan Kher-heb veya baş tören rahibi, (2) Sem rahibi, (3) muhtemelen ölünün yakın bir dostu olan Smer, (4) Sa-mer-ef,² yani ölünün oğlu veya onun bir temsilcisi (5) Tcherau-ur veya İsis’i temsil eden kadın, (6) Tcherau-sheraut, yani Nephthys’i temsil eden kadın (7) Menhu veya katil, (8) Am-asi rahibi, (9) Am-khent rahibi ve (10) Horus’un silahlı korumalarını temsil eden birkaç kişi.

Bütün bunlar Osiris’in definiyle bağlantılı olarak meydana gelen olayları temsil etme amacı taşıyan sahnelerin aktörleridir, zira Osiris burada ölüyle özdeşleştirilmiştir; iki kadın tanrıçalar İsis ile Nephthys’in rolünü üstlenir, erkekler de bu tanrıçalara

BÜYÜ AYINLERİ

dinsel vazifelerini yerine getirirken yardım eden tanrılar rolündedirler. Gözlerin ve ağzın açılışı ayiniyle bağlantılı olan sahnelere³ ve bunlara eşlik eden metinlere⁴ baktığımızda, bunun mumyanın veya heykelin çevresine dört tastan su serpilmesiyle başladığını görüyoruz, yani yeryüzünün her bir yönü için bir tas.

Ardından tanrılar Horus, Set, Thoth, ve Sept'e yöneltilen hitaplar geliyor ve bu uygulama ölüye başını tekrar kullanabilme olanağı veriyor.

Su serpmenin ardından yine yeryüzünün her bir yönü için bir tane olmak üzere dört tane vazoda bulunan tütsülerle bir arındırma yapılıyor. Bu güzel kokulu tütsünün yakılması ölünün ağzının açılmasına ve kalbinin güçlenmesine yardım ediyor. Bu aşamada Sem rahibi üzerine bir inek derisi geçiriyor ve sedirin üzerine uzanarak uyuyormuş gibi yapıyor, fakat Kher-heb ve Am-khent rahiplerinin huzurunda Am-asi rahibi tarafından oradan kaldırılıyor ve Sem rahibi bir koltuğu oturduğunda dört adam hep birlikte Horus'un dört çocuğunu temsil etmiş oluyorlar,⁵ veya başka bir deyişle sırasıyla atmaca, maymun, çakal ve insan başlı tanrıları. Ardından Sem rahibi "*Babama bütün biçimler içinde gördüm*" diyor ve diğer adamlar bu sözleri tekrarlıyor. Ayinin bu kısmının manasını açıklamak kolay değil fakat M. Maspero⁶ bunun ölünün bedenine, ölümlle ondan ayrılmış olan gölgesini (khaibit) geri getirmek amaçlı olduğunu söylüyor. İlk arındırmalar bittikten ve gölge bir kez daha bedeniyle birleştikten sonra, Horus'un silahlı korumalarını temsil eden adamlar heykel veya mumyaya yaklaşıyorlar ve içlerinden biri Horus'un, yani Osiris ile İsis'in oğlunun karakterini üstlenerek parmağıyla ölünün ağzına dokunuyor. Sonra Kher-heb çok eski dönemlerden itibaren katili, yani Set'in arka daşları olan iblislerden birini anmak üzere yapılan kurban etme uygulaması için hazırlanır.

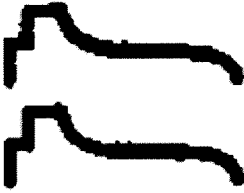
Geleneğe göre Horus bir gözün içinde ikamet ediyordu ve

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

Set az kalsın onu yiyecekti, fakat Horus, Set'i mağlup etti ve gözünü kurtardı. O zaman Set'in taraftarları kendilerini çeşitli hayvan biçimlerine dönüştürerek kuş ve balık oldular ama yakalandılar ve kafaları kesildi. Ancak domuz şekli içinde gizlenen Set, kaçmayı başardı. Bu kurban töreni bir veya iki boğa (veya inek), iki antilop veya ceylan ve ördekleri içeriyordu. Boğa kesildiği zaman, ön bacaklarından biri ile kalbi alınır ve heykel veya mumyaya sunulurdu, sonra Sem rahibi kanamakta olan bacağı alır ve ağza ve gözlere bununla dört kez dokunur veya dokunur gibi yapardı.

Kesilen antiloplar, ceylanlar ve ördekler de heykelin önünde sunulurdu. Sonra Sem rahibi heykele şunları söylerdi; *"Seni kucklamaya geldim, ben senin oğlun Horus'um senin ağzına dokundum, ben senin oğlunum, seni seviyorum. Senin ağzın kapalıydı ama ben senin ağzını ve dişlerini düzenledim."*

Ardından rahip "Seb-ur" ve "Tuntet" denilen iki alet getirir ve mumyanın veya heykelin ağzıyla bunlarla dokunur, bu arada Kher-heb rahibi şöyle derdi; *"Senin ağzın kapalıydı ama ben senin ağzını ve dişlerini düzenledim. Şimdi senin için ağzını açıyorum, ve iki gözünü de açıyorum."*

Seb-ur ve Tuntet

Ağzını Anubis'in bu aletiyle açtım, bu demir alet, tanrıların ağzının açılması içindir. Horus, aç ağzını! Horus ölünün ağzını açtı, tıpkı bir zamanlar Osiris'in ağzını açtığı gibi, o bunu Set'ten aldığı demirle yapmıştı, yani tanrıların ağzını açan demir aletle. Ölü yürüyecek ve konuşacak, onun bedeni Annu'daki Yaşlı Olan'ın Büyük Evi'nde tanrılarla birlikte olacak, orada Horus'un, insanların efendisinin ureret tacını alacak." Böylece ölünün ağzı ve gözleri açılır. Sonra Sem rahibi eline ur hekau, yani *"sihirlerin en büyüğü"* adı verilen tuhaf görünümlü, kavisli bir tahta parçası

BÜYÜ AYINLERİ

alır, bir ucu, etrafında sarılı halde bir kobra olan bir koç başı şeklindedir ve rahip bununla ölünün heykelinin veya mumyasının ağzına ve gözlerine dört defa vurur, bu arada Kher-heb de uzunca bir hitapta bulunarak ayının bu bölümünün ölünün, Nut, Horus ve Set'in yaptıklarından tanrı Osiris'in yapına düşen bütün yararları aynı şekilde elde etmesini sağlayacağını belirtir.

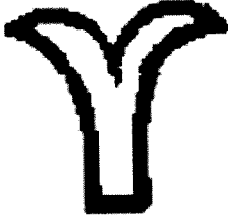
Daha önce söylediğimiz gibi her ölü ona öbür dünyada gerekli olacak hekau ile veya güç kelimeleri ile donatılmış olmayı umar, fakat bir ağzı olmadan bunları söyleyebilmesi mümkün değildir. Bu uygulamayla ölünün ağzı tekrar işler hale getirildiğinden, artık ona sadece güç kelimelerini vermek yetmez, aynı zamanda onları, tanrıların ve diğer varlıkların duyacakları ve itaat edecekleri bir tarzda söyleme becerisini de kazanmalıdır.

İşte ur hekau aletiyle dudaklar üzerine yapılan dört vuruş ölüye, dünyanın dört tarafında doğru kelimeleri doğru bir şekilde söyleyebilme yeteneğini bahşetmiştir. Bu iş de tamamlandıktan sonra birkaç ayın daha uygulanır, bunların gayesi ölüyü “çok seven oğlunun” veya onun temsilcisinin, babasının ağzının açılmasında üstüne düşen vazifeyi yapmasına olanak sağlamaktır. Bunu yapmak için oğul eline metal bir keski alır ve bununla ağız ve göz boşluklarına dokunur, ardından Sem rahibi de aynı işlemi önce serçe parmağıyla, ardından da bir kıvılcık taşı veya akik parçasıyla tekrarlar; M. Maspero'ya göre buradaki fikir göz kapaklarına ve dudaklara, mumyalama işlemi sürecinde kaybettikleri rengi geri kazandırmaktır.

“Onu seven oğul” daha sonra “Güney'in demiri ve Kuzey'in demiri” adı verilen dört nesneyi alır ve herbiriyle gözlere ve ağza dört kere vururken, Kher-heb de mumya veya heykele ağzının ve dudaklarının eski hallerine döndüklerini ifade eden bir hitapta bulunur. Bunun ardından Sem rahibi “Pesh-en-kef” denen bir alet getirerek mumya veya heykelin ağzına bununla dokunur ve şunları söyler; “Ey Osiris, yüzündeki içi çeneyi eski

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

hallerine getirdim, artık onları açabilirsin”, yani çeneleri de sarmalamış olan sargılar, ölü yemek yemek istediğinde artık çenelerin hareket etmesini önleyemeyecektir.

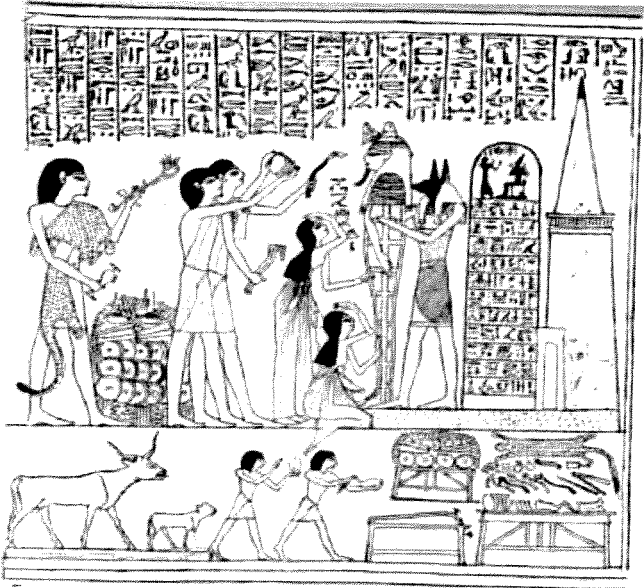
Pesh-en-kef

Pesh-en-kef kullanıldıktan sonra Sem rahibi küre şeklindeki yiyeceklerle dolu bir sepet veya tas getirir, Kher-heb'in emriyle bunları mumyanın ağzına sunar ve ayinin bu kısmı da bittikten sonra Sem rahibi bir devekuşu tüyü alarak yüzünün önünde dört kez sallar, fakat bunun ne amaçla yapıldığı bilinmiyor. Ölüye yeryüzünde bed-

ninin sahip olduğu fonksiyonları geri vermek amacıyla uygulanması gerekli olduğu düşünülen ayinler bunlardır. Fakat ayinlerde bu aşamaya kadar sadece “*güneyin boğası*” kurban edilmiştir ve “*kuzeyin boğası*”nın hala kurban edilmesi gerekmektedir. Eğer ölüünün, güçlerini istediği gibi kullanabilmesi isteniyorsa, bu aşamaya kadar uygulanan bütün ayinler tekrar edilmelidir.

En eski zamanlardan beri Kuzey ve Güney dünyanın bölündüğü iki büyük bölüm olmuştur ve her bölüm kendine özgü tanrılara sahiptir, işte ölü bütün bu tanrılarının gönlünü almak zorundadır, bu yüzden de dinsel ayinlerin çoğunun iki kez yapılması gerektiği söylenir.

BÜYÜ AYINLERİ

Hunef'er'in mummyası üzerinde uygulanan "ağzın açılması" ayini, M.Ö. yaklaşık 1350.
(Hunef'er Papirüsü'nden, levha 5)

Daha sonraki zamanlarda her bölüm iki kısma ayrıldı ve böylece ortaya çıkan dört kısım Horus'un dört çocuğu arasında paylaştırıldı. Dolayısıyla dualar ve formüller de genellikle her bir tanrının onuruna dört kez okunuyordu ve bu noktadaki talimatlar kesindi.

Bu kitabın sınırlı hacmi içinde, mezarlarda veya başka yerlerde tanımlanan ağız ve gözlerin açılması ayininin bütün sahnelerini ele almak mümkün değil, fakat yukarıda sunduğumu ayrıntılar genellikle XVIII. ve XIX. hanedanlardan kalan papirüslerde anlatılanlara dair genel bir fikir veriyor. Yukarıdaki resimde sağda Teb şehrindeki tepede yer alan piramidal mezarı

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

ve açık durumdaki kapısını görüyoruz, yan tarafında ise cenaze stelası yer alıyor, yuvarlak olan üst kısmı, Osiris'in önünde tapınır durumda bekleyen ölünün figürüyle bezenmiş, ayrıca mezar adakları için tanrıya edilen bir dua da eklenmiş. Ölülerin tanrısı olan Anubis, mumyayı kucaklıyor ve böylece ölüyü kendi koruması altına alacağını işaret ediyor.

Ölünün karısı olan Nasha mumyanın önünde ağlamakta, yanında diz çökmüş ağlamakta olan başka bir kadın daha var, muhtemelen kızı. Anubis ile mumya bir kum tabakası üzerindedir, bu oraya yeri takdis etmek amacıyla getirilmiş olan kum. Üzerine panter derisi geçirmiş olan bir rahip bir elinde, içinde yanmakta olan tütsüler bulunan bir buhurluk, diğer elinde ise içindeki suyu serptiği bir vazo tutuyor.

Bir rahip çömezinin sağ elinde Tun-tet ve Seb-ur aletleri, sol elinde ise Ur hekau var. Diğer bir çömez ise dört tane merhem vazosu sunuyor. Alt kısımda bir inekle buzağısı yer almakta, ayrıca henüz kesilmiş olan boğadan alınmış olduğunu farz edebileceğimiz butu mumyaya sunan iki adam görüyoruz, hayvanın kalbi de yeni çıkarılmış.

Masanın üzerinde Meskhet, Pesh-en-kef ve diğer bir takım aletler göze çarpıyor, ayrıca içinde merhem ve yağ olan dörder vazodan oluşan iki set, renk keseleri, kuzey ve güneyin demiri vs. var. Sahnenin üzerinde kısa dikey satırlar haline yer alan metinde şunlar yazılı; "Kraliyet kâtibi Hunef'er'in, Osiris'in heykelinin ağzının açılmasına dair Bölüm. Ölünün yüzü güneşe döndürülecek ve arkasındaki kumlara yatırılacak.

Sem rahibi ölünün etrafında elinde dört su vazosuyla dolaşırken Kher-heb ona dört kez şunları söyleyecek; 'Sen artık Horus'un arındırmasıyla arındın, ve Horus da senin arındırmanla arındı. Toth'un arındırmasıyla arındın, ve Thoth da senin arındırmanla arındı. Sep'in arındırmasıyla arındın, ve Sep de senin arındırmanla arındı. Seb'in arındırmasıyla arındın, ve Seb de senin arındırmanla arındı. Arındın. Arındın.' Bunlar dört kere

BÜYÜ AYINLERİ

söylenecék. Ve devam edilecek; 'İşte sana Horus'un tütsülerini sunuyoruz, ve Horus'a da senin tütsülerini sunuyoruz. Sana Thoth'un tütsülerini sunuyoruz, ve Thoth'a da senin tütsülerini sunuyoruz. Sana Sep'in tütsülerini sunuyoruz, ve Sep'e de senin tütsülerini sunuyoruz. Sana Seb'in tütsülerini sunuyoruz, ve Seb'e de senin tütsülerini sunuyoruz.'"

Hunefer Papirüsü'nde yer alan bütün metin bundan ibaret, burada ağzın ve gözlerin açılması ayinine dair anlatımın mümkün olduğu kadar kısa kesildiği bellidir. Ağzın açılması ayininin uygulanmasının ardından bir dizi daha az önemli başka ayin geliyordu, bu ayinlerin amacı mumya veya heykeli kokular, merhemler ve çeşitli kıyafet malzemeleriyle donatmaktı, bunlar şart değildi, ama bunlara da uygulama için neredeyse zorunlu hale gelmelerine yetecek derecede önem verildiğini görüyoruz.

Bu törenlerde ölene sunulan nesnelere arasında kokular ve parfümlü merhemler önemli bir rol oynar ve buna şaşmamak gerekir. Doğu'da çok eski zamanlardan beri belirli türden yağlara büyümlü özellikler atfedilmiş ve bunlar birçok milletlerin tören ve ritüellerinde önemli bir yer işgal etmiştir, dolayısıyla bu durum bunların kullanımından olağanüstü etkiler beklendiğini kanıtıyor.

Yaşayanlar, yağtı genellikle ciltlerini yumuşatmak ve güneşin kavurucu sıcağından korumak için kullanmış, mumyalama sürecinde ise bunlarla meshedilmek ve bu işlem sırasında büyümlü kelimeleri de kullanmak suretiyle ölümlerin ciltlerinin her zaman yumuşak kalması hedeflenmiştir, ayrıca mumyacıların bedende açmaları muhtemel olan yaralar da yağın iyileştirici özellikleri sayesinde düzeltilebiliyordu.

Mısır'ın tıbbi papirüslerine baktığımızda yağdan çok sayıda reçetede bahsedildiğini görürüz, tabii bunlar iyi ve kötü neticeler elde etmekte tabipler kadar büyücüler tarafından da kullanılıyordu.⁷

Büyücülerin bu yağları, dönüşümleri etkileme fikri ile kul-

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

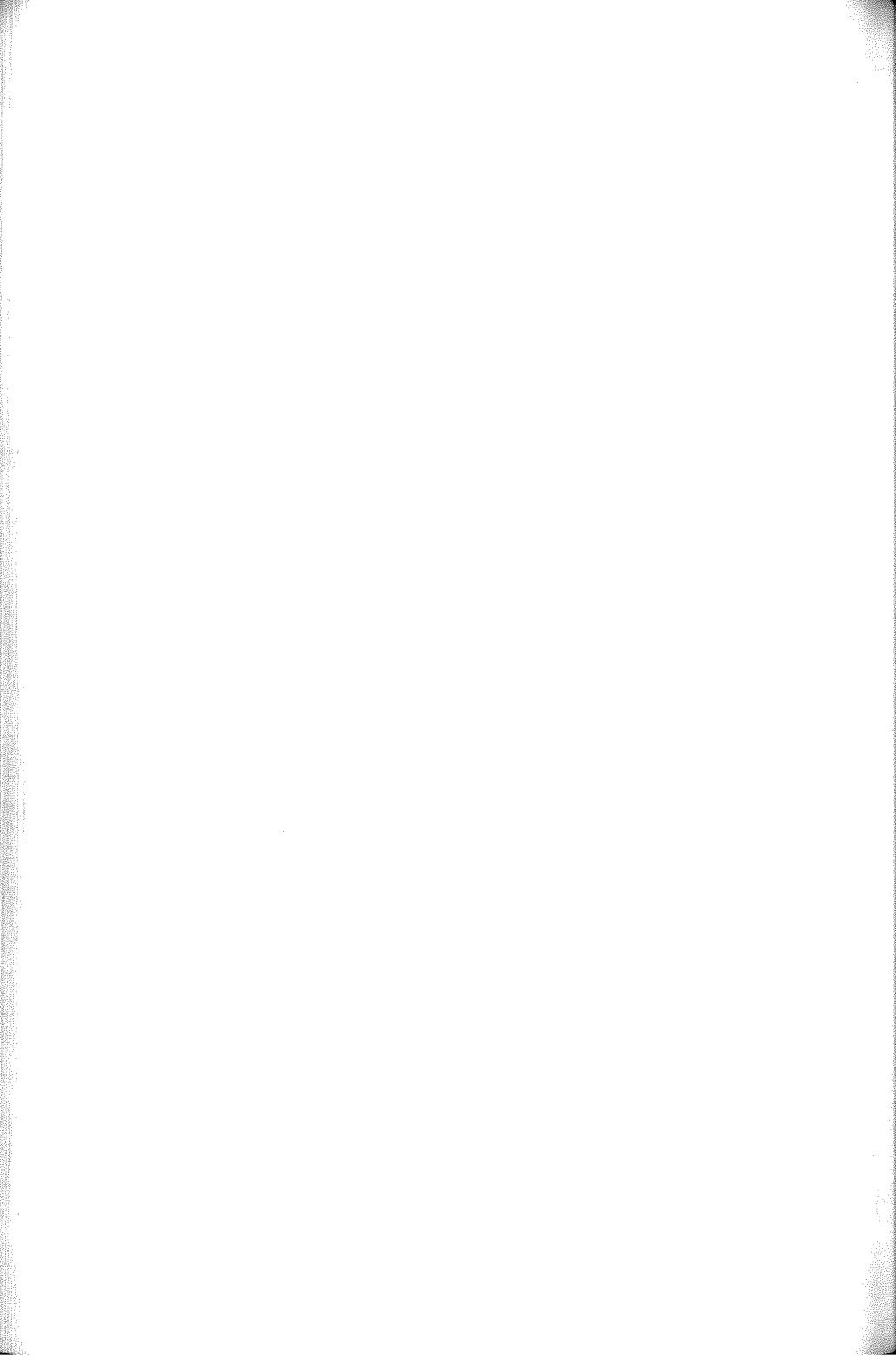
landıkları anlaşılıyor, nitekim bazı önemli dinî törenlerin belirli uygulamalarında rahipler tarafından kullanılmışlardır ve bu kullanımın bize kadar ulaşan ilginç bir örneğinden Lucian söz etmiştir.⁸ Anlattığına göre bir kadın bu yöntemi kullanarak kendisini bir gece kuzgununa dönüştürmüştür. Kadın önce soyunmuş, sonra bir ateşe iki parça tütsü atmış ve birtakım kelimeler söylemiş; ardından içinde çeşitli şişeler olan bir sandığın yanına giderek onlardan birini almış ve yazara göre bunun içindeki yağ ile bütün vücudunu, tırnak uçlarından başlayarak ovmuş ve birdenbire üzerinde tüyle ve kanatlar belirivermiş, ardından burunun yerinde kanca gibi sert bir gaga ortaya çıkmış.

Çok kısa bir sürede her yönüyle bir kuş haline dönüşmüş ve her yanının tüylerle kaplandığını gördüğünde pencereden uçarak gökyüzüne yükselmiş, arkasından bir kuzgunun haykırırları duyulmuş.⁹ Ölüler Kitabı'nın belirli Bölümlerinde yer alan kelimelerle bağlantısı olan çok sayıda başka ilginç ayin de uygulanmıştır, fakat sadece yukarıda anlatılan inançları ifade ettikleri için bunları da burada ele almaya gerek görmüyoruz.

BÜYÜ AYINLERİ

Dipnotlar:

1. Mémoire sur quelques Papyrus du Louvre, Paris, 1875.
2. Yani "onu seven oğul".
3. Bkz. Dümichen, Der Grabpalast des Patuamenap, Leipzig, cilt i., 1884; cilt ii., 1885; cilt iii., 1891; ve Champollion, Anıtlar, Paris, 1845, iii., levhalar 213-248.
4. Bkz. Schiaparelli, Il Libro dei Funerali degli antichi Egiziani, Turin, 1882; ayrıca bkz. Maspero, Le Rituel du sacrifice funéraire (Revue de l'Histoire des Religions, xv., s. 159'dan itibaren).
5. Yani Mestha, Hâpi, Tuamutef ve Qebhsennuf.
6. Baskısı tükenmiş, alıntı, s. 168.
7. Böcek seremonisinin anlatımına bakınız, s. 42.
8. Lucius Sive Asinus, xlii., 12 (ed. Didot, s. 419). Ayrıca karşılaştırın, 54 (s. 466).
9. Yunanca Χρίσματι, μεμαγευμέν, παλείψασα, von ποι σειε kelimelerinden, (bkz. Lucius sive Asinus, xlii., 54, ed. Didot, s. 466), burada konuşan kişinin, "büyülü yağ" kullanılarak bir eşeğe dönüştürülmüş olduğuna inandığı çok açıktır.

BÖLÜM VII

ŞEYTANİ POSESYON, RÜYALAR, HORTLAKLAR, TALİHLİ VE TALİHSİZ GÜNLER, BURÇLAR, ALÂMETLER, DÖNÜŞÜMLER VE HAYVANLARA TAPINMA

MISIRLILAR, diğer pek çok Doğu milletleri gibi bazı hastalık ve salgınların belirli ilaçlarla basit ve kolay bir şekilde tedavi edilebileceğine ama bazı başka hastalıkların tedavisinin sadece ilaçlara değil güç kelimelerine de ihtiyaç duyduğuna inanıyorlardı.

Bazı hastalıkların, insan bedenlerine girme ve onları kısmen kendi habis doğalarının içine çekme gücüne sahip kötü ruhlar veya şeytanların eylemlerine atfedildiklerini görüyoruz,¹ ancak metinler bize bu konuyla ilgili çok fazla bilgi vermiyor.

Öte yandan yabancı halkların, Mısırlıların şeytani posesyonun [bedenin yabancı bir ruh tarafından ele geçirilmesi (ç.n.)] yol açtığı hastalıkları tedavi edebildiklerine inandıklarına dair ilginç bir kanıt var elimizde. Buna göre yukarıda sözü edilen durumlarda Mısırlılar bu güçlerini kullanıyordu ve buna dair Teb'teki tanrı Khonsu'un tapınağında² bulunan bir stela üzerinde bazı anlatımlara rastlıyoruz.³ Bunu oraya yazmalarının sebebi de herkesin bu rahiplerin mucizevi şifa güçlerini bilmesiydi.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Anlaşılan o ki kral II. Ramses “her zamanki alışkanlığına uygun olarak o yıl da” Mezopotamya'daydı ve çevre ülkelerinin bütün şefleri de ona saygılarını sunmak, ayrıca iyi niyet ve korumasını elde etmek için onun huzuruna gelmişlerdi.

Muhtemelen bir ittifak kurmak niyetiyle ona altın, lacivert taşı, turkuazla birlikte kendi topraklarında üretilen en değerli ürünlerden getirmişlerdi, her bir şef komşu ülkenin cömertliğini bastırmak için yapabildiği bütün savurganlığı yapıyordu.

Diğerlerinin arasında Bekhten Prensi de gelmiş ve Majestelerine sunulan tüm hediyelerinin başına çok güzel olan en büyük kızını yerleştirmişti. Kral onu görünce o güne kadar gördüğü en güzel kız olduğunu düşündü ve ona “kraliyet eşi, baş leydi, Ra-neferu” (yani Güneş-tanrısı Ra'nın güzellikleri) ünvanını vererek onu Mısır'a götürdü ve orada vardıklarında kral onunla evlendi. Kralın hükümdarlığının on beşinci yılında bir gün Majesteleri, Teb'de Amen-Ra festivalini kutlarken bir haberci geldi ve Bekhten Prensi'nin bir büyükelçisinin gelişini bildirdi, bu kişi kraliyet leydisi Ra-neferu için zengin hediyeler de getirmişti.

Kralın huzuruna çıkarıldığında ona hürmetlerini sunarak şöyle dedi;

“Övgüler ve zaferler senin olsun Ey bütün milletlerin Güneş'i, senin huzurunda yaşamamız için izin ver bize!”

Bunları söyledikten sonra diz çöktü ve başıyla üç kez yere dokundu. Sonra devam etti;

“Sana geldim Ey egemen Efendi, kraliyet eşi Ra-neferu'nun kız kardeşi leydi Bent-ent-resht adına geldim, çünkü kötü bir hastalık onun vücudu üzerine çöktü, Majestelerine ona bir tabip göndermesi için yalvarıyorum.”⁴

ŞEYTANI POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

Bekhten Prensesi'nin içinden şeytanın kovulmasını gösteren stela. Sağda kral, Khonsu Nefer-hetep'e tutsu sunuyor, solda ise Khonsu'ya, yani "şeytanları defeden büyük tanrı"ya tutsu sunan bir rahip var. (Prisse Anıtları'ndan, levha 24)

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Kral derhal “yaşamın çift evi” kitabının getirilmesini ve bilgelerin çağırılmasını emreder, adamlar huzuruna geldiğinde onlara aralarından “kalbi bilge, parmakları marifetli birini” seçmelerini ve onu Bekhten’e göndermelerini söyler. Dediği gibi yapılır, seçtikleri adamın adı Tehuti-em-heb’dir. Bilgenin, büyükelçi eşliğinde Bekhten’e doğru yola çıkması emredilir ve adam vakit kaybetmeden öyle yapar.

Oraya vardıklarında Mısırlı rahip, leydi Bent-ent-resht’in bir iblis ya da ruh tarafından ele geçirilmiş olduğunu görür, üstelik bu ruh üzerinde rahibin hiçbir gücü yoktur. Rahibin, kızı için bir şey yapamayacağını anlayan Bekhten Prensi, bir kez daha krala adam göndererek bu sefer ona, yardım etmek üzere bir tanrı yollaması için yalvarır.

Bekhten’den gelen Büyükelçi Mısır’a vardığında, kral Teb’-dedir ve kendisinden istenen şeyi duyunca derhal Khonsu Nefer-hetep tapınağına koşar ve tanrıdan kendi sureti olan Khonsu’yu Bekhten’e yollamasını ve prensin kızını, onu ele geçiren şeytanın etkisinden kurtarmasını ister. Bekhten’e gönderilen kişinin yine bilge Tehuti-em-heb olduğu anlaşılıyor, çünkü tanrıya seslenirken “İşte bir kez daha huzuruna geldim” diyor. Ne olursa olsun şurası kesin ki Khonsu Nefer-hetep onun isteği kabul etmiş ve tanrı heykeline Bekhten’e götürülmek üzere dört kat güçlü bir büyü gücü bağışlanmıştır.

Tanrı, teknesinde oturmaktadır, beş tekne daha içinde tanrı figürleriyle hazırdır, bunlara sağ ve sol taraflarından atlar ve atlı arabalar eşlik etmektedir. Böylece yola çıkılır ve on yedi aylık yolculuğun ardından Bekhten’e varılır, burada büyük bir onurla karşılanırlar. Tanrı Khonsu, Bent-ent-resht’in bulunduğu yere gider ve kızın üzerinde bir büyü aynı gerçekleştirir, bunun üzerine iblis kızdan ayrılır ve kız hemen kendisine gelir. Sonra iblis Mısır tanrısına şöyle hitap eder;

“Bize geldiğin için sana minnettarız ey büyük tanrı, sen ki karanlığın ev sahipleri üzerinde muzaffersin. Bekhten senin

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

şehrindir, burada yaşayanlar senin kölendir, ve ben de senin uşağınım! Şimdi buradan ayrılacağım, ve buraya seni hoşnut etmek için gelmişim, çünkü bu sebeple sen de buraya geldin. Ve şimdi Majestelerine yalvarıyorum, Bekhten Prensi'ne emret ki benim için bir festival düzenlesin."

İblisin bu talebi Khonsu tarafından kabul edilir ve rahibe, Bekhten Prensi'nin yanına gidip iblis onuruna büyük bir festivali düzenlemesi emrini iletmesini söyler. Khonsu'nun emri yerine getirilir getirilmez iblis de kendi mekanına geri döner.

Bekhten Prensi, Khonsu'nun bu kadar güçlü olduğunu görünce, o ve bütün halkı çok sevinirler ve Prens, tanrının Mısır'a geri dönmesine izin vermek istemez, bunun üzerine Khonsu üç yıl, dört ay, beş gün daha Bekhten'de kalır.

Fakat bir gün, Prens bir rüya görür, tanrı Khonsu, tapınağın-dan altın bir atmaca şeklinde gökyüzünde yükseldikten sonra Mısır'a doğru uçup gitmektedir. Prens büyük tedirginlik içinde uyanır ve Mısırlı rahibi gördüklerini anlattığı zaman, tanrının gerçekten Mısır'a gittiğini ve artık at arabasının da geri gönderilmesi gerektiğini öğrenir.

Sonra Prens, Khonsu'ya büyük hediyeler verir ve bunlar Mısır'a götürülerek Teb'teki tapınağında tanrı Khonsu Nefer-hetep'e sunulur. Erken Hıristiyan literatüründe şeytani posesyona dair çok sayıda örnek buluyoruz, bu anlatılarda bedenine içine giren iblis, onu kendisinden daha güçlü olan diğer bir iblise teslim eder, bedenden sürgün edilen iblis, onu çıkarana karşı sürekli bir düşmanlık besler ve bedeni gazap ve utanç içinde terk eder.

Burada Bekhten iblisinin ve tanrı Khonsu'nun dost olmalarının mümkün olduğuna inanıldığını görüyoruz, üstelik Prens tarafından düzenlenen bir festivalde bir arada olurlar. Bu durum Bekhten halkının, ruhlara ya da iblislere, insanlarla aynı nitelikleri atfettiklerini gösteriyor. Prensesele geçiren iblis, Khonsu'yu kendisinden daha kuvvetli bir varlık olarak kabul

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

ediyor ve tıpkı yenilmiş bir kral gibi, kendisini mağlup edenle en iyi anlaşmayı yapmaya ve onunla iyi geçinmeye çalışıyor.

Mısırlılar, ilahi güçlerin kendilerine iradelerini sık sık rüyalar vasıtasıyla bildirdiklerine inanıyor ve bu yüzden rüyalara büyük bir önem veriyorlardı. Rüya sırasında gördükleri tanrı figürleri ve sahneleri, onlara zaten bildiklerinden pek de farklı olmayan başka bir dünyanın varlığını kanıtlıyordu.

Rüya oluşturma sanatına dair bilgi ve bunları yorumlama becerisi, Doğu'nun her yerinde olduğu gibi Mısır'da da büyük takdir gördü ve bazen bu tür yeteneklere sahip olan rahip veya yetkililer yüksek mevkilere yükseltildi. Bunun bir misalini Joseph'te görüyoruz,⁵ yani geleceğe dair bir takım bilgilerin rüyalarda elde edilebileceğine dair inanç evrensel bir nitelik arz ediyor.

Mısır metinlerinde kaydedilmiş rüya örnekleri olarak M.Ö. yaklaşık 1450'de Mısırın IV. kralı olan Thothmes ve M.Ö. yaklaşık 670'te Doğu Sudan ve Mısır kralı olan Nut-Amen'in rüyaları zikredilebilir. Giza'daki Sfenks'in göğsünün önüne yerleştirmiş olduğu stela'ya göre bir prens bir gün Ra-Harmachis'in sembolünün yakınlarında avlanmaktaydı ve dinlenmek üzere sembolün altındaki gölgeye uzanarak uykuya daldı ve bir rüya gördü. Rüyasında tanrı ona göründü ve o kendisinin tanrı Harmachis-Khepera-Ra-Temu olduğunu ilan ettikten sonra, eğer Sfenks'in üzerini kaplamış olan kumları temizlerse ona Güney ve Kuzey topraklarının, yani tüm Mısır'ın egemenliğini vereceğini söyledi.

Zamanı gelince prens, IV. Thutmose adıyla Mısır kralı oldu ve IV. Thutmose'nin ilk yılının Hathor ayının 19. gününe tarihlenen stela bize, bu prensin, tanrının dileklerini yerine getirmeye devam ettiğini göstermekte.⁶ Gebel Barkal'dan gelip Asuan'dan denize kadar tüm Mısır'ı fetheden büyük Piânkhi'nin halefi olan Nut-Amen'in, hükümdarlığının ilk yılında gördüğü rüyasında ise iki yılan vardır, birini sağ, diğerini sol elinde

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

tutmaktadır ve uyandığından yılanlar kaybolur. Rüyanın yorumunu sorduğunda şu yanıtı alır;

*“Güney’in toprakları senin, ve Kuzey’in toprakları üzerinde de egemen olacaksın. Beyaz Taç ve Kırmızı Taç senin başını süsleyecek. Bu uzun ve geniş araziler sana verilecek ve tanrı Amen, tek tanrı, seninle olacak.”*⁷

Bu iki yılan tanrıça Nekhbet ve Uatchet’in, yani sırasıyla Güney ve Kuzey’in leydilerinin sembolleridir. Rüyasından etkilenen Nut-Amen, Mısır’ı başarıyla işgal eder ve bir çok ganimet getirir, bunların bir kısmını da tanrısı Amen’e sunar.

Gören kişiye geleceğe dair bilgiler veren rüyaları görmek çok arzu edildiği için, Mısırlı büyücüler, büyülü resimler çizmek ve büyülü kelimeler okumak gibi çeşitli yöntemler kullanarak müşterilerine bunu temin etmeye çalışırlardı.

British Museum’daki 122 no’lu Papirüs’ün 64 ve 359’uncu satırlarından itibaren vizyon ve rüya oluşturma büyülerine dair örnekler yer alıyor.⁸

“[Tanrı] Bes’ten bir vizyon almak için sol eline aşağıda görüldüğü gibi Bes’in bir figürünü çiz ve İsis’e adanan siyah kumaştan bir şeritle elini sar, sonra tek bir kelime bile etmeden, sorulara cevap bile vermeden uykuya yat. Bezin geri kalan kısmını boynuna sar. Resmi çizdiği mürekkep bir ineğin kanından, beyaz bir güvercinin kanından, taze buhurdan, mür’den, siyah yazı mürekkebinden, zencefil, dut suyu, yağmur suyundan, pelin ve karaburçak suyundan yapılmalıdır. Bununla batan güneşin önünde dileğini söyle ve şöyle de; “Kahini kutsal türbeden burada gönder, sana yalvarıyorum Lampsuer, Sumarta, Baribas, Dardalam, İorlex. Ey Rab, kutsal varlıklar Anuth, Saldana, Chambre, Breith’i bana gönder, hemen şimdi hemen, hemen. Bu gece gelsinler.”⁹ Rüya oluşturmak için; temiz bir keten torba al ve bunun üzerine aşağıdaki isimleri yaz. Sonra katla ve bir lamba fitili haline getirerek ateşe tut, üzerine saf yağ dök. Yazılacak isimler şunlardır: Armuth, Lailamchoüch, Arsenop-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

hrehphren, Phtha, Archentechtha. Sonra gece yatmaya giderken, ki bunu hiçbir yiyeceğe dokunmadan [veya kirlerden uzak durarak] yapmalısın, şunları yap; kandile yaklaş ve aşağıda verilen formülü yedi kere tekrar et, sonra kandili söndür ve uykuya yat. Formül şudur; Sachmu. Epaema Ligotereench. Aeon, Şimşek tanrısı, yılanları yutan ve ayı yok eden, zamanı geldiğinde güneş küresini yükselten, Chthetho'dur senin adın. Yalvarıyorum sana tanrıların efendisi, Set, Chreps, bana istediğim bilgiyi ver.”

Mısırlıların insanın bileşimi hakkındaki tuhaf fikirleri, onların hayaletler ve hortlaklara dair inançlarını büyük ölçüde güçlendirmiştir. Onlara göre insan bir fiziksel beden, bir gölge, bir duble, bir can, bir kalp, khu adını verdikleri bir ruh, bir kuvvet, bir ad ve bir ruhsal bedenden oluşuyordu.

Vücut öldüğünde gölge ondan ayrılır ve sadece bir mistik ayinin uygulanmasıyla geri getirilebilirdi; duble ise mezarda bedenle birlikte yaşar ve orada yeri cennete olan can tarafından ziyaret edilirdi. Can bir yönüyle maddi bir şeydi ka veya duble gibi, mezara bırakılan cenaze adaklarından payını almaya geldiğine inanılırdı.

Et ve içkiden oluşan mezar adaklarının temel gayelerinden biri dubleyi mezarda tutmak ve onun yiyecek bulmak için mezar dışında dolaşmak zorunda kalması durumunu ortadan kaldırmaktı.

Birçok metinden açıkça anlaşılıyor ki dubleye yeterli gıda temin edilmediği sürece, mezarından çıkıp dolaşmakta ve yolda önüne çıkan her türlü sakatata, içkiyi ve kirli suları yiyip içmektedir. Ama gölge, duble ve canın yanısıra, yeri genellikle cennette olan ruh da bazen mezarda kalırdı. Yine de insanın mezarında yaşayan ölümsüz parçasının ve onun, ölünün heykeli içinde bulunan özel mekanının “*duble*” olduğunu söylemek doğru olur. Bunu kanıtlayan bir olgu, mezarın özel bir bölümünün ka'ya veya dubleye ayrılmış olmasıdır, bu bölüme “*ka'nın evi*” adı verilir ve “*ka rahibi*” adı verilen bir rahip özel olarak bu

ŞEYTANİ POSESİYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

bölümden sorumludur. Double, mezara her yıl belirli zamanlarda sunulan tütsülerin yanı sıra çiçeklerin, otların, et ve içkilerin de tadını çıkarır. Ve dublenin içinde bulunduğu ölen kişinin heykeli, mezarın çeşitli odalarının duvarlarındaki tüm figür veya heykelleri seyrederek, bedeninin dünyadayken tattığı but tür zevkleri de yeniden yaşar.

O halde ka ya da double en eski zamanlardan beri Mısırlıların hayaletleri manasını taşıyordu. Daha sonraki zamanlarda khu ya da “ruh” da onunla özdeşleştirildi, nitekim metinlerde khu’ya sunulan adakların kutsallığına ve onların buldukları mekamlara, yani mumyalanmış bedenlerinin bulunduğu yerlere sık sık göndermeler yapılır.

Ka veya khu’nun, dünyada bırakmış olduğu akrabaları ya da arkadaşları ile iletişimi sürdürdüğüne dair genel bir inanç olup olmadığını söylemek zor, ancak anlatılan örneklerden birinde bir adam üç yıldan beri ölü olan karısına, onun ölümünden beri ve onun yüzünden yaşadığı sıkıntıları anlatarak serzenişte bulunuyor, kendi meziyetlerinden ve kadın hayattayken onun için yaptığı tüm fedakarlıklardan bahsederek kadının ona yaptıklarının katlanılmaz şeyler olduğundan dem vuruyor.

Şikayetin onna ulaşması için de önce bunu bir papirüs üzerine yazıyor, sonra da mezarına giderek orada okuyor ve nihayet papirüsü karısının bir figürü ve heykeline sararak bağlıyor. Kadının dublesi veya ruhu mezarda olduğu için tabii bu yazıyı okuyacak ve anlayacaktır.¹⁰ Ne yazık ki adamın şikayet dilekçesinin neticesinin ne olduğunu bilmiyoruz! Başka bir yerde ise¹¹ mezarını inşa etmek için uygun bir yer arayan Khonsu-em-heb isimli bir Amen rahibinin, daha önce rahatsız etmiş olduğu bir kişinin dublesi veya ruhuyla yaptığı konuşmadan bir parça yer alıyor, burada ölünün ruhu rahibe yaşamıyla ilgili bir takım detaylar veriyor.

Mezarlıklar, içlerinde ikamet eden ölülerin ruhları nedeniyle eski Mısırlılar tarafından huşu ile muamele görürdü,

ANTİK MISİR BÜYÜLERİ

Mısır ve Sudan'daki Arapça konuşan halklar bile, mezar hırsızlarını bir kenara bırakırsak mezarlara aynı nedenle büyük hürmet gösterirlerdi.¹²

Sudan'ın modern dönem halkları, savaşta öldürülenlerin ruhlarının, bedenlerinin düştüğü veya cesetlerinin gömüldüğü yerlerde yaşadıklarına halen inanırlar. Lord Kitchener'in ordusunun onuncu taburundaki askerler, 7 Ağustos 1897'deki Abu Hamed savaşında, alayının başında savaşırken vurularak öldürülen yiğit Binbaşı Sidney'nin mezarının, Abu Hamed'de öldürülen yerli askerlerin hayaletleri tarafından her gece düzenli olarak ziyaret edildiğini ve bunların, oradan geçen herkesi, üzerlerinde bütün savaş teçhizatı ile birlikte görünüp korkutarak, ölü kumandanlarının mezarını korumaya devam ettiklerini söylerler.

Bu bölgedeki yerliler tarafından bu efsaneye o kadar çok inanılır ki, alacakaranlıktan sonra hiçkimse bu mezara yaklaşamaz. Bunu yapmaya kalkanların derhal bir hayalet nöbetçi tarafından durdurulduğuna ve "*Nöbetçiler, dışarı!*" nidasıyla karşılandığına ve bu bağırıışların çölde çok uzak mesafelerde bile tekrar tekrar duyulduğuna inanılmaktadır.¹³

Mısırlılar bir insanın kaderinin veya alın yazısının o doğmadan önce belirlendiğine ve kişinin bunu değiştirmek için hiçbir gücünün olmadığına inanıyorlardı. Ancak Mısır bilgelerinin kaderin ne olabileceğini görebildikleri söylenirdi, fakat bunun için onlara önce bir takım bilgiler verilmesi gerekirdi, yani kişinin doğum tarihi ve doğum sırasında gezegen ve yıldızların konumları gibi. Kader ya da alın yazısı tanrıçasının adı "*Shai*" idi ve genellikle ona kaderin leydisi olarak kabul edilen başka bir tanrıça, yani "*Renenet*" eşlik ederdi.

Her ikisi de Yargılama Sahnesi'nde ortaya çıkarlar ve kalbin tartılmasına, ölen kişinin adına refakat ederler. Ama bu sahneye başka bir tanrıça olan Meskhenet de bazen dahil olurdu ve o da bir insanın geleceği üzerinde etkide bulunurdu, zira o da gele-

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

ceği tahmin edebilme yeteneğine sahipti. Bu yüzden metinlerde onun, İsis, Nephthys ve Heqet'le birlikte sıradan kadınlar kılığına girerek Ra-Tettet'in karısı olan ve doğum sancısı çekmekte olan Ra-user'in evine gittikleri yazar; burada kadının odasına alınmışlar, ona üçüzlerini doğurmasında yardım etmişler ve her çocuk doğduğunda Meskhenet *“onun bütün dünya üzerinde hakimiyet sahibi bir kral olacağını”* ilan etmiştir. Ve bu kehanet gerçekleşmiş, üç çocuk da V. hanedanın kralları olmuşlardır.¹⁴

Yedi Hathor tanrıçası da bir insanın geleceğini tahmin edebiliyordu; iyi bilinen *“İki Kardeşin Hikayesi”*nde tanrı Khnemu'nun, Râ-Harmachis'in talebi üzerine, Bata için bir eş yarattığı ve onun *“yeryüzündeki bütün kadınlardan daha güzel olduğu, çünkü her tanrının özünün onun içinde barındığı”* ve onu görmeye geldiklerinde yedi tanrıçanın aynı anda tek sesle *“onun ölümü bıçakla olacak”* dedikleri anlatılır. Ve öyküye göre bu gerçekleşir, çünkü kral, karısının ilk kocasından duymuştur ki, kadın onu terk etmiştir ve ona bazı kötülükler yapmıştır, bunun üzerine şefler ve soyluların huzurunda kral da onun yargılanmasına katılır ve kadın ölüme mahkum edilerek infaz edilir.

Benzer şekilde, başka bir hikayede, Yedi Hathor tanrıları yaptığı dualarının neticesi olarak bir kralın yeni doğmuş oğlunu görmeye gelirler ve çocuğu gördüklerinde *“onun bir timsah, yılan ya da köpek tarafından öldürüleceğini”* söylerler. Hikaye çocuğun timsah ve yilandan kaçmayı nasıl başardığını anlatarak devam eder ve her ne kadar öykünün sonu elimizde mevcut değilse de çocuğun bir köpek tarafından ısırılarak öldürüldüğü bellidir.¹⁵

Tüm bu hikayelerin vermek istediği ahlaki mesaj kaderden kaçınmanın mümkün olmadığıdır ve modern Mısırlının da kaderin değişmezliğine dair inancını atalarından almış olması çok muhtemeldir.¹⁶ Öte yandan yine bu inançlara göre bir insanın hayatı, ancak belli bir günün veya saatin şanslı ya da şanssız ol-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

masına göre mutlu veya mutsuz geçer, nitekim Mısır yılının her bir üçe ayrılır ve bunların her biri de şanslı veya şansız saatler olarak kabul edilir.

Olympias, Büyük İskender'i doğurmak üzereyken, Nectanebus onun yanında durarak göksel cisimleri gözlemledi ve o hayırlı saat gelene kadar zaman zaman kendisini tutması için ona yalvardı. Gökyüzünde belli bir ihtişam görene ve tüm gök cisimlerinin uygun bir konumda olduğunu anlayana kadar da çocuğunu doğurmasına izin vermedi. Ne zaman ki “*Ey kraliçe, şimdi sen dünyanın hakimini doğuracaksın*” dedi, işte ancak o zaman çocuk doğdu ve o anda da yerler sarsıldı, yıldırımlar parladı ve gökler güreledi.¹⁷ Dolayısıyla çocuğun kaderinin, doğduğu saatte bağlı olduğuna inanıldığı çok açıktır.

Büyü papirüslerinde sıklıkla filanca günlerde bazı büyü ayinlerini uygulamamak gerektiği yazar, buradaki fikir sözkonusu günlerde düşman güçlerin onları güçsüz kılacak olması ve büyü yapanın başvurduğu tanrıdan daha güçlü tanrıların o günlerde yükselişte olmalarıdır.

Neyse elimize kadar ulaşan bazı papirüslerde Mısır takviminin kopyaları bulunmaktadır, bunlarda yılın altmış günü için her bir günün üçte birlik parçaları talihli veya talihsiz olarak işaretlenmiştir, ayrıca bazı başka papirüslerden, neden bazı günlerin talihli veya talihsiz, diğer bazılarının ise sadece kısmen öyle kabul edildiğini de biliyoruz.¹⁸

Gregoryen Takvimi'ne göre Mısır yılının ilk ay olan ve 29 Ağustos'ta başlayan Thoth ayını ele alacak olursak, günlerin aşağıdaki gibi işaretlendiğini görüyoruz:

ŞEYTANI POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

1		Day 11		Day 21	
2		" 12		" 22	
3		" 13	 (sic)	" 23	
4		" 14		" 24	
5		" 15		" 25	
6		" 16		" 26	
7		" 17		" 27	
8		" 18		" 28	
9		" 19		" 29	
10		" 20		" 30	

Buradaki iki işaret şanslı ve şanssız manasına gelmektedir.

Şanslı

Şanssız

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Takvime baktığımızda günün hangi üçte birlik kısmının şanslı veya şanssız olduğunu görebiliyoruz, dolayısıyla buna danışan biri ona göre hareket edecektir. Şimdi vereceğimiz bir örnek, bu takvimi hazırlayan rahip ya da büyücülerin, günlerin sınıflandırılmasını yaparken dayandıkları iyi nedenleri olduğunu gösteriyor.

Thoth'un 19. günü, yukarıdaki listede tamamen şanslı olarak işaretlenmiş yani, günün her üç kısmı da şanslı kabul edilmiş, ayrıca Sallier IV papirüsü de¹⁹ aynı şeyi söylüyor ve sebebini de ilave ediyor; *"Bu, Ra'nın huzurunda gökte ve yeryüzünde bir festival günüdür. Bu, içinde tanrıların tapınağı olan tekneyi takip edenlerin üzerine alevlerin fırlatıldığı gündür. Ve tanrılar hoşnut olduklarını bugün söylemişlerdir."* Ancak her iki listede de 26. gün tamamen şanssız olarak işaretlenmiş ve nedeni de şöyle açıklanmış; *"Bu, Horus ile Set arasındaki kavga'nın günüdür."* Önce insan formunda savaşmışlar, daha sonra ayı şeklini almışlar ve bu durumda üç gün üç gece birbirleri ile dövüşmüşler. Dövüşte zor durumda kalınca İsis, Set'e yardım etmiş, bunun üzerine Horus annesinin kafasını kesmiş ve Thoth güç kelimelerini kullanarak onun kafasını bir inek kafasına dönüştürüp bedenine yerleştirmiş.

Sözkonusu günde Osiris ve Thoth'a adaklar sunulurdu, fakat herhangi bir iş yapmak kesinlikle yasaktı. Ancak, şanslı ve şanssız günlere dair takvimlerin hepsi birbiriyle örtüşmüyor. Nitekim yukarıda verilen listede Thoth 20. günü tamamen şanssız olarak işaretlenmesine rağmen, Sallier IV papirüsünde aynı gün tamamen talihli bir gün olarak kabul edilmiştir. Fakat yine sözkonusu günde herhangi bir iş yapılmaması gerektiği belirtilmiş, o gün ne öküz kesmek ne de misafir ağırlamak mümkün değildir, çünkü sözkonusu gün Ra'nın yanında olan tanrıların isyancıları katlettikleri gündür.

Bir sonraki ayın, Paophi'nin dördüncü günü ile ilgili olarak Sallier IV papirüsünde şunlar yazıyor; *"Eviden hiçbir şekilde"*

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

asla dışarı çıkma, çünkü bugün doğan herkes aat hastalığından ölecektir.” Ayın beşinci gününe ilişkin olarak da “*Evinden hiçbir şekilde asla dışarı çıkma ve kadınlarla hiçbir ilişkiye girme. Çünkü bu, her şeyin ilahi olanın huzurunda gerçekleştirildiği ve tanrı Menthu’nun heybetinin hoşnut kaldığı gündür. Bugün doğmuş olanlar aşırı cinsel ilişkiden ölecektir.*”

Dokuzuncu günle ilgili yazanlar ise şöyle; “*Bugün doğmuş olanlar yaşlılıktan ölecekler*”, on beşinci güne ilgili olarak da “*akşam vakti evinden sakın dışarı çıkma, çünkü tanrının oğlu yılan Uatch bu saatlerde çıkar ve talihsizlikler onu takip eder, bu akşam kim onu görürse gözleri görme güçlerini hemen kaybedecektir.*”

Yine Paophi’nin yirmi altıncı günü, bir evin planı yapmak için şanslı bir gündü, Hathor’un beşinci gününde evde hiç bir şekilde ateş yakılmamalıydı, on altıncı günde, bugün İsis ve Nephthys’in Abydos’da Osiris için ağladıkları gün olduğundan sevinç şarkıları dinlemek yasaktı, yirmi üçüncü günde doğmuş bir insan boğularak ölecek demektir vs.

Ama şanslı ve şanssız gün takvimlerindeki üç yüz altmış gün içinde beş tane ilave gün de hesaba katılmalıdır, sözkonusu günler büyük önem taşırdı ve her birinin kendine özgü ismi vardı. Bunların ilkinde Osiris, ikincisinde Heru-ur (Aroueris), üçüncüsünde Set, dördüncüsünde İsis ve beşincisinde Nephthys doğmuştu. Birinci, üçüncü ve beşinci günler şanssız günlerdi ve bu tarihlerde hiçbir iş yapılmazdı. Bu günlere atıfta bulunan metinler,²⁰ onların isimlerini bilen kimsenin susuzluktan muzdarip olmayacağını ve asla hastalıklara tutulmayacağını ifade ediyor, ayrıca tanrıça Sekhet’in onu ele geçirmeyeceğini bildiriyor.²¹ Bunun yanı sıra metinlerde yukarıda belirtilen beş tanrının figürlerinin ince bir keten parçası merhem ve anti koku ile çizilmesi durumunda bunun bir muska olarak kullanılabileceği söyleniyor.

Pseudo-Callisthenes²² tarafından anlatılan Büyük İskender’-

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

in hayatına baktığımızda Mısırlıların doğumları haber verme sanatında yetenekli olduklarını görüyoruz, nitekim bir insanın doğum anını bildikleri zaman onun yıldız falını çıkarabiliyorlardı.

Nectanebus bu amaçla altın, gümüş ve akasya ağacından yapılmış ve üzerine üç tane kemer takılmış olan bir levha kullanıyordu. Dış kemerin üzerine onu çevreleyen otuz altı decani ile birlikte Zeus vardı; ikincisinin üzerinde Burçlar Kuşağı'nın on iki işareti bulunuyordu; üçüncü kemerin üstündeyse güneş ve ay vardı.²³ Levhayı üç ayaklı bir sehpasının üzerine koyar ve küçük bir kutunun içinden, kemerlerdeki yedi yıldızın modellerini çıkarır,²⁴ ortadaki kemerin içine sekiz tane değerli taş koyardı. Bunları Olympias'ın doğum yaptığı anda gezegenlerin konumlarına denk gelecek şekilde dizmiş ve bunlardan yola çıkarak onun kaderini söylemişti.

Ama burçların kullanımı Büyük İskender'in zamanından çok daha eskilere uzanır, nitekim British Museum'da bulunan bir Yunan yıldız falına²⁵ iliştilmiş olan notta şunlar yazar; *“bu, astroloji sanatının Hermon adındaki bir ustasından, öğrencisine gönderilen bir tanıtım mektubudur, burada hoca öğrencisine eski Mısırlıların, bu sanata gösterdikleri zahmetli özveriyle keşfedip gelecek kuşaklara teslim ettikleri yasaların uygulanmasında son derece dikkatli ve özenli davranması gerektiğini söylüyor.”* Dolayısıyla yıldız falının doğuşunu Mısır'a atfetmemiz için elimizde yeterli sebep var. Burçlarla ilgili bağlantılı olarak Democritus'un yaşam ve ölüme dair kehanetlerde bulunurken bir araç olarak kullandığı *“küre”* veya *“levha”*dan da bahsetmemiz yerinde olacak. Bir büyü papirüsünde²⁶ şunlar yazıyor; *“hastanın ne zaman yatağa düştüğünü ve doğumunda aldığı adı öğren. Ayın seyrini hesapla, otuz günün kaç döneminin geçtiğine bak, sonra geri kalan gün sayısını levhaya not et, eğer sayılar levhanın üst kısmına denk geliyorsa adam yaşayacaktır, yok eğer alt kısımdaysa ölecektir.”*

ŞEYTANİ POSESİYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

1	10	19
2	11	20
3	13	23
4	14	25
7	16	26
9	17	27
5	15	22
6	18	28
8	21	29
12	24	30

Mısır'ın hem dinsel hem de din dışı literatüründen öğrendiğimiz şudur ki, öbür dünyadaki insanlar ve tanrılar arzu ettikleri bir hayvan, kuş, bitki veya canlı herhangi bir şeyin formunu alabilmektedirler ve insanın arzu edebileceği en büyük mutluluklardan biri bu gücü elde etmektir. *Ölümler Kitabı'nın* en az on iki bölümünün²⁷ ölü-

ye güç sözcüklerini sunmaya ayrılmış olması bu inancın ne kadar güçlü olduğunun bir kanıtıdır, nitekim bu kelimeler sayesinde insan "*altın bir atmaca*", "*ilahi bir şahin*", "*egemen prenslerin yöneticisi*", "*karanlıkta ışık veren tanrı*", bir lotus, tanrı Ptah, bir bennu kuşu (yani anka), bir balıkçıl, "*yaşayan bir ruh*", bir kırlangıç, yılan Sata ve bir timsah haline dönüşebiliyordu; başka bir bölümde ise²⁸ kişiye "*her ne arzu ederse*" ona dönüşme gücü veriliyor.

Bu güçleri kazanan insan, timsah şeklinde suda yaşayabilir, yılan şeklinde toprak ve kayalar üzerinde kayabilir, yukarıda belirtilen kuşlar şeklinde havada uçabilir ve yukarı yükselerek Ra'nın teknesinin pruvasına konabilir, lotus şekline girip bitkiler üzerinde ustalık kazanabilir, ve Ptah'ın şeklini alarak "*zamanın efendisinden daha güçlü hale gelip milyonlarca yılın ustalığını*" elde edebilirdi.

Hatırlanacağı gibi bennu kuşunun "*Ra'nın ruhu*" olduğu söylenmişti, işte bu formu almak suretiyle ölü, kendisini yaratılışın büyük tanrısı Khepera ile özdeşleştiriyor ve böylece Güneş tanrısının ruhunun niteliklerini kazanıyordu. *Ölümler Diya-*

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

rı'nda istediği şekle bürünebiliyor ve herhangi bir yönde istediği mesafeye kadar uçabiliyor veya yüzebiliyordu. Hayvanlara dönüşme konusunda hiçbir vahşi hayvan ya da canavardan bahsedilmemiş olması dikkat çekicidir.

Mısırlılar bu dünyadan ayrılan insanların ruhlarının herhangi bir canlının veya bitkinin formunu alabileceğine inandıkları için, pek çok açıdan onlara benzeyen “tanrılar” da bir takım kuşların ve hayvanların şekillerini alabilmekteydiler. Bu inanç, “Mısır’da hayvanlara tapınma” denen yaklaşımın temel fikridir ve kültürlü Yunanlıların eğlendikleri, erken dönem Hıristiyan yazarların da dalga geçip suistimal ettikleri bir konu haline gelmiştir.

Fakat konuyu yakından incelediğimizde, bariz bir aptallık gibi görünen durum değişmekte. Mısırlıların bazı kuşlara, hayvanlara ve sürüngenlere saygı gösterdikleri bir gerçektir, çünkü onlar bu hayvanların, tanrıların bir takım özelliklerini taşıdıklarını düşünüyorlardı. Boğa doğadaki yaratıcı tanrının doğurganlığının ve gücünün, inek ise onun dişi karşıtının bir simgesiydi.

Her kutsal hayvan ve canlı, belirli bir tanrıya atfedilen bir takım özellikler veya nitelikler taşıyordu ve her tanrı sadece Ra'nın bir formu olduğu için, ona atfedilen özellik veya nitelik de Güneş tanrısının nitelik ve özellikleriydi. Eğitimli Mısırlı, bir hayvana asla hayvan olarak tapmamıştır, onu sadece bir tanrının enkarnasyon olarak görmüştür, Mısır'da hayvanlara gösterilen saygı, “ilahi” olarak, Yaratıcının görünür sembolü olan Güneş tanrısı Ra'nın enkarnasyonu olarak kabul edilen krala gösterilen hürmetten kesinlikle farklı değildir.

Kralın Ra ile bağlantısı, Ra'nın Tanrı ile olan bağlantısıyla aynıdır. İbraniler, Yunanlılar ve Romalılar, Mısırlıların bazı hayvanlara gösterdikleri saygının temelinde yatan mantıksal anlayışı hiçbir zaman anlayamadılar ve bunun sonucu olarak onların inançlarını fena halde yanlış yorumladılar. Cahil insanlar,

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

hiç şüphesiz, bir sembolün sembolize ettiği şeyi çok kez yanlış anlıyorlardı, ancak Mısırlıların kelimenin sıradan anlamıyla hayvanlara tapındıklarını söylemek yanlıştır.

Dönüşümler hakkındaki bu görüşleri hesaba kattığımızda Mısırlının hayvanlara gösterdiği saygıda saçma olan bir şey yoktur. Kutsal bir hayvan öldüğünde, onun temsil ettiği tanrı, içinde reenkarne olabileceği aynı türden başka bir hayvan arardı ve bir zamanlar bir tanrının meskeni olduğu için, hayvanın cesedi mumyalanarak, ölümsüzlüğün tadını çıkarabilmesi amacıyla, ölümden sonra bir insan bedenine ne yapılıyorsa, aynı şekilde muamele edilirdi.

Modern fikirlerle değerlendirildiğinde bu görüşlerin bize garip geldikleri şüphesiz, ancak bunlar en erken dönemlerden en son dönemlere kadar Mısırlıların dini inançlarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmuştur. Öte yandan şu da dikkat çekicidir ki, istilalara, savaşlara, iç çekişmelere ve her türden dış müdahalelere rağmen Mısırlılar tanrılarına ve bazen çocukça ve mantıksız da olabilen yöntemlerine sıkı sıkıya bağlı kalmışlar, bunları büyük bir gayret ve tutuculukla uygulamaya devam etmişlerdir ve bu da onlara antik zamanların en dindar ve en batıl itikatlı milletlerinden biri olma şöhretini kazandırmıştır.

Mısır'da yapılan kazılar sonucunda gelecekte ne gibi edebi hazineler bulunursa bulunsun, bu topraklardan ateizm veya özgür düşünce literatürü kategorisinde sınıflandırılacak olan herhangi bir antik Mısır çalışmasının gün ışığına çıkması ihtimali kesinlikle yoktur. Mısırlı, kendi yapısına ve mizacına göre az ya da çok dindar olabilir, fakat artık elimizde olan rahiplerinin ve öğretmenlerinin yazılarına baktığımızda, bu ülkede dinle veya şu veya bu form altındaki Tanrı fikriyle ilgisi olmayan bir insanın mevcut olmadığı, kesin gibidir.

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Dipnotlar:

1. Times'ın 2, 3, 6 ve 8 Nisan tarihli sayılarına göre, 1895 gibi henüz çok yakın bir zamanda bile bu inanç İrlanda'da mevcuttu, Michael Cleary 1 Nisan'da Clonmel'de 27 yaşındaki karısı Bridget'i 14 Mart'ta yakmak suçundan Baltyvadhen'de tutuklandı, onun bir cadı olduğunu düşünmüş ve öldürmeye karar vermişti. Johanna Burke ocak üzerindeki tencerede bulunan kaynamakta olan otların, kadının boğazından aşağı zorla döküldüğüne, kocasının o sırada ona baba, oğul ve kutsal ruh adına seslendiğine yemin etmişti. Daha sonra kadını soyarak yere yatırmış, üzerine parafin dökmüş ve sonra tutuşturmuştu. Kendisine J. Dunne, P. Kennedy, W. Kennedy ve diğerleri tarafından yardım edilen adam, daha sonra kadının içine girdiği şeytanı çıkarmak için onu ateşin üstüne oturmaya zorlamıştı. Ardından yatağa yatırılan kadının içindeki kötü ruha seslenen adam onu kovmak için "*git buradan*" gibi şeyler söylemiş ve 15 Mart sabahı saat altıda evi tamamen sardıklarına inanılan kötü ruhları çıkarmak için bir rahip getirilmiş. Şifalı bitki uzmanı olduğu söylenen Denis Ganey adı biri de olay sırasında hazır bulunmuş ve daha sonra suça azmettirmekten hüküm giymişti. Sanıkların hepsi suçlu bulunmuş şu cezalara çarptırılmışlardı; M. Cleary 20 yıl, J. Dunne 3 yıl, P. Kennedy 5 yıl, W. Kennedy 18 ay, J. Kennedy 18 ay, Boland Kennedy 6 ay, Michael Kennedy 6 ay.

2. İlk olarak Prisse tarafından yayınlandı, *Monuments Egyptiens*, Paris, 1817, levha 24.

3. Halen Paris'te Biblioteque Nationale'de muhafaza edilmektedir; tam tanımı ve tercümesi için bkz. E. de Rouge, *Etude sur une stele Egyptienne*, Paris, 1858.

4. Bekh khet, "herşeyi bilen".

5. Bkz. Yaratılış, Bölümler xi., xii.

6. Bkz. Vyse, Ek, Londra, 1842, cilt iii., s. 114'ten itibaren.

7. Bkz. Brugsch, *Firavunların Egemenliğindeki Mısır*, cilt ii., s. 259.

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

8. Bkz. Yunan Papirüsleri Kataloğu, cilt i. s. 118.

9. Tanrı Besa'nın bir çizimi papirüsün sonunda yer alır. Bkz. yukarıda "*Metternichstele*"nin tasviri, s. 147'den itibaren.

10. Metin için bkz. Leemans, Monuments Égyptiens, Partie II, pll. 183, 184, Leyden, 1846; hiyeroglif kopyası için bkz. Maspero, Journal Asiatique, Sér. 7, 15, Mayıs ve Haziran, 1880, s. 365-420.

11. Bkz. Golénischeff in Recueil de Travaux, tom. iii., s. 3-7.

12. 1898'de Meroe Piramitleri'ni ziyaret ettiğimde yanıma bölgenin şeyhini almıştım, ayrıca eşeklere bakacak bir adamla bir genç daha vardı. Piramitlerin beş yüz metre kadar yakınına vardığımızda üçü durup yola kendi başıma devam etmemi istediler, neden tepeye, piramitlerin bulunduğu yere kadar gelmediklerini sorduğumda şeyh bana bunları inşa eden kralların ruhlarının hala orada olduğunu ve onları "*rahatsız*" etmek istemediklerini söyledi. Gelmelerinde ısrar ettim ama "*burada biz o bölgeye hiç gitmeyiz*" dedi ve ben de yola tek başıma devam ettim. Piramitlerin bulunduğu alanda yaklaşık iki saat kadar geçirdim ve fotoğraflar çektim, ölçümler yaptım. Sonra şeyhle genç çocuk geldiler ama yine bölgeden uzak durdular, şeyh orada oturup alçak sesle Kur'an'dan dualar okudu, aralarda da mümkün olduğu kadar çabuk oradan ayrılmamız için ısrar etti, beni nehir kenarındaki kulübesine davet etti. Elimdeki pusulanın bir muska olduğundan son derece emindi ve evine vardığımızda, ölümlerin ruhlarının tasallutuna uğramadığımız için tanrıya şükürler etti.

13. Bkz. resimli gazete The Sketch, No. 332, Haziran 7, 1899, s. 277. Aşağıdaki alıntı 7 Temmuz 1899 tarihli Times'tandır: "Bir İngiliz deniz subayının Japonya'daki mezarı: Hiogo'daki İngiliz konsolosundan yeni aldığımız bir rapora göre Hiroşima adasındaki bir köyde bir İngiliz deniz subayının mezarı bulunmuştur, burası Japonya'nın iç denizinde yer alan ve yabancıların nadiren ziyaret ettiği bir bölgedir ve mezarın çevredeki insanlar tarafından, bilinmeyen bir sebeple özenle korunduğu tespit edilmiştir. Bunu öğrenen konsolos bölge polis merkezinin müdürüyle iletişime geçmiş ve gerekli girişimlerde bulunulmuştur. Müdür konsolosa bu mezarla

ANTİK MİSİR BÜYÜLERİ

İlgili gerekli bilgileri vermiştir. Müdür tarafından resmi bir gönderiyle aktarılan bilgilere göre Sylvia isimli gemi yıllar boyunca Japonya sahillerinde gözlem görevi yürütmekteydi. Meiji'nin ilk yılında, yani 1868'de Sylvia bu iç deniz boyunca yol alıyordu, bu sırada gemideki Lake isimli bir subay hastalandı. Derhal Hiroşima adasına çıktılar ve Naka bölgesindeki Sanuki'den Kagawa'ya gittiler. Bu arada Sylvia, Hiroşima kıyılarında yol almaya devam ediyordu, sonra Enoura Körfezi'nde demirlediler ve subayın iyileşmesini burada beklediler. Fakat subay birkaç gün sonra öldü ve Yüzbaşı John onu Enoura'nın yukarısındaki İkwoji tapınağına ait olan bir araziye gömdü. Mezarın yerini belli etmek için bir de tahta haç eklemiştir. Yıllar sonra bu mezar yağmur, rüzgar ve karın etkileriyle neredeyse toza dönüştüğü sırada İkwoji Tapınağı'nın yöneticisi olan Awaburi Tokwan ve diğerleri şöyle dediler; "Çok uzaklardan gelen bu adamın kimsesiz mezarı ortadan kalkarsa çok yazık olacak, o yabancı'nın ruhu artık bu topraklara ait". Bunun üzerine köy derneğinin lideri olan Terawaki Kaemon ve Oka Ryohaku gibi diğer bazıları mezarın üzerine taştan bir anıt dikmeye karar verdiler ve köy halkının da yardımıyla sonunda bunu başardılar. Bu hadise 1871, Meiji'nin dördüncü yılının on birinci ayının 7. günü yaşanmıştı. O zamandan itibaren neredeyse 30 yıl geçti ve bu sürede adadakiler sözkonusu mezarı asla ihmal etmediler. Özel olarak yedinci ayın 10'u ile 16'sı arasında bir çok kimse gelip bu mezarı temizleyip bakımını yapmakta, çiçek ve tutsüleri sunmakta, ölü için yas tutup onu teselli etmektedir."

14. Bkz. Erman, Westcar Papirüsü, Berlin, 1890, hiyeroglif kopyası, levha 9 ve 10.

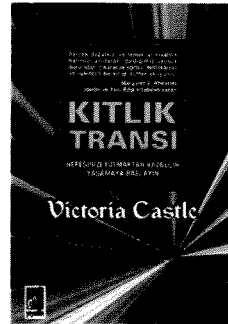
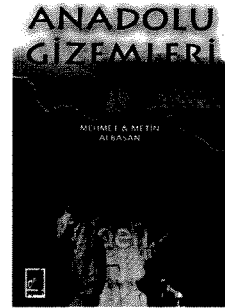
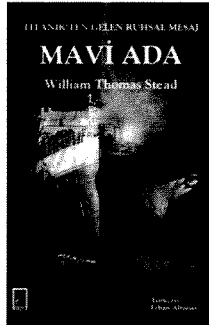
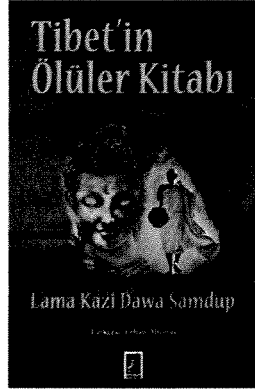
15. Bkz. Maspero, Contes Egyptiens, s. 29-46.

16. Eğitimsiz Muhammediler bir insanın kaderinin onun alınında yazdığına inanırlar. Ama bunu kimse okuyamaz. Bkz. Burton'ın Alf Laylah wa Laylah'ında Zayn al-Mawasif'in sözleri, cilt viii., s. 237.

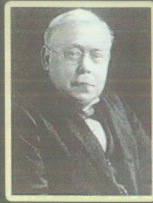
17. Bkz. Pseudo-Callisthenes, I. 12.

ŞEYTANİ POSESYONLAR, RÜYALAR, HORTLAKLAR VS.

18. Bkz. Brit. Mus. Papirüs, No. 10.474.
19. Bkz. Chabas, Le Calendrier, s. 24.
20. Bkz. Chabas, baskısı tükenmiş, alıntı, s. 104.
21. Anlaşılan o ki Sekhet'in Gözü güneş yükselirken tarlalardaki zararlı buharların biçimini almıştır. bkz. Chabas, baskısı tükenmiş, alıntı, s. 78.
22. I. 4.
23. Büyük İskender'in Öyküsü isimli çalışmamdan, Cambridge, 1889, s. 5.
24. Yani Güneş, Ay, , Zeus, Kronos, Afrodit ve Hermes; Meusel'in Yunanca metnine göre bunlara Mars'I da eklemeliyiz.
25. İlk kez Kenyon tarafından yayınlandı, Yunan Papirüsleri Kataloğu, cilt i. s. 132'den itibaren.
26. Leyden Pas. V. (ed. Leemans), col. xi., 1. 1'den itibaren.
27. Bölüm LXXVII'den LXXXVIII'a.
28. Bölüm LXXVI.

E. A. WALLIS
BUDGE

ANTİK MISIR BÜYÜLERİ

Elinizdeki kitap, Antik Mısır yerli dinî literatürünün bize kadar ulaşmış olan eserlerini ele alan bir çalışma; büyüye olan inancın, yani büyü adların, afsunların, cezbetmelerin, formül, resim, sembol ve muskaların gücüne dair itikadın ve doğaüstü sonuçlar elde etmek için güç kelimelerinin telaffuzu eşliğinde yapılan ayin uygulamalarını; Mısır dininin büyük ve önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Antik Mısır Büyüleri, Mısır'daki hanedan öncesi ve tarih öncesi insanların; yeryüzü ve yeraltının, havanın ve gökyüzünün görünen ve görünmeyen sayısız varlıklarla dolu bulunduğu, bunların, tabiatın eylemlerine uygun olarak insana dost ya da düşman olduklarına ve böylece insanın hayrına veya şerrine doğru yönlendirilebildiğine inandıkları zamanlara kadar dayanır.

Bütün bunlara inanmalarına ve inançlarını neredeyse tutkulu bir samimiyetle ifade etmelerine rağmen bu insanlar, kendilerini muska ve tılsımların, sihirli isimlerin ve güç kelimelerinin peşinden koşmaktan asla alıkoymıyorlardı. Ruhlarını ve bedenlerini hem yaşarken, hem de öldükten sonra korumak için bunlara güvendiklerini ve bunlara Osiris'in ölümü ve yeniden dirilmesine eş bir güven beslediklerini görüyoruz.

Fakat şurası da bir gerçektir ki bu insanlar yüce, ebedi ve görünmez olan cenneti, yeryüzünü ve bunlardaki her şeyi ve tüm varlıkları yaratan Tek Tanrı'ya hakikaten inanıyorlardı. Ayrıca bedenini değiştirmiş ve yücelmiş bir form içinde yeniden dirileceğine ve onun, ilahi kökenli bir varlık tarafından hükmedilen bir krallıktaki erdemli canlar ve ruhlar refakatinde sonsuza dek yaşayacağına da inanıyorlardı. Onlara göre, ilahi kökenli olan bu varlık da, bir zamanlar yeryüzünde yaşamış, düşmanlarının elinde zalim bir ölümle karşılaşmış, ardından ölümden dirilerek mezarın ötesindeki dünyanın tanrısı ve kralı haline gelmişti.

